

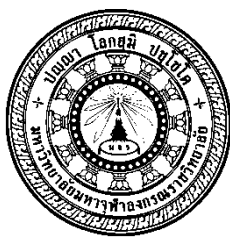
การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

THE DEVELOPMENT FOR PREACHER MODEL
IN PRACHUAP KHIRIKHAN PROVINCE

พระปลัดสุรพล นิบุโน (มุททาร์ตน์)

ดุขฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎิณิบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

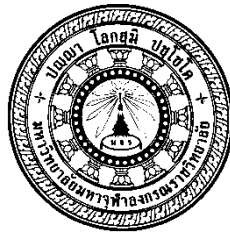
การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พระปลัดสุรพล นิปูโน (มุททาร์ตน์)

ดุขฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Development For Preacher Model In Prachuap Khirikhan Province

Phrapalad Suraphon Nipuno (Muttharatana)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์เรื่อง
“การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบรูณ์ จุฑมิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุษฎีนิพนธ์

(รศ.ดร.พฤทธีสรรค์ สุทธิไชยเมธิ)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร)

กรรมการ

(พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(ดร.ประเสริฐ อิลาว)

กรรมการ

(ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

ดร.ประเสริฐ อิลาว

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระปลัดสุรพล นิบุโณ)

ชื่อคุณิพนธ์ : การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัย : พระปลัดสุรพล นิปูโน (มุกhtarตน์)

ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์

: ดร. ประเสริฐ ธิลา, พธ.บ. (การบริหารรัฐกิจ),
พธ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์), พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

: ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, พธ.บ.(การบริหารรัฐกิจ),
ศศ.ม. (การจัดการพัฒนาสังคม), รบ.ด.(รัฐประศาสนศาสตร์)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑.เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาของพระนักเทศน์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๒.เพื่อศึกษาคุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และ ๓. เพื่อเสนอการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๙ รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๑๐ รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างคือ พระสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๓๓๘ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๔๓ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปและปัญหาของพระนักเทศน์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า การเทศน์ของพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ส่วนใหญ่ใช้รูปแบบการเทศน์ในแบบที่เรียกว่า การเทศน์แบบธรรมวัตร เป็นการอ่านบทเทศน์จากพระคัมภีร์ และการเทศน์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของพิธีกรรมตามประเพณีเท่านั้น เช่น การเทศน์ในงานบวช งานศพ หรืองานทำบุญต่าง ๆ เป็นต้น พระนักเทศน์ที่ได้รับการฝึกอบรมและแต่งตั้งเป็นพระนักเทศน์แม่แบบหรือพระนักเทศน์ประจำจังหวัดจากมหาเถรสมาคมก็ยังมีจำนวนน้อย คณะสงฆ์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้เคยมีจัดโครงการเพื่อฝึกอบรมพระนักเทศน์ประจำจังหวัดขึ้น แต่ไม่มีผู้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวจึงต้องเลิกไป

๒. คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต้องประกอบด้วย ๑.หลักองค์ธรรมหลัก ๒.เป็นพหูสูต ๓.หลักพุทธวิธี ๔ ส. (สันตัสสนา สมาทปนา สมุตเตชนา และสัมปหังสนา) ๕.มีความดีและจริยธรรม ๕.มีบุคลิกภาพที่ดี ๖.มีความประพฤติการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถกล่าวได้ว่า การเป็นพระนักเทศน์ที่ดีจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังกล่าวนี้ แต่การเป็นพระนักเทศน์ต้นแบบ จะต้องมีการพัฒนาบุคคลด้วยการฝึกอบรมทางกายภาพและความสามารถเฉพาะบุคคลที่มากกว่านั้น ตามหลักการพัฒนาศรัทธาภรณ์ด้วยหลัก ๓ ประการ คือ ๑. การศึกษา ๒.การฝึกอบรม และ ๓. การพัฒนาความรู้ให้มีทักษะในการเทศน์ รู้วิธีการนำเอาเทคโนโลยีมาเสริมการเทศน์ เสริมสร้างความเชี่ยวชาญให้มากขึ้น

๓.การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พระสังฆาธิการต้องมีนโยบายสนับสนุนส่งเสริมให้มีการสร้างพระนักเทศน์ประจำจังหวัดให้มากขึ้น เพื่อพัฒนาให้เป็นพระนักเทศน์แม่แบบและพระนักเทศน์ต้นแบบด้วยการให้การศึกษาการฝึกอบรมเป็นระยะ ๆ ควรให้มีการจัดตั้งชมรมพระนักเทศน์หรือสภาพระนักเทศน์ของจังหวัดขึ้นเพื่อสร้างเป็นเครือข่ายทำหน้าที่บริหารจัดการเกี่ยวกับพระนักเทศน์ รวมถึงเป็นการตรวจสอบวัดผลประเมินคุณภาพของพระนักเทศน์ด้วย

Dissertation Title : The Development For Preacher Model In Prachuap Khirikhan Province

Researcher : Phrapalad Suraphon Nipuno (Muttharatana)

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Management)

Dissertation Supervisory Committee

: Dr.Prasert Thilao B.A. (Public Administration),
M.A. (Public Administration), Ph.D. (Public Administration)

: Assist.Prof. Dr.Kiettisak Sukleung. B.A. (Public Administration), M.A. (Social Development Management), D.P.A. (Public Administration)

Date of Graduation : March 27, 2019

Abstract

Objectives of this research were; 1. to study general conditions and problems of preachers in Prachuap Khirikhan Province. 2. to study characteristics of the model preachers in Prachuap Khirikhan Province and 3. to propose the model preachers development in Prachuap Khirikhan Province.

Methodology was the mixed methods: The qualitative method collected data from 19 key informants by in-depth-interview, from 10 participants in focus group discussion, purposefully selected from experts and analyzed data by descriptive interpretation. The quantitative research collected data from 338 samples who were monks in the area with questionnaires with reliability value at 0.943, analyzed data with frequency, percentage, mean and standard deviation, SD

The findings were as follow.

1. Conditions, problems and obstacles of the model preachers were that the majority of preacher monks in Prachuap Khirikhan Province used the same old method of preaching that is called Dhammavatra, citation from the scripture. And the preaching by this method is used in ceremonies such as in the ordination, wedding or funeral ceremonies. The preacher monks who can be the good examples who were trained and assigned to be the provincial preachers by the Supreme Sangha Order

Council were limited. The Prachuap Khirikhan Provincial Sangha Council used to have the model preachers training project and there were no participants, so the project came to an end.

2. The characteristics of the model preachers are composed of 6 characteristics : 1) Characteristics of Dhamma preaching, 2) characteristics of the learned person and 3) characteristics of 4 S's of Buddha's teaching styles ; elucidation, inspiration, encouragement and gladdening. 4) characteristics of goodness and virtuosity, 5) good personality, 6) good behave enough to be good example. The model preachers need to have more characteristics, must have specific ability, must pass through more process of development with 3 principles: 1) education, 2) training and 3) development so that the model preachers would have more skill in preaching and using new technology to incorporate with the Dhamma delivery.

3. The model preachers development in Prachuap Khirikhan Province were that administrate monks must have supporting policy to create more model preachers in the province by providing education, training and development periodically. There should be provincial preacher clubs or preachers assembly to create network for management and also quality evaluation of the preacher monks in Prachuap Khirikhan Province.

กิตติกรรมประกาศ

ดุชฎินิพนธ์เล่มนี้สำเร็จด้วยดีด้วยความช่วยเหลือและเมตตาจิตจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายท่าน ดังต่อไปนี้ คณะกรรมการควบคุมดุชฎินิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา ชี้แนะ ตรวจสอบ เพิ่มเติมและแก้ไขข้อมูลให้มีความสมบูรณ์ ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบดุชฎินิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำในการปรับปรุงดุชฎินิพนธ์เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ ขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่อนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยและให้คำปรึกษาทำให้ดุชฎินิพนธ์มีถูกต้อง ขอขอบคุณคณาจารย์ในคณะสังคมศาสตร์ที่ได้ให้ความเมตตาชี้แนะแนวทางในการศึกษาตลอดจนถึงการทำดุชฎินิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี และขอขอบคุณเพื่อนนิสิตทุกรูปที่มีไมตรีจิตช่วยเหลือในด้านการเรียน คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ตลอดถึงให้กำลังใจในการทำดุชฎินิพนธ์นี้

กราบขอบพระคุณ พระครูวิจิตรธรรมวิรัช พระอุปัชฌาย์และผู้ให้การสนับสนุนการศึกษา ขอเจริญพร นางอำมว้ย มุททาร์ตัน (โยมแม่) ที่ให้แรงบันดาลใจในการศึกษา และขอกราบขอบพระคุณพระเถรานุเถระซึ่งได้อนุเคราะห์ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก และพระสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ตอบแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลการทำวิจัย

สุดท้ายนี้ ความดีใดๆ อันจะพึงมีจากดุชฎินิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอบบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแก่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้มีอุปการะทุกท่าน ซึ่งให้กำลังใจสนับสนุนให้ข้าพเจ้าได้มีความรู้และประสบความสำเร็จในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

พระปลัดสุรพล นิบุโณ (พน น.ลัญฉกร)

๒๗ มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ฅ)
สารบัญแผนภาพ	(ฎ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ฐ)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแพร่	๑๙
๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสื่อสาร	๔๗
๒.๔ บริบทพื้นที่การวิจัย	๗๔
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗๕
๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา	๗๕
๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่	๗๘
๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย	๘๔

สารบัญ (ต่อ)

	เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	
	๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๕
	๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๘๕
	๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๙
	๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๙๑
	๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๙๒
บทที่ ๔	ผลการวิจัย	
	๔.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาของพระนักเทศน์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๙๓
	๔.๒ การสร้างคุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์	๙๙
	๔.๓ การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๑๑๕
	๔.๔ งานวิจัยเชิงปริมาณ	๑๓๒
	๔.๕ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๑๔๖
	๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๕๕
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
	๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๕๘
	๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๖๒
	๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๗๐
	๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๗๐
	๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	๑๗๐
	๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๑๗๐
บรรณานุกรม		๑๗๑

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
ภาคผนวก		
ภาคผนวก ก	รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย	๑๗๕
ภาคผนวก ข	ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม	๑๘๑
ภาคผนวก ค	หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม	๑๘๖
ภาคผนวก ง	หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)	๑๘๘
ภาคผนวก จ	รายนามผู้เข้าร่วมสนทากลุ่มเฉพาะ	๒๐๘
ภาคผนวก ฉ	ประมวลภาพประกอบการวิจัย	๒๑๘
ภาคผนวก ช	ตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน	๒๒๗
ภาคผนวก ซ	แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๒๒๙
ภาคผนวก ฌ	แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๒๓๓

ประวัติผู้วิจัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของการพัฒนา	๑๓
๒.๒ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา	๑๘
๒.๓ แสดงการสังเคราะห์สภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๒๑
๒.๔ แสดงการสังเคราะห์การเผยแผ่ตามหลักพุทธวิธีการสอน	๔๓
๒.๕ แสดงการสังเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๔๖
๒.๖ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร	๔๙
๒.๗ แสดงวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร	๕๑
๒.๘ แสดงการสังเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๕๙
๒.๙ แสดงการสังเคราะห์การเผยแผ่ตามหลักการสื่อสาร	๗๒
๒.๑๐ แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา	๗๗
๒.๑๑ แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่	๘๓
๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๘๙
๔.๑ วิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาของพระนักเทศน์จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์	๙๘
๔.๒ วิเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ด้านสันติสนา : การอธิบายชัดเจนแจ่มแจ้ง	๑๐๒
๔.๓ วิเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิปนา คือ อธิบายให้เข้าใจงูใจ	๑๐๖
๔.๔ วิเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมุเตเตชนา คือ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นแกลั้วกล้า	๑๑๐
๔.๕ วิเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ด้านสัมปหังสนา คือ สร้างความร่าเรีง	๑๑๔
๔.๖ วิเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ด้านผู้สงสาร (พระนักเทศน์)	๑๑๘
๔.๗ วิเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ด้านสาร (หลักธรรมที่นำมาเทศน์)	๑๒๒
๔.๘ วิเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัด	๑๒๗

ประจวบคีรีขันธ์ ด้านช่องทางสื่อ (รูปแบบการเทศน์)

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๙ วิเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ผู้รับสาร (ประชาชนผู้ฟังธรรม)	๑๓๑
๔.๑๐ แสดงจำนวนและคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๓๒
๔.๑๑ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่ มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม	๑๓๔
๔.๑๒ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่ มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสังสาร	๑๓๕
๔.๑๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่ มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้าน สาร	๑๓๖
๔.๑๔ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่ มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้าน ช่องทาง	๑๓๗
๔.๑๕ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่ มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านผู้รับสาร	๑๓๘
๔.๑๖ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่ มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักพุทธลีลาการสอน โดยภาพรวม	๑๓๙
๔.๑๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่ มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสันติสนา	๑๔๐
๔.๑๘ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่ มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิปนา	๑๔๑

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๙ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมุทเตชนา	๑๔๒
๔.๒๐ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสัมปหังสนา	๑๔๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	พุทธวิธีการเผยแผ่	๒๔
๒.๒	การวิเคราะห์การพัฒนาพระนักเทศน์ด้วยระบบ SWOT	๔๔
๒.๓	โครงสร้างและทฤษฎีการสื่อสาร	๕๔
๒.๔	หลักการสื่อสาร	๖๐
๒.๕	กรอบแนวคิดการวิจัย	๘๔
๔.๑	สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๕๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในการวิจัยครั้งนี้ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙ ในการอ้างอิงใช้ระบุอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เล่ม/ ข้อ/ หน้า ตัวอย่างเช่น วิ. มหา. (บาลี) ๑/๒๓๓/๑๖๖., วิ.มหา. (ไทย) ๑/๒๓๓/๒๔๗ หมายถึง วินยปิฎก มหาวิภังคปาติ ภาษาบาลี เล่ม ๑ ข้อ ๒๓๓ หน้า ๑๖๖ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และ วินยปิฎก มหาวิภังค์ ภาษาไทย เล่ม ๑ ข้อ ๒๓๓ หน้า ๒๔๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ โดยเรียงตามลำดับคัมภีร์ ดังนี้

พระวินยปิฎก

วิ.ม. (ไทย) = วินยปิฎก มหาวรรค (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสก	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณาสก	(ภาษาไทย)
ม.อ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุपरูปปณาสก	(ภาษาไทย)
ส.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ส.สพ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สพยตนวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตตก (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจวบกระทั่งถึงปัจจุบัน ได้มีวิวัฒนาการรูปแบบการเผยแผ่ออกไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นการเผยแผ่อันดีงามของพระพุทธศาสนาในนานาประเทศ แม้ว่าในประเทศที่พระพุทธศาสนาเผยแผ่ไปจะมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความแตกต่างกันในแต่ละชนชาติ พระพุทธศาสนาก็ได้อนุโลมวิวัฒนาการไปตามรูปแบบวิถีของชนชาตินั้นๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีพุทธบริษัททั้งสิ้น ทำหน้าที่การเป็นสาวกที่ดีช่วยกันประกาศพระศาสนา เผยแผ่ธรรมะสู่หมู่ชนในลักษณะรูปแบบต่างๆ กันออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว เป็นสาเหตุที่ทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตไปด้วย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้พุทธศาสนิกชนมีความใกล้ชิดหรือห่างไกลพระพุทธศาสนา

หลังจากที่พระพุทธองค์ได้ส่งพระสาวกออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังเมืองต่างๆ ยังผลให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็มีการสืบทอดและพัฒนาไปตามยุคตามสมัย มีรูปแบบและวิธีการเผยแผ่สืบทอดกันมาหลากหลายรูปแบบ เช่น การแสดงธรรม^๑ การสนทนาธรรม^๒ การแนะนำสั่งสอน^๓ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่น่าเลื่อมใส^๔ และการตอบปัญหาข้อข้องใจ^๕ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ประทานหลักการและเทคนิคการเผยแผ่ให้พระสาวกยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งหมายความว่า ทำให้พระพุทธศาสนามีศาสนทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อมาจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนานับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อความเจริญ ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา มีหน้าที่เผยแผ่ธรรมะ นำหลักธรรมไปสอนประชาชนให้ดำรงตนอยู่ในคลองธรรม และประพฤติปฏิบัติตนในสัมมาปฏิบัติ ก่อให้เกิดความสงบสุขทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม

ปัญหาในการเผยแผ่ธรรมะของสถาบันสงฆ์ไทย พระสงฆ์และสามเณรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย ไม่เข้าใจพุทธธรรมอย่างลึกซึ้งและไม่เข้าใจสภาพสังคมปัจจุบันจึงสื่อสารกับประชาชน

^๑ วิ.ม. (ไทย) ๑๐ / ๒๐ / ๒๗.

^๒ ส.ส. (ไทย) ๑๙ / ๙๐๑ / ๔๓๔.

^๓ ส.ส. (ไทย) ๑๗ / ๘๗ / ๑๔๗.

^๔ วิ.ม. (ไทย) ๔ / ๖๐ / ๗๒.

^๕ ส.ส. (ไทย) ๑๗ / ๘๒๗ / ๔๐๐.

อย่างด้อยประสิทธิภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างพระกับประชาชนเป็นเพียงพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ การที่มีพระสงฆ์เข้าใจพุทธธรรมได้ลึกซึ้งเข้าใจชีวิตและสังคมในปัจจุบันและมีความสามารถในการสื่อสารมีความสำคัญต่อประเทศไทยและต่อโลกมาก สมควรที่จะให้ความสนใจต่อเรื่องนี้ และเมื่อกล่าวถึงการเรียนรู้ของพระสงฆ์ว่าควรเรียนรู้ใน ๓ เรื่องใหญ่ คือ ๑) เรียนรู้พุทธธรรมให้ลึกซึ้งทั้งทางปริยัติและปฏิบัติ ๒) เรียนรู้เข้าใจสังคมปัจจุบันให้รู้เท่าทันสังคมเพื่อประโยชน์ในการสอน ๓) เรียนรู้การติดต่อสื่อสารให้เป็นที่สนใจของผู้คน ให้จับใจคน ให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือที่เรียกว่า อนุศาสนีปาฏิหาริย์ นั่นเอง รวมทั้งการใช้เครื่องติดต่อสื่อสารสมัยใหม่ด้วย จากปัญหาดังกล่าว ทำให้มองเห็นว่า สาเหตุใดพระสงฆ์ในประเทศไทยที่มีความรู้ความเข้าใจในทางพระพุทธศาสนา แต่ยังขาดการแสวงหาความรู้ หรือที่มีความรู้อยู่แล้วไม่สามารถนำความรู้ที่ตนเองมีอยู่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำมาถ่ายทอดเผยแผ่ให้ผู้อื่นได้รับรู้ร่วมกันและเข้าใจได้

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การส่งเสริมการศึกษาตามหลักสูตรนิกัธรรม-บาลีสถาปนาหลวง การอบรมพิเศษ การสัมมนา การประชุมเชิงวิชาการ และการจัดกิจกรรมในวันสำคัญๆ เป็นต้น การจัดการศึกษาเพื่อเผยแผ่พระธรรมสั่งสอนให้มีความสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ซึ่งวิธีการเผยแผ่พระธรรมคำสอนนั้น พระพุทธเจ้าทรงเปรียบบุคคลผู้มีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนไว้เป็น ๔ จำพวก มีปรากฏอยู่ในอุคคฆฏิคคณสูตรและมโนรณปุรณิ ประกอบด้วย อุคคฆฏิคคณ (พวกที่มีสติปัญญาฉลาดเฉลียวเป็นสัมมาทิฐิ) วิปจิตคคณ (พวกที่มีสติปัญญาปานกลางเป็นสัมมาทิฐิ) เนยยะ (พวกที่มีสติปัญญาน้อยแต่เป็นสัมมาทิฐิ) ปทปรมะ (พวกที่ไร้สติปัญญาและยังเป็นมิถิภาทิฐิ) นอกจากนั้น พระพุทธเจ้าทรงมุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามพุทธพจน์ที่ว่า^๖ “ตมฺเหติ กิจจํ อาตปฺปิ อกฺขาตาโร ตถาคตา, เธอทั้งหลายต้องทำความเพียรเพื่อผนึกกิเลสเอง ตถาคตาเจ้าเป็นผู้ชักบอกทางให้” พุทธวิธีการเผยแผ่ คือ พระสังฆาธิการมีภาระหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งในการเผยแผ่ศาสนกิจให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย บุคคลที่เป็นผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติสำคัญ ๒ ประการ คือ อุตตหิตสมบัติ หมายถึง ความเพียรพร้อมด้วยคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะสมและปรหิตปฏิบัติ หมายถึง ความมีน้ำใจในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมและองค์การพระพุทธเจ้าทรงเพียรพร้อมไปด้วยอุตตหิตสมบัติและปรหิตปฏิบัติ จึงสามารถใช้ภาวะผู้นำบริหารกิจการพระพุทธศาสนาให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อุตตหิตสมบัติที่สำคัญในการบริหารของพระพุทธเจ้าก็คือความสามารถในการสื่อสารกับคนทั่วไป การสื่อสารเพื่อการบริหารแต่ละครั้งพระพุทธเจ้าทรงใช้หลัก ๔ ส. ประยุกต์ใช้กับการเผยแผ่^๗ ได้แก่ สันทิสสนา (แจ่มแจ้ง) สมาทปนา (จงใจ) สมุตเตชนา (แก้แค้น) และสัมปหังสนา (ร่าเริง)

^๖ ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๐/๕๓.

^๗ ที.สี. (ไทย) ๙/๑๙๘/๑๖๑.

การเผยแผ่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อศึกษาถึงการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในแต่ละวัดแล้ว ปรากฏว่า ปัญหาอุปสรรคโดยภาพรวมด้านการเผยแผ่พระธรรมคำสอนหลายอย่างคล้ายกัน รวมถึงปัจจัยการสื่อสารที่ยังไม่ทั่วถึง บางครั้งก็ยังมี การดำเนินงานที่ล่าช้า การจัดกิจกรรมในทางพุทธศาสนาในแต่ละวัดยังมีการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงกัน และที่เห็นได้ชัด คือ การขาดความร่วมมือระหว่างวัดต่างๆ ผู้มีจิตศรัทธาที่ให้ความอุปถัมภ์บำรุงวัดไม่เหมือนกัน^๔ ส่วนปัญหาอุปสรรคการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ตามหลักการทำงาน ๕ ประการ ได้แก่ การวางแผนที่ผ่านมามีปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวกับการกำหนดทิศทางองค์กร พร้อมกับเป้าหมายและแผนงานต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจน การจัดองค์การ การจัดระเบียบทรัพยากรให้เป็นระบบงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ การบริหารบุคคล การจัดการทรัพยากรบุคคลที่ไม่เหมาะสม ไม่พร้อมที่จะปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่ การอำนวยการ ไม่มีศิลปะการสร้างความสำเร็จ การรู้จักจูงใจและกำกับให้ทำงานทุกคนและทีมงานต่างๆ ทำงานโดยทุ่มเทและเสริมประสบการณ์ การควบคุม การติดตามทรัพยากรทั้งปวงที่ไม่มีการดำเนินอย่างต่อเนื่อง ปัญหาเหล่านี้ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจจะมีความหลากหลายจากเรื่องขาดความรู้ด้านการเผยแผ่ และความเป็นเอกภาพในการเผยแผ่

ในปัจจุบันนี้ปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประการหนึ่งนั้น คือ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ในการเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอและถูกวิธีเพราะส่วนมากยังยึดธรรมเนียมนิยมแบบเก่า คือ เทศน์ตามคัมภีร์ เป็นการเทศน์ตามแบบพิธีกรรม นับว่าไม่เกิดผลเท่าที่ควร แม้จะมีพระนักเทศน์แบบใหม่ คือ เทศน์แบบปฏิภาณโวหารอยู่บ้าง ส่วนใหญ่ก็ยังขาดความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการใช้ภาษาที่จะสื่อความหมายของหลักธรรมต่อสาธารณชน ใช้ศัพท์ภาษายากแก่การเข้าใจของประชาชน ขาดการกำหนดหัวข้อธรรมที่เหมาะสมกับผู้ฟัง ไม่มีการวิเคราะห์ผู้ฟังซึ่งเป็นเป้าหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บางทีนิทานหรือตัวอย่างที่นำมาประกอบในการเทศน์หรือบรรยาย ไม่ค่อยเหมาะกับกาลสมัย ไม่อาจนำมาเปรียบเทียบกับสังคมในยุคปัจจุบันได้ เมื่อผู้เผยแผ่ไม่ปรับปรุงแก้ไขเทคนิควิธีการเทศน์ ไม่ประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสังคมหรือวิถีชีวิตในยุคปัจจุบัน การเผยแผ่หลักธรรมจึงไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควรจากเหตุผลดังกล่าว จึงน่าจะมีปัญหาในบางประการที่ทำให้พระสงฆ์ไทยยังไม่สามารถนำเอาความรู้ที่มีอยู่ในทางพระพุทธศาสนา มาผ่านกระบวนการบริหารจัดการภายในองค์กรของพระสงฆ์เองอย่างเต็มศักยภาพ

จากการที่ผู้วิจัยได้พบและเห็นว่าพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีรูปแบบการเทศน์เพียงรูปแบบเดียว คือ การเทศน์บนธรรมาสน์ ใช้วิธีการอ่านพระคัมภีร์ตั้งแต่ต้นไปจนจบ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อที่จะนำเอาความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา

^๔ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *พุทธวิธีการบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๕.

การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการในการต่อยอดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการองค์กรให้ดีขึ้น และเป็นต้นแบบ (Prototype) เพื่อการเผยแพร่พระพุทธรูปของพระสงฆ์ต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาของพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ควรมีลักษณะอย่างไร

๑.๒.๓ การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาของพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นข้อมูลหลัก และใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อสนับสนุนให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก กำหนดขอบเขตการศึกษาได้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาเพื่อศึกษาคุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบตามหลักพุทธลีลาการสอน ๔ ส. ได้แก่ ๑) สันติสนทนา : การอธิบายชัดเจนแจ่มแจ้ง ๒) สมาทปนา คือ อธิบายให้เข้าใจจริงใจ ๓) สมุตเตชนา คือ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ผู้ฟัง ๔) สัมปหังสนา คือ สร้างความร่าเริงและรูปแบบการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักการสื่อสาร ใน ๔ ด้าน คือ ผู้ส่งสาร (Source) สาร (Message) ช่องทาง (Channel) และผู้รับสาร (Receiver)

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักพุทธลีลาการสอน ๔ ส. ได้แก่ สันติสนทนา สมาทปนา สมุตเตชนา และสัมปหังสนา และหลักการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่ง สาร ช่องทางและผู้รับ

๒) ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะของพระนักเทศน์ตามหลักพุทธลีลา ๔ ส. และหลักการสื่อสาร ซึ่งเป็นคุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบ

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน ๒,๖๘๕ รูป^๔

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการ พระนักเทศน์ พระปริยัติินเทศ ครูพระสอนศีลธรรมและผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง จำนวน ๑๙ รูปหรือคน

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๙ รูปหรือคน และสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๐ รูป/คน

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ด้วยการสำรวจกับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๓๓๘ รูป

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นกลุ่มพระสังฆาธิการ พระนักเทศน์ พระปริยัติินเทศ ครูพระสอนศีลธรรม พระสงฆ์

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ๒๕๖๑ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ รวมระยะเวลา ๘ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการสร้างความเจริญก้าวหน้า เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นได้ทั้งการพัฒนาทางวัตถุและการพัฒนาทางจิตใจ

พระนักเทศน์ หมายถึง พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมคำสอน โดยการแสดงธรรมเทศนา

พระนักเทศน์ต้นแบบ หมายถึง พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมคำสอน และมีคุณลักษณะตามหลักพุทธวิธีการสอน ๔ ส. และหลักการสื่อสาร

พุทธวิธีการสอน ๔ ส หมายถึง หลักการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการสอน ประกอบด้วย ๑. สันติสสนา (การอธิบายชัดเจนแจ่มแจ้ง) ๒. สมาทปนา (อธิบายให้เข้าใจจงใจ) ๓. สมุตเตชนา (ทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ผู้ฟัง) ๔. สัมปหังสนา (สร้างความร่าเริง)

^๔ สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, สถิติพระภิกษุสามเณรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑, (ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๕๖๑)

หลักการสื่อสาร หมายถึง กระบวนการสื่อสารที่พระนักเทศน์นำมาประยุกต์ใช้กับการเทศน์ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งเพื่อถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกต่าง ๆ ระหว่างกันและกัน

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบสภาพทั่วไปและปัญหาการเผยแผ่ของพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๖.๒ ทำให้ทราบคุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบที่ต้องการของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๖.๓ ทำให้ทราบการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๖.๔ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบไปใช้ส่งเสริมการบริหารงานเผยแผ่ของคณะสงฆ์ และเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศนำไปบูรณาการหรือประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพระนักเทศน์ต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบที่มีความเหมาะสม ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์ร่วมกับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม และการศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแพร่

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร

๒.๔ บริบทพื้นที่การวิจัย

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนาเป็นการบริหารจัดการองค์กรเป็นเรื่องสำคัญของผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานในองค์กรต่างๆ ดังนั้นการพัฒนาจึงมีความสำคัญในองค์กรเพื่อที่จะทำให้บุคลากรปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าประสงค์ขององค์กรและมีประสิทธิภาพ จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาซึ่งมีนักปราชญ์ นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของ “การพัฒนา” ไว้มากมาย ดังนี้

การพัฒนา แปลว่า ทำให้เจริญขึ้น การพัฒนามีความหมายว่าเป็นกระบวนการของการพัฒนาและการทำให้บุคลากรได้แสดงความเชี่ยวชาญ (Expertise) โดยใช้การพัฒนาองค์การ การฝึกอบรมบุคลากรและพัฒนาบุคลากร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน^๑ และเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ขององค์การ (Organizational learning) โดยผู้บังคับบัญชาเป็นผู้รับผิดชอบ เพื่อจุดประสงค์ในการปรับปรุงการทำงานซึ่งเน้นการทำให้บุคลากรทำงานให้มี

^๑ Richard A. Swanson & Elwood F. Holton III. **Foundations of Human Resource Development**, (San Francisco, USA : Berrett-Koehler Publisher, Inc., 2001) p. 90.

ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยบูรณาการเป้าหมายขององค์การและความต้องการของบุคคลให้สอดคล้องกัน^๒ ราชบัณฑิตสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “การพัฒนา” ในภาษาไทย มาจาก “วฑฺฒน” ในบาลี และ “วรุณ” ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ความเจริญ^๓ คำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่า การเปลี่ยนแปลงทีละเล็กทีละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นและเหมาะสมกว่าเดิมหรือก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์จนเป็นที่น่าพอใจ^๔ ในหนังสือ “ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) หมวดพุทธศาสตร์” กล่าวถึงการพัฒนาไว้สรุปได้ว่า บุคคลพึงพัฒนาจากภายในมาสู่ภายนอกคือ จะต้องพัฒนาในด้านพฤติกรรมให้มีระเบียบวินัยในตนก่อน หมายถึง จะต้องพัฒนาอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และจิตใจ ให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์ความเป็นไปตามเหตุ และปัจจัยของธรรมดอันเกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล ดังนั้น การพัฒนาจึงรวมไปถึง การพัฒนาตามบุคลิกภาพที่แสดงออก คือ เป็นคนกินเป็น ใช้เป็น บริโภคเป็น ดูแลเป็น ฝังเป็น เป็นต้น การพัฒนาในความประพฤติ คือ คบเสวนาเป็น สังคมเป็น พูดเป็น สื่อสารเป็น การพัฒนาด้านจิตใจ คือ วางท่าทีต่อเรื่องที่เหตุขึ้นเป็น ผลาดและทำใจเป็น และมีปัญญาที่จะคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ตลอดจนรู้จักดับทุกข์เป็น^๕ คำว่า พัฒนา หมายถึง การกระทำให้เจริญขึ้น ทำให้รุ่งเรืองขึ้น ใช้ได้ทั้งการพัฒนาวัตถุและการพัฒนาจิตใจ เช่น การพัฒนาชนบท การพัฒนาประเทศ การพัฒนาสติปัญญา การพัฒนาจิต เป็นต้น แต่ที่สำคัญ พระพุทธศาสนาที่แท้จริงใช้ในการพัฒนาจิตนั้น ท่านใช้คำว่า ภาวนา หมายถึง การทำให้มี การทำให้เกิดขึ้น ทำให้เจริญ การอบรมการบำเพ็ญ เช่น คำว่า สมาธิภาวนา คือ การเจริญ การอบรม หรือการบำเพ็ญสมาธิ และคำว่าวิปัสสนาภาวนาคือการเจริญ การอบรมหรือการบำเพ็ญวิปัสสนา^๖

^๒ Rothwell, W.J. & H.J., *ASTD Reference Guide to Professional Human Resource Development Roles and Competencies*, volume II, (2nd ed.), (Amherst, MA : HRD Press, 1922), p. 320.

^๓ ราชบัณฑิตสถาน, *พจนานุกรมราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒*, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๗๗๙.

^๔ ปกรณ์ ปรียากร, *ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สามเจริญพานิช, ๒๕๓๘), หน้า ๕.

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *ทศวรรษทัศน์พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) หมวดพุทธศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๖๗-๖๘.

^๖ พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), *การพัฒนาจิต*, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

ในพระพุทธศาสนามีการใช้คำว่า ภาวนา แปลว่า การเจริญ^๗ หมายถึง การทำให้มีขึ้นเป็นขึ้น การฝึกอบรมทำสิ่งที่ยังไม่มีให้มีขึ้น การบำเพ็ญ ต่อมานิยมใช้คำว่า “พัฒนา” ซึ่งเป็นศัพท์ใหม่ในภาษาไทยแต่เดิมใช้คำว่า เจริญ พระพุทธศาสนาใช้คำว่า เจริญ เป็นการฝึกฝึกอบรม เช่น เจริญสมณะ เจริญวิปัสสนา แต่เดิมนั้น พระพุทธศาสนาใช้คำว่า ภาวนา คือ สมณะภาวนา ฝึกอบรมจิตใจให้เกิดความสงบ วิปัสสนาภาวนาฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้เข้าใจความเป็นจริง เมื่อกล่าวถึงคำว่า พัฒนา ก็คือกล่าวถึงความเจริญ เป็นคำเรียกให้เข้าใจง่าย^๘

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องพัฒนา ทำให้เจริญ ทำให้เป็น ให้มีขึ้น ฝึกอบรม คือ ภาวนา มี ๔ ประการ คือ^๙

๑. กายภาวนา หมายถึง การเจริญ การพัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกันเกี่ยวกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง ๕ ด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ ไม่ให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

๒. สีลภาวนา หมายถึง การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน

๓. จิตตภาวนา หมายถึง การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ และสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น

๔. ปัญญาภาวนา หมายถึง การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

การพัฒนาทางพระพุทธศาสนานั้นต้องเริ่มที่ตัวบุคคล หมายความว่า บุคคลที่อยู่ในชุมชนหรือสังคม ควรที่จะได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก ทั้ง ๔ ด้าน คือ ทางด้านกาย ทางด้านศีล ทางด้านจิตใจ และทางด้านปัญญา เมื่อบุคคลมีการพัฒนาแล้วจึงจะส่งผลต่อไปยังการพัฒนาสังคม

การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ หรือที่เคยปฏิบัติอยู่ ตลอดจนการที่สามารถแก้ไขปัญหา อุปสรรค ขอบกพร่องต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เมื่อการ

^๗ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พัฒนาดน**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๔), หน้า ๙.

^๘ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **หลักแม่บทของการพัฒนาดน**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐-๑๕.

^๙ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **การพัฒนาที่ยั่งยืน**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มุลินธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๘๑-๘๒.

พัฒนาถูกกำหนดความหมายจากหลายแหล่งและหลายสาขาวิชา ทำให้ลักษณะของการพัฒนามีหลายประการ แต่ลักษณะที่สำคัญมีดังต่อไปนี้^{๑๐}

๑. เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เช่น ด้านคุณภาพปริมาณและสิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น หรือให้มีความเหมาะสม อันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเท่านั้น หรืออาจจะเรียกได้ว่าต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ

๒. มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนและอย่างต่อเนื่องกัน โดยแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นลำดับ ไม่สามารถข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งได้

๓. มีลักษณะเป็นพลวัต คือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่งแต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็ว หรือช้าๆ ปริมาณมาก หรือน้อยก็ได้

๔. เป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงไปด้านใดด้วยวิธีการใดเมื่อไรใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า

๕. เป็นวิธีการพัฒนาเป็นมรรควิธี หรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

๖. เป็นปฏิบัติการ คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ไม่เป็นเพียงแนวความคิด หรือเป็นเพียงรายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ต้องนำมาใช้ปฏิบัติจริงจึงจะเกิดผลตามที่ต้องการ

๗. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทเดียวที่สามารถจัดทำแผนโครงการและคิดค้นวิธีการพัฒนาตนเองและสิ่งต่างๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงใดก็ตามถ้าไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้ว จะไม่ใช่การพัฒนาแม้ว่าจะมีลักษณะอื่นๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม

๘. ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ทำให้มนุษย์และสังคมมีความสุขเพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์นั่นเอง

๙. มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด คือ สามารถบอกได้ว่าอะไรขณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น เปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่างๆ จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุง

^{๑๐} กันตยา เพิ่มผล, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร : บ.บุญศิริการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐-๑๑.

เปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วย การพัฒนาใหม่ๆ
จนเกิดขึ้นอยู่เสมอ^{๑๑}

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งในด้านคุณภาพ (ดีขึ้น) ปริมาณ
(มากขึ้น) และสิ่งแวดล้อม (มีความเหมาะสม) ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว^{๑๒}
ซึ่งสามารถแบ่งได้ใน ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ

๑. การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้า ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่า ความเจริญทาง
เศรษฐกิจ ถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผล ตลอดจนระบบและกลไกซึ่งเอื้ออำนวยให้
สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ และลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี เรื่องความก้าวหน้านี้ได้
กลายเป็นเรื่องที่ได้รับการเอาใจใส่กันมาก และมีคนส่วนหนึ่งเห็นว่า การพัฒนานั้น หมายถึง
เรื่องของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ซึ่งตามทัศนะของการพัฒนาโดยทั่วไปนั้น
ควร หมายถึง เรื่องความก้าวหน้าทางสังคมด้วย ไม่เฉพาะแต่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเท่านั้น

๒. การพัฒนา หมายถึง ความมั่นคง ถ้าในทางเศรษฐกิจเราต้องการให้ระบบเศรษฐกิจเป็น
ระบบที่มั่นคงมีเสถียรภาพ ไม่มีปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด ในทางสังคมก็เช่นกันเราต้องการเห็นความ
มั่นคงทางสังคม เป็นสังคมที่สงบสุข สังคมที่สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยน
แปลงไปได้โดยปราศจากความรุนแรง ความมั่นคงจึงเป็นเรื่องใหญ่และในการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึง
เรื่องนี้ด้วย

๓. การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าและความมั่นคง การพัฒนายังควร หมายถึง
ความเป็นธรรม อีกด้วย โดยเฉพาะความเป็นธรรมในลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของ
สังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม และได้รับผลตอบแทนจากการที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาตามควร ดังนั้น
การพัฒนาที่เราต้องการจึงควรเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่ช่วยสร้างความเป็นธรรมด้วยจาก
ความหมายทั้งหมด

สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนา คือ การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยน
แปลงไปในทางที่ดีขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาวะการณ์ของสังคมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่
คุณค่าเพิ่มขึ้น และต้องการมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

การทำให้เจริญขึ้นทำให้รุ่งเรืองขึ้น ใช้ได้ทั้งการพัฒนาวัตถุและการพัฒนาจิตใจ
เช่น การพัฒนาชนบท การพัฒนาประเทศ การพัฒนาสติปัญญาและการพัฒนาจิต เป็นต้น แต่ศัพท์

^{๑๑} สนธยา พลศรี, *กระบวนการพัฒนาชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๕-๖.

^{๑๒} สนธยา พลศรี, *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๗*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๓.

ทางพระ พุทธศาสนาที่แท้จริงที่ใช้ในการพัฒนาจิตนั้น ท่านใช้คำว่า ภาวนา หมายถึง การทำให้มีการทำให้เกิดขึ้น ทำให้เจริญ การอบรม การบำเพ็ญ เช่น คำว่า สมาธิภาวนา คือ การเจริญ การอบรม หรือบำเพ็ญสมาธิ และคำว่า วิปัสสนาภาวนา คือ การเจริญ การอบรม หรือการบำเพ็ญวิปัสสนา^{๑๓} การพัฒนาแบบพุทธ เป็นการพัฒนาสังคมที่จะก่อให้เกิดสันติสุขต้องเป็นการพัฒนาที่ถือนุรักษ์เป็นสาระโดยมุ่งให้เกิดพัฒนาการในบุคคลที่ประกอบกันเป็นสังคมพัฒนาการของบุคคลนี้ทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า ภาวนา คือ การทำให้เจริญ ซึ่งมีความหมายต่างจาก วัฒนธรรม ที่แปลว่า รก การพัฒนาสังคมในทัศนะของพระพุทธศาสนา คือ การทำให้สังคมนั้นมีภาวะที่เอื้อให้บุคคลมีชีวิตที่ดีงามนั้น หมายถึง ชีวิตที่ไร้ทุกข์ หลุดพ้นจากความบีบคั้นรัดรั้ง ทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในสามารถที่จะกำหนดความเป็นอยู่ของตนด้วยสติปัญญาและความ پاکเพียรของชีวิตเช่นนี้ ย่อมไม่ถูกกดดันครอบงำให้จำกัดอยู่กับตัวเอง จึงมีจิตใจเป็นอิสระและแผ่กว้างไปยังเพื่อนมนุษย์และสรรพชีวิต ภาวะชีวิตดังกล่าวในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า อิศรภาพ ซึ่ง แปลว่า ความเป็นใหญ่ในตนเอง^{๑๔}

สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึงการกระทำเพื่อมุ่งปรับปรุงส่งเสริมให้คนที่อยู่ร่วมกันมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ อันจะทำให้การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันนั้นมีความเจริญรุ่งเรืองและสงบสุข มีความรักใคร่สามัคคีกันของสมาชิกในสังคมปราศจากภัยคุกคาม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและมีความสุข การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ความหมายดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและการทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดี ถ้าเป็นกิริยา ใช้คำว่า พัฒนา หมายความว่า ทำให้เจริญ คือ ทำให้เติบโตได้งอกงาม ทำให้งอกงามและมากขึ้น การพัฒนายังเป็นแนวทาง วิธีการในการคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์เปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า และนำสู่การปฏิบัติให้เกิดขึ้นซึ่งสิ่งที่ตั้งมาและเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น สังคมทั้งด้านวัตถุและจิตใจ อย่างเป็นรูปธรรมอันเป็นหนทางนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองเป็นผลตามมา

^{๑๓} พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), “การพัฒนาจิต”, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

^{๑๔} พระไพศาล วิสาโล, “พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม”, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลดคิมทอง, ๒๕๔๓), หน้า ๑๘-๑๙.

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของการพัฒนา

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
กันตยา เพิ่มผล, (๒๕๕๒. หน้า ๑๐-๑๑)	การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมให้ดี ขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ หรือที่เคยปฏิบัติอยู่ ตลอดจนการที่ สามารถแก้ไขปัญหา อุปสรรค ข้อบกพร่องต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี
ปกรณ ปรียากร, (๒๕๓๘, หน้า ๕).	คำภาษา อังกฤษว่า Development แปลว่า การ เปลี่ยนแปลงทีละเล็กทีละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอน ต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้นเติบโตขึ้น หรือ ก้าว หน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์จนเป็นที่น่าพอใจ
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๒. หน้า ๖๗-๖๙).	การพัฒนาไว้สรุปได้ว่า บุคคลพึงพัฒนาจากภายในมา สู่ภายนอกคือ จะต้องพัฒนาในด้านพฤติกรรมให้มี ระเบียบวินัยในตนก่อน หมายถึง จะต้องพัฒนา อินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และจิตใจ ให้พร้อม รับมือกับสถานการณ์ความเป็นไปตามเหตุ
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๓. หน้า ๘๑-๘๒).	หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องพัฒนา ทำให้ เจริญ ทำให้เป็น ให้มีขึ้น ฝึกอบรม คือ ภาวนา มี ๔ ประการ ๑. กายภาวนา หมายถึง การเจริญ การพัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกว้างขวางกับสิ่งทั้งหลาย ภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง ๕ ด้วยดี ๒. สីลภาวนา หมายถึง การเจริญศีล พัฒนาความ ประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบ ๓. จิตตภาวนา หมายถึง การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง ๔. ปัญญาภาวนา หมายถึง การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๔. หน้า ๙).	ในพระพุทธศาสนามีการใช้คำว่า ภาวนา แปลว่า การ เจริญ หมายถึง การทำให้มีขึ้นเป็นขึ้น การฝึกอบรมทำ สิ่งที่ยังไม่มีให้มีขึ้น

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของการพัฒนา (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๗. หน้า ๑๐-๑๕).	“พัฒนา” ซึ่งเป็นศัพท์ใหม่ในภาษาไทยแต่เดิมใช้คำว่า เจริญ พระพุทธศาสนาใช้คำว่า เจริญ เป็นการใช้ฝักอบรม เช่น เจริญสมณะ เจริญวิปัสสนา
พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), (๒๕๔๓. หน้า ๒).	คำว่า พัฒนา หมายถึง การกระทำทำให้เจริญขึ้น ทำให้รุ่งเรืองขึ้น ใช้ได้ทั้งการพัฒนาวัตถุและการพัฒนาจิตใจ เช่น การพัฒนาชนบท การพัฒนาประเทศ การพัฒนาสติปัญญา การพัฒนาจิต เป็นต้น
ราชบัณฑิตสถาน, (๒๕๔๖). หน้า ๗๗๙).	“การพัฒนา” ในภาษาไทย มาจาก “วฑฺฒน” ในบาลี และ “วธรณ” ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ความเจริญ
สนธิยา พลศรี, (๒๕๔๗, หน้า ๓).	การพัฒนา สามารถแบ่งได้ใน ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ ๑. การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้า ๒. การพัฒนา หมายถึง ความมั่นคง ๓. การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าและความมั่นคง
สนธิยา พลศรี, (๒๕๔๕. หน้า ๕-๖).	การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น เปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่างๆ จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วย
Richard A. Swanson & Elwood F. Holton III., (2001. p. 90).	การพัฒนา แปลว่า ทำให้เจริญขึ้น เป็นกระบวนการของการพัฒนาและการทำให้บุคลากรได้แสดงความเชี่ยวชาญ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน
Rothwell. W.J. & H.J., (1922. p. 320).	จุดประสงค์ในการปรับปรุงการทำงานซึ่งเน้นการทำให้บุคลากรทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยบูรณาการเป้าหมายขององค์การและความต้องการของบุคคลให้สอดคล้องกัน

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

การพัฒนาเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน “ผู้บริหารระดับกลาง” เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญควรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการปฏิรูบบทบาทภารกิจ โครงสร้างและระบบของหน่วยงานหรือองค์การ รวมทั้งต้องมีการบริหารงานให้สอดคล้องกับนโยบายและทิศทางของแผนแม่บท การพัฒนาทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้องในการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารงานในความรับผิดชอบไปสู่แนวทางการบริหารจัดการที่เน้นผลลัพธ์ของงานเป็นหลัก^{๑๕} กระบวนการของกลุ่มกิจกรรมที่ปฏิบัติจัดทำขึ้นในช่วงเวลาที่กำหนด เป็นไปเพื่อให้เกิดผลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จากกิจกรรมการศึกษา การพัฒนา การฝึกอบรม ในแต่ละวิธีการย่อมมีจุดเน้นในการพัฒนาบุคลากรที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การพัฒนาบุคลากรโดยกิจกรรมการศึกษาจะเน้นที่ตัวบุคคลโดยมุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และความรู้ความชำนาญในวิชาชีพเฉพาะสาขาซึ่งจะสามารถนำไปประกอบอาชีพหรือเป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงานในอนาคต ในขณะที่การพัฒนาบุคลากรโดยกิจกรรมการฝึกอบรมจะเน้นที่คนหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่ต้องปฏิบัติโดยเฉพาะวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมมาเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาในการทำงานของบุคลากรในขณะนั้น ส่วนการพัฒนาบุคลากรโดยวิธีการสุดท้าย คือ โดยกิจกรรมการพัฒนานั้นจะเน้นที่ตัวบุคลากร องค์การ และสังคมพร้อมๆ กัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าในสายอาชีพของผู้ปฏิบัติงาน^{๑๖}

ในหนังสือ “ศาสนากับพัฒนาคนและสังคม” สรุปความไว้ว่า การพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้แก่ มีความรู้ดี คือ มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม มีสุขภาพอนามัยดี คือ สุขภาพทางกายและจิตใจดี มีความสามารถดี คือ สามารถนำความรู้ที่เรียนรู้แล้วไปพัฒนาตนเองได้ มีความคิดดี คือ คิดเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ มีการกระทำดี คือ เว้นจากทุจริตทางกาย ๓ ประการ สุจริตและมีจิตใจดี คือ มีจิตใจที่สะอาด สว่าง สงบ ยึดมั่นในคุณธรรม เช่น ความเมตตา กรุณา ความกตัญญู รู้คุณค่า และ มีสัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ^{๑๗}

ทั้งนี้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาของนักวิชาการต่างๆ แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มมีลักษณะ ดังนี้

^{๑๕} ชีรยุทธ หล่อเลิศรัตน์, สำนักงานคณะกรรมการการปฏิรูประบบราชการ สำนักงาน ก.พ., การปฏิรูประบบราชการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๔๓.

^{๑๖} ยุติ ศรีธรรมรัฐ, การพัฒนาทรัพยากรบุคคล : เพื่อการปฏิรูประบบราชการ, (กรุงเทพมหานคร : อาทิตย : ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๘๔.

^{๑๗} สมพร เทพสิทธิ, “ศาสนากับพัฒนาคนและสังคม”, (กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๙-๑๐.

กลุ่มที่ ๑ มีความคิดเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเจริญเติบโต (Growth) คือ เป็นการเพิ่มผลผลิตซึ่งกระทำโดย ระบบสังคมร่วมกับสิ่งแวดล้อม เช่น การผลิตข้าวเพิ่มขึ้น การสร้างถนน สะพาน เขื่อน เป็นต้น

กลุ่มที่ ๒ มีความคิดเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบการกระทำ การ เช่น มีการเปลี่ยนแปลงระบบสังคม ระบบการเมือง และระบบบริหาร

กลุ่มที่ ๓ มีความคิดเห็นว่า การพัฒนา เป็นการเน้นถึงวัตถุประสงค์หลักถ้าเป็นการบริหาร ก็ต้องบริหารด้วยวัตถุประสงค์ คือ การทำงานที่มุ่งเน้นวัตถุประสงค์เป็นหลัก กล่าวคือ การพัฒนาต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และความต้องการที่ได้รับความเห็นชอบ หรือการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง^{๑๘}

คุณสมบัติของผู้นำในการพัฒนาองค์การที่จะทำให้ประสบความสำเร็จมี ๔ ประการ คือ^{๑๙}

(๑) การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ (Creating a Vision) วิสัยทัศน์ใหม่ และการเข้ามามีส่วนร่วม กำหนดเป้าหมาย ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความผูกพันกับเป้าหมายนั้น และดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายนั้น ๆ

(๒) การเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสาร (Meaning through Communication)

(๓) การเป็นผู้ที่มอบอำนาจให้กับผู้ปฏิบัติงาน (Empowerment) โดยให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป้าหมายและนโยบาย ซึ่งเมื่อเป้าหมายนั้นบรรลุผลผู้ปฏิบัติงานก็จะเกิดความพึงพอใจ ผู้นำให้การสนับสนุนเพื่อพัฒนาผู้ปฏิบัติงาน และช่วยเหลือเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคลด้วย

(๔) เป็นผู้ที่เข้าใจตนเอง (Self-Understanding) โดยรู้จักอ่อนและจุดแข็งของตนเองและเป็นผู้ที่ต้องการข้อมูลย้อนกลับของผลการปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้การพัฒนาทางพระพุทธานุภาพนั้นต้องเริ่มที่ตัวบุคคล หมายความว่า บุคคลที่อยู่ในชุมชนหรือสังคมควรที่จะได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก ทั้ง ๔ ด้าน คือ ทางด้านกาย ทางด้านหลักธรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาทางสังคม คือ อปริหานิยธรรม หรือวัชชอปริหานิยธรรม ได้แก่ ธรรมไม่ทำให้เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียวมี ๗ ประการ คือ

๑) มั่นประชุมกันเนืองนิตย์

^{๑๘} สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและการพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๘.

^{๑๙} Don Hellriegel, John W. Slocum and Richard W. Woodman, **Organizational Behavior**, 8th ed., (Ohio : South-Western College Publishing, 1998), p. 303-304.

๒) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ
 ๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีกรรมตามทีวางไว้เดิม

๔) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง

๕) บรรดาภคฺสตรีกุลกุมารทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยไม่ถูกข่มเหงหรือถูกคร่ำครวญใจ

๖) เคารพสักการเจตีย์ของวัชชีทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยทำแก่เจตีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป

๗) จัดให้ความอารักขา คุ่มครองป้องกัน อันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลายตั้งใจว่าขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังไม่ได้มา พึงมาสู่แคว้นที่มาแล้วพึงอยู่ในแคว้นผาสุก

อปฺริหานิยธรรม ๗ ประการนี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสแก่เจ้าวัชชีทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรม ซึ่งรับหรือยอมรับว่า เมื่อชาววัชชียังปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ จะเอาชนะด้วยการรบไม่ได้นอกจากจะการใช้การเกลี้ยกล่อมหรือทำให้เกิดความแตกสามัคคีกันภายในกลุ่มของวัชชีจึงจะมีสิทธิ์ชนะ จะเห็นได้ว่า อปฺริหานิยธรรม ๗ ประการนี้ มีสามัคคีธรรม เป็นคุณธรรมที่คอยเกื้อหนุนให้การปฏิบัติตามนั้นเกิดเป็นผลจริง ฉะนั้น สามัคคีธรรม ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาสังคมเป็นไปตามแนวทางที่ชุมชนหรือสังคมตั้งเป้าหมายเอาไว้ ได้แก่ ความมีคุณภาพชีวิตที่ดี^{๒๐}

สรุปได้ว่า แนวคิดการพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงแก้ไข การทำให้เจริญขึ้น การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางเจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ การเปลี่ยนแปลงความทันสมัย หรือการเจริญเติบโต การพัฒนาเป็นรูปแบบอย่างหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เปลี่ยนจากสิ่งที่เคยเป็นในอดีตไปสู่สิ่งที่ปัจจุบัน ซึ่งขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการพัฒนาของแต่ละสังคม ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหา อุปสรรคข้อบกพร่องต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ช่วยฟื้นฟูองค์กรปรับปรุงแก้ไขพัฒนาสร้างสมรรถนะในองค์กรในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

^{๒๐} อิง.สตุตฺก. (ไทย) ๒๓/๒๐/๑๘.

ตารางที่ ๒.๒ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ธีรยุทธ หล่อเลิศรัตน์, (๒๕๔๓, หน้า ๔๓).	การพัฒนาเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมีทักษะในการปฏิรูปบทบาทภารกิจ โครงสร้างและระบบของหน่วยงานหรือองค์การ
ยุวดี ศรีธรรมรัฐ, (๒๕๔๑, หน้า ๑๘๔).	กิจกรรมการพัฒนานั้นจะเน้นที่ตัวบุคลากร องค์การ และสังคมพร้อมๆ กัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าในสายอาชีพของผู้ปฏิบัติงาน
สนธยา พลศรี, (๒๕๔๕, หน้า ๘).	แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาของนักวิชาการต่างๆ แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มมีลักษณะ - กลุ่มที่ ๑ มีความคิดเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเจริญเติบโต (Growth) - กลุ่มที่ ๒ มีความคิดเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบการกระทำการ - กลุ่มที่ ๓ มีความคิดเห็นว่า การพัฒนา เป็นการเน้นถึงวัตถุประสงค์หลักถ้าเป็นการบริหารก็ต้องบริหารด้วยวัตถุประสงค์
สมพร เทพสิทธิ์า, (๒๕๔๒, หน้า ๙-๑๐).	การพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้แก่ มีความรู้ดี คือ มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม มีสุขภาพอนามัยดี คือ สุขภาพทางกายและจิตใจดี มีความสามารถดี คือ สามารถนำความรู้ที่เรียนรู้แล้วไปพัฒนาตนเองได้ มีความคิดดี คือ คิดเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ
Don Hellriegel, John W. Slocum and Richard W. Woodman, (1998, p. 303-304).	คุณสมบัติของผู้นำในการพัฒนาองค์การที่จะทำให้ประสบความสำเร็จมี ๔ ประการ คือ (๑) การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ (Creating a Vision) (๒) การเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสาร (Meaning through Communication) (๓) การเป็นผู้ที่มอบอำนาจให้กับผู้ปฏิบัติงาน (Empowerment) (๔) เป็นผู้ที่เข้าใจตนเอง (Self-Understanding)

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่

นับจากที่พระพุทธองค์ได้ส่งพระสาวกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่เมืองต่างๆ ทำให้พระพุทธศาสนา เจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ มีประชาชนเข้ามานับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก จนพระพุทธศาสนาเจริญไปสู่เมืองต่างๆ การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการสืบสานสืบทอดและพัฒนาไปตามยุคสมัย จากพระบรมศาสดาสู่พระสาวก รูปแบบวิธีการเผยแผ่ที่ใช้ก็มีหลากหลายรูปแบบ เช่น การแสดงธรรม^{๒๑} การสนทนาธรรม^{๒๒} การแนะนำสั่งสอน^{๒๓} การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส^{๒๔} และการตอบปัญหาข้อข้องใจ^{๒๕} โดยพระพุทธเจ้าได้ประทานหลักการและเทคนิคการเผยแผ่ให้พระสาวกยึดถือปฏิบัติเป็นหลักในการเผยแผ่ เมื่อพระพุทธศาสนามีความมั่นคงแล้ว พระบรมศาสดาก็ประกาศดับขันธปรินิพพาน ดังพุทธดำรัสว่า “มารผู้มีบาป ท่านจงอย่ากังวลเลย อีกไม่นาน การปรินิพพานของตถาคตจะมีจากนี้ไปอีก ๓ เดือน ตถาคตจะปรินิพพาน”^{๒๖} จากพระพุทธดำรัสนี้ แสดงถึงความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพราะมีศาสนทายาทสืบทอดครบทั้งบริษัท ๔ ที่ทำหน้าที่เป็นพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาชนตามอุดมการณ์ที่ได้ทรงวางไว้ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระธรรมทูต ก็มีการพัฒนารูปแบบพัฒนาวิธีการเผยแผ่มาตามลำดับ^{๒๗} พระสงฆ์สาวกเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เพราะเป็นผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะสู่ประชาชนให้ปฏิบัติตนเป็นผู้มีสัมมาปฏิบัติ

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า ผู้วิจัยได้ประมวลมาจากแนวคิดของนักวิชาการ โดยจะนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๒.๑ สภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

หลักการสอนด้วยพระวาจาของพระพุทธเจ้าเรียกกันว่า ภิสสมาจาร คือความประพฤติเสมอเรียบร้อยทางวาจา ๔ ประการ ได้แก่ ไม่ตรัสวาจาที่ประกอบด้วยคำเท็จ ไม่ตรัสวาจาส่อเสียดซึ่งทำให้เกิดความสามัคคี ไม่ตรัสวาจาเพื่องมง้อผลในการแพ้นะ ไม่ตรัสวาจาที่ทำให้เกิดการแข่งดีกัน

^{๒๑} วิ.ม. (ไทย) ๑๐ / ๒๐ / ๒๗.

^{๒๒} ส.ส. (ไทย) ๑๙ / ๙๐๑ / ๔๓๔.

^{๒๓} ส.ส. (ไทย) ๑๗ / ๘๗ / ๑๔๗.

^{๒๔} วิ.ม. (ไทย) ๔ / ๖๐ / ๗๒.

^{๒๕} ส.ส. (ไทย) ๑๙ / ๘๒๗ / ๔๐๐.

^{๒๖} ที.ม. (ไทย) ๑๐ / ๑๗๕ / ๑๒๔.

^{๒๗} สมเด็จพระญาณสังวรสาธุการญาณูปการ, สมัยแรกพระพุทธศาสนาเป็นประธานของประเทศในสุวรรณภูมิอยู่ที่นี้ ที่แผ่นดินสยาม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๕) หน้า ๒๓-๒๔.

ตรัสวาทที่ประกอบด้วยปัญญาเหมาะสมตามกาล ส่วนเนื้อหาหรือถ้อยคำที่ตรัสสอนนั้น เรียกว่า กถาวัตร มี ๑๐ ประการ คือ ถ้อยคำที่ชักนำให้มีความปรารถนาน้อย (อัปปิจจกถา) ถ้อยคำที่ชักนำให้ สันโดษยินดีตามที่มิได้ตามที่ได้ (สันตฎฐิกถา) ถ้อยคำที่ชักนำให้สวดกายสวดใจ (ปวิเวกกถา) ถ้อยคำที่ชัก นำไม่ให้ระคนด้วยหมู่ (อสังสัคคกถา) ถ้อยคำที่ชักนำให้ปรารถนาความเพียร (วิริยารัมภกถา) ถ้อยคำที่ ชักนำให้ตั้งอยู่ในศีล(ศีลกถา) ถ้อยคำที่ชักนำให้ทำให้สงบ(สมาธิกถา) ถ้อยคำที่ชักนำให้เกิดปัญญา (ปัญญากถา) ถ้อยคำที่ชักนำให้ทำให้พ้นจากกิเลส(วิมุตติกถา) ถ้อยคำที่ชักนำให้สนใจและเข้าใจ เรื่องความรู้ความเห็นในภาวะที่หลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์ (วิมุตติญาณทัสสนกถา) การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาหลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ทรงเริ่มต้นการประกาศพระพุทธศาสนาให้ แพร่หลายเป็นที่รู้จัก ทรงใช้วิธีการเผยแผ่ในเชิงรุกที่เรียกว่า พุทธวิธีการบริหาร ดังต่อไปนี้^{๒๘} การรับ บุคคลเข้าบวชในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่คณะสงฆ์ดำเนินการ คัดเลือกในการให้อุปสมบทแก่กุลบุตร เรียกว่า ญัตติจตุตถกรรม เมื่อบวชแล้วก็ต้องศึกษาตามหลักการ ของพระพุทธศาสนา คือ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญา เนื่องด้วยพระพุทธองค์ประสงค์ให้ ศึกษาและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้หลุดพ้นจากทุกข์ ซึ่งเรียกได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงมีคุณสมบัติ พร้อมทั้ง อุดมคติสมบัติและประทีปปฏิบัติ จึงบริหารกิจการพระพุทธศาสนาให้เจริญไปได้ด้วยดี ทรงเป็นธรรมราชาใช้หลักธรรมาธิปไตยในการบริหารปกครอง เมื่อปรินิพพานก็มีได้แต่งตั้งผู้ใดแทน พระองค์เอง แต่ให้คณะสงฆ์ยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครองหมู่สงฆ์ ทรงบัญญัติพระ วินัย ๒๒ ข้อ เป็นเครื่องกำกับดูแลคณะสงฆ์เพื่อให้พระสงฆ์ประเมินตนเองว่าได้ปฏิบัติตามพระธรรม วินัยบัญญัติหรือไม่ โดยมีบทลงโทษตามพระวินัยในข้อนั้น ๆ ทรงกำหนดให้มีการสวดพระปาฏิโมกข์ ทุกกึ่งเดือนในวันพระ ๑๔ คำ หรือ ๑๕ คำ เพื่อเป็นการตรวจและเตือนใจให้ปฏิบัติตามพระวินัย ทรงให้พระสงฆ์ทำปวารณา คือการว่ากล่าวตักเตือนซึ่งกันและกันได้ในวันออกพรรษา พระพุทธเจ้า ได้รับการยกย่องว่าเป็นนักสอนที่ยิ่งใหญ่ ทรงมีพระปรีชาสามารถมากในการอบรมสั่งสอน ทรงมี คุณสมบัติของความเป็นผู้สอน เช่น ด้านบุคลิกภาพ คือ ทรงมีพระวรกายที่สง่างาม พระสุรเสียง ไพเราะโน้มน้าวให้ผู้ฟังอยากฟัง ด้านคุณธรรม ทรงมีทั้งพระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณและพระมหา กรุณาคุณ ทรงมีลีลาการสอน คือ แจ่มแจ้ง ชูใจ แก่ล้าและร่าเริง ในวิธีการสอนของพระองค์ทรง ใช้วิธีการสอนแบบสนทนา แบบบรรยาย แบบตอบปัญหาและแบบวางกฎข้อบังคับ ส่วนกลวิธีและ อุบายประกอบในการสอน เช่น การยกอุทาหรณ์ การเล่านิทานประกอบ การเปรียบเทียบด้วยข้อ อุปมา การใช้อุปกรณ์การสอนด้วยการทำเป็นตัวอย่าง การใช้ภาษาใช้คำ อุปายการเลือกคน การรู้จัก จังหวะและโอกาส การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การลงโทษและการให้รางวัล วิธีการสอนที่พระพุทธเจ้า

^{๒๘} พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๕

ทรงนำมาใช้ในการเผยแผ่ทำให้พระพุทธศาสนาเผยแผ่ไปทั่วอินเดีย ไม่เลือกชั้นวรรณะตั้งแต่พระมหากษัตริย์ไปถึงประชาชนทั่วไป^{๒๙}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายหลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ทรงเริ่มต้นการประกาศพระพุทธศาสนาให้เป็นที่รู้จักด้วยวิธีการเชิงรุก เรียกว่า พุทธวิธีการบริหาร ด้วยการที่ทรงแสดงธรรมจนมีพระสาวกแล้ว ทรงวางแผนในการเผยแผ่โดยส่งพระสาวกไปยังสถานที่ต่าง ๆ ทั่วทุกสารทิศ สำหรับการรับบุคคลเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาทรงให้สิทธิเท่าเทียมกัน ไม่มีการกีดกันเรื่องชนชั้นวรรณะดังเช่นศาสนาหรือลัทธิอื่น ๆ เมื่อบวชแล้ว จะต้องให้ความเคารพกันตามลำดับการบวชก่อนหลัง โดยไม่คำนึงถึงอายุ เมื่อมีพระสงฆ์มากขึ้น พระพุทธเจ้าได้ทรงมอบให้คณะสงฆ์เป็นผู้บริหารจัดการกันเอง โดยมีพระธรรมวินัยเป็นหลักในการบริหารการปกครอง และทรงบัญญัติพระวินัยขึ้นเพื่อใช้เป็นข้อบังคับควบคุมพระสงฆ์

ตารางที่ ๒.๓ แสดงการสังเคราะห์สภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (๒๕๕๑, หน้า ๕)	พระพุทธเจ้าทรงสอนด้วยพระวาจา เรียกกันว่า ภิสสมาจาร คือ มีความประพฤติเรียบร้อยทางวาจา ๔ ประการ ได้แก่ ไม่กล่าวคำเท็จ ไม่กล่าวส่อเสียด ไม่กล่าววาจาเพื่อบุ่มุ่งในการแพ้ชนะ ไม่กล่าวเพื่อแข่งดีกัน ส่วนเนื้อหาหรือถ้อยคำที่ตรัสสอนเรียกว่า กถาวัตถุ ๑๐
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๑, หน้า ๔๒)	พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ในการปกครองให้กับคณะสงฆ์ โดยทรงวางพระธรรมวินัยให้เป็นหลักในการบริหาร ทรงให้พระสงฆ์ศึกษาไตรสิกขาและปากปฏิบัติเพื่อให้พ้นจากทุกข์จนถึงซึ่งความหลุดพ้น ทรงให้ความเสมอภาคแก่บุคคลไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ

^{๒๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธวิธีการสอน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด , ๒๕๕๑), หน้า ๔๒.

๒.๒.๒ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธวิธีการสอน

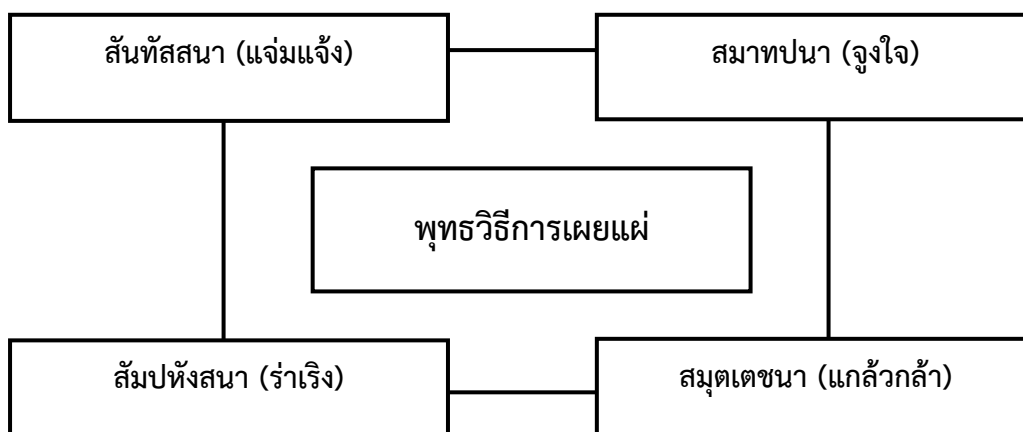
บุคคลที่ถือว่าเป็นนักเผยแผ่ที่ยอดเยี่ยมที่สุดในโลก ได้แก่ พระพุทธเจ้าทรงเปี่ยมล้นไปด้วยพระเมตตา พระมหากรุณาล้นพ้นแก่เหล่าเวไนยสัตว์ทุกจำพวก ไม่ว่าจะแตกต่างกันด้านเชื้อชาติ วรรณะ หรือความเป็นอยู่ พระองค์ก็ทรงแสดงธรรมเทศนาสั่งสอนให้มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งเดียวกัน ต่างแต่พื้นเพของจิตใจของเวไนยสัตว์เป็นสำคัญว่าจะสามารถรองรับพระธรรมคำสอนของพระองค์ได้แค่ไหน ดังนั้น หลักพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงนับว่ามีคุณค่าเป็นอนันต์ต่อการดำเนินชีวิตของเหล่าเวไนยสัตว์ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า เมื่อศึกษาข้อมูลแล้วสามารถจับประเด็นได้ในคราวที่พระพุทธองค์ทรงส่งพระภิกษุสาวก ๖๑ รูป รวมทั้งพระพุทธองค์ไปยังทิศต่างๆ เพื่อทำการเผยแผ่พระธรรมคำสอน เพื่อให้เวไนยสัตว์ทั้งหลายพบความจริงของชีวิต รู้จักวิธีแก้ไขปัญหามิใช่ปัญหาชีวิตและทำชีวิตของตนให้ดีขึ้น ซึ่งมีพุทธพจน์ว่า “จรธ ภิกขเว จาริกัม พุทฺชนหิตาย พุทฺชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानัม” ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่มหาชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อเกื้อกูล เพื่อประโยชน์และเพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย” จากพุทธพจน์ข้างต้นนี้ ทำให้ทราบและเข้าใจถึงแนวทางในการเผยแผ่พระธรรมคำสอน เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข เพื่ออนุเคราะห์เกื้อกูลต่อสรรพสัตว์เป็นหลัก มิใช่เพื่อลาภสักการะ เพื่อความร่ำรวยของชีวิต และมีใช้เพื่อความมั่งคั่ง การสื่อสารเป็นสิ่งเกี่ยวข้อง กับสังคม บุคคลผู้ทำหน้าที่การเผยแผ่ควรจะเข้าใจถึงองค์ประกอบและกระบวนการสื่อสารต่างๆ เพื่อนำไปปรับใช้ในการติดต่อสื่อสารได้อย่างเหมาะสม ในครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงประกาศพระศาสนาได้อย่างแพร่หลายด้วยพุทธปรีชาญาณ พุทธวิธีการสื่อสารที่ทรงใช้ประกาศ การสื่อสารของมนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ ย่อมมีรากฐานมาจากปรัชญา ศาสนา ค่านิยมของสังคมและประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ทำหน้าที่กำหนดบทบาทและวิธีการสื่อสารของสมาชิกในสังคม เพื่อสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกัน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นักวิชาการด้านปรัชญา ศาสนา การเมืองการปกครอง ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการสื่อสาร ได้มีการศึกษาวิทยาศาสตร์โดยใช้วิธีการสำรวจวิเคราะห์เชิงวิทยาศาสตร์ สำหรับทฤษฎีการสื่อสารหมายถึงศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร ที่มีการพัฒนาการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง ได้มีนักจิตวิทยา นักสังคมวิทยา นักรัฐศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์ นักประวัติศาสตร์ นักวิศวกรและนักนิเทศศาสตร์เป็นต้น พยายามศึกษาทฤษฎีและทำการวิจัยการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจักได้นำเสนอข้อมูลหลักพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งมีรายละเอียดดัง ต่อไปนี้

๑) การเผยแผ่ตามหลักพุทธวิธีการสอน

พระพุทธเจ้า ทรงใช้หลักพุทธธรรมที่ได้ตรัสรู้โดยชอบแล้วออกเผยแผ่ให้ชาวโลกได้รู้ตาม เพราะยังไม่มีพระสงฆ์คอยช่วยเหลือในการเผยแผ่พระศาสนา และมีกลุ่มบุคคลผู้ยอมรับนับถือถวายเป็น

จนถึงพระพุทธและพระธรรมว่าเป็นสรณะ เรียกว่า เทวาทิก เฉพาะกรณีของตปุสสะและภัลลิกะพ้อคำ จึงเป็นเทวาทิกอุบาสกคนแรกในพระพุทธศาสนา คือ ผู้กล่าววาทะถึงรัตนะ ๒ ว่าเป็นสรณะที่พึงอัน ประเสริฐ พระองค์ทรงอุปสมบทให้ด้วยพระองค์เอง ซึ่งเรียกว่า เอหิภิกขุอุปสัมปทา โดยตรัสว่า “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” และทรงให้อำนาจแก่พระสงฆ์ในการอุปสมบทแก่ผู้มีศรัทธาจะบวชในพระพุทธศาสนา โดยวิธีให้เปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยครบ ๓ ครั้ง และเรียกวิธีนี้ว่า “ติสรณคณูปสัมปทา” หรือไตรสรณคณ คือการบวชด้วยการถึงไตรสรณคณ นอกจากนั้นแล้ว ยังมีการบรรพชาอุปสมบทประเภทสุดท้ายเพิ่มขึ้น มาอีก เรียกว่า “การอุปสมบทด้วยญัตติจิตตุดถกรรมวาจา” เป็นการประกาศให้พระสงฆ์เป็นใหญ่มีอำนาจในการบวชให้แก่ผู้มีจิตศรัทธา โดยทรงปรารภพราหมณ์แก่ชื่อ ราชะ ประสงค์จะบวชเป็นพระภิกษุแต่ไม่มีใครจะบวชให้ ทำให้เกิดความทุกข์ใจตรอมใจ พระองค์จึงทรงตรัสถามพระภิกษุทั้งหลายว่า “มีใครระลึกถึงคุณของพราหมณ์คนนี้หรือไม่” พระสารีบุตรนั่งอยู่ในที่นั้นจึงกราบทูลว่า “ระลึกถึงคุณของเขา โดยเขาได้ทำบุญใส่บาตรข้าวสวยามาทัพพีหนึ่ง เมื่อไปรับบิณฑบาตที่เมืองราช คฤห์” และให้การอุปสมบทแก่ราชะนี้เป็นบุคคลแรกในพระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค โดยที่คณะบุคคลผู้ทำหน้าที่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรจะศึกษาความเป็นมาและกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาบูรณาการหรือประยุกต์ใช้กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างมีเป้าหมาย เพื่อความสะดวกต่อการทำความเข้าใจหลักธรรมคำสั่งสอน เมื่อศึกษาแล้วก็จะเห็นได้ว่า ในเบื้องต้นพระพุทธเจ้า ทรงกำหนดรู้ภูมิธรรมของบุคคลแต่ละคนที่ได้รับฟังคำสั่งสอน ถ้าหากว่าบุคคลมีระดับสติปัญญาน้อย พระองค์ก็ใช้วิธีสอนธรรมอีกรูปแบบหนึ่ง ถ้าผู้มีสติปัญญาแก่กล้าแล้วก็จะปรับใช้อีกวิธีหนึ่ง ดังนั้น วิธีการเผยแผ่ พระพุทธเจ้าเรียกว่าพุทธลีลาการสอน หมายถึง กลยุทธ์ช่วยให้ผู้ฟังธรรมเทศนาเกิดความเลื่อมใส และเข้าใจธรรมและธรรม สันตสนา แจ่มแจ้ง (Clear) อธิบายแจ่มแจ้งดูน่ามาวางให้ตรงหน้า สมาทปนา จูงใจ (Persuasive) พุดจูงใจอยากปฏิบัติตามที่สอน สมุตตเตชนา อาจหาญ (Encouraging) ทำให้ผู้ฟังเกิดความกล้าหาญมั่นใจที่จะปฏิบัติตาม สัมปหังสา ร่าเริง (Meaningful) ให้ผู้ฟังเกิดฉันทะในการฟัง สนุกสนานไปกับการสอน ไม่เบื่อ ซึ่งการเผยแผ่ตามหลักพุทธลีลาการสอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้^{๓๐}

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

แผนภาพที่ ๒.๑ พุทธวิธีการเผยแผ่

จากแผนภาพที่ ๒.๔ พุทธวิธีการเผยแผ่ เมื่อศึกษาข้อมูลแล้วจะเห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงมีเทคนิคการสอนที่สามารถพูดให้บุคคลทุกระดับฟังแล้วมีความสุข เกิดความเชื่อศรัทธาต่อพระธรรมคำสั่งสอนอย่างไม่ต้องสงสัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. สันตัสสนา แสดงได้อย่างแจ่มแจ้ง (Clear) วิธีการพูดชี้แจงให้เห็นชัด คือจะสอนอะไรก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะ อธิบาย และแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจัง เหมือนกับว่าจูงมือไปดูเห็นกับตา สันตัสสนา เป็นการชี้แจงให้เห็นชัด คือเมื่อพระองค์จะทรงสอนอะไร ก็ทรงชี้แจง จำแนก แยกแยะ อธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง รู้เรื่องราวที่พระองค์แสดง เหมือนจูงมือไปดูให้เห็นประจักษ์กับตา ทำให้ผู้รับการเผยแผ่เกิดความประทับใจ เพราะตามปกติแล้วจะเป็นใครก็ตาม เมื่อสามารถพูดให้คนอื่นรู้เรื่องในบางกรณีได้ ก็จะสร้างความมั่นใจให้กับผู้ฟังว่า ผู้พูดผู้สอนมีความรู้ในเรื่องที่พูดที่สอนจริง เป็นเหตุให้เกิดความเคารพ ความเชื่อถือสันตัสสนา คือ เทศน์ได้แจ่มแจ้ง สอนได้แจ่มแจ้ง ดุจเห็นด้วยตาของตนเอง เช่น การสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงสอนได้แจ่มแจ้งชัดเจน เห็นภาพพจน์ปรากฏเป็นรูปธรรม จนได้รับคำชื่นชม นิยมยกย่องว่า เทศนาของพระองค์แจ่มแจ้งเหลือเกิน เหมือนจับภาชนะที่คว่ำให้หงาย เหมือนเปิดของที่ปิดอยู่ เหมือนการจุดประทีปในที่มืด เหมือนการชี้ทางแก่ผู้หลงทาง การแสดงธรรมหรือการประกาศเผยแผ่หลักคำสอนพระพุทธศาสนาประสบผลสำเร็จได้โดยง่าย พระพุทธเจ้าทรงยึดถือหลักการอนุพัทพิกกถา แสดงธรรมไปตามลำดับ ส่วนใดที่เห็นว่าประโยชน์แก่ผู้ฟัง ถึงแม้จะมีเพียงคนเดียวก็绝不会ตัดเนื้อความให้เสีย แสดงจากง่ายไปหายากตามลำดับ อนุพัทพิกกถา มีอยู่ ๕ ประการ ได้แก่ ทานกถา เรื่องทาน สิลกถา เรื่องศีล สัคคกถา เรื่องสวรรค์ กามาทีนวกถา เรื่องโทษของกามคุณทั้งหลาย เนกขัมมานิสังสกถา เรื่องอานิสงส์แห่งการออกจากกามคุณทั้งหลาย การเทศน์ หมายถึง การยกหัวข้อธรรมขึ้นแสดง เพื่อสั่งสอนประชาชนให้รู้และเข้าใจ จะได้ละชั่วทำดี มีสวรรค์และนิพพานเป็น

จุดหมายนักเทศน์ หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญในการแสดงธรรมสามารถยกหลักธรรมขึ้นอธิบายได้อย่างแจ่มแจ้ง เป็นที่ประทับใจของท่านผู้สดับรับฟัง ทำให้ผู้ฟังมีจิตเลื่อมใสในคำสอนและจดจำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนากาย วาจาและใจ ให้บริสุทธิ์สะอาดปราศจากความชั่ว นักเทศน์ หมายถึง พระผู้นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ไปแสดงให้ผู้ฟังได้รู้และเข้าใจ โดยผู้ฟังเหล่านั้นสามารถปฏิบัติให้บรรลุผล ตามสมควรแก่การปฏิบัติ^{๓๑} สำหรับพระนักเทศน์ออกเป็น ๒ ประเภท คือ **นักเทศน์ปฏิภาณ** ไม่อ่านคัมภีร์หรือนักเทศน์ปากเปล่า คือ นักเทศน์แบบไม่อ่านหนังสือ แต่ถือหนังสือเทศน์เป็นคัมภีร์ประคองไว้เพื่อเป็นการแสดงความเคารพ การเทศน์แบบนี้เป็นการแสดงถึงความสามารถของนักเทศน์ที่มีไหวพริบปฏิภาณ ความเฉลียวฉลาดในการแสดงธรรมะ นักเทศน์แบบนี้ต้องมีความรู้และได้รับการฝึกฝนตนเองมาเป็นอย่างดี **นักเทศน์อ่านคัมภีร์** หมายถึง การเทศน์ไปตามคัมภีร์ที่มีผู้แต่งไว้หรือที่ตนเองแต่งไว้ เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วไม่ว่าจะเป็นการเทศน์แบบใดก็ตาม ก็มีแนวการพรรณนาความเพียง ๒ ลักษณะ คือ ปุคคลาธิฐานเทศนาพรรณนา โดยยกบุคคลเป็นที่ตั้ง เช่น ยกเรื่องนิทานหรือยกเหตุการณ์มาเล่าประกอบธรรมาธิฐานเทศนา พรรณนาความโดยเน้นหลักธรรมเป็นที่ตั้ง อธิบายให้เห็นอาการของธรรมะ ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาที่เป็นนามธรรม ไม่ยกนิทาน ไม่ยกเหตุการณ์ ไม่ยกบุคคลมาเป็นตัวอย่าง ถ้าเทศน์แบบปุคคลาธิฐาน มีนิทานสาธกและยกเรื่องที่คนสนใจมาประกอบการเทศนา จะเป็นที่ยินชมชอบเพราะนิทานจะช่วยในการขยายธรรมให้เป็นเทศนาที่เข้าใจง่าย ฟังง่ายและง่ายต่อการจดจำ นำไปประพฤติปฏิบัติ จัดเป็นเทศนาที่นิยมที่ทรงนำมาแสดงมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการเทศน์แต่ละครั้ง ผู้เทศน์ต้องตั้งเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายไว้ว่าจะให้ธรรมะอะไรแก่ผู้ฟัง แต่อย่างไรก็ตาม เป้าหมายสูงสุดของเทศน์ คือ วิมุตติ หมายถึง ความหลุดพ้นจากกิเลสจนถึงมรรคผลนิพพาน การเทศน์จนถึงวิมุตตินั้นเป็นเรื่องยากทั้งผู้เทศน์และผู้ฟัง แต่ถึงอย่างไรแล้วผู้เทศน์ก็ต้องใช้ความสามารถในการเทศน์อย่างจริงจัง รู้จิตใจของผู้ฟังว่าเขาต้องการฟังอย่างไร ผู้ฟังก็ควรมีอุปนิสัยในการฟังเพื่อถึงวิมุตติ เมื่อทำได้เช่นนี้ แม้จะไม่ถึงวิมุตติตามพุทธประสงค์ แต่ผู้เทศน์ก็ต้องนึกไว้ทุกครั้งทีเทศน์ว่า วิมุตติ คือ จุดหมายของการเทศน์ เพราะวิมุตติมิใช่มีอย่างเดียวแต่มีถึง ๕ อย่าง คือ วิกขัมภนนิโรธ ดับหรือพ้นจากกิเลสด้วยการข่มไว้ เช่น การดับกิเลสของท่านผู้บำเพ็ญฌานถึงปฐมฌาน ย่อมข่มนิรณเฑาะว์ได้ ตลอดเวลาที่อยู่ในฌานนั้น ตพังคนิโรธ ดับด้วยองค์นั้นๆ คือ ดับกิเลสด้วยธรรมที่เป็นคู่ปรับหรือธรรมตรงกันข้าม เช่น ดับสักกายทิฏฐิ ด้วยความรู้ที่กำหนดแยกกรุณามอกได้ เป็นการดับชั่วคราวกิเลสยังเกิดขึ้นได้อีก สมุจเฉทนิโรธ คือ ดับด้วยตัดขาด หมายถึง ดับกิเลสสิ้นเด็ดขาดด้วยโลกุตตรมรรค กิเลสย่อมไม่เกิดขึ้นอีก ปฏิปัสสทธินิโรธ คือ ดับด้วย

^{๓๑} เสนาะ ผดุงฉัตร, **วาทศาสตร์ศิลปะเพื่อการพูด**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖๔.

สงบระงับ หมายถึง อาศัยโลกุตตรมรรค ดับกิเลสเด็ดขาดไปแล้วบรรลุโลกุตตรผล กิเลสเป็นอันสงบระงับไปหมดแล้ว ไม่ต้องขวนขวายเพื่อดับ ในขณะที่แห่งผลนั้นชื่อว่า ปฏิปัสสัทธินิโรธ นิสสรณนิโรธด้วยความปลอดโปร่ง คือ ดับกิเลสสิ้นเชิง ดำรงอยู่ในภาวะที่กิเลสดับแล้วนั้นยังยืนตลอดไป ภาวะนั้นชื่อว่า นิสสรณนิโรธ คือ อมตธาตุ^{๓๒}

การเทศน์ทุกครั้งนักเทศน์ทุกคนจะต้องวางจุดหมายของการเทศน์ไว้ ๒ ชั้น คือ จุดหมายชั้นสูงสุด ได้แก่ วิมุติ คือ เทศน์ให้ผู้ฟังเข้าถึงวิมุติหลุดพ้นจากกิเลสจนบรรลุมรรคผลนิพพาน จุดหมายชั้นต่ำลงมา คือ ให้ผู้ฟังได้อานิสงส์การฟังธรรมอย่างน้อย ๕ ประการ คือ อสสุต สุนาติ คือ ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง สุต ปฏิโยทเปติ คือ เข้าใจชัดสิ่งที่ได้ฟังแล้ว กงข วิหนติ คือ แก่ล้าในเรื่องที่ได้อ่านแล้ว ภิณฐิ อุษุ กโรติ คือ ไม่เป็นโรคภัยแรง จิตตมสสุ ปสัทธิ คือ เป็นผู้มึนเม^{๓๓}

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเทศน์ เรื่องที่นักเทศน์จะต้องรู้นั้นมีอยู่มากมาย แต่สำหรับเรื่องที่มีความจำเป็นที่จะต้องรู้ก่อนในเบื้องต้นมีอยู่ด้วยกันอย่างน้อย ๕ เรื่อง คือ เรื่องการเทศนาจรรยา นักเทศน์ การสังเกตบุคคล ประเมินผลเทศนา รู้คุณค่าสมาธิ^{๓๔} หลักการเทศนาสำหรับนักเทศน์ นักเทศน์ชั้นแนวหน้าท่านถือหลักว่า ก่อนจะเทศน์ต้องเตรียม ถ้าไม่เตรียมก็เสียเหลืมนักเทศน์ การเตรียมตัวของการเป็นนักเทศน์ที่ดีนั้น จะต้องเตรียมสิ่งที่เป็นพื้นฐาน คือ เตรียมตัว เป็นการเรียนรู้วิชาการต่างๆ ให้ถูกต้องตามขั้นตอนของจรรยา หรือศาสนพิธีที่เกี่ยวกับการเทศน์ เตรียมใจ คือ ควบคุมใจให้มีสมาธิ มีใจปลอดโปร่ง สร้างความเชื่อมั่นไม่หวั่นไหว ไม่กังวล พรรณนาว่าในใจไปเป็นตอนๆ เตรียมวิชัยผู้ฟัง คือ รู้ลักษณะคนฟังและเลือกวิธีการเทศนาให้เหมาะสมกับคนฟัง เหมือนกับการป้อนข้าวว่าจะป้อนคำเล็กหรือคำโต เตรียมหลักการเทศน์ คือ ถ้าต้องการให้เทศนางามในเบื้องต้นในท่ามกลางและในที่สุด ก็ต้องอธิบายตามพุทธวิธี ๔ ส คือ^{๓๕} สันทัสสนา คือ เทศน์ได้แจ่มแจ้ง สมာทปนา คือ เทศน์ได้ใจ สมุตเตชนา คือ เทศน์ปลุกให้แก่ล้า สัมปหังสนา คือ เทศน์ให้สำเร็จ^{๓๖} ข้อควรปฏิบัติพื้นฐานเกี่ยวกับการเทศน์ ในการเทศน์นั้นควรมีข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานที่เป็นวินัยธรรมนิยมและจรรยาเกี่ยวกับการเทศน์ที่นักเทศน์ควรจะเรียนรู้ไว้ เพื่อการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องตามแบบแผนของการเป็นนักเทศน์ที่ดี ซึ่งข้อควรปฏิบัติพื้นฐานเกี่ยวกับการเทศน์มี ดังนี้

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๔.

^{๓๓} อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๒๑/๓๖๓.

^{๓๔} พระราชบัญญัติ (บุญมา อาคมบุญญ์), **ความรู้พื้นฐานการเทศน์**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิลป์สยามบรรจภัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐.

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒.

^{๓๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธวิธีการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๔๕.

ในเรื่องวินัยนักเทศน์ นักเทศน์ต้องใส่ใจเรื่องวินัยเกี่ยวกับการแสดงธรรม เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่เรียกกันว่า อัมมเทศนาปฏิสังยุตต์ มี ๑๖ ข้อ คือ ๑) เราจะไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ที่ถือร่มในมือ ๒) เราจะไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ที่ไม่มีพลองในมือ ๓) เราจะไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ที่มีศาตราในมือ ๔) เราจะไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ที่มีอาวุธในมือ ๕) เราจะไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ที่สวมเชียงเท้า ๖) เราจะไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ที่สวมรองเท้า ๗) เราจะไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ที่ไปในยาน ๘) เราจะไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ที่อยู่บนที่นอน ๙) เราจะไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ที่นั่งรัดเข่า ๑๐) เราจะไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ที่พันศีรษะ ๑๑) เราจะไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ที่คลุมศีรษะ ๑๒) เรานั่งอยู่บนแผ่นดินจะไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ที่นั่งอยู่บนอาสนะ ๑๓) เรานั่งอยู่บนอาสนะต่ำจะไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ที่นั่งอยู่บนอาสนะสูง ๑๔) เรายืนอยู่จะไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ที่นั่งอยู่ ๑๕) เราเดินไปข้างหลังจะไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ที่เดินไปข้างหน้า ๑๖) เราเดินไปนอกทางจะไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ที่ไปในทาง^{๓๓๗}

สำหรับจรรยาของนักเทศน์ จรรยาเป็นเรื่องสำคัญของนักเทศน์ เพราะ จรยาคือเครื่องเชิดชูความรู้ความสามารถของนักเทศน์ให้เด่น ถ้าไร้จรรยาขาดจรยา ถึงจะเทศนาได้ยอดเยี่ยมก็ไม่มีใครเชื่อถือ คำสอนก็จะไม่ศักดิ์สิทธิ์และสิ้นความหมาย สมจริงด้วยคำที่ว่า “ความเก่งจะไร้ความหมายถ้าขาดความดี” พระพุทธเจ้าทรงเป็น “วิชาจรณสมปนโน” ทรงเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะเพราะทรงมีวิชาและจรณะเต็มร้อย จึงทรงเป็นพระบรมศาสดาที่สามารถสั่งสอนได้ทั้งเทวดาและมนุษย์ วิชาคือความรู้ดี จรณะหรือจรรยาคือความประพฤติดี เป็นหัวใจสำคัญของนักเทศน์และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา

คำว่า จรยา หมายถึง ความดี คือดีด้วยมารยาทและรู้ศาสนพิธีดี^{๓๓๘}

๑. ดีด้วยมารยาท หมายถึง นุ่มนวลเรียบร้อย ถ้อยคำอ่อนหวาน กริยาอาการสุภาพนุ่มนวลน่าเลื่อมใส มีวินัยสงวรและรู้จักวางตนเมื่ออยู่ในพิธี มารยาทในการปรากฏตัวก็มีบุคลิกสง่าหน้าตาแจ่มใส มารยาทสุภาพเรียบร้อย

๒. เกี่ยวกับยาม ขณะจะขึ้นธรรมาสน์หรือเข้าไปสู่พิธี ควรพับหุ้ยแล้วหิ้วเข้าไปอย่าสะพายบ่า เวลาจะยกมือไหว้พระเถระ ควรวางยามหรือแขวนยามที่ข้อศอกก่อนแล้วจึงยกมือไหว้

^{๓๓๗} องค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร, วิชาการเทศนา, (กรุงเทพมหานคร : เอ็มเทร็ดดิง, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐.

^{๓๓๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

๓. การแสดงความเคารพ ถ้าเทศน์ที่วัด เมื่อเข้าไปถึงบริเวณพิธีพึงกราบพระพุทธรูปก่อน ถ้ามีพระเถระผู้ใหญ่อยู่ในที่นั้นด้วย จะกราบหรือไหว้ท่าน ให้ความเหมาะสม ถ้าท่านนั่งบนเก้าอี้ที่มี ญาติโยมอยู่ด้วย เพียงแต่ยกมือไหว้ ไม่ต้องกราบ

๔. การนั่ง การนั่งไม่ว่าจะเป็นเก้าอี้หรือที่ไหน ๆ ต้องสำรวจดูเทียนส่องธรรม คัมภีร์ ธรรมาสน์และอุปกรณ์ที่ต้องใช้อื่นๆ ว่ามีอยู่พร้อมหรือยัง ถ้าเห็นว่ายังขาดควรบอกเจ้าหน้าที่จัดหาให้

๕. รู้ศาสนพิธีดี หมายถึง เข้าใจขั้นตอนของพิธีการงานต่าง ๆ เป็นอย่างดีและสามารถ ปฏิบัติตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง ไม่บกพร่องหรือผิดพลาด เริ่มตั้งแต่เทศน์จนเทศน์จบ

๖. การขึ้นธรรมาสน์ ควรวางเขาลงบนธรรมาสน์และยกตัวขึ้น หมุนตัวกลับรับปรับชายผ้า ให้เรียบร้อยโดยเร็ว นั่งสรวมกาย วาจา ใจให้สงบเรียบร้อย

๗. ข้อควรปฏิบัติขณะนั่งบนธรรมาสน์ ควรนั่งตัวตรง ทอดสายตาลงต่ำ สรวมกิริยาไม่ใช้ มือลูบหน้า ลูบศีรษะ ควบคุมอารมณ์ให้สงบ

๘. การให้ศีล เมื่อพิธีกรกล่าวอาราธนามาถึงคำว่า “ทุติยปิ มยิ ภนเต” พึงจับพัดมาตั้งให้ ตรง ระวังอย่าให้กลับหน้าพัด การจับพัดนั้นให้จับใต้ใบพัดลงมาประมาณ ๔ นิ้ว โดยเหยียด นิ้วหัวแม่มือไปตามด้ามพัด เมื่อคำอาราธนาจบก็ตั้ง นะโม ให้ศีลต่อไป

๙. การเคารพพระคัมภีร์ เมื่อพิธีกรเริ่มอาราธนาถึงคำว่า “พรหมา จ โลกาธิปตี” พึงยก มือไหว้เคารพพระธรรมแล้วจับคัมภีร์มาคลี่ผ้าออก การคลี่ผ้านั้น อย่าใช้มือข้ามคัมภีร์เป็นภาพไม่งาม ขาดการเคารพพระธรรม

๑๐. การตั้งนะโม และอุเทศคาถา การถือพระคัมภีร์ขณะตั้งนะโม และขณะเทศน์นั้นต่าง กัน ขณะตั้งนะโมพึงประนมมือถือคัมภีร์ พอกล่าวนะโมไปถึงจบที่ ๓ พึงเปิดคัมภีร์โดยแยกมือห่างจาก กันพอประมาณ ถือคัมภีร์ไว้ในระดับพองาม

๑๑. หลังเทศน์จบ ข้อควรปฏิบัติต่อคัมภีร์หลังเทศน์จบ คือ เมื่อเทศน์จบแล้ว ควรยก คัมภีร์ขึ้นจบและวางไว้ทางด้านขวา

๑๑. หลังเทศน์จบ ข้อควรปฏิบัติต่อคัมภีร์หลังเทศน์จบ คือเมื่อเทศน์จบแล้ว ควรยก คัมภีร์ขึ้นจบและวางไว้ทางด้านขวา

๑๒. ข้อควรปฏิบัติเมื่อลงมาจากธรรมาสน์ คือควรกราบพระพุทธรูปและพระเถระผู้ใหญ่ ในพิธี จากนั้นรับประเคนเครื่องภัต ถ้าสตรีประเคนพึงใช้ชายผ้ากราบด้านที่พับปลาดรับเครื่องภัต และใช้มือทั้งสองประคองจับชายผ้ากราบอีกด้านหนึ่งไว้^{๓๙}

สรุปได้ว่า นักเทศน์หรือนักเผยแผ่ จำเป็นต้องมีนิทานไว้เป็นสื่อสอนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ข้อคิด คติธรรมทางพระพุทธศาสนาที่อยู่ในรูปของนิทาน เพื่อส่งเสริมศิลปะใน

^{๓๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒.

การสื่อคำสอนทางพระพุทธศาสนาด้วยนิทาน เพื่ออนุรักษ์ธรรมนิทานทุกรูปแบบของนักเทศน์นักปราชญ์ทางศาสนาทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ไว้มิให้สูญ และเทคนิคประกอบการสอนไว้ว่า สำหรับครูอาจารย์ผู้สอนจะต้องมีความเคารพในพระธรรม คือ พุทธตามธรรม เอาความถูกต้อง ไม่เอาความถูกต้องวิธีการสอนแบบใดคงไม่ดีไปกว่าวิธีการของพระพุทธเจ้า เพราะการสอนของพระองค์แต่ละครั้งจะดำเนินไปจนบรรลุผลสำเร็จนั้น พระองค์มีกลวิธีและเทคนิคในการสอน ดังนั้น เทศน์แบบสันตสสนาเป็นการสอนที่ชี้ให้เห็นแจ่มแจ้งชัดเจน มิใช่การพูดมากหรือพูดยาวๆ แต่หมายถึง การอธิบายให้คนเข้าใจเรื่องที่พูดนั้นชัดเจน เห็นจริงตามที่พูดจนยอมรับ อยากนำไปปฏิบัติตาม การจะทำได้เช่นนี้ครูผู้สอนต้องมีการเตรียมตัวอย่างดี โดยใช้วิธีการตีความหมาย การขยายความหมาย การอุปมาอุปมัย การยกอุทาหรณ์ และใช้อุปกรณ์ประกอบ

๒. สมาทปนา แสดงได้อย่างจงใจ (Persuasive) วิธีการพูดชักชวนให้ผู้อื่นจะนำไปปฏิบัติตาม คือสิ่งใดควรปฏิบัติหรือห้ามนั้น ก็แนะนำหรือบรรยายให้เขาซึ่งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญ จนใจยอมรับนับถืออยากลงมือทำหรืออยากนำไปปฏิบัติสมาทปนาการชวนใจให้ยอมรับเอาไปปฏิบัติ คือเมื่อทรงชี้แจงให้เห็นชัดแล้ว ก็จะตรัสพระวาจาจงใจให้เห็นจริงเป็นความจริง ชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและพร้อมที่จะนำไปปฏิบัติ โดยสิ่งใดควรปฏิบัติก็ทรงแนะนำหรือบรรยายให้เขาเห็นคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญจนใจยอมรับอยากลงมือทำหรือนำไปปฏิบัติ สมาทปนา คือ เทศน์ได้จงใจสอนให้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ยึดมั่นในหลักศีลธรรมและค่านิยมที่ดีงาม และเชื่อมั่นในหลักธรรม ส่งเสริมบุคลากรให้มีความอดทน ใจเย็น เรียกว่า ขันติ อดทนต่อความลำบากตรากตรำ เช่น ทนต่อความหนาว ความร้อน ทนต่อการเผยแพร่พระธรรม คำสอนแก่ผู้อื่นโดยไม่คิดเหน็ดเหนื่อยและเบื่อหน่ายเป็นต้น อดทนต่อทุกขเวทนา เช่น เมื่อเวลาเกิดอาพาธ ความเจ็บป่วย เป็นต้น ก็ไม่แสดงอาการทรมานทรมาย วุ่นวายจนเกินกว่าเหตุ จนเลิกล้มความตั้งใจในการพร่ำสอนผู้อื่นไปเสีย อดทนต่อความเจ็บใจ เช่น ในคราวที่ได้ประสบอนิစ္ฐารมณณ์มีคำด่าว่าเสียดสี คำสาปแช่งของผู้อื่น แม้คำนั้นไม่มีมูลความจริงก็อดทนได้ เป็นต้น

เทศน์ได้จงใจบุคลากรให้มีความยุติธรรม ไม่เห็นแก่หน้า นักเผยแผ่ที่ดีในทัศนะพระพุทธศาสนานั้น ยังมีหลักธรรมอีกหมวดหนึ่งที่ต้องประพฤติปฏิบัติให้เกิดขึ้นในจิตใจและในการดำเนินชีวิต รวมทั้งในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ซึ่งเรียกว่าอริยปทัช ๓ ประการ ได้แก่ ความมีตนเป็นใหญ่ (อัตตาทิปปตย) นักเผยแผ่ต้องมีความสามารถที่จะเป็นผู้นำและเป็นตัวอย่างในด้านต่างๆ แก่ผู้อื่นได้ เช่น ในด้านความประพฤติ การพูดจา และการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมกับฐานะของตน เป็นต้น ความมีโลกเป็นใหญ่ (โลกาทิปปตย) นักเผยแผ่ต้องรู้จักวิธีการประยุกต์การเผยแผ่ในรูปแบบต่างๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกในปัจจุบันเป็นสำคัญ อนุโลมตามความเจริญและความจริงของโลก เป็นต้น ความมีธรรมเป็นใหญ่ (ธรรมาทิปปตย) นักเผยแผ่ต้องสามารถรู้จักเลือกสรรเนื้อหาของการ

สอนให้ถูกจริต อุปนิสัยของผู้คนทั่วไปว่า “เขาชอบเรื่องอะไร เขามุ่งหวังอะไร แต่ทั้งนี้ก็ต้องเป็นเรื่องที่ถูกต้องดีงาม ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งส่วนตัวและส่วนรวมได้” หลักอริปไตย ๓ ประการนี้ผู้เป็นนักเผยแผ่ต้องยึดเอาเป็นแบบแห่งการพร่ำสอนให้ได้ จึงจะสามารถทำให้การสอนนั้นเกิดผลที่ปรารถนาได้ สมบูรณ์ นอกจากนั้น การเผยแผ่โดยละเว้นจากอคติ ๔ ประการ ได้แก่ ฉันทาคติ ได้แก่ ความลำเอียงเพราะรักใคร่กัน โทสาคติ ได้แก่ ความลำเอียงเพราะไม่ชอบกัน โมหาคติ ได้แก่ ความลำเอียงเพราะความเขลา ความไม่รู้จริง ภยาคติ ได้แก่ ความลำเอียงเพราะกลัว อคติ ๔ ประการนี้ นักเผยแผ่สามารถละเว้นได้ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาย่อมประสบผลสำเร็จตามความปรารถนาได้ทุกประการ เทศน์ได้จูงใจให้คนมีความรอบคอบ การที่นักเผยแผ่จะสามารถทำการเผยแผ่ได้ผลดีนั้นนักเผยแผ่ยังต้องประกอบตัวให้เกิดความรอบคอบโดยยึดหลักธรรมอุปการะมาก ๒ ประการ ได้แก่ สติ ความระลึกได้ หมายความว่าผู้เป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นต้องเป็นผู้ไม่ประมาท และการไม่ประมาทนั้นก็คือต้องมีสติอยู่เสมอ ไม่ให้ผล่อ ไม่ว่าจะทำอะไรอยู่ ให้ระลึกได้เสมอว่าเราเป็นใครอยู่ในฐานะใด กำลังทำอะไรอยู่ เป็นคุณหรือเป็นโทษเป็นต้น สัมปชัญญะ ความรู้สึกตัว หมายความว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ดีหรือไม่ดีขึ้น เรื่องใดๆ ก็ตาม นักเผยแผ่ต้องรู้จักควบคุมตน รู้จักนั้ง มันคงไว้ก่อนแล้วค่อยๆ พิจารณาใคร่ครวญดูอย่างถี่ถ้วนถึงเหตุการณ์และวิธีแก้ไขเหตุการณ์นั้น

เทศน์ได้จูงใจคน ให้มีความประพฤติน่าเคารพบูชา หลักธรรมอีกหมวดที่นักเผยแผ่ต้องมีหรือต้องฝึกหัดตนเอง เรียกว่า ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล คือ มีความประพฤติดีเป็นปกติทางกายและวาจา สมาธิ คือ มีจิตใจตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคปัญหาทั้งหลาย ปัญญา คือ มีปัญญาความรู้ในสิ่งที่ตนสอนและสรรพสิ่งรอบๆ ตัวในโลก หลักธรรมทั้ง ๓ นี้ จัดเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมให้เป็นผู้น่าเคารพนับถือของผู้คนทั่วไป และสามารถทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ผลมากที่สุด นักเทศน์ต้องรู้จักสติปัญญาของผู้ฟัง การที่นักเผยแผ่จะสามารถรู้จักภูมิปัญญาหรืออุปนิสัยของผู้คนทั่วไปได้นั้น นักเผยแผ่ต้องมีหลักสัปปริสธรรม ๗ ประการประจักษ์ใจ^{๔๐} (๑) รู้หลักและรู้จักเหตุ ได้แก่ รู้หลักความจริงของธรรมชาติ รู้หลักการ กฎเกณฑ์แบบแผนหน้าที่ ซึ่งจะเป็เหตุให้กระทำการได้สำเร็จผลตามความมุ่งหมาย (๒) รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล ได้แก่ รู้ความหมายและความมุ่งหมายของหลักธรรมหรือหลักการ กฎเกณฑ์ หน้าที่ รู้ผลที่ประสงค์ของกิจที่จะกระทำ (๓) รู้จักตน ได้แก่ รู้ฐานะ ภาวะเพศ กำลังความรู้ความสามารถ และคุณธรรมเป็นต้น ของตนตามเป็นจริง (๔) รู้จักประมาณ ได้แก่ รู้จักความพอเหมาะพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภคอาหารและรู้จักประมาณในการพูด เป็นต้น (๕) รู้จักกาล เช่น รู้ว่าเวลาไหน ควรทำอะไร เป็นต้น (๖) รู้จักชุมชน ได้แก่ รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมชน รู้จักมารยาท กฎระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณี และข้อควรรู้ควรปฏิบัติอื่นๆ ต่อชุมชนนั้นๆ

^{๔๐} แสง จันทรงาม, *วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า*, (กรุงเทพมหานคร : กมลการพิมพ์, ๒๕๕๓),

(๗) รู้จักบุคคล ได้แก่ รู้เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยอัธยาศัย ความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น

คุณสมบัติของการเป็นนักเทศน์

การจะเป็นนักเทศน์ชั้นดี ก็เพราะมีดีครบวงจร คือ รู้ดีเทศน์ดี ประพฤติดี นอกจากนั้น คุณสมบัติของนักเทศน์ การเทศนาที่จะงดงามและมีความไพเราะจับใจทั้งในเบื้องต้น ท่ามกลาง และเบื้องปลาย ต้องมีองค์ประกอบพื้นฐาน ๖ ประการ คือ สีสาวสวยรวยสาระ จังหวะดี ชี้หลักธรรมใจความกระชับ เหมาะกับเวลา^{๔๑} สีสาว หมายถึง จังหวะหรือท่วงทำนองของการเทศน์ เพราะการเทศน์จะดีต้องมีลีลาโดยเริ่มตั้งแต่การขึ้นต้นต้องว่าอย่างมีลีลาที่ช้าและชัด พอเริ่มเข้าสู่เนื้อหา ก็เริ่มเพิ่มความไวไปตามลำดับตามความเหมาะสม และเมื่อเข้าสู่ตอนจบจึงค่อยๆ ลดความเร็วลง ลักษณะเช่นนี้เป็นลีลาส่วนหนึ่งในบรรดาลีลามาตรฐานของการเทศน์ซึ่งยกมาเป็นข้อ สังเกตของการเทศน์ ลีลานั้นนักเทศน์มี ๖ ประการ คือ ไพเราะเหมาะสม เหมะจด ได้รสได้สาระ ได้ธรรมะชัดเจน วิธีการเทศนาจุดสำคัญของการเทศน์อยู่ที่การนำเสนอ จะนำเสนออย่างไรจึงจะเร้าใจผู้ฟังเป็นเรื่องสำคัญที่นักเทศน์ควรเรียนรู้ ซึ่งมีการแนะนำไว้ว่า ขึ้นต้นให้ตื่นเต้น ตอนกลางให้กลมกลืน สรุปจบให้จับใจ อีกแบบหนึ่งกล่าวว่า ขำขันในตอนต้น ให้เหตุผลในตอนกลาง ให้ตาสว่างในตอนจบ จะใช้วิธีไหนนักเทศน์เลือกใช้ได้ตามถนัด แต่ต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล และในการเทศน์นั้นท่านได้วางโครงไว้ ๓ ตอน กล่าวคือ **อุเทศ** ส่วนของหัวข้อเทศนา ซึ่งประกอบด้วย การเริ่มเรื่อง การปลุกใจให้คนสนใจฟัง ธรรม และการนำใจความเทศนาเข้าหาเนื้อเทศต่อไป ซึ่งมีลำดับความ นะโม ๕ ชั้น อุเทศคาถาอารัมภบทเชื่อมความทั้งหมดเข้าสู่เนื้อเทศ **นิเทศ** ตอนจำแนกแจกความอธิบายขยายความให้ไพเราะ เหมาะสม เหมะจด ได้รส ได้สาระ ได้ธรรมะแจ่มแจ้งมีองค์ประกอบในการนิเทศ รุณียภาชิต คิตติความหมาย กระจายประเด็น มีลูกเล่นลูกฮา สาธกเหตุการณ์ มีนิทานสาธิต ใส่ภาชิตคำสอนแทรกกายกอลอนที่กินใจ **ปฏินิเทศ** ตอนสรุปใจความ ได้แก่การเก็บเนื้อความที่อธิบายบรรยายมาฝากไว้ให้คิดก่อนจะจบ มีลำดับความ สรุปใจความ ตามด้วยบทให้พร บทตอนเฝ้า^{๔๒}

สรุปได้ว่า นักเทศน์หรือนักเผยแผ่จำเป็นต้องมีนิทานไว้เป็นสื่อสอนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแผ่ข้อคิด คติธรรมทางพระพุทธศาสนาที่อยู่ในรูปของนิทาน เพื่อส่งเสริมศิลปะในการสื่อคำสอนทางพระพุทธศาสนาด้วยนิทาน เพื่ออนุรักษ์ธรรมนิทานทุกรูปแบบของนักเทศน์ นักปราชญ์ทางศาสนาทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ไว้มิให้สูญ และเทคนิคประกอบการสอนสำหรับครู อาจารย์ผู้สอนจะต้องมีความเคารพในพระธรรม คือพูดตามธรรม เอาความถูกต้อง ไม่เอาความถูกใจ

^{๔๑} พระราชบัญญัติ (บุญมา อาคมบุญโญ), **ความรู้พื้นฐานการเทศน์**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิลป์สยามบรรจุกัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๘.

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

วิธีการสอนแบบใดคงไม่ดีไปกว่าวิธีการของพระพุทธเจ้า เพราะการสอนของพระองค์แต่ละครั้งจะดำเนินไปจนบรรลุผลสำเร็จนั้นพระองค์มีกลวิธีและเทคนิคในการสอน ดังนั้น เทคนิคแบบสมภาพนาเป็นการสอนชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ หรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่าเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนใจยอมรับ ทำให้อยากลงมือทำหรือนำไปปฏิบัติ เช่น สิ่งใดที่บอกว่าดีมีประโยชน์ก็บอกให้ทำสิ่งใดที่ไม่มีประโยชน์ก็เลิกเสีย แต่ต้องใช้หลักการพูดโน้มน้าวจิตใจ อย่างที่เขาพูดปลุกกระตม ต้องใช้วาทีศิลป์ เรียกร้องความสนใจ เราใจให้เห็นประโยชน์อันจะพึงได้ จุดไฟปรารถนาและพาลงมือกระทำ

๓. สมุตเตชนา แสดงได้อย่างแจ่มแจ้ง (Encouraging) วิธีการพูดให้เกิดความเร้าใจอาจหาญ แจ่มแจ้ง คือ ปลุกเร้าให้เกิดขวัญและกำลังใจ เพื่อต่อสู้ทำความพากเพียร ไม่ย่อถ้อหรืออ่อนแอ เพราะสาเหตุใดก็ตาม จิตใจเข้มแข็ง ไม่กลัวเหนื่อย ไม่กลัวความทุกข์ลำบาก การเร้าใจให้อาจหาญแจ่มแจ้ง คือพร้อมกันที่ตรัสพระวาจาจึงใจให้เห็นจริงนั้น พระองค์ก็จะตรัสเสริมเร้าใจให้แจ่มแจ้ง ปลุกเร้าให้ผู้ฟังให้กระตือรือร้นเกิดความอดสาเห มีกำลังใจเข้มแข็ง มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจึงได้ สู้จนไม่หวั่นไหว ไม่กลัวต่อความเหนื่อยยากลำบากใดๆ สำหรับสมุตเตชนาคือเทศน์ปลุกให้กล้า สอนให้มีความพยายามในการปฏิบัติตามหลักธรรมและศาสนพิธี โดยเฉพาะการบริหารจิตและการเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวันหลักธรรมของนักเทศน์ พระพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครู เป็นยอดนักเทศน์เหนือกว่าใครๆ ในโลกถึงอย่างนั้นเมื่อพระองค์ทรงทำการใดๆ ก็ทรงถือธรรมเป็นใหญ่ โดยเฉพาะเรื่อง การแสดงพระธรรมเทศนา ก็ทรงว่าไปตามหลักธรรม ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนานี้ของพระองค์จึงทรงมีอานุภาพเป็นที่ซาบซึ้งตรึงใจของผู้ฟัง ดังนั้น นักเทศน์ก็เช่นเดียวกัน จะเทศน์ให้ดี เป็นที่ประทับใจมีผู้เลื่อมใสศรัทธา ก็ต้องตั้งอยู่ในหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอน รู้จักนำหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ นอกจากนั้น การที่จะเป็นนักเทศน์ที่ดีนั้นจะต้องมีหลักการหรืออุดมการณ์ประจำใจ เพราะสิ่งเหล่านี้จะช่วยบันดาลให้นักเทศน์ทำงานเพื่อส่วนรวม มีเมตตากรุณาและอุทิศชีวิตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตลอดไป หลักการของนักเทศน์มี ๕ ประการ คือ อนุพุทฺธิกถิ หมายถึง เราจักแสดงธรรมไปตามลำดับ ปริยาทสสาวิ หมายถึง เราจักแสดงอ้างเหตุอนุทยต์ ปฏิจจ หมายถึง เราจักแสดงธรรมอาศัยความเอ็นดู น อามิสนตโร หมายถึง เป็นผู้ไม่เพ่งอามิสแสดงธรรม อดตานญจ ปรณจ อนุปหจจ หมายถึง ไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น^{๔๓}

นอกจากนี้นักเทศน์ก็ควรจะมีอิทธิบาทธรรมประจำใจ เพราะอิทธิบาทธรรมเป็นเครื่องนำไปสู่ความสำเร็จตามที่มุ่งหมายไว้ และถือเป็นหลักธรรมที่ควรมีไว้คู่ตัว ซึ่งหลักอิทธิบาทธรรมก็คือ ฉันทะ มีความใฝ่รู้คู่กับใฝ่เรียน วิริยะ มีความพากเพียรพยายาม ไม่ย่อถ้อ จิตตะ มีความสนใจ ตั้งใจ มั่น เอาจริงเอาจัง วิมังสา ไขปัญหาพิจารณาใคร่ครวญ วิเคราะห์พื้นฐานของนักเทศน์ จะเป็น

^{๔๓} อจ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๕๙/๒๖๓.

นักเทศน์ทั้งที่ต้องมีดีครบวงจร คำสั่งสอนจึงจะศักดิ์สิทธิ์ นักเทศน์ชั้นแนวหน้าที่ เก่งกล้าสามารถมีกิตติศัพท์เป็นที่ยอมรับของวงการนั้น ส่วนใหญ่แล้วมีพื้นฐานมาดีจากองค์ประกอบ ศิษย์มีครูมีความรู้พอเพียง เสียงดังกังวาน ปฏิภาณว่องไว จิตใจสะอาด มารยาทเรียบร้อย คุณสมบัติเหล่านี้ คือ พื้นฐานที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งจะรับประกันความมี คุณภาพของนักเทศน์ เมื่อก่อนนี้มีคนกล่าวว่า ถ้ารักจะเป็นนักเทศน์ ต้องปากไว ใจกล้า หน้าด้าน และเสียงดัง ฟังดูแล้วก็ชอบกล แต่พอได้ฟังเหตุผลแล้วก็ทำให้ท่านทั้งหลายเห็นด้วยคือปากไว หมายถึง ชอบแสดงความคิดเห็น พูดคล่องไม่เอืออ้าเหมือนคนติดอ่าง ใจกล้า หมายถึง มีจิตใจกล้าหาญ ไม่กลัวจนตัวเจา หน้าด้าน หมายถึง หน้าสู้คนในเวลาปรากฏตัวและก็สู้สายตาคณฟังได้อย่างอาจหาญ มีที่ท่าสง่างาม มีบุคลิกเป็นธรรมชาติ ไม่ใช่หน้าด้านไร้ยางอาย เสียงดัง หมายถึง แก้วเสียงดี มีพลังฟังชัด นอกจากนี้ยังต้องมีบุคลิกภาพที่ดีอีก ๒ อย่าง คือ ปุพฺพภาสี หมายถึง ชอบโอภาปราศรัย ไต่ถาม เชื่อเชิญ อุตุตามมุขี หมายถึง มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส

อย่างไรก็ตาม แม้ว่านักเผยแผ่จะประกอบไปด้วยคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักการแห่งความเป็นนักเผยแผ่ที่ดีแล้วแล้วก็ตาม นักเผยแผ่ยังต้องมีความรอบรู้และเข้าใจถึงศักยภาพทางกายและปัญญาของผู้ที่ตนสั่งสอนว่าเป็นอย่างไร ตามทัศนะทางพระพุทธศาสนาได้แบ่งมนุษย์ออกเป็น ๔ จำพวก โดยเปรียบเหมือนดอกบัว ๔ เหล่า (๑) กลุ่มบัวพ้นน้ำ (อุคฆฏิตัญญู) ได้แก่ ผู้ที่มีปัญญาเฉียบแหลมรู้ได้ฉับพลันเพียงท่านพูดให้ฟังเพียงแค่ยกหัวข้อธรรมก็สามารถรู้เข้าใจได้ทันที กลุ่มนี้เปรียบเหมือนดอกบัวเมื่อได้รับแสงพระอาทิตย์จะแย้มบานทันที (๒) กลุ่มบัวใต้ผิวน้ำ (วิปจิตัญญู) ได้แก่ ผู้ที่จะรู้ได้ก็ต่อเมื่อมีการขยายเนื้อความ หรืออธิบายเนื้อความนั้นจึงจะยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ เปรียบดังดอกบัวเพียงแค่วันจะโผล่พ้นน้ำขึ้นมารับแสงพระอาทิตย์แล้วแย้มบานในวันรุ่งขึ้น (๓) กลุ่มบัวที่จมอยู่กลางน้ำ (เนยยะ) ได้แก่ ผู้ที่พอจะฝึกฝนจะพัฒนาอบรมได้ หรือแนะนำให้มีความรู้ความเข้าใจได้ถ้ามีการสั่งสอน การพัฒนาบ่อยๆ เปรียบเหมือนดอกบัวที่มีโอกาสที่จะโผล่ขึ้นมาพ้นน้ำเพื่อรับแสงพระอาทิตย์แล้วแย้มบานได้ในวันข้างหน้า (๔) กลุ่มบัวในโคลนตม (ปทปรมะ) ได้แก่ มนุษย์ผู้ที่ด้อยปัญญาในการฝึกฝนพัฒนา ไม่มีความรู้ความเข้าใจในความหมาย เนื้อหาสาระ ถึงแม้ว่าจะมีการพร่ำสอนหรือพัฒนามากเพียงใดก็ตาม เปรียบดังดอกบัวที่ยังเป็นหนอยังไม่โผล่พ้นโคลนตมขึ้นมา โอกาสที่จะเป็นอาหารของปลาและเต่าก็มีอยู่มาก

บุคคลทั้ง ๔ จำพวกนี้ นักเผยแผ่ที่ดีต้องพิจารณาให้ละเอียดว่า คนที่ตนพยายามสั่งสอนนั้นจัดอยู่ในจำพวกใด เมื่อรู้แล้วก็พยายามสั่งสอนในหลักการที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลนั้นเป็นที่ตั้ง ใช้อยากสอนอย่างไรก็สอนไปอย่างนั้น ซึ่งตรงนี้ พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นการเผยแผ่ผิดจากหลักการ และไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ ได้เลย ฉะนั้น พระพุทธศาสนาจึงถือว่าผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ดีจึงต้องมีคุณสมบัติที่ดีซึ่งเป็นองค์ประกอบแห่งความเป็นผู้เผยแผ่หรือเรียกได้ว่า เป็นกัลยาณมิตรของ

ผู้คนทั่วไปในการศึกษาปฏิบัติธรรม ตามพระพุทธดำรัสที่ว่า ดูกุรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๗ ประการ ควรเสพควรคบเป็นมิตร ควรเข้าไปนั่งใกล้ แม้ถูกขับไล่ ธรรม ๗ ประการเป็นไหน คือ ภิกษุเป็นที่รักใคร่พอใจ ๑ เป็นที่เคารพ ๑ เป็นผู้ควรสรรเสริญ ๑ เป็นผู้ฉลาดพูด ๑ เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ ๑ พูดถ้อยคำลึกซึ้ง ๑ ไม่ชักนำในทางที่ไม่ดี ๑ ดูกุรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๗ ประการนี้แล ควรเสพ ควรคบเป็นมิตร ควรเข้าไปนั่งใกล้ แม้ถูกขับไล่

คุณสมบัติของนักเผยแผ่ที่ดีว่าต้องประกอบด้วยธรรม ๗ ประการที่เรียกว่า กัลยาณมิตร ธรรม ๗ ประการ ได้แก่ (๑) ปิโย น่ารัก คือเข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเองชวนให้ผู้ฟังอยากสนใจซักถาม (๒) ครุ นำเคารพ คือมีความประพฤติเหมาะสมแก่ฐานะ ชวนให้เกิดความอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้อย่างปลอดภัย (๓) ภาวนีโย นำเจริญใจ คือมีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เป็นที่ยกย่องน่าเอาอย่าง ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาได้ (๔) วัตตารูจักพูดชี้แจงเผยแผ่ให้ได้ผล โดยอาจจะเลือกใช้วิธีการเผยแผ่ในรูปแบบต่างๆ เพื่ออธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจได้ (๕) วจนิกะโม อดทนต่อถ้อยคำคือพร้อมที่จะรับฟังคำโต้เถียง คำล่วงเกินตักเตือน วิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ อดทนได้ไม่เบื่อง่าย ไม่เสียอารมณ์ แม้บางครั้งอาจถูกต่อต้านจากลัทธิภายนอกมาขัดขวางทำงานเผยแผ่ธรรมะ (๖) คัมภีรญจะ กะถัง กัตตา สามารถอธิบายหลักธรรมที่ลึกซึ้งให้ผู้ฟังเข้าใจได้นักเผยแผ่ที่ดีจะต้องมีความรู้ในศาสตร์หลายๆ อย่าง และฉลาดในการเลือกใช้วิธีเผยแผ่แบบต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้ฟัง เพื่อให้เกิดศรัทธาและยอมปฏิบัติตามได้ (๗) โน จัญญานะ นิโยชเย ไม่ชักนำผู้ฟังให้เดินผิดทาง แต่ต้องรู้จักชักจูงแนะนำในทางที่ถูกที่ควร นอกจากนั้น กุสโลบายประกอบการสอนของพระพุทธเจ้าอีก ๑๐ ประการ กล่าวคือ^{๔๔}

๑. การยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบ การยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายและการเล่านิทานประกอบการสอน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อความได้ง่ายและชัดเจนช่วยให้ผู้ฟังจำได้แม่นยำ เห็นจริงและเกิดความเพลิดเพลินตามไปด้วย ทำให้การเรียนการสอนมีรสยิ่งขึ้น เช่น เมื่อจะอธิบายให้เห็นว่าคนมีความปรารถนาดีอยากช่วยทำประโยชน์ แต่หากขาดปัญญาและผู้ที่เราจะช่วยนั้นเขาไม่ต้องการให้ช่วย เมื่อไปช่วยคนเช่นนั้นอาจทำลายประโยชน์ให้เสียหายได้ ก็ทรงเล่านิทานชาดกเรื่องหนึ่งประกอบการบรรยายให้ผู้เรียนเข้าใจ พระพุทธองค์ทรงใช้อุทาหรณ์และนิทานประกอบการสอนมากมายและเห็นได้จากคัมภีร์ต่างๆ มีอุทาหรณ์และนิทานปรากฏอยู่ทั่วไป

๒. การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา คำอุปมาช่วยทำให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยากปรากฏความหมายเด่นชัดออกมาและเข้าใจง่ายขึ้น พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมให้เห็นเด่นชัด หรือแม้เปรียบเทียบเรื่องที่เป็นรูปธรรมด้วยข้ออุปมาแบบรูป

^{๔๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *พุทธวิธีการสอน*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลมคิมทอง, ๒๕๕๓), หน้า ๕๑.

ธรรมก็ช่วยให้มีความหมายหนักแน่นยิ่งขึ้นเช่นตรัสว่า “ภูเขาศิลาล้วนเป็นแท่งที่ย่อมไม่หวั่นไหวด้วยแรงลมฉันใดบัณฑิตทั้งหลายย่อมไม่หวั่นไหวในเพราะคำนิทาและสรรเสริญฉันนั้น”

๓. การใช้อุปกรณ์การสอน ในสมัยพุทธกาลย่อมไม่มีอุปกรณ์การสอนชนิดต่างๆ ที่จัดขึ้นไว้เพื่อการสอนโดยเฉพาะเหมือนสมัยปัจจุบันเพราะยังไม่มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ หากจะใช้อุปกรณ์การสอนบ้าง ก็จะมีอาศัยวัตถุสิ่งของที่มีอยู่ตามธรรมชาติหรือเครื่องใช้ต่างๆ ที่ผู้คนใช้ประกอบอาชีพกันอยู่แล้ว เช่น ยานพาหนะมีรถและเกวียนเป็นต้น พระพุทธเจ้าก็ทรงใช้อุปกรณ์การสอนในการแสดงธรรมเช่นกัน โดยใช้เครื่องมือเครื่องใช้ที่มีอยู่ตามธรรมชาตินั่นเองเป็นอุปกรณ์การสอนในการสอนผู้เรียนที่มีอายุน้อยจะต้องอาศัยความเข้าใจจากวัตถุที่เป็นรูปธรรม ซึ่งจะทำให้เข้าใจได้ง่ายกว่านามธรรม พระองค์ก็จะสอนด้วยวัตถุสิ่งของ ดังมีปรากฏในจุฬารากุโลวาหสูตรว่า วันหนึ่งพระองค์เสด็จไปยังที่อยู่ของสามเณรราหุล ตรัสว่า “ราหุล เธอเห็นน้ำที่เหลือน้อยอยู่หนึ่งในภาชนะนี้ไหม” สามเณร ราหุลกราบทูลว่า เห็นพระเจ้าข้า จึงตรัสว่า “คนที่พูดเท็จทั้งที่รู้อยู่ ก็มีคุณธรรมแห่งความเป็นสมณะเหลือน้อยอยู่เหมือนกับน้ำนี้แหละ” แล้วทรงคว่ำภาชนะน้ำนั้นเสีย ตรัสถามว่า “เธอเห็นภาชนะที่คว่ำนี้ไหม” สามเณรตอบว่าเห็นจึงตรัสว่า “คนที่ไม่มีความละเอียดในการพูดเท็จทั้งที่รู้อยู่ ความเป็นสมณะของเขาก็ชื่อว่าคว่ำไปหมดแล้วเหมือนกัน” และทรงหงายภาชนะนั้นขึ้น แล้วตรัสว่า บุคคลผู้ไม่มี ความละเอียดในการพูดเท็จทั้งที่รู้อยู่ คุณธรรมแห่งสมณะของเขาก็ว่างเปล่าเหมือนภาชนะน้ำนั้นเหมือนกัน” ดังนี้ เป็นต้น ในการสอนสามเณรนี้ บางครั้งก็ทรงใช้วิธีการทายปัญหา ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้สึกสำหรับเด็ก เช่น เรื่องสอนธรรมแก่สามเณรโดยปรากฏในสามเณรปัญหสูตรว่า “อะไรเอ่ยมีอย่างเดียว อะไรเอ่ยมีสองอย่าง อะไรเอ่ย มีสามอย่าง” ดังนี้ เป็นต้น

๔. การทำเป็นตัวอย่างหรือสาธิตให้ดู วิธีสอนที่ได้ผลดีที่สุดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะในทางจริยธรรมก็คือการที่ผู้สอนทำเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นการสอนแบบไม่ต้องใช้คำพูด เป็นลักษณะการสาธิตให้ดู แต่ที่พระพุทธองค์ทรงปฏิบัตินั้นเป็นไปในลักษณะการที่เป็นผู้สอนที่ดี การสอนโดยการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง คือ พระจริยาวัตรอันดีงามที่เป็นอยู่โดยปกติของพระองค์ ซึ่งพระองค์ทรงปฏิบัติเป็นเรื่องราวเฉพาะก็มีเช่น ครั้งหนึ่งพระพุทธเจ้ามีพระอรหันต์ตามเสด็จ ได้เสด็จไปตามเสนาสนะที่อยู่ของพระสงฆ์ ได้ทอดพระเนตรเห็นพระภิกษุรูปหนึ่งอาพาธเป็นโรคท้องร่วงนอนจมกองมูลและคูของตนอยู่ไม่มีผู้พยาบาลดูแลรักษาจึงเสด็จเข้าไปหาจัดการทำความสะอาดให้ จัดหาที่นอนให้โดยเรียบร้อยเสร็จแล้วจึงรับสั่งให้ประชุมสงฆ์และตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายไม่มีมารดาไม่มีบิดาเมื่อเจ็บป่วยลง ถ้าพวกเธอไม่พยาบาลกันเองใครเล่าจะทำการรักษาใครเล่าจักพยาบาล ผู้ใดคิดจะบำรุงอุปฐากเราขอให้ผู้นั้นพยาบาลภิกษุอาพาธเถิด”

๕. การใช้ภาษาและความหมายของคำใหม่วิธีนี้เป็นเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาผสมกับปฏิภาณจะเห็นว่าบางครั้งบุคคลที่เข้าเฝ้าย่อมบริภาษพระองค์ด้วยคำพูดต่างๆ ที่รุนแรงพระองค์ก็

ทรงยอมรับคำบริภาษนั้นแล้วทรงแปลความหมายเสียใหม่ แล้วอธิบายให้เป็นเรื่องที่ตึงามเช่นกรณีของเวรวิชชาพรหมณ์และสีหเสนาบตีผู้รับแผนการทำลายมาจากนิครนถ์นาฏบุตร แม้ในด้านการสอนหลักธรรมทั่วๆ ไปพระองค์ก็ทรงรับเอาศัพท์ที่มีอยู่เดิมในลัทธิศาสนาเก่ามาใช้เหมือนกันแต่ทรงกำหนดความหมายเสียใหม่และเป็นการทำให้มีการพิจารณาเปรียบเทียบด้วยว่าอย่างไรถูกอย่างไรผิดอย่างไร คำว่าพรหม พราหมณ์ อริยะ ยัญ ตบะ ไฟ บุษายัญ เหล่านี้ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในลัทธิที่เป็นศาสนาอื่นแต่มีใช้ในพระพุทธศาสนาด้วยแตกต่างกันคือความหมายแปลกกันออกไปเป็นอย่างใหม่

๖. อุบายการเลือกคนและเลือกปฏิบัติเป็นรายบุคคล ในการประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น การเลือกคนถือว่าเป็นอุบายสำคัญอย่างหนึ่ง พระพุทธเจ้าเมื่อทรงตั้งพระทัยแน่วแน่ว่าจะเผยแผ่ธรรมะที่พระองค์ตรัสรู้นั้น พระองค์ก็ทรงเลือกคนก่อนว่าควรที่จะแสดงธรรมแก่ใครก่อนจะต้องคำนึงถึงพื้นฐานหรือภูมิปัญญาที่เป็นความรู้เดิมของผู้ฟังธรรมด้วย จึงจะทำให้ได้รับผลประโยชน์ตามเป้าหมาย ครั้งแรกทรงเลือกพระดาบสทั้งสองได้เสียชีวิตไปแล้ว จึงทรงเลือกบุคคลผู้สมควรอีกต่อไป จนกระทั่งเห็นว่าสมควรแสดงธรรมแก่พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ก่อน เพราะท่านเหล่านั้นมีปัญญาเคยสั่งสมมาสามารถที่จะตรัสรู้ตามได้จึงเสด็จไปแสดงธรรมแก่ปัญจวัคคีย์ก่อน และเริ่มประกาศพระสัจธรรมตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาและก็ได้ผลตามที่คิดไว้นั้นจริง จะเห็นว่าพระองค์ทรงมีกุสโลบายในการประกาศเผยแผ่ที่ได้ผลดียิ่ง เพราะทรงเลือกบุคคลที่สมควรจะสดับธรรมก่อน

๗. การรู้จักจังหวะและโอกาส ผู้สอนหรือนักเผยแผ่ที่ดีจะต้องรู้จักใช้จังหวะและโอกาสให้เป็นประโยชน์ เมื่อยังไม่มีจังหวะและโอกาส เช่น ผู้เรียนยังไม่พร้อม อินทรีย์ยังไม่แก่กล้าพอ ก็ต้องอดทนรอเวลาและโอกาสก่อน ไม่ข่มเขาโคขืนให้กลืนหญ้า แต่ก็ต้องคอยหาโอกาสอยู่เสมอไม่ทอดอาลัยหรือทอดอวยเสียก่อน หากเมื่อใดมีโอกาสก็ต้องมีความฉับไวเข้าประชิดทันที ไม่ปล่อยให้ประโยชน์ผ่านเลยไปเปล่า เรื่องเช่นนี้พระพุทธเจ้าทรงเป็นแบบอย่างที่ดีมาก จะแสดงธรรมทุกครั้งพระองค์ก็ทรงรอจังหวะและโอกาสเหมือนกันเช่น ครั้งหนึ่งในวันมาฆปุรณมี พระองค์ประทับอยู่ที่พระเวฬุวันมหาวิหาร พระสงฆ์สาวกจำนวน ๑,๒๕๐ รูป มาประชุมพร้อมกัน ณ ที่นั้น พระองค์เห็นว่าเป็นโอกาสที่เหมาะสม จึงแสดงโอวาทปาติโมกข์แก่พระสงฆ์เหล่านั้น เพื่อเป็นหลักการของพระพุทธศาสนาและให้พระสงฆ์นำไปปฏิบัติเป็นหลักยึดถือร่วมกันเพื่อให้เป็นไปในแนวเดียวกัน เพราะพระสงฆ์เหล่านั้นจำเป็นต้องแยกย้ายกันไปประกาศเผยแผ่พระศาสนา

๘. ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ ถ้าผู้สอน ๆ อย่างไม่มีอัตรา ตัดต้นหามานทิฎฐิเสียก็จะมุ่งไปยังผลสำเร็จในการเรียนรู้เป็นสำคัญ แต่ทว่าวิธีใดที่จะให้การสอนได้ผลดีที่สุดก็จะทรงใช้กลวิธีนั้นไม่กลัวว่าจะเสียเกียรติไม่รู้สู้กว่าแพ้ บางคราวเมื่อเห็นสมควรแพ้ก็น้อมยอมแพ้เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเขาเก่ง บางคราวสมควรข่มก็ต้องข่ม บางครั้งสมควรโอนอ่อน ผ่อนตามก็ยอมตาม เมื่อเห็นสมควรขัดก็ต้องขัด เห็นสมควรคล้อยตามก็ต้องคล้อย ขณะใดเห็นสมควรปล่อยก็ต้องปล่อย ดังพระพุทธพจน์ที่

ตรัสไว้ตอนหนึ่งว่า “ดูก่อนเกสี เราย่อมฝึกบุรุษที่ควรฝึกด้วยวิธีอ่อนละมุนละไมบ้าง ด้วยวิธีรุนแรงบ้าง ด้วยวิธีที่ทั้งอ่อนละมุนละไมและทั้งรุนแรงบ้าง”

๙. การลงโทษและการให้รางวัล มีคำกล่าวสรรเสริญพระพุทธคุณเอาไว้บทหนึ่งว่า “พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงฝึกอบรมชุมชนได้ดีเพียงนี้โดยไม่ต้องใช้อำนาจ” นั่นก็หมายความว่า การใช้อำนาจขู่บังคับลงโทษ ไม่ใช่วิธีการฝึกคนของพระพุทธเจ้า อย่างไรก็ตามการลงโทษของพระพุทธเจ้ามีเหมือนกันคือ การลงโทษตนเองซึ่งมีทั้งทางธรรมและทางวินัย เพราะมีบทบัญญัติที่วางไว้เป็นกฎระเบียบพึงประพฤติอยู่แล้ว และบทบัญญัติเหล่านั้นของพระองค์ทรงวางเอาไว้โดยเห็นความชอบร่วมกันของสงฆ์ พร้อมทั้งมีบทกำหนดลงโทษไว้เบ็ดเสร็จ เมื่อผู้ใดล่วงละเมิดก็ถือว่าเป็นการทำผิดต่อส่วนรวม ต้องไถ่ถอนความผิดของตน มิฉะนั้นจะไม่เป็นที่ยอมรับของหมู่สงฆ์ ส่วนในทางธรรมภิกษุที่อบรมสั่งสอนไม่ได้จริงๆ พระองค์เห็นว่าเมื่อไม่ควรเป็นผู้ยอมให้ว่ากล่าวตักเตือนก็ทรงให้สงฆ์ใช้วิธีลงพรหมทัณฑ์คือ ไม่พูด ไม่คบหาสมาคมด้วย ส่วนการให้รางวัล ก็ใช้วิธีการกล่าวชมเชยยกย่อง ส่วนมากเป็นไปในรูปแบบยอมรับคุณความดีของบุคคลนั้น ๆ ที่ได้กระทำความดี เช่น กล่าวชมโดยบางครั้งก็ยกย่องให้เป็นเอตทัคคะ คือเป็นผู้เลิศกว่าผู้อื่นเพื่อให้ผู้นั้นเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติดีและการกระทำความดีของเขา แต่ไม่ได้เอาความเก่งนั้นไปชมคนอื่น บางครั้งก็ทรงชมเอาไว้เพื่อแก้การเข้าใจผิดอาจจะมีเกิดขึ้นได้ ให้ทำในสิ่งที่ถูกต้องเท่านั้น

๑๐. กลวิธีแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ปัญหาที่เกิดขึ้นบางครั้งต่างวาระกัน ย่อมมีลักษณะแตกต่างกันไป การแก้ไขปัญหาย่อยหน้านั้นพระองค์ทรงอาศัยปฏิภาณไหวพริบ คือ ความสามารถเฉพาะตัวในการประยุกต์หลักการวิธีการและเทคนิคต่างๆ มาใช้ให้เหมาะสมแก่ผู้เรียน

สรุปได้ว่า นักเทศน์หรือนักเผยแผ่จำเป็นต้องมีนิทานไว้เป็นสื่อสอนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมศิลปะในการสื่อคำสอนทางพระพุทธศาสนาด้วยนิทาน เพื่ออนุรักษ์ธรรมนิทานทุกรูปแบบของนักเทศน์ นักปราชญ์ทางศาสนาทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ไว้มิให้สูญ และเทคนิคประกอบการสอนไว้ว่า สำหรับครูอาจารย์ผู้สอนจะต้องมีความเคารพในพระธรรม คือ พูดยตามธรรมเอาความถูกต้อง ไม่เอาความถูกใจ วิธีการสอนแบบใดคงไม่ดีไปกว่าวิธีการของพระพุทธเจ้า เพราะการสอนของพระองค์แต่ละครั้งจะดำเนินไปจนบรรลุผลสำเร็จนั้น พระองค์มีกลวิธีและเทคนิคในการสอน ดังนั้น เทศน์แบบสมุตเตชนา เป็นการสอนเร้าใจให้อารมณ์อาจหาญกล้าแล้วกล้า คือ ปลุกใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะ มีกำลังใจเข้มแข็ง มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จ สู้งาน ไม่หวั่นไหว ไม่กลัวยากลำบาก การสอนแบบนี้ เป็นการสอนเพื่อให้เกิดความกล้าหาญ ให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เมื่อกล่าวโดยสรุปงานทุกอย่างต้องอาศัยพลังธรรมเข้าช่วย มนุษย์ทุกคนก้าวหน้าและประสบความสำเร็จได้ เพราะอาศัยอิทธิบาทธรรม คือ คุณธรรมเป็นเครื่องนำไปสู่ความสำเร็จทั้ง ๔ ประการ ได้แก่ ฉันทะ คือ เต็มใจทำ รักงานที่รับผิดชอบ วิริยะ คือ แข็งใจทำ มีความมานะอุตสาหะพากเพียร

จิตตะ คือ ตั้งใจทำ ต้องดูแลสอดส่องเอาใจใส่ตลอดเวลา และวิมังสา คือ เข้าใจทำ ต้องใช้ปัญญา ไตร่ตรองให้รอบคอบ

๔. สัมปหังสนา แสดงได้อย่างร่าเริง (Meaningful) วิธีการพูดปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือ บำรุงจิตใจให้แจ่มขึ้น เบิกบานโดยชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่เขาจะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวัง ร่าเริงเบิกบานอยู่เสมอ สัมปหังสนา การปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือ พร้อมกับที่ตรัสอธิบายให้เห็นชัดแจ้ง จูงใจให้อยากปฏิบัติ ปลุกเร้าใจให้กล้าหาญ พระองค์ตรัสพระธรรมเทศนาในลักษณะทำบรรยายภาคให้สนุก สดชื่น แจ่มใส เบิกบานใจ เป็นการบำรุงจิตใจของผู้ฟังให้แจ่มขึ้น ร่าเริงเบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง มองเห็นผลดีและทางสำเร็จอันเป็นคุณประโยชน์ที่จะได้ จากการปฏิบัติอีกด้วยสัมปหังสนา คือ เทศน์ให้ร่าเริง สอนสนุกด้วยลีลาพรรษาร่าเริง ทำให้ผู้ฟังรักที่จะเรียนรู้เรื่องพระพุทธศาสนาต่อไป ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาต่อเนื่องตลอดชีวิต ไม่คิดล้มเลิกการเรียนรู้ เคล็ดลับและศิลปะของนักเทศน์นั้นมีเคล็ดลับและศิลปะสำคัญที่นักเทศน์ควรทำความเข้าใจ ๓ ประการ คือ (๑) ทุน หมายถึง พื้นความรู้และความสามารถที่มีอยู่เดิม ถ้าจะเป็นนักเทศน์ก็ต้องมีทุน อย่างน้อย ๖ ประการ คือ รู้หลักธรรมจำหลักสูตร พุทธะฉาน ปฏิภาณโว น้ำใจงาม มีความรอบรู้ (๒) ทาง หมายถึง วิธีเข้าถึงความสำเร็จต้องมีวิธีการเหล่านี้เป็นแนวทาง คือ มีครูแนะนำ ท่องจำเทศนา ฝึกกว่าปากเปล่า เข้าใจวางโครง ฟัง เขียน เพียรอ่าน ปฏิภาณว่องไว จิตใจสงบ ชอบคบบัณฑิต เกาะติดสถานการณ์ (๓) ธรรม หมายถึง หลักการและอุดมคติของนักเทศน์^{๔๕} สิ่งนี้นักเทศน์ต้องคำนึงถึงการเทศน์ คือ งานสอน ก่อนจะลงมือสอนควรพิจารณาถึงผู้ฟังว่าเป็นอย่างไร การจะเป็นนักเทศน์ก็ต้องรู้จักการสังเกต รู้จักวิเคราะห์เจาะลึกลงไปในเรื่องต่างๆ ให้มาก เช่น เรื่องบุคคล งาน สถานที่ และเหตุการณ์ที่คนสนใจ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่นักเทศน์ฟังต้องคำนึงถึงเสมอ เพื่อให้การเทศน์นั้นบรรลุผลที่วางไว้ ดังนั้นนักเทศน์ควรจะมีหลัก เช่น การแสดงธรรมไม่ควรขาดปฏินิเทศ ผู้แสดงธรรมถ้าไม่มีปฏิบัติจะทำให้ไม่มีความชัดเจน ผู้ฟังจะไม่เข้าใจมองภาพไม่ออก เรียกว่าฟังเทศน์ไม่รู้เรื่อง จึงควรมีปฏินิเทศก่อนจบการเทศน์ทุกครั้ง ต้องเลือกอุเทศให้เหมาะสม อุเทศนั้นต้องมีความเหมาะสมกับบุคคล กาลเทศะ และการงาน จึงจะประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของการเทศน์ บุคคลผู้เทศน์ต้องพิจารณาดูว่า ผู้ฟังเป็นคนระดับใด มีความรู้พื้นฐานระดับใด แล้วควรเลือกธรรมะให้เหมาะสม การสังเกตบุคคลของนักเทศน์ ถ้าเป็นเด็กจะชอบฟังเรื่องอภินิหารเรื่องแปลกประหลาดและนิทาน ถ้าเป็นคนหนุ่มสาวจะชอบฟังเรื่องสนุกปลุกใจให้ความหวัง ถ้าเป็นคนสูงอายจะชอบฟังเรื่องเบื่องหลังที่ผ่านมาในอดีต โดยเฉพาะเรื่องชาดก ถ้ารู้ลักษณะคนฟังดีแล้วไม่เป็นการยากที่จะ

^{๔๕} องค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร, **วิชาการเทศนา**, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๕๖), หน้า ๔๙.

เตรียมการเทศน์ให้เหมาะสมกับคนฟัง กาลละ ผู้เทศน์ควรรู้เวลาที่ เวลาในการเทศน์นั้นมีเท่าไร ไม่ควรเทศน์เกินเวลา ดังคำพูดที่ว่าเป็นนักปราชญ์อย่าให้เลยศาสนา เป็นนักเทศน์อย่าให้เกินเวลา เป็นนักศรัทธาอย่าให้เกินกำลัง เทศะ ผู้เทศน์ควรพิจารณาภูมิประเทศที่แสดงว่าอยู่ในเมืองหรืออยู่นอกเมือง ในที่ชุมชนหรือมีคนน้อย ในตัวจังหวัดหรือนอกจังหวัดเพราะระดับสติปัญญาของคนแต่ละพื้นที่นั้นแตกต่างกันจึงควรคำนึงถึงด้วยการงาน ผู้เทศน์ต้องทราบว่าการที่ตนเองเทศน์นั้นเป็นงานอะไร งานมงคลหรืองานอวมงคล เพราะต้องเลือกเนื้อหาธรรมะที่มีความเหมาะสมกับงานนั้นๆ การอธิบายนิเทศ ผู้เทศน์ต้องอธิบายความในส่วนของอุเทศ คือ หัวข้อธรรมะนั้นให้แจ่มแจ้ง เพื่อให้ผู้ฟังรู้และเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งและเกิดความเห็นคล้อยตาม ยินดีในการปฏิบัติตาม เช่น เทศน์เรื่องศีล ๕ ต้องชี้แจงให้ผู้ที่ยังไม่เคยรักษาศีล ศรัทธาที่จะรักษาศีลสำหรับผู้รักษายู่แล้วก็เกิดศรัทธาที่จะรักษาเพิ่มเติม ผู้เทศน์ต้องอธิบายให้ครบตามหลักทั้ง ๓ ประการ คือ ปริยัติ ได้แก่ ข้อที่ควรรู้และเข้าใจ ปฏิบัติ ได้แก่ ข้อที่ควรนำมาปฏิบัติ ปฎิเวธ ได้แก่ ผลที่เกิดจากการปฏิบัติกิจวัตรของนักเทศน์ สำหรับนักเทศน์ต้องมีกิจวัตรที่ต้องฝึกทำอยู่บ่อยๆ อย่างต่อเนื่องมี ๖ ประการ คือ ฝึกจิตทุกวัน หมายถึงฝึกคุมใจให้สงบด้วยการเพ่งกสิณ หรือกำหนดลมหายใจเข้าออกอันเป็นสมถวิธการฝึกสติด้วยการกำหนดรู้ดูการเคลื่อนไหวในทุกท่วงท่ากริยา หรือกำหนดดูให้รู้เท่าทันความคิดจิตใจของเราจะได้รู้เท่ากับความผันรู้ทันความจริง อันเป็นวิปัสสนาวิธ ขันฟังธรรม หมายถึงการเก็บความรู้ดูข้อมูลเพื่อเพิ่มพูนปัญญาด้วยการฟัง เพราะหมั่นฟังเสริมความรู้ หมั่นดูเสริมปัญญานักเทศน์ดั่งๆ ล้วนเคยเป็นนักฟังที่ดีมาแล้วทั้งนั้น ท่องจำเทศนา หมายถึงท่องจำสำนวนของเทศนา เช่น สำนวนเริ่มต้น สำนวนพรก่อนจบ และสำนวนลงท้ายท่องจำสำนวนอธิบายธรรมะสุภาสิตคำกลอนและคำอุปมาอุปไมยเพื่อจะได้นำไปใช้พรรณนาเวลาเทศน์ ฝึกว่าปฎิภาณ หมายถึง ว่าปากเปล่า นึกไปว่าไป จนเกิดความชำนาญคล่องปากในขั้นต้นควรฝึกว่าด้วยเรื่องที่ยากกว่าพรรณนาไปไม่ต้องมากบางท่านแนะนำว่าการฝึกเทศน์ในเบื้องต้นควรเทศน์ในเรื่องที่เกี่ยวกับตนก่อน เช่น ประวัติของตน ธรรมของตนเป็นการสอนตนไปในตัว ถ้าสอนตัวเราได้น่าฟัง ก็มีหวังสอนคนอื่นได้เช่นกัน ดังคำที่ว่า “ตัวของเราเฝ้าสอนสั่งบ้างเป็นไรสอนตัวได้แล้วสอนเขาเราจึงดี” ฝึกอ่านคัมภีร์ หมายถึง อ่านหนังสือออกเสียงเพื่อจะได้ดูวรรคตอนและเพื่อฝึกออกเสียงพยัญชนะ คำควบกล้ำแต่ละคำให้ถูกต้องถ้าจะให้ดีควรนำคัมภีร์พระไตรปิฎกมาอ่านเพราะจะได้ประโยชน์พร้อมกันไปหลายอย่างเหมือนเสียกระสุนนัดเดียวได้นกหลายตัว ยิ่งดีถ้าฝึกเขียนหมายถึงเขียนเรียงความเขียนบันทึกเพื่อฝึกสมองให้คมและคิดได้คล่องอีกทั้งยังซ้ำช่องในการใช้ภาษาวีธีปฏิบัติที่นิยมทำกัน คือ บันทึกเรื่องสั้นประจำวันวันละหนึ่งเรื่องหรือจะฝึกเขียนจดหมายบรรยายความรู้สึกของตนก็ได้^{๔๖}

^{๔๖} พระราชปฏิภาณมุนี (บุญมา อาคมปฤถะ), **ความรู้พื้นฐานการเทศน์**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิลป์สยามบรรจุกัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๙.

สรุปได้ว่า นักเทศน์หรือนักเผยแผ่จำเป็นต้องมีนิทานไว้เป็นสื่อสอนธรรมะ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแผ่ข้อคิด คติธรรมทางพระพุทธศาสนาที่อยู่ในรูปของนิทาน เพื่อส่งเสริมศิลปะในการสื่อคำสอนทางพระพุทธศาสนาด้วยนิทาน เพื่ออนุรักษ์ธรรมนิทานทุกรูปแบบของนักเทศน์สำหรับครู อาจารย์ผู้สอนต้องมีความเคารพในพระธรรม คือ พุทธตามธรรม เอาความถูกต้อง ไม่เอาความถูกใจ วิธีการสอนแบบใดคงไม่ดีไปกว่าวิธีการของพระพุทธเจ้า เพราะการสอนของพระองค์แต่ละครั้งจะดำเนินไปจนบรรลุผลสำเร็จนั้น พระองค์มีเทคนิคในการสอน ดังนั้น เทศน์แบบสัมปหังสนาเป็นการสอนแบบปลอบใจโลมใจให้รื่นเริง คือ บำรุงจิตใจให้เข้มแข็ง เบิกบาน โดยมุ่งชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับ และทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้น ทำให้บรรยากาศในที่นั้นๆ สดชื่นแจ่มใส ไม่ทำให้เขาขบเซาหดหู่ แต่ทำให้เรียนแจ่มใสปลอดโปร่ง แต่ทำให้เขาแจ่มใสทางจิตใจและสีหน้าก็พลอยยิ้มเอิบไปด้วย หลักการพูดให้รู้แจ้ง หมายถึงการพูดการสอนที่ทำให้ผู้ฟังมีจิตใจรู้แจ้ง พุดหักมุม หมายถึง การพุดหักมุมจากความคิดเดิมของเขา พุดทันสมัย หมายถึงคำพุดที่ทันเหตุการณ์เหมาะกับวัยของผู้ฟัง พุดคล้องจอง หมายถึงการพุดสัมผัสอักษรคล้องจองได้ความหมายเอามาพุดเชื่อมโยงกันได้อย่างสนุก สนาน พุดสร้อยคำ หมายถึง การพุดต่อกันเป็นกลอนให้เกิดความสนุกสนานหรือประดับคำพุดให้แพรวพราวมองเห็นภาพพจน์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น พุดตรงไปตรงมา หมายถึง พุดตรงประเด็นให้เห็นชัดเจน พุดพร้อมกับแสดงท่าประกอบ หมายถึงพุดพร้อมแสดงให้ทำตาม พุดแบบแต่งเติมคำ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงคำเก่าที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้เกิดคำใหม่ที่น่าสนใจยิ่งขึ้นพุดเล่าเรื่องซ้ำชั้น หมายถึงการเล่าเรื่องประกอบที่ซ้ำชั้น ไม่หยาบโลน ทำให้เกิดประโยชน์ในขณะนั้นหรือทำให้บรรยากาศไม่เครียด

๕. วิธีการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

สภาพปัจจุบันการเทศน์และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเทศน์มีอยู่ ๒ แนวทาง คือการอ่านคัมภีร์ เพื่อปฏิบัติตามธรรมเนียมเดิม และการเทศน์ปฏิภาณ คือการแสดงธรรมโดยใช้โวหารความสามารถ มีทั้งเทศน์เดี่ยว เทศน์คู่ เทศน์ปฐกฐาและวิสาขนา ๒ หรือ ๓ ธรรมาสันก็มีโดยยึดหลักธรรมเนียมปฏิบัติในการสมมติเต็มรูปแบบ หรือตามความเหมาะสมแก่โอกาส สถานที่บุคคล สำหรับรูปแบบที่ได้ประยุกต์ตามกาลสมัย การปาฐกถา คือการแสดงธรรมโดยการยืนหรือนั่งก็ได้ แต่ไม่ได้อ่านคัมภีร์ การอภิปราย คือการจัดแสดงความคิดเห็นในเรื่องเดียวกันแต่ต่างทัศนะ โดยมีผู้ควบคุมการอภิปราย การสนทนา คือรายการทางสื่อมวลชนที่จัดในรูปแบบให้พระภิกษุสามารถสนทนากับคฤหัสถ์ เพื่อสอบถามประเด็นสำคัญต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม พิธีกรรายการ คือเป็นผู้รับดำเนินรายการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อเผยแผ่ธรรม และสามารถสอดแทรกหลักธรรมะได้ทุกขั้นตอน ผู้บรรยาย คือเป็นผู้รับดำเนินรายการทางสื่อมวลชน เพื่อบรรยายในรายการ ทางวิทยุหรือโทรทัศน์ การเขียนบทความทางวิทยุและโทรทัศน์ คือการเผยแผ่แนวคิด ข้อธรรมะผ่านบทความ โดยผู้ดำเนิน

รายการโทรทัศน์ อาจนำท่อนั้นไปสร้างเป็นภาพยนตร์ก็ได้ เช่น พุทธานภาพ หลวงตา หลวงพี่ เป็นต้น การเขียนบทความลงวารสารหรือหนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ทุกชนิด มักคุเทศก์ คือ ผู้นำชมพุทธศาสนสถาน และปูชนียสถานทางประวัติศาสตร์ ครู อาจารย์หรือวิทยากร ได้แก่ บุคคลที่ได้รับนิมนต์ให้ไปสอนในสถานศึกษา เช่น โครงการครูพระสอนหนังสือในโรงเรียนของกระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น การจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ ได้แก่ การดำเนินรายการทางสื่อมวลชน โดยใช้หลายวิธี เช่น การเทศน์ ปาฐกถา สนทนาธรรม บรรยายธรรม เป็นต้น การแสดงธรรมนั้น ควรพิจารณาถึงระเบียบปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นหลักก่อน เพื่อความเรียบร้อยดีงาม และความศรัทธาเลื่อมใสต่อผู้ฟัง เมื่อกล่าวโดยหลักธัมมเทสนาปฏิสังขตัมมีอยู่ ๑๖ ประการ พระภิกษุพิจารณาสำเหนียกอยู่เสมอว่า จักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลที่ไม่เป็นคนไข้ แก่ผู้มีร่มในมือ มีไม้พลองในมือ มีศาสตราในมือ มีอาวุธในมือ สวมเชียงเท้า สวมรองเท้า ไปในยาน อยู่บนที่นอน นั่งรัดเข่า พันศีรษะ คลุมศีรษะ นั่งบนอาสนะ คนที่นั่งอาสนะสูงกว่าผู้แสดงธรรม คนที่ยืนแต่ผู้แสดงธรรมนั่งอยู่ คนที่เดินไปข้างหน้า แต่ผู้แสดงอยู่ข้างหลังและไม่แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เป็นไข้ซึ่งกำลังเดินทาง

การวิเคราะห์การเผยแผ่ของของพระสังฆาธิการ เมื่อศึกษาข้อมูลจะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือมานาน พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์นับตั้งแต่สมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงนับถือพระพุทธศาสนาเป็นอัครศาสนูปถัมภก ทำให้พระพุทธศาสนาตั้งมั่นและเจริญรุ่งเรืองอยู่ในประเทศไทยตราบเท่าทุกวันนี้ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดที่จะต้องมีการ ปรับปรุงแก้ไขและส่งเสริมให้สถาบันพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคง^{๔๗} (๑) คำสอนในพระพุทธศาสนากลายเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต มีอิทธิพลต่อความเชื่อ การปฏิบัติตน ทั้งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย สร้างความสามัคคีก่อให้เกิดสันติสุขขึ้นในสังคม จึงนับได้ว่าพระพุทธศาสนากับสังคมไทยเคียงคู่กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (๒) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๙ กำหนดไว้ว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก แสดงให้เห็นถึงความหนักแน่นในพระพุทธศาสนาของพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนตามคำสอนใน ทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ (๓) แม้จะไม่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ ซึ่งนับได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ การวิเคราะห์การเผยแผ่ของพระสังฆาธิการ

^{๔๗} กองพุทธศาสนศึกษา, แผนแม่บทการเผยแผ่พระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๕๙.

หมายถึง พุทธวิธีการเผยแผ่^{๔๘} เป็นการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพระธรรมเทศนาในเชิงสั่งสอนประชาชนให้เป็นคนดีในสังคม เช่น การศึกษา อบรม สัมมนา จัดให้มีการเทศน์หรือปาฐกถาธรรมเป็นประจำ แต่ในสภาพการปัจจุบัน การเผยแผ่ หมายถึงกิจกรรมเพื่อสังคม กลยุทธ์การเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ ค่านิยม และเป้าหมายสำคัญ โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์การ เพื่อนำไปกำหนดกลยุทธ์^{๔๙} ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่องค์การดำเนินงานอยู่และสภาพแวดล้อมภายในตัวกิจการ ผู้จัดการจะต้องทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ทั้งสภาพแวดล้อมทั่วไปและสภาพแวดล้อมการแข่งขันเพื่อค้นหาโอกาสและอุปสรรค โดยโอกาสเกิดขึ้นเมื่อสภาพแวดล้อมทั่วไปและสภาพแวดล้อมการแข่งขันมีแนวโน้มก่อให้เกิดศักยภาพต่อกิจการในการบรรลุเป้าหมาย

สรุปได้ว่า วิธีการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน การเทศน์มีอยู่ ๒ แนวทาง คือ การเทศน์อ่านคัมภีร์เพื่อปฏิบัติตามธรรมเนียมเดิม และการเทศน์ปฏิภาณคือการแสดงธรรมโดยใช้โวหารความสามารถ มีทั้งเทศน์เดี่ยว เทศน์คู่ เทศน์ปฐกฐาและวิสาขนา ๒ หรือ ๓ ธรรมาส์ก็มี โดยยึดหลักธรรมเนียมปฏิบัติในการสมมติเต็มรูปแบบ หรือตามความเหมาะสมแก่โอกาส สถานที่บุคคล ผู้บริหารมีภาระหน้าที่ในการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เทคนิคการสอนที่สามารถพูดให้บุคคลทุกระดับฟังแล้วมีความสุข เกิดความเชื่อศรัทธาต่อพระธรรมคำสั่งสอนอย่างไม่ต้องสงสัย เช่น สันตัสสนา หมายถึงเทศน์ได้แจ่มแจ้ง สมာทปนา หมายถึงชักจูงใจ พูดชักชวนให้อยากจะนำไปปฏิบัติตาม สมุตเตชนา หมายถึงแนะนำให้เกิดความกลัวกลัว และสัมปหังสนา หมายถึงสร้างอารมณ์ร่าเริง พูดพลอบขโลมใจให้สดชื่นร่าเริง

^{๔๘} พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕

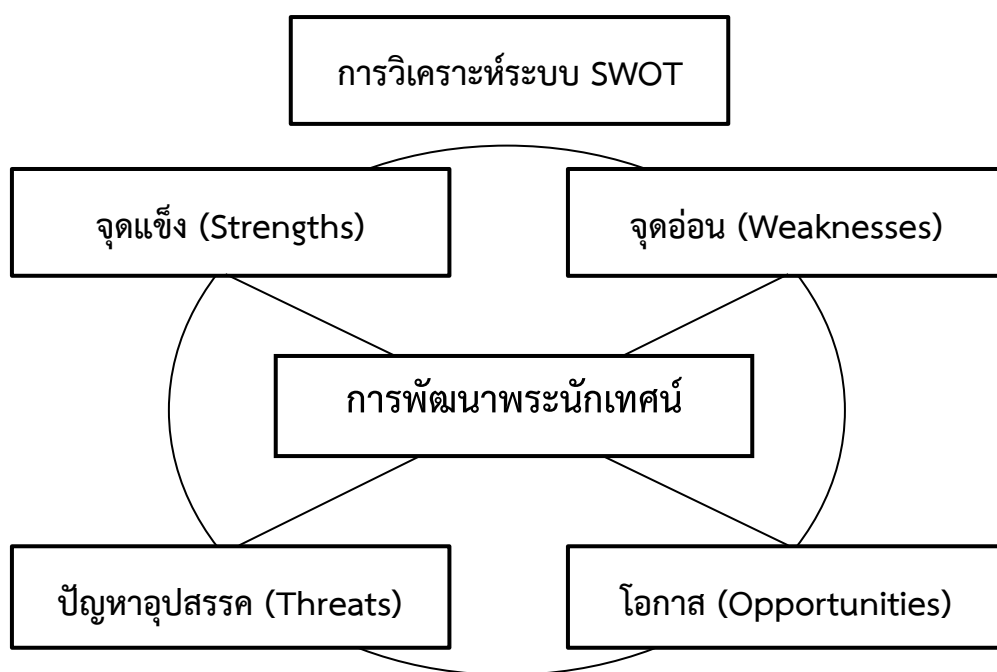
^{๔๙} อำนาจ ชีระวนิช, **การจัดการยุคใหม่**, (กรุงเทพมหานคร : มาเธอร์ บอส แพลกเก็ตจิ้ง จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๔๑๔.

ตารางที่ ๒.๔ แสดงการสังเคราะห์การเผยแพร่ตามหลักพุทธวิธีการสอน

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ธีรวิศ บำเพ็ญบุญบารมี, (๒๕๕๐, หน้า ๑๗.)	พระองค์ทรงอุปสมบทให้ด้วยพระองค์เองซึ่งวิธีนี้ เรียกว่า เอหิภิกขุอุปสัมปทา โดยตรัสว่า “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำ ที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด”
เสนาะ ผดุงนัทร, (๒๕๕๓, หน้า ๑๖๔.)	การเทศน์ หมายถึง การยกหัวข้อธรรมขึ้นแสดง เพื่อสั่งสอน ประชาชนให้รู้และเข้าใจ แล้วทำดีละชั่ว สำหรับพระนักเทศน์แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ นักเทศน์ ปฏิภาณ นักเทศน์อ่านคัมภีร์
พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๕๓ หน้า ๒๕.)	พุทธวิธีการเผยแผ่ เป็นการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการแสดง พระธรรมเทศนาในเชิงสั่งสอนประชาชนให้เป็นคนดีใน สังคม
พระราชปฏิภาณมุนี (บุญมา อาคมปฤถะ), (๒๕๕๓, หน้า ๘, ๑๐ และ ๒๙)	ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเทศน์ จำเป็นที่จะต้องรู้ก่อนใน เบื้องต้นมีอยู่ด้วยกันอย่างน้อย ๕ เรื่อง คือเรื่องการเทศนา จรรยานักเทศน์การสังเกตบุคคล ประเมินผลเทศนา รู้คุณค่าสมาธิ
อำนาจ ธีระวนิช, (๒๕๕๓, หน้า ๔๑๔.)	การแสดงพระธรรมเทศนาในเชิงสั่งสอนประชาชนให้เป็นคน ดีในสังคม การเทศน์หรือปาฐกถาธรรม เป็นประจำทุก สัปดาห์ แต่ในสภาพปัจจุบันการเผยแผ่ หมายถึง กิจกรรม เพื่อสังคมหลายประการ กลยุทธ์การเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าได้แก่ การกำหนดวิสัย ทัศน์ ภารกิจ ค่านิยม และเป้าหมายสำคัญ โดยการ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์การเพื่อนำไปกำหนดกล ยุทธ์

๒.๒.๓ การวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเกี่ยวกับพระนักเทศน์ต้นแบบ โดยการวิเคราะห์กิจการเพื่อค้นหาจุดแข็งและจุดอ่อน จุดแข็งเป็นกิจกรรมที่ดีที่มีศักยภาพในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ส่วนจุดอ่อนเป็นแหล่งของความเสียเปรียบในการแข่งขัน ดังนั้น กลยุทธ์ระดับธุรกิจและกลยุทธ์ระดับหน้าที่อยู่บนพื้นฐานการใช้จุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อน เพื่อหาประโยชน์จากโอกาสของสภาพแวดล้อมและป้องกันอุปสรรคที่ทำให้ขัดขวางการบรรลุภารกิจและเป้าหมาย การกำหนดกลยุทธ์โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT ควรจะสอดคล้องกับปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งหมด กลยุทธ์ที่ดีที่สุดเพื่อให้ประสบความสำเร็จในภารกิจ โดยแสวงหาประโยชน์จากโอกาสและจุดแข็งขององค์การทำให้อุปสรรคเป็นกลางและหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขจุดอ่อน ซึ่งสามารถวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค (SWOT) ดังต่อไปนี้^{๕๐}

แผนภาพที่ ๒.๒ การวิเคราะห์การพัฒนาพระนักเทศน์ด้วยระบบ SWOT

จากแผนภาพที่ ๒.๒ การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อศึกษาข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ระบบการจัดการ เพื่อค้นหาจุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค จะเห็นได้ว่า

^{๕๐} กองพุทธศาสนศึกษา, แผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๖๒.

จุดแข็ง (Strengths) ในปัจจุบัน (๑) พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีประชาชนนับถือมากกว่าร้อยละ ๙๐ (๒) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะและองค์อัครศาสนูปถัมภก (๓) กฎหมาย คณะสงฆ์และนโยบายของรัฐเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจน (๔) มีองค์กรปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งและทำหน้าที่เป็นพระนักเทศน์ที่เป็นที่ศรัทธาและเคารพนับถือ (๕) มีศาสนสถานกระจายครอบคลุมทุกพื้นที่ (๖) มีสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่สนองงานของคณะสงฆ์อยู่ในทุกจังหวัด

จุดอ่อน (Weaknesses) ของสถานการณ์ในปัจจุบัน (๑) วัดที่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาอบรมมีน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนวัดที่มีอยู่ในพื้นที่ (๒) มีกลุ่มผลประโยชน์มากกว่ามุ่งเผยแผ่พุทธธรรม (๓) ประชาชนส่วนใหญ่ยึดบุคคลและพิธีกรรมมากกว่าหลักธรรมคำสอน (๔) วิถีชีวิตของสังคมปัจจุบันทำให้ครอบครัวและชุมชนอ่อนแอ ละเลยต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม (๕) บุคลากรผู้ทำหน้าที่เผยแผ่มีจำนวนไม่เพียงพอต่อพุทธศาสนิกชน (๖) ไม่มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการเฉพาะ (๗) บุคลากรผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ที่มีความสามารถด้านภาษาต่างประเทศยังมีน้อย

โอกาส (Opportunities) การพัฒนาพระนักเทศน์ในปัจจุบัน (๑) สถาบันพระพุทธศาสนาของชาติมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น (๒) มีวัดกระจายอยู่เต็มพื้นที่ ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล (๓) พุทธศาสนิกชนให้ความสำคัญต่อวัดและพระภิกษุสงฆ์ (๔) มีเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนการพัฒนาพระนักเทศน์ (๕) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา องค์กรเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา องค์กรเอกชน ประชาชนเครือข่าย เห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการทำนุบำรุงส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา (๖) ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมไทยเอื้อต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ปัญหาอุปสรรค (Threats) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน (๑) สภาพภูมิประเทศบางแห่งไม่เอื้อต่อการดำเนินการ (๒) ขาดพระภิกษุสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่ (๓) วัดยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นที่พักทางจิตใจของชุมชนอย่างแท้จริง (๔) การศึกษาสงฆ์ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร (๕) อุปสรรคที่เกิดจากปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมและค่านิยมตามโลกาภิวัตน์ ตลอดทั้งสื่อที่ไม่สร้างสรรค์ (๖) นโยบายของรัฐบาลไม่ต่อเนื่อง มีการเปลี่ยนนโยบายทำให้แผนและการปฏิบัติงานเป็นไปไม่ต่อเนื่อง (๗) ภัยคุกคามจากลัทธิและศาสนาอื่น (๘) ขาดงบประมาณสนับสนุน (๙) ขาดการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (๑๐) บุคคลผู้เข้ามาบวชลดจำนวนน้อยลง

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์การพัฒนาพระนักเทศน์ควรจะต้องกำหนดถึงจุดแข็ง ได้แก่ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ มีกฎหมายคณะสงฆ์และนโยบายรัฐเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา กำหนดไว้ชัดเจน มีองค์กรปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็ง จุดอ่อนการพัฒนาพระนักเทศน์ในปัจจุบัน

ได้แก่ การจัดการศึกษาอบรมมีน้อยประชาชนส่วนใหญ่ยึดถือศาสนาบุคคลและพิธีกรรมมากกว่าหลักธรรมคำสอน บุคลากรผู้ทำหน้าที่เผยแผ่มีจำนวนไม่เพียงพอ โอกาสการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน สถาบันพระพุทธศาสนาของชาติมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น มีวัดกระจายอยู่เต็มพื้นที่ ชุมชนหมู่บ้าน ตำบล พุทธศาสนิกชนให้ความสำคัญต่อวัดและพระภิกษุสงฆ์ ปัญหาอุปสรรคการพัฒนาพระนักเทศน์ ขาดพระภิกษุสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในการเทศน์ การศึกษาของคณะสงฆ์ยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ปัญหาอุปสรรคจากการเมืองการปกครอง สังคมเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ตลอดจนสื่อสิ่งพิมพ์ที่ไม่สร้างสรรค์ ภัยคุกคามจากลัทธิและศาสนาอื่น ๆ ขาดงบประมาณสนับสนุน ผู้เข้ามาบวชลดจำนวนน้อยลงทุก ๆ ปี

ตารางที่ ๒.๕ แสดงการสังเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
กองพุทธศาสนศึกษา, (๒๕๕๓, หน้า ๖๒).	การพัฒนาพระนักเทศน์ จุดแข็งของการพัฒนาในปัจจุบันคือ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ มีกฎหมายคณะสงฆ์และนโยบายเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาชัดเจน มีองค์กรปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็ง จุดอ่อนคือ ขาดแคลนพระนักเทศน์ ขาดพระที่มีความรู้ความสามารถ รวมถึงภัยคุกคามจากลัทธิอื่น

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร

๒.๓.๑ ความหมายของการสื่อสาร

การศึกษาการสื่อสารมีพื้นฐานมาจากแนวคิดของตะวันตก มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ กันไป สามารถสรุปได้ว่า เป็นกระบวนการหรือวิธีการถ่ายทอดข่าวสาร (Message) จากบุคคลหนึ่งที่เราเรียกว่า ผู้ส่งสาร (Source) ไปยังอีกบุคคลหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับสาร (Receiver) โดยผ่านทางสื่อ (Channel) ต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาพูด ภาษาเขียน รูปภาพ สัญลักษณ์ การแสดงและพฤติกรรมต่าง ๆ โดยมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมซึ่งกันและกัน^{๕๑} การสื่อสารจะเป็นทั้งศาสตร์ (science) และศิลป์ (arts) ของกระบวนการถ่ายทอดความรู้สึนึกคิด อารมณ์ ข่าวสารข้อมูล ความรู้ภูมิปัญญา ค่านิยมความเชื่อ มรดกทางวัฒนธรรมหรือที่เรียกรวม ๆ ว่าเป็นการถ่ายทอดสารจากฝ่ายหนึ่งไปยังอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อวัตถุประสงค์ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลคนหนึ่งถ่ายทอดสารไปยังอีกบุคคลหนึ่ง และบุคคลหลังมีปฏิกิริยาโต้ตอบเป็นเรื่องของสัญลักษณ์และมีการปฏิสัมพันธ์ (interaction)^{๕๒} การสื่อสารของมนุษย์เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเป็นปกติวิสัย และมีความเกี่ยวข้องไปถึงบุคคลอื่น ตลอดจนถึงสังคมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องอยู่ไม่ว่าจะทำสิ่งใดล้วนต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดประสงค์

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร ได้มีผู้เสนอแนวคิดทฤษฎีทางตะวันตกไว้ว่า การสื่อสาร (Communication) หมายถึง การถ่ายทอดข่าวสารจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง หรือกระบวนการที่บุคคลหนึ่ง (ผู้ส่งสาร) ส่งสิ่งไว้ใจ (ภาษาพูดหรือภาษาเขียน) เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลอื่น ๆ (ผู้รับสาร) โดยมีความหมายครอบคลุมถึงกระบวนการที่จิตใจของบุคคลหนึ่ง อาจจะมีผลต่อจิตใจของอีกบุคคลหนึ่ง ทั้งยังมีความหมายรวมถึงภาพการแสดง และพฤติกรรมของมนุษย์ด้วย^{๕๓}

นักวิชาการและนักวิจัยมักให้คำนิยามและความหมายของการสื่อสาร คือ ๑) การสื่อสารเป็นพฤติกรรม (act) หรือกระบวนการ (process) มีบางกลุ่มนิยามว่าการสื่อสารเป็นเพียงพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ที่สามารถสื่อความหมายหรือมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น อีกบางกลุ่มมองว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการถ่ายทอดสาร (message) จากผู้หนึ่งไปยังอีกผู้หนึ่ง ๒) การสื่อสารจะต้องกระทำขึ้นอย่าง

^{๕๑} ทศนิษฐ์ เจนวิถีสุข, การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม, พุทธศาสตร์คุณภิวัตน์จิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), ๓๙.

^{๕๒} อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, สื่อสารมวลชนเบื้องต้น : สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๙.

^{๕๓} อรรวรรณ ปิณฑนโรวาท, การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ นักวิชาการบางท่านกล่าวว่า การศึกษาเกี่ยวกับระบบการสื่อสารที่เหมาะสมนั้น ควรสนใจเฉพาะสถานการณ์สื่อสารที่ผู้ส่งสาร (sender) มีเจตนา (conscious intent) ที่จะถ่ายทอดสารให้มีผลต่อพฤติกรรมของผู้รับสาร ๓) การสื่อสาร กระทำโดยผ่านภาษา (language)^{๕๔}

๒.๓.๒ องค์ประกอบของการสื่อสาร

การสื่อสารโดยทั่วไปจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ คือ S – M – C – R ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสารและผู้รับสาร^{๕๕} และต่อมาได้มีนักวิชาการได้ชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบของการสื่อสารมีอย่างน้อย ๕ ประการ คือ ๑) ผู้ส่งสาร หรือผู้เข้ารหัส (sender/encoder) ๒) ผู้รับสาร หรือผู้ถอดรหัส (receiver/decoder) ๓) สาร (message) ๔) ช่องทางการสื่อสาร (channel) ๕) สภาพแวดล้อมการสื่อสาร (context/environment)^{๕๖}

๒.๓.๓ รูปแบบการสื่อสาร

การกำหนดประเภทของการสื่อสารได้มีผู้แบ่งประเภทโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาตาม จุดประสงค์ของการศึกษาหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะนำเสนอซึ่งสรุปได้ดังนี้

การสื่อสารสามารถแยกระดับการสื่อสารเป็น ๔ ระดับ คือ

- ๑) การสื่อสารระดับบุคคล หรือระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication)
- ๒) การสื่อสารระดับกลุ่มบุคคล หรือระหว่างกลุ่ม (Group Communication)
- ๓) การสื่อสารระดับองค์กร (Organization Communication)
- ๔) การสื่อสารระดับมวลชน (Mass Communication)^{๕๗}

สำหรับรูปแบบของการสื่อสาร ประกอบด้วย

๑) การสื่อสารทางเดียว (one-way communication) เป็นการสื่อสารที่ผ่านสื่อมวลชน ทุกชนิด คือ วิทยุโทรทัศน์ วิทยุทัศน์ โทรเลข โทรสาร ภาพยนตร์ เป็นต้น

๒) การสื่อสารสองทาง (two-way communication) เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล เช่น การสื่อสารในกลุ่มการพูดคุยการสนทนา นอกจากนี้ ลักษณะของการสื่อสาร ยังสามารถแยก ออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ การสื่อสารเชิงวจนภาษา (verbal communication) เช่น การพูด การบรรยาย การเขียนจดหมาย บทความและการสื่อสารเชิงอวจนภาษา (non-verbal

^{๕๔} George Gerbner, was a professor of communication and the founder of cultivation theory, (August 8, 1919 – December 24, 2005), p. 16

^{๕๕} David K. Berlo, The Process of Communication, 1960, p. 12.

^{๕๖} พัทธี เขยจรรยา, แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๕๓.

^{๕๗} อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, สื่อสารมวลชนเบื้องต้น : สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๔.

communication)เป็นการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ เช่น อักษรภาษา กาลภาษา เทศภาษา สัมผัสภาษา เนตรภาษา วัตถุภาษา และปริภาษา เป็นต้น

ตารางที่ ๒.๖ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ทัศนีย์ เจนวิถีสุข (๒๕๔๕, หน้า ๓๙)	เป็นกระบวนการหรือวิธีการถ่ายทอดข่าวสารจากบุคคลหนึ่ง เรียกว่า ผู้ส่งสาร (Source) ไปยังอีกบุคคลหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับสาร (Receiver) โดยผ่านสื่อ (Channel) ซึ่งมีสาร (Message) ภาษาพูดภาษาเขียน ภาพสัญลักษณ์ ดนตรี การแสดงและพฤติกรรมต่าง ๆ โดยมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมต่อกันและกัน
อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (๒๕๔๗, หน้า ๙)	การสื่อสารจะเป็นทั้งศาสตร์ (science)และศิลป์ (arts) ของกระบวนการถ่ายทอดความรู้สึนึกคิด อารมณ์ข่าวสารข้อมูล ความรู้ ภูมิปัญญา ค่านิยม ความเชื่อ มรดกทางวัฒนธรรมเรียกรวม ๆ ว่าเป็นการถ่ายทอดสารเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการสื่อสารสามารถแยกเป็น ๔ ระดับ คือ ๑) การสื่อสารระดับบุคคลหรือระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ๒) การสื่อสารระดับกลุ่มบุคคล หรือระหว่างกลุ่ม (Group Communication) ๓) การสื่อสารระดับองค์กร (Organization Communication) ๔) การสื่อสารระดับมวลชน (Mass Communication)
อรรวรรณ ปิณฑน์โอวาท (๒๕๔๖, หน้า ๒)	๑. บุคคลคนหนึ่งถ่ายทอดสารไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ๒. บุคคลหลังมีปฏิกิริยาตอบโต้ ๓. เป็นเรื่องของสัญลักษณ์ ๔. ทั้งที่เป็นภาษาพูดและไม่ใช้ภาษาพูด ๕. การมีปฏิสัมพันธ์ (interaction)

ตารางที่ ๒.๖ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
George Gerbner (2005, p. 16)	การสื่อสารเป็นพฤติกรรมหรือกระบวนการ เป็นเพียงพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ที่สื่อความหมายหรือมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น อีกบางกลุ่มมองว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการถ่ายทอดสาร จากผู้หนึ่งไปยังอีกผู้หนึ่ง การสื่อสารอาจจะกระทำขึ้นอย่างตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ นักวิชาการบางท่านกล่าวว่า การสื่อสารจะกระทำโดยผ่านภาษา
David K. Berlo (1960, p. 12)	การสื่อสารโดยทั่วไปจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ S – M – C – R ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสารและผู้รับสาร
พัชนี เขยจรรยา (๒๕๓๘, หน้า ๗)	๑. การสื่อสารเป็นพฤติกรรมหรือกระบวนการ ๒. การสื่อสารต้องกระทำขึ้นอย่างตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ๓. การสื่อสารกระทำโดยผ่านภาษาและไม่ผ่านภาษา

๒.๓.๔ วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

การสื่อสาร เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่มนุษย์ใช้ในการแสดงออกซึ่งความต้องการด้านต่าง ๆ วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารหรือผู้รับสาร ล้วนแต่เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความสำเร็จของการสื่อสาร หากผู้รับสารมีปฏิกิริยาตอบรับไปในทางที่ดีเป็นไปตามความตั้งใจ

วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร หมายถึง การสื่อสารที่บรรดานักวิชาการมีทัศนะที่หลากหลาย แม้จะเป็นมุมมองที่แตกต่างกัน แต่ทั้งหมดก็ล้วนแต่ให้ความสำคัญกับการสื่อสาร เพราะเป็นกิจกรรมที่มนุษย์ทุกคนต้องเกี่ยวข้องกับด้วยทั้งสิ้น และเป็นหนทางไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ เดวิด เค. เบอร์โล (David K. Berlo) ได้กล่าวว่าวัตถุประสงค์พื้นฐานของคนเราในการทำการสื่อสารนั้นก็เพื่อที่จะเป็นหน่วยที่มีอิทธิพล (affecting agent) หรือเพื่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อผู้อื่น ต่อสิ่งแวดล้อม ล้อมรอบตัวเราและต่อตัวเอง^{๕๘} หากเป็นไปในทางตรงกันข้าม ผู้รับสารมีความเข้าใจไม่ตรงตามกับผู้ส่งสารต้องการ โดยอาจรู้ได้จากปฏิกิริยาตอบสนองที่ไม่ตรงตามกับผู้ส่งสารตั้งใจ ผลที่ตามมากลับกลายเป็นความล้มเหลวของการสื่อสาร (Communication Breakdown) การพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ทั้งสองฝ่ายจึงเป็นสิ่งพึงตระหนักรู้อย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อให้เห็นว่าผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างก็มีวัตถุประสงค์การสื่อสารจึงถือเอาลักษณะสำคัญของการสื่อสารที่มนุษย์ทุกคนต้องใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ตารางที่ ๒.๗ แสดงวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

วัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร	วัตถุประสงค์ของผู้รับสาร
เพื่อแจ้งให้ทราบ	เพื่อทราบ
เพื่อสอนหรือให้การศึกษา	เพื่อศึกษา
เพื่อสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิง	เพื่อหาความพอใจ
เพื่อนำเสนอหรือชักจูงใจ	เพื่อการลงมือปฏิบัติหรือการตัดสินใจ

จากตารางที่ ๒.๖ วัตถุประสงค์การสื่อสาร เมื่อศึกษาแล้วจะเห็นได้ว่า ลักษณะของการสื่อสารดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่าย ผู้ส่งสารมีความประสงค์ที่จะบอกแจ้งหรือชี้แจงข่าวสาร เรื่องราว เหตุการณ์ ข้อมูลหรือสิ่งอื่นใด เพื่อแจ้งให้ผู้รับสารได้รับทราบ ในขณะที่ผู้รับสารก็มีความต้องการที่จะทราบในสิ่งเหล่านั้น เพื่อใช้ในการพิจารณาถึงความสอดคล้องของข่าวสาร ข้อมูลนั้นกับสิ่งที่ตนเองรับรู้อยู่ก่อนว่ามีมากน้อยเพียงไร ผู้รับสารก็จะได้ใคร่ครวญข่าวสารข้อมูลให้

^{๕๘} David K. Berlo, *The Process of Communication*, (New York: Holt, Rinehart and Winston, 2009), p.11.

ความน่าเชื่อถือหรือมีความถูกต้องมากกว่ากัน ตัวอย่างของความประสงค์ในลักษณะนี้ เช่น ผู้ประกาศข่าวทางวิทยุกระจายเสียงมีความประสงค์ในการชี้แจงข่าวสารไปสู่ประชาชนผู้รับฟัง ได้รับทราบและประชาชนก็สามารถรับทราบข่าวสารที่ส่งมานั้น เป็นต้น

ผู้ส่งสาร มีความประสงค์ที่จะสอนหรือให้การศึกษา ในความรู้หรือเรื่องราวที่มีลักษณะเป็นวิชาการ เพื่อให้ผู้รับสารได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิม ในขณะที่ผู้รับสารก็มีความประสงค์ในการแสวงหาความรู้จากผู้ส่งสารเพื่อการเรียนรู้ และสามารถทำความเข้าใจกับเนื้อหาสาระในการสอนของผู้ส่งสารมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างของความประสงค์ในลักษณะนี้ เช่น การที่ครู อาจารย์มีความประสงค์ที่จะสอนและให้ความรู้แก่นักเรียน โดยที่นักเรียนได้รับรู้เพิ่มขึ้นจากการสอนของครู อาจารย์ตามที่ตนเองต้องการ ผู้ส่งสาร มีความประสงค์ที่จะสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิง จากสารที่ตนส่งออกไปไม่ว่าจะด้วยรูปแบบของการพูด การเขียน หรือการแสดงกิริยาท่าทาง ในขณะที่ผู้รับสารนั้นก็ยังต้องการความบันเทิง ต้องการการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อสร้างความพอใจ ให้เกิดขึ้นจากการรับสาร นอกเหนือไปจากเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ ตัวอย่างของความประสงค์ในลักษณะนี้ เช่น นักร้องมีความประสงค์ในการร้องเพลง เพื่อสร้างความพอใจและให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟัง ในขณะที่ผู้ฟังก็รู้สึกเพลิดเพลินและผ่อนคลายไปตามเสียงอันไพเราะตามที่ตนเองต้องการ เป็นต้น

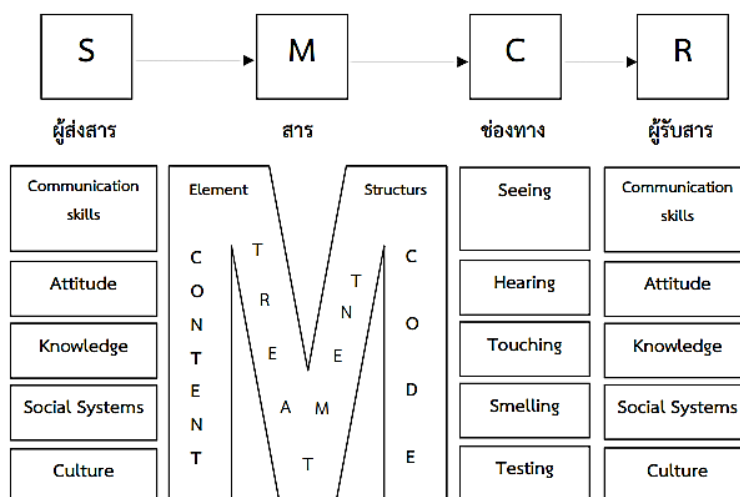
ผู้ส่งสาร มีความประสงค์ที่จะเสนอแนะสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่อผู้รับสารหรือต้องการจงใจให้ผู้รับสารมีทัศนคติที่คล้อยตามเห็นด้วยและยอมรับการปฏิบัติตามที่ผู้ส่งสารเสนอแนะไป ในขณะที่ผู้รับสารก็ต้องการข้อมูลต่างๆ จากผู้ส่งสาร เพื่อกระทำหรือตัดสินใจ กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งความประสงค์ในลักษณะนี้ ผู้รับสารจะต้องประสงค์อยู่เสมอในการดำเนินชีวิตประจำวัน ข้อมูลที่ผู้ส่งสารเสนอแนะมาจึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการพยายามสร้างความน่าเชื่อถือ เพื่อให้ผู้รับสารใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำหรือตัดสินใจสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตัวอย่างของความประสงค์ในลักษณะนี้ เช่น การโฆษณาประชาสัมพันธ์ถึงคุณสมบัติของสินค้าหรือบริการ เพื่อชักจูงใจให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการ โดยผู้บริโภคก็ได้รับข้อมูลที่เพียงพอต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการนั้นๆ

วัตถุประสงค์ที่เกิดผลทันที คือ ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความต้องการสิ่งที่จะได้รับจากสารนั้นโดยตรงและทันทีทันใดตัวอย่างเช่น การนำเสนอข่าวทั่วไปทางหน้าหนังสือพิมพ์ เพื่อตอบสนองความต้องการที่จะรู้ของผู้อ่านว่าใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไรและทำไม ซึ่งข่าวประเภทนี้สามารถอ่านเข้าใจง่าย หรือทันทีทันใด เช่น ข่าวอาชญากรรม บันเทิง กีฬา เป็นต้น และยังอาจมีผลให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วมในขณะที่ได้อ่านหรือฟังข่าวสารนั้น วัตถุประสงค์ที่ใช้เป็นเครื่องมือ คือ ผู้ส่งและผู้รับ ไม่ต้องการให้เกิดในทันทีทันใดในขณะนั้น แต่สารที่ให้หรือได้รับนั้น ผู้ส่งและผู้รับต้องการที่

จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อนำไปสู่การกระทำอย่างอื่นต่อไป^{๕๙} ผู้ส่งสารและผู้รับสารอาจได้รับความพอใจที่ซ้ำจากสารนั้น เช่น การเสนอข่าวเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมือง บทวิเคราะห์เศรษฐกิจหรือสถานการณ์การเมือง ฯลฯ โดยเรียกข่าวประเภทนี้ เพราะต้องใช้ความคิดวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจ สามารถนำไปใช้การสนทนาหรือนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการตัดสินใจในเรื่องอื่นๆ ต่อไป การสื่อสาร (Communication) เมื่อศึกษาแล้วจะเห็นได้ว่า กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารระหว่างบุคคลต่อบุคคลหรือบุคคลต่อกลุ่ม โดยใช้สัญลักษณ์ สัญญาณ หรือพฤติกรรมที่เข้าใจกัน โดยมีองค์ประกอบ เช่น ผู้ส่งสารคือผู้ที่ทำหน้าที่ส่งข้อมูลไปยังผู้รับสาร โดยผ่านช่องทางที่เรียกว่า สื่อ ถ้าหากเป็นการสื่อสารทางเดียวผู้ส่งจะทำหน้าที่ส่งเพียงประการเดียว แต่ถ้าเป็นการสื่อสาร ๒ ทาง ผู้ส่งสารจะเป็นผู้รับในบางครั้งด้วย ผู้ส่งสารต้องมีทักษะในการสื่อสาร มีเจตคติต่อตนเอง ต่อเรื่องที่ส่ง ส่ง ต้องมีความรู้ในเนื้อหาที่จะส่งและอยู่ในระบบสังคมเดียวกับผู้รับก็จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ ข่าวสารในกระบวนการติดต่อสื่อสารก็มีความสำคัญ ข่าวสารที่ดีต้องแปลเป็นรหัส เพื่อสะดวกในการส่งการรับและตีความ เนื้อหาสารของสารและการจัดสารก็จะต้องทำให้การสื่อความหมายง่ายขึ้น สื่อหรือช่องทางในการรับสาร คือ ประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัส และตัวกลางที่มนุษย์สร้างขึ้นมา เช่น สิ่งพิมพ์ กราฟิก สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้รับสาร คือ ผู้ที่เป็นเป้าหมายของผู้ส่งสาร การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพ ผู้รับสารจะต้องมีประสิทธิภาพในการรับรู้มีเจตคติที่ดีต่อข้อมูลข่าวสาร ต่อผู้ส่งสารและต่อตนเอง นอกจากนั้น การสื่อสารเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการคิด การรับรู้ การเรียนรู้ของบุคคล และมีความเกี่ยวข้องไปถึงบุคคลอื่นและสังคมด้วย เป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อน มีลักษณะเป็นนามธรรม ยากที่จะอธิบายให้ชัดเจนได้ว่า การสื่อสารมีสภาพที่แท้จริงเป็นอย่างไร หรือมีปรากฏการณ์อะไรบ้างที่เกิดขึ้นในกระบวนการสื่อสาร นักวิชาการการสื่อสารได้พยายามศึกษา ตั้งสมมติฐาน คิดค้นหาคำอธิบาย และสร้างแผนผังหรือแบบจำลองขึ้นมาเพื่ออธิบายลักษณะหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการสื่อสาร ซึ่งแบบจำลองหรือแผนผังเพื่ออธิบายการสื่อสารดังกล่าว ทฤษฎีการสื่อสารของเดวิด เบร์โล (David Berlo) เขาได้สร้างแบบจำลองซึ่งแสดงให้เห็นองค์ ประกอบต่างๆ ของการสื่อสารไว้อย่างชัดเจน องค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการสื่อสารตามแนวคิดของเบร์โล มี ๔ องค์ประกอบกล่าวคือ ผู้ส่งสาร (Source) สาร (Message) ช่องทาง (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) นิยมเรียกกันแพร่หลายทั่วไปตาม

^{๕๙} กิติมา สุรสุนธิ, *ความรู้ทั่วไปทางการสื่อสาร*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๘.

อักษรย่อว่า S-M-C-R โดยปัจจัยย่อยต่างๆ ขององค์ประกอบทั้ง ๔ อย่าง ต่างก็มีส่วนช่วยให้การสื่อสารได้ผลสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งแบบจำลองของเดวิด เค เบอร์โล (David K. Berlo)^{๖๐}

แผนภาพที่ ๒.๓ โครงสร้างและทฤษฎีการสื่อสาร

จากแผนภาพที่ ๒.๓ โครงสร้างและทฤษฎีการสื่อสารของเดวิด เบอร์โล (David Berlo) เมื่อศึกษาแล้วจะเห็นได้ว่า ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร แบบจำลองการสื่อสารตามแนวคิดของเดวิด เบอร์โล ด้วย เหตุผลที่ว่า การที่การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบและปัจจัย กล่าวคือ **ผู้ส่งสาร** (Sender) ปัจจัยของผู้ส่งสารประกอบด้วยทักษะในการสื่อสาร ทักษะคติ ความรู้ ระบบสังคม วัฒนธรรม **สาร** (Message) ปัจจัยของสารประกอบด้วยรหัส เนื้อหา การจัดเสนอ ทั้งรหัส เนื้อหาและการจัดเสนอเอกสารนั้นประกอบด้วยส่วนประกอบและโครงสร้าง **ช่องทาง** (Channel) สื่อมีความหมายหลายประการ คือหมายถึงการเข้ารหัสและการถอดรหัส หมายความว่าสิ่งที่นำสาร เช่น คลื่นแสง คลื่นเสียง วิทยุ โทรเลข โทรศัพท์ หนังสือพิมพ์ หมายความว่าพาหนะของสิ่งที่นำสาร เช่น อากาศ สื่อในความหมายนั้นเป็นเรื่องทางเทคนิค เป็นเรื่องวิศวกรรมและนักวิทยาศาสตร์ในกระบวนการสื่อสารของมนุษย์ สื่อตามความหมายของเบอร์โล คือ ช่องทางที่จะนำสารไปสู่ประสาทในการรู้สึก หรือการถอดรหัสของผู้รับสาร ได้แก่ การเห็น การได้ยิน การสัมผัส การได้กลิ่นและการลิ้มรส **ผู้รับสาร** (Receiver) ปัจจัยของผู้รับสารประกอบด้วยทักษะในการสื่อสาร ทักษะคติ ความรู้

^{๖๐} บุญเลิศ ศุภดิติก, **ทฤษฎีการสื่อสาร**, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๐), หน้า

ระบบสังคมวัฒนธรรม การสื่อสารที่มนุษย์ใช้ติดต่อสื่อสารถือเป็นกระบวนการที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ^{๖๑} แหล่งสาร ผู้เข้ารหัสสาร เนื้อหาข่าวสาร ช่องสาร ผู้ถอดรหัสสาร ผู้รับสาร

๒.๓.๕ คุณสมบัติของผู้ส่งสารตามแนวพระพุทธศาสนา

การเรียนการศึกษาหลักธรรมในทางพุทธศาสนาถือว่า ผู้สอน (ผู้ส่งสาร) กับผู้ฟัง (ผู้รับสาร) มีความสัมพันธ์เป็นกัลยาณมิตรกัน นักเผยแผ่ที่ดีจึงต้องมีคุณสมบัติซึ่งเป็นองค์แห่งกัลยาณมิตร ดังนี้

๑) คุณสมบัตินักเผยแผ่ ต้องมีองค์ของกัลยาณมิตร ๗ อย่าง ดังนี้

(๑) ปิโย เป็นที่รักเป็นที่พอใจ คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเองชวนให้ผู้ฟังอยากสนใจที่จะซักถาม

(๒) ครุ เป็น ที่เคารพ คือ มีความประพฤติเหมาะสมแก่ฐานะ ชวนให้เกิดความอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้อย่างปลอดภัย

(๓) ภาวนีโย เป็นที่ยกย่อง คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริงและเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เป็นที่ยกย่องน่าเอาอย่าง ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาได้

(๔) วัตตา เป็นนักพูด โดยอาจจะเลือกใช้วิธีการเผยแผ่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่ออธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจ

(๕) วัจะนักรุชโหม เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำโต้เถียง คำล่วงเกิน คำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อดทนได้ไม่เบื่อง่ายไม่เสียอารมณ์ แม้บางครั้งอาจถูกต่อต้านจากกลุ่มอื่นที่ขัดขวางต่อต้านเผยแผ่

(๖) คัมภีรญจะ กระฉับ กระฉวย เป็นผู้พูดคำที่ลึกซึ้งได้ ให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย นักเผยแผ่ที่ดีจึงต้องมีความรู้ในศาสตร์หลาย ๆ อย่าง และต้องฉลาดในการเลือกใช้วิธีเผยแผ่แบบต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้ฟัง เพื่อให้เกิดศรัทธาและยอมปฏิบัติตาม

(๗) โน จัญฐาเน นิโยชะเย ไม่ชักนำในอูฐานะ ไม่ชักนำให้ผู้ฟังให้เดินผิดทางไปนอกพุทธตำรัส แต่ต้องรู้จักชักจูงแนะนำในทางที่ถูกที่ควร^{๖๒}

๒) คุณสมบัติของผู้ส่งสารที่พึงประสงค์ตามแนวพุทธ คือ คุณสมบัติ ๗ ประการที่เรียกว่า สปัริสธรรม ๗ ได้แก่

(๑) อัมมัญญตา คือ เป็นผู้รู้ธรรม คือ หลักการและความจริงในเนื้อหาสาระ สามารถจะสื่อสารรู้แจ้งแทงตลอดทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมทั้งมีศาสตร์และศิลป์

^{๖๑} ปรม สดเวทิน, **หลักนิเทศศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๔๕.

^{๖๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธวิธีการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๓๓ - ๔๔.

(๒) อัตถัญญตา คือ รู้จักเนื้อหาสาระ ความหมาย ความมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่แน่นอนชัดเจน

(๓) อัตตัญญตา คือ รู้จักตนเอง รู้ว่าตนพร้อมหรือไม่ อย่างไร การรู้จักตนเองเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เมื่อเรารู้จักตนเองดีก็จะสามารถรับรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์และมีวิจารณ์ญาณที่รอบคอบทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

(๔) มัตตัญญตา คือ รู้จักประมาณ และรู้จักความพอดี การสื่อสารบางอย่างหากมากเกินไปผู้รับสารก็รับไม่ได้ หากน้อยเกินไปก็ไม่เพียงพอแก่ผู้รับ การรู้จักประมาณในการสื่อสาร ไม่ส่งสารซ้ำซ้อนมากเกินไป หรือน้อยเกินไป

(๕) กาลัญญตา คือ รู้จักกาลเวลา ผู้ส่งสารต้องรู้จักเวลาในการสื่อสารว่าเวลาไหนควรเวลาไหนไม่ควร การสื่อสารนั้นก็จะไม่ประสบความสำเร็จ หรือทำให้มีอุปสรรคต่าง ๆ ตามมาอีกด้วย การรู้จักเวลาจึงเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของผู้ส่งสารตามแนวทางแห่งพุทธะ

(๖) ปริสัณญตา คือ รู้จักชุมชน รู้จักสังคม รู้กลุ่มผู้รับสารว่าเป็น กลุ่มไหนมี เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร ยิ่งรู้กลุ่มเป้าหมายมาก การสื่อสารก็มีประสิทธิภาพมาก

(๗) ปุคคลปโรปรัญญตา คือ รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้ว่าผู้รับสารแต่ละคน แต่ละกลุ่มมีลักษณะเฉพาะของตนเอง มีจิต มีอหิชา มีศักยภาพในการรับสารมากน้อยเพียงใด การรู้ความแตกต่างของบุคคลนั้น ก็จะทำให้สามารถแยกแยะผู้รับสารได้ดี^{๖๓}

๒.๓.๖ หลักของการสื่อสารในพระพุทธศาสนา

หลักการสื่อสารในพระพุทธศาสนา มีองค์ประกอบ ๓ ด้าน คือ ด้านเนื้อหาหรือเรื่องที่สอน ด้านตัวผู้รับ และด้านรูปแบบการสอน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านเนื้อหาหรือเรื่องที่สอน มีหลักการ คือ

(๑) สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่าย หรือเข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้ สิ่งที่ไม่เข้าใจหรือไม่เข้าใจ

(๒) สอนเนื้อหาเรื่องที่ค่อย ๆ ลุ่มลึกยากลงไปตามลำดับ และความต่อเนื่องกันเป็นสายลงไป อย่างที่เรียกว่า สอนเป็นอนุพุทธานุสส

(๓) ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ ก็สอนด้วยของจริง ให้ผู้เรียนได้ดู ได้เห็น ได้ฟังเอง อย่างที่เรียกว่าประสบการณ์ตรง

^{๖๓} สมาน งามสนธิ, บทความเรื่อง “ผู้ส่งสารที่พึงประสงค์ตามแนวทางแห่งพุทธะ, ในวารสารครบรอบ ๑๐ ปี นนทบุรี สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช : ๙๓-๙๕.

(๔) สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คมอยู่ในเรื่อง มีจุด ไม่วกวน ไม่ไขว้เขว ไม่ออกนอกเรื่องโดยไม่มีอะไรเกี่ยวข้องในเนื้อหา

(๕) สอนมีเหตุผล ตรงตามเห็นจริงได้ อย่างที่เรียกว่า สนิทาน

(๖) สอนเท่าที่จำเป็นพอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจ ให้การเรียนรู้ได้ผล ไม่ใช่สอนเท่าที่ตนรู้ หรือสอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มาก

(๗) สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรที่เขาจะเรียนรู้และเข้าใจ เป็นประโยชน์แก่ตัวเขาเอง^{๖๔}

๒) ด้านตัวผู้รับ ในการแสดงธรรมนั้น ผู้ที่เป็นนักเผยแผ่จะกล่าวหรือแสดงธรรมต้องรู้คำนึงถึง และสอนให้เหมาะตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ประเภท^{๖๕} ตามระดับสติปัญญา กล่าวคือ

(๑) อุกษฤติญญ ผู้สามารถรู้ได้อย่างฉับพลัน เพียงแต่ยกหัวข้อขึ้นแสดงก็อาจรู้ได้ทันที

(๒) วิปจิตัญญ ผู้สามารถรู้ได้เมื่ออธิบายความอย่างละเอียดแล้วซักถามทบทวน

(๓) เนยยะ ผู้สามารถเข้าใจได้เมื่ออธิบายความอย่างละเอียดแล้วซักถามทบทวน

(๔) ปทปรมะ ผู้ไม่สามารถเข้าใจอะไรที่ลึกซึ้งและมีความเห็นผิดอย่างรุนแรง

๓) ด้านรูปแบบการสอน มีหลักการดังนี้

(๑) แบบสากัจฉาหรือสนทนา เป็นวิธีที่ผู้ฟังได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ทำให้การเรียนการสอนมีความสนุกสนาน^{๖๖}

(๒) แบบบรรยาย เป็นวิธีที่ใช้เมื่อมีผู้ฟังจำนวนมาก

(๓) แบบวางกฎข้อบังคับ โดยใช้วิธีการกำหนดหลักเกณฑ์และข้อบังคับให้สาวกหรือสงฆ์ปฏิบัติ มีความเห็นชอบร่วมกัน

๔) กลวิธีและอุบายประกอบการสอน มีกลวิธีและอุบายประกอบการสอนที่หลากหลายทรงสอนแบบท นามธรรมให้เป็นรูปธรรม หรือจากง่ายไปหายาก ดังเช่น

(๑) การยกอุทาหรณ์ และการเล่านิทานประกอบ เฉพาะคัมภีร์ชาดกอย่างเดียวก็มีนิทานชาดกถึง ๕๔๗ เรื่อง

^{๖๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธวิธีการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๓๓-๓๔

^{๖๕} ดูรายละเอียดใน อัง.จตุกก. (บาลี) ๒๑/๑๓๓/๑๘๓.

^{๖๖} เสฐียรพงษ์ วรรณปก, **พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก**, (กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ่งเรืองการพิมพ์จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๕๔.

(๒) การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมาเข้าใจง่ายขึ้น โดยใช้ในการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมเปรียบให้เห็นชัดด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น “ภูเขาศิลาล้วนเป็นแท่งทึบ ย่อมไม่หวั่นไหวด้วยแรงลมฉับใด บัณฑิตทั้งหลายย่อมไม่หวั่นไหวเพราะคำนิทาและสรรเสริญนั้น”

(๓) การใช้อุปกรณ์การสอน โดยอาศัยวัตถุสิ่งของที่มีในธรรมชาติ หรือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ผู้คนใช้กันอยู่

(๔) การทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง เป็นการสอนแบบไม่ต้องกล่าวสอน ทำนองว่าเป็นการสาธิตให้ดูด้วยจริยาวัตรอันดีงามที่เป็นอยู่โดยปกติของตนเอง

(๕) การเล่นภาษาเล่นคำ เป็นการใช้คำในความหมายใหม่ ที่มีความหมายไปในทางดีงาม

(๖) การรู้จักจังหวะและโอกาส ใช้จังหวะและโอกาสให้เป็นประโยชน์ เช่น เมื่อประทับอยู่ ณ เวฬุวัน พระสงฆ์สาวกมาชุมนุมพร้อมกัน ณ ที่นั้น และเป็นโอกาสเหมาะ ก็ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ สำหรับเป็นหลักยึดถือร่วมกันของสงฆ์ ที่จะแยกย้ายกันไปบำเพ็ญศาสนกิจ

(๗) ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการสอน มุ่งที่ผลสำเร็จในการเรียนรู้

(๘) มีวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งต้องอาศัยปฏิภาณ คือ ความสามารถในการประยุกต์หลักวิธีการและกลวิธีต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสม เป็นครั้ง ๆ ไป^{๖๗}

สรุปได้ว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพุทธวิธีการเผยแผ่ ได้แก่ ผู้บริหารสามารถนำหลักการทฤษฎีมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือทำหน้าที่ในการเปลี่ยนแปลงความคิด ความรู้สึกหรือสิ่งที่ต้องการจะสื่อสารให้อยู่ในรูปของสัญญาณหรือรหัสหรือสัญลักษณ์ ซึ่งใช้แทนความหมายของสิ่งที่เราต้องการจะสื่อได้และเรียบเรียงเป็นสาร เพื่อส่งผ่านไปยังผู้รับสาร สัญญาณในที่นี้ หมายถึง ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาท่าทาง วัตถุสิ่งของ ฯลฯ ซึ่งมนุษย์สร้างขึ้นหรือเลือกใช้เพื่อแสดงความหมายของสิ่งต่างๆ ทฤษฎีของ เดวิด เบร์โล ได้สร้างแบบจำลองซึ่งแสดงให้เห็นองค์ประกอบต่างๆ ของการสื่อสารไว้อย่างชัดเจน องค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการสื่อสารตามแนวคิดนี้มีองค์ประกอบสำคัญ คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางและผู้รับสาร บุคคลทั่วไปนิยมเรียกกันตามอักษรย่อว่า S-M-C-R กระบวนการสื่อสารดังกล่าวนี้มีส่วนช่วยให้การติดต่อสื่อสารได้ผลสมบูรณ์ เช่น บุคคลผู้ทำหน้าที่ส่งข่าวสารสื่อสารมวลชน การถ่ายทอดข่าวสารผ่านวิทยุโทรทัศน์ เคเบิลทีวี อินเทอร์เน็ตและหนังสือพิมพ์ ทฤษฎีองค์การได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของคน เทคนิคความรู้ ข่าวสาร โครงสร้างและเป้าหมาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบขององค์การ ส่วนการจัดการก็คือการปฏิบัติกิจกรรมหรือกระบวนการที่ต้องอาศัยองค์

^{๖๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธวิธีการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๕๑-๖๘

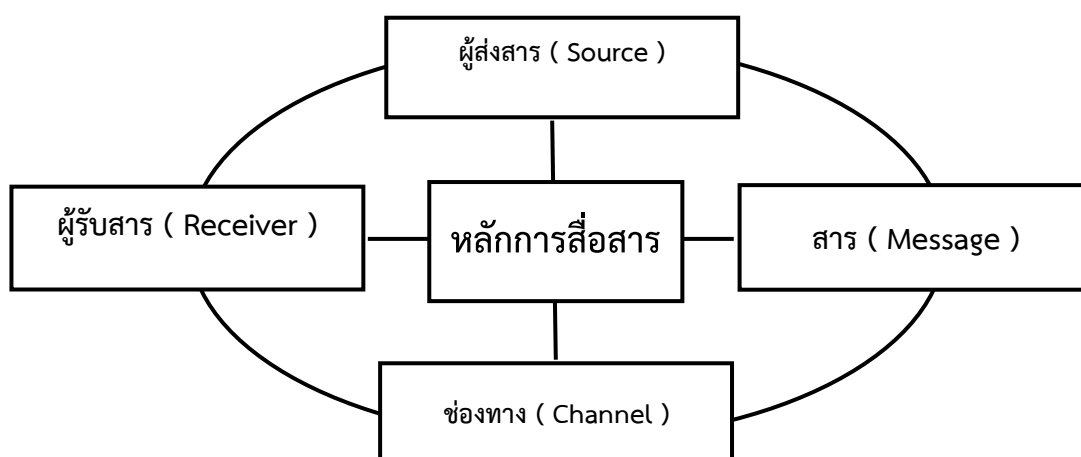
ประกอบต่างๆ ขององค์การมาใช้ในการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น ทฤษฎีองค์การและการจัดการ จึงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยการจัดการต้องอาศัยความรู้ของทฤษฎีองค์การแต่ละด้าน เช่น เรื่องของการจัดการองค์การให้มีความเหมาะสมก็ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างจากทฤษฎีองค์การมาช่วยในการพิจารณา เป็นต้น ทฤษฎีจึงเปรียบเสมือนข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหา โดยทฤษฎีการจัดการของ เฮนรี ฟาโยล์ ได้พยายามชี้ให้เห็นกิจกรรมต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยภารกิจที่สำคัญ คือ การวางแผน การจัดการ การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม ซึ่งหลักการทฤษฎีดังกล่าวนี้ ผู้บริหารสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างดี สอดคล้องกับการบูรณาการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันทั้งเชิงรับและเชิงรุก

ตารางที่ ๒.๘ แสดงการสังเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
David K.Berlo, (๒๐๐๙, p.๑๑)	การสื่อสาร เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่มนุษย์ใช้ในการแสดงออกซึ่งความต้องการด้านต่างๆ วัตถุประสงค์พื้นฐานของคนเราในการทำการสื่อสารนั้นก็เพื่อที่จะเป็นหน่วยที่มีอิทธิพล หรือเพื่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อผู้อื่น ต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวเราและต่อตัวเอง
กิตติมา สุรสนธิ, (๒๕๕๐, หน้า ๘.)	วัตถุประสงค์ที่ใช้เป็นเครื่องมือ คือวัตถุประสงค์ที่ผู้ส่งและผู้รับไม่ต้องการให้เกิดในทันทีทันใดในขณะนั้น แต่สารที่ให้หรือได้รับนั้นผู้ส่งและผู้รับต้องการที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อนำไปสู่การกระทำอย่างอื่นต่อไป
บุญเลิศ ศุภติลล, (๒๕๕๐, หน้า ๓๒)	กระบวนการสื่อสารตามแนวคิดของ เบอร์โล มีองค์ประกอบ คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับสาร
ปรม สดเวทิน, ๒๕๕๐, หน้า ๔๕.	ได้อธิบายถึงหลักการของการสื่อสารที่มนุษย์ใช้ติดต่อสื่อสารถือเป็นกระบวนการที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๖ ประการ แห่ส่งสาร ผู้เข้ารหัสสาร เนื้อหาข่าวสาร ช่องสาร ผู้ถอดรหัสสาร ผู้รับสาร
ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา, (๒๕๕๑, หน้า ๑๑๖)	ความสำเร็จขององค์การขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารมากกว่าฝ่ายปฏิบัติการ หน้าที่ทางการบริหาร ๕ ประการ คือ การวางแผน การจัดการ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม

๒.๓.๗ การเผยแพร่ตามหลักการสื่อสาร

การสื่อสาร เป็นเครื่องมือที่สำคัญของมนุษย์ที่ใช้ในการแสดงออกซึ่งความต้องการด้านวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารหรือผู้รับสาร ล้วนแต่เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่นักนิเทศศาสตร์ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความสำเร็จ หากผู้รับสารมีปฏิกิริยาตอบรับไปในทางที่ดี เป็นไปตามความตั้งใจ ที่ผู้ส่งสารต้องการ ผลของการสื่อสารนั้นจัดว่าบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ หรือวัตถุประสงค์ที่ผู้ส่งสารได้ตั้งไว้ หากเป็นไปในทางตรงกันข้าม ผู้รับสารมีความเข้าใจไม่ตรงตามที่ผู้ส่งสารต้องการ โดยอาจรู้ได้จากปฏิกิริยาตอบสนองที่ไม่ตรงตามที่ผู้ส่งสารตั้งใจไว้ ผลที่ตามมากลับกลายเป็นความล้มเหลว การพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของทั้งสองฝ่าย เพื่อประสิทธิภาพการสื่อสาร เพื่อให้เห็นว่าผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างก็มีวัตถุประสงค์ในการแสดงความต้องการ จึงถือเอาลักษณะสำคัญของการสื่อสารที่มนุษย์ทุกคนต้องใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

แผนภาพที่ ๒.๔ หลักการสื่อสาร

จากแผนภาพที่ ๒.๔ หลักการสื่อสาร เมื่อศึกษาข้อมูลแล้วจะเห็นได้ว่า การสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อนักเทศน์ นักเทศน์ต้องมีเทคนิคการสอนที่สามารถพูด บรรยาย อธิบายขยายความหมายหลักธรรมให้บุคคลทุกระดับฟังแล้ว มีความเชื่อศรัทธาต่อหลักการสอนทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ผู้ส่งสาร (Source) การสื่อสารไม่ว่าจะเป็นระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารมวลชน ต่างก็เพื่อถ่ายทอดสารไปสู่ผู้รับสาร และเกิดปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งตามมา ปราภฏเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลว กระบวนการสื่อสารเช่นนี้จะไม่สามารถเริ่มต้นขึ้นได้ หากปราศจากผู้ส่งสาร ผู้ส่งสาร (Sender) คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ริเริ่ม หรือเริ่มต้นส่งสารไปให้อีกบุคคลหนึ่งไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ หรือเป็นผู้ทำหน้าที่ส่งสารผ่านช่องทางหนึ่งไปยังผู้รับสาร ดังนั้น การที่

พฤติกรรมการสื่อสารภายในสถานการณ์หนึ่ง ๆ จะเป็นไปในรูปแบบใด หรือมีผลอย่างไร ผู้ส่งสารย่อมมีบทบาทสำคัญในการชี้นำเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ หรืออาจกล่าวได้ว่า ผู้ส่งสารคอยทำหน้าที่ผู้กระตุ้น (Stimulus) เพื่อให้ผู้รับสารเกิดการตอบสนอง (Response) ตามที่ตนต้องการ ในทางปฏิบัติ บางครั้งผู้ส่งสารอาจมีมากกว่าหนึ่งคนก็ได้ และหากผู้ส่งสารต้องการส่งสารนั้นต่อสาธารณชน บทบาทหน้าที่ของผู้ส่งสารนั้นอาจไม่ได้กระทำในฐานะที่เป็นตนเอง หรือที่เรียกว่าเป็นบทบาทเฉพาะตัว แต่กระทำในฐานะตัวแทนของหน่วยงานหรือสถาบัน เช่น ในฐานะผู้แทนจากรัฐบาล ตัวแทนของบริษัท ผู้แทนจากองค์กรศาสนา เป็นต้น การตระหนักถึงความรับผิดชอบในฐานะดังกล่าวจึงต้องมียิ่งกว่าในฐานะปัจเจกบุคคล เพราะแม้ว่าจะยังไม่ได้กล่าวคำพูดใดๆ ออกไป แต่พฤติกรรมและบุคลิกภาพก็ย่อมมีผลต่อทัศนคติ ความรู้สึก ความเชื่อมั่นที่ผู้รับสารมีต่อผู้ส่งสาร ไม่ว่าจะเป็นไปในเชิงบวกหรือในเชิงลบ บทบาทและหน้าที่อันสำคัญของผู้ส่งสารนั้น ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารระดับใดก็ตาม จำแนกได้ ๔ ประการ คือ ผู้ส่งสารเป็นผู้มีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารที่แจ่มชัด ผู้ส่งสารเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอในเนื้อหาเรื่องราวที่ตนจะต้องสื่อสาร ผู้ส่งสารเป็นผู้ความพยายามที่จะเข้าใจความสามารถและความพร้อมในการรับสาร ผู้ส่งสารเป็นผู้รู้จักเลือกใช้วิธีการในการสื่อสารให้เหมาะสมกับโอกาส^{๖๘} การสื่อสารนั้นแม้ว่าจะดำเนินไปตลอดเวลาในชีวิตประจำวัน และอาจสลับหน้าที่กันไปมาระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร ซึ่งจะเป็นด้วยจุดประสงค์ใดก็ตาม หากพิจารณากันอย่างเป็นกระบวนการแล้ว การสื่อสารถือว่าเริ่มต้นขึ้นจากฝ่ายผู้ส่งสาร เพราะมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้การสื่อสารมีความเคลื่อนไหวไปตามทิศทางและบรรลุผลดังที่ได้คาดหวังไว้ ด้วยเหตุนี้ บทบาทของผู้ส่งสารจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้งานสื่อสารประสบความสำเร็จ พระพุทธเจ้า ผู้สื่อสารธรรมด้วยพระบารมีที่ทรงบำเพ็ญมาอย่างยาวนาน จนถึงกาลตรัสรู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เผยแผ่พุทธธรรมแก่เวไนยสัตว์ พระพุทธคุณจึงมากล้นเหลือคณานิ่งๆ ทั้งนี้สามารถพิจารณาได้จากคุณลักษณะ ๓ ด้าน คือ

๑) พระปัญญาคุณ พระคุณในด้านปัญญาของพระผู้มีพระภาคนั้นไม่อาจหาผู้ใดในโลกเทียบเท่าได้ โดยปรากฏให้ทราบจากพระอัจฉริยภาพที่มีต่องานเผยแผ่พระศาสนา เป็นประโยชน์ต่อสรรพสัตว์ ทุกหมู่เหล่า ได้แก่ ทศพลญาณ เวสาร์ชญาณ และปฏิสัมภิทา ๔ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสแก่ท่านพระสารีบุตรว่า สารีบุตรกำลังของตถาคต ๑๐ ประการนี้ที่ตถาคตมีแล้ว เป็นเหตุให้ปัญญาฐานะที่องอาจ บันลือสีหนาท ประกาศพรหมจักรในบริษัท^{๖๙} อย่างที่ไม่มีผู้ใดในโลกเสมอเหมือน

^{๖๘} ประพจน์ อัสววิรุฬหการ, กระบวนการสื่อสาร, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔๕.

^{๖๙} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๔๘/๑๔๔.

๒) พระวิสุทธิคุณ พระคุณทางด้านความบริสุทธิ์จากอาสวะกิเลสทั้งปวง ไม่กระทำความชั่วทางกาย ทางวาจา และทางใจ ไม่มีเหตุที่ใครจะยกขึ้นตำหนิได้ เมื่อพระองค์มีความบริสุทธิ์แห่งจิตเช่นนี้ จึงเป็นตัวอย่างที่ดีเลิศในด้านความเชื่อถือที่มีต่อคำสอน ความเลื่อมใสของบรรดาพระสาวกและประชาชนทั่วไปที่มีต่อพระองค์ เพราะทรงกระทำได้อย่างที่ทรงสอน ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ตถาคตกล่าวอย่างใด ก็ทำอย่างนั้น ทำอย่างใด ก็กล่าวอย่างนั้น”^{๗๐} ทรงมีความบริสุทธิ์พระทัยในการสอน ทรงสอนผู้อื่นด้วยมุ่งหวังประโยชน์แก่เขาอย่างเดียว ไม่มีพระทัยเคลือบแฝงด้วยความหวังผลประโยชน์ส่วนตนหรืออามิสตอบแทนใดๆ เห็นได้จากคำสรรเสริญของบุคคลต่างๆ ในครั้งพุทธกาล เช่น ในนาคิตสูตร ที่ตรัสแก่ท่านพระนาคิตะว่า พระองค์นั้นไม่ติดยศ และยศก็ไม่ติดพระองค์ พร้อมทั้งทรงสรรเสริญให้เจริญในเนกขัมมสุข ปวิเวกสุข อุปสมสุข สัมโพธิสุข ที่พระองค์ได้ตามความปรารถนา โดยไม่ยากไม่ลำบาก เพราะหาไม่แล้วผู้นั้นก็ยังยินดีสุขที่ไม่สะอาดจากการนอนหลับบ้างจากลาภสักการะและการสรรเสริญบ้าง^{๗๑}

๓) พระกรุณาคุณ พระองค์เสด็จไปช่วยเหลือ แนะนำสั่งสอนมนุษย์ทั้งที่เป็นกลุ่มชนและที่เป็นรายบุคคล โดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากลำบาก พึงเห็นได้จากคำสรรเสริญและคุณธรรมอื่นๆ ที่แสดงออก ดังเช่นในพรหมายสูตร อุตตรมาณพกล่าวสรรเสริญคุณของพระผู้มีพระภาคให้พรหมายพราหมณ์ผู้เป็นอาจารย์ได้ฟังตอนหนึ่งว่า “ท่านพระโคตมพระองค์นั้น ไม่ทรงดำริเพื่อเบียดเบียนพระองค์ ไม่ทรงดำริเพื่อเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ทรงดำริเพื่อเบียดเบียนทั้งสองฝ่าย ประทับนั่งทรงดำริแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่พระองค์ สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น สิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย และสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่โลกทั้งปวงเท่านั้น”^{๗๒} พระองค์ทรงมีแผนงานไว้อย่างเรียบร้อย ทรงทำไปตามแผน ผลงานของพระองค์จึงได้ส่วนสมดุลกัน คนทุกชนชั้นทุกฐานะรู้สึกว่าได้รับพระเมตตาจากพระองค์อย่างทั่วถึง ดังจะเห็นได้จากพุทธกิจประจำวัน ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่สัตว์โลกเป็นสำคัญ อาศัยความกรุณาแต่อย่างเดียว อาจไม่เพียงพอในการทำหน้าที่เผยแผ่ให้สมบูรณ์ อุเบกขา คือความวางใจเป็นกลางอย่างถูกต้องถือเป็นคุณธรรมสำคัญที่ผู้ส่งสารพึงระลึกรู้เสมอ เพราะในเป็นความจริง มนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลายนั้นมีความพร้อมด้านสติปัญญาและบารมีที่ได้สั่งสม อบรมมาแตกต่างกัน แม้พระองค์เองก็ยังไม่อาจช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ได้ทั้งหมด

คุณลักษณะพิเศษของสาระธรรมนั้นต้องอาศัยคุณธรรมภายในจิตใจของผู้ส่งสารเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือความเป็นกัลยาณมิตร พระผู้มีพระภาคทรงดำรงอยู่ในฐานะกัลยาณมิตรของเหล่าสัตว์ ทรงเป็นเพื่อน เป็นผู้นำทางชีวิต จุดประทีปให้ส่องสว่างเพื่อเปิดดวงตา

^{๗๐} วจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๒๓/๓๗.

^{๗๑} วจ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๐/๔๒.

^{๗๒} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๘๗/๔๘๐.

ปัญญาให้มองเห็นทางเดินไปสู่เป้าหมาย ดังที่ตรัสไว้ในกัลยาณมิตตสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์กำลังอุทัย ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อนเป็นบุพนิมิตฉันใด กัลยาณมิตตตาก็เป็นตัวนำเป็นบุพนิมิตเพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมีองค์ ๘ ฉะนั้น”^{๗๓} “อาศัยเราผู้เป็นกัลยาณมิตร เหล่าสัตว์ผู้มีชาติเป็นธรรมดาย่อมพ้นจากชาติ ผู้มีชราเป็นธรรมดาย่อมพ้นจากชรา ผู้มีมรณะเป็นธรรมดาย่อมพ้นจากมรณะ ผู้มีโสกะปริเทวะ ทุกข์โทมนัสและอุปายาสเป็นธรรมดา ย่อมพ้นจากโสกะปริเทวะ ทุกข์โทมนัสและอุปายาส”^{๗๔} ความเป็นกัลยาณมิตรของสรรพสัตว์ที่มีอยู่ในภายในเช่นนี้ ทำให้พระองค์สงสารสรรพสัตว์ทุกหมู่เหล่าไม่แบ่งชั้นวรรณะ ประกาศธรรมจักรเพื่อคนทั้งโลก พระองค์เป็นปรโตโมหะแก่เหล่าสัตว์ ดังที่พระองค์ทรงแสดงไว้ในทุติยมิตตสูตรว่า^{๗๕} ภิกษุทั้งหลายมิตรประกอบด้วยองค์ ๗ ประการ เป็นผู้ควรเสพ ควรคบ ควรเข้าไปนั่งใกล้ แม้จะถูกขับไล่ก็ตาม ได้แก่เป็นที่รักเป็นที่พอใจ เป็นที่เคารพ เป็นที่ยกย่อง เป็นนักพูด เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้ และไม่ชักนำไปในอวิชชา

องค์คุณทั้ง ๗ นี้ เป็นคุณลักษณะที่ผู้สอนหรือครูผู้มีความกรุณาโดยทั่วไปจะมีได้ ไม่จำกัดเฉพาะพระพุทธเจ้าเท่านั้น ถือเป็นคุณสมบัติภายในสำคัญอีกประการที่ผู้ส่งสารทั้งหลายพึงระลึกไว้ในตนเอง กัลยาณมิตรจึงเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำผู้เรียนให้ดำเนินก้าวหน้าไปในมรรคาแห่งการฝึกอบรมด้วยตัวของผู้เรียนเองเป็นสำคัญ ดังที่ทรงกำหนดบทบาทของพระองค์ว่า “ตถาคตเป็นแต่ผู้บอกทาง”^{๗๖} ดังนั้น คุณธรรมภายในของพระผู้มีพระภาคที่ทรงแสดงธรรมแก่ผู้คนโดยทั่วไป จนเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือศรัทธานั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การสื่อสารของพระองค์ในฐานะผู้ส่งสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การเผยแผ่ตามหลักการสื่อสาร คือวัตถุประสงค์ของการสื่อสารเพื่อแสดงความต้องการ เพื่อให้เห็นว่าผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างก็มีวัตถุประสงค์ โดยวัตถุประสงค์ทั้งสองฝ่าย ผู้ส่งสารคือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ริเริ่ม หรือเริ่มต้นส่งสารไปให้อีกบุคคลหนึ่ง ไม่ว่าจะมีความตั้งใจหรือไม่ก็ตาม หรือเป็นผู้ทำหน้าที่ส่งสารผ่านช่องทางหนึ่งไปยังผู้รับสาร ดังนั้น การที่พฤติกรรมการสื่อสารภายในสถานการณ์หนึ่งๆ จะเป็นไปในรูปแบบใด หรือมีผลอย่างไร ผู้ส่งสารย่อมมีบทบาทสำคัญในการชี้นำเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของตน

^{๗๓} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๔๙/๔๓.

^{๗๔} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๓/๕.

^{๗๕} อจ. สดตก. (ไทย) ๒๓/๓๗/๕๗.

^{๗๖} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๗๗/๘๓.

๒. สาร (Message)

สารเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการของการสื่อสารที่บ่งบอกได้ชัดเจนถึงเนื้อหาสาระที่ถูกนำเสนอ เพื่อให้สิ่งที่ผู้ส่งสารส่งไปนั้นสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับสาร สาร (Message) คือ เรื่องราวอันมีความหมาย และแสดงออกมาโดยอาศัยภาษาหรือสัญลักษณ์ใดๆ ก็ตามที่สามารถทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันได้ สารจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ส่งสารเกิดความคิดขึ้นและต้องการจะส่งหรือถ่ายทอดความคิดนั้นไปสู่การรับรู้ของผู้อื่น ความหมายที่ใช้สื่อสารกันหรือความหมายที่เกิดจากการสื่อสารจึงเป็นผลเนื่องมาจากกระบวนการทางสัญลักษณ์ ซึ่งอาจเป็นคำพูด ตัวหนังสือ รูปภาพเครื่องหมาย หรือกิริยาท่าทางต่าง ๆ ฯลฯ ที่ผู้รับสารสามารถถอดความหมายของสิ่งเหล่านั้น เพื่อการเข้าใจถึงความคิด ความรู้สึก ความต้องการของผู้ส่งสาร โดยภาษา (Language) ถือเป็นสาระสำคัญ พื้นฐานที่สมาชิกในสังคมใช้ติดต่อสื่อสารกัน ภาษา คือระบบการสื่อสารอย่างมีความหมายของมนุษย์อาจจะสื่อสารด้วยท่าทาง เครื่องหมาย เสียงพูด งานเขียนหรือด้วยตัวกลางอื่นๆ ก็ได้ คำว่าภาษา โดยมากมักเล็งถึงการสื่อสารด้วยเสียงพูดหรือการเขียน และรับสารด้วยการฟังหรือการอ่านเป็นสำคัญ^{๗๗}

การถ่ายทอดวัฒนธรรมทำให้สังคมคงอยู่ต่อไป ช่วยกำหนดหน้าที่และควบคุมกลุ่มต่างๆ สารหรือภาษาจึงแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ คือ (๑) วจนสารหรือวจนภาษา (Verbal message or language) ที่แสดงออกมาในรูปของถ้อยคำ คำพูดหรือตัวอักษร ได้แก่ ภาษาพูด ภาษาเขียนเป็นต้น การรู้จักเลือกใช้ถ้อยคำนั้น มีผลต่อความประทับใจแก่ผู้รับสารในระดับที่แตกต่างกันไป จึงเป็นสิ่งที่พึงระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการพูดหรือการเขียน ซึ่งมี ๒ ลักษณะ ได้แก่ นัยตรง (Denotative Meaning) หมายถึง คำที่มีความหมายตามพจนานุกรม ซึ่งจะเป็นความหมายแสดงได้ด้วยความ สัมพันธระหว่างเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ (Sign or Symbol) และวัตถุ (Object) โดยตรงตัวอย่างเช่น คำว่าแม่ น้องสาว ภาพวาด หนังสือ สีฟ้า เป็นต้น สำหรับลักษณะอีกประการเรียกว่า นัยประหวัด (Connotative Meaning) หมายถึง คำที่มีความหมายเปลี่ยนแปลงไปตามการรับรู้และประสบการณ์ของแต่ละคน ความหมายของนัยประหวัดก็คือ ในคำๆ หนึ่งจะมีความหมายเฉพาะสำหรับคนๆ หนึ่งเช่น คำว่าค้อนที่หมายถึงอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับตอก แต่หากผู้ใช้ไม่ระวังก็อาจได้รับบาดเจ็บ ความหมายนัยประหวัดของค้อน จึงหมายถึงสิ่งที่สร้างความเจ็บปวด และควรจะอยู่ให้ห่างๆ จากมันไว้ (๒) อวจนสารหรืออวจนภาษา (Nonverbal message or language) ไม่ได้แสดงออกโดยใช้ถ้อยคำ คำพูด หรือตัวอักษรโดยตรง แต่แสดงออกในทางอื่นที่สามารถสื่อความหมายบางอย่างได้ เช่น ระยะห่างระหว่างบุคคล สายตา น้ำเสียง กิริยาท่าทาง การสัมผัสเป็นต้น นอกจากนี้ ความยาวของสารและการจัดสาร (Message handling or organization) เช่น วิธีการวางตำแหน่ง

^{๗๗} ประพจน์ อัครวิรุฬหการ, ภาษาในวิถีชีวิตและสังคมไทย, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๑), หน้า ๓๒๙.

ของสาร การจัดลำดับคำ ฯลฯ ก็เป็นสิ่งที่ผู้ส่งสารควรให้ความสนใจ รวมทั้งการเปิดรับสาร (Message exposure) ไม่ว่าจะเป็นการอ่าน การชมหรือการฟังนั้น สำหรับผู้รับสารแล้ว สิ่งเหล่านี้จะเป็นไปอย่างตื่นตัว หรือเร้าให้เกิดความสนใจ (Attention)

การที่สารนั้นจะทำหน้าที่เร้าให้ผู้รับสารเกิดการรับรู้ความหมาย และมีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างไรตามที่พึงประสงค์นั้น ขึ้นอยู่กับทักษะในการส่งและรับสารที่สอดคล้องตรงกัน เช่นความสามารถในการคิด พิจารณา หรือทักษะในทางภาษาทั้งการพูดและเขียน อันส่งผลให้พฤติกรรมในการรับสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การเลือกใช้ภาษาให้ถูกต้องกับโอกาสและคู่สนทนาถือว่าเป็นเครื่องหมายของผู้มีการศึกษา ภาษามีผลต่อการหล่อหลอมความคิดของสังคม สังคมที่ดีต้องเริ่มต้นจากการใช้ภาษาที่ดี ทักษะในการใช้ภาษาจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในกระบวนการเรียนรู้สามารถถ่ายทอดความหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันของผู้คนในสังคม อย่างไรก็ตามความหมายของสารที่ถูกตีความออกมานั้น ย่อมไม่ขึ้นอยู่กับตัวสาร หากแต่อยู่ที่ตัวผู้รับสารที่จะตีความสารนั้นออกมาอย่างไร และที่สำคัญก็คือ ความหมายของสารที่ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารได้ทราบนั้น ผู้รับสารสามารถตีความหมายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้หรือไม่ ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติของผู้รับสาร เช่น พื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ ความคาดหวัง อารมณ์ ความรู้สึก ฯลฯ รวมถึงสภาพแวดล้อมของการสื่อสาร เหล่านี้มีผลต่อการแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง (Feedback) ของผู้รับสาร ผู้ส่งสารควรให้ความสนใจอย่างยิ่งในการตรวจสอบ เพื่อนำมาปรับให้คุณภาพของสารนั้นดียิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม หลักการหรือคำสอนใดก็ตามที่เป็นเพียงการคิดค้นหาเหตุผลในเรื่องความจริงเพื่อสนองความต้องการทางปัญญา โดยมีได้มุ่งหมายและมิได้แสดงแนวทางสำหรับประพฤติปฏิบัติ ในชีวิตจริง นั้นให้ถือว่าไม่ใช่พระพุทธศาสนา เพราะห่างไกลจากคำสอนเดิม ทักษะสำคัญประการหนึ่งของพระพุทธศาสนาก็คือ การมองว่าสรรพสิ่งทั้งหลายล้วน มีเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และแตกดับไป ดังที่พระผู้มีพระภาคทรงรู้แจ้งและจำแนก แจกแจงความจริงของชีวิตได้อย่างเป็นกระบวนการ ที่เรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท ตรัสว่า “ผู้ใดเห็นปฏิจจสมุปบาท ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรม”^{๗๘} ทั้งนี้ทรงมุ่งหวังให้พุทธศาสนิกชนมีทัศนคติต่อสิ่งทั้งหลายไปตามเหตุปัจจัยด้วยสติปัญญา

การที่พระองค์บำเพ็ญบารมีทั้งหลาย ก็เพื่อมาตรัสรู้เข้าถึงความจริงอันนี้ที่มีอยู่ตามธรรมดา^{๗๙} ปุณฺณคนธรรมาทั้งหลายผู้ไม่รู้ความจริงของสิ่งที่เรียกว่ากฎธรรมชาติ จึงปฏิบัติหรือจัดการต่อสิ่งต่างๆ ในชีวิตอย่างขาดสมดุล ด้วยความคิดเห็นที่เอนเอียงไปในด้านใดด้านหนึ่งตามความ

^{๗๘} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๐๖/๓๓๙.

^{๗๙} พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), แก่นแท้ของพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๓๓.

พอใจ โดยทั่วไปมนุษย์เรานั้นมักมีความโน้มเอียงที่จะไปสุดโต่ง ความสุดโต่งมีอยู่สองอย่าง คือ สุดโต่งในทางความคิดอย่างหนึ่ง และสุดโต่งในทางปฏิบัติอย่างหนึ่ง^{๘๐} จนก่อให้เกิดทฤษฎี ยึดถือความคิดหรือการปฏิบัติในแนวทางที่ตนเองเห็นว่าดี โดยแฝงเจตนาข่มขู่ที่ศนะของผู้อื่นที่คิดเห็นไปในทางตรงข้ามอยู่เสมอ เป็นที่ถกเถียงวิวาทะกันได้ไม่สิ้นสุดว่าอย่างใดมีความสำคัญกว่ากัน ระหว่างปัจเจกชนและสังคมบ้าง ระหว่างสาระและรูปแบบบ้าง ระหว่างการสมัครใจและการบังคับบ้าง ระหว่างร่างกายและจิตใจบ้าง ฯลฯ พระพุทธศาสนาไม่เอียงสุดไปด้านใดด้านหนึ่ง แต่ยอมรับความสำคัญของแต่ละสิ่งตามความเป็นจริงของมัน หรือตามคุณค่า ที่มันมีอยู่ สิ่งทั้งหลายแต่ละอย่างมีความสำคัญตามส่วนของมัน ดังที่พระองค์ทรงถือเป็นหลักของการบัญญัติคำสอน ซึ่งต้องประกอบพร้อมทั้งธรรมและวินัย ในส่วนของธรรม ครอบคลุมเนื้อหาความหมายไว้อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นหลักอริยสัจ หรือความจริงที่บุคคลจะเข้าถึงได้ด้วยปัญญาของตนเอง รวมถึงคุณธรรมความดี อันเป็นหลักการหรือแบบแผนให้บุคคลยึดถือปฏิบัติด้วยความชอบธรรม โดยมีส่วนสัมพันธ์กับวินัย ซึ่งเป็นเรื่องของสังคมที่มนุษย์ต้องเกี่ยวข้อง เพราะเป็นรูปแบบและการประพฤติปฏิบัติด้านกายวาจา เป็นแบบแผนที่บังคับให้ทุกคนเสมอกันเพื่อช่วยเหลือหลอม สร้างสภาพชีวิต สภาพแวดล้อม และสภาพสังคมในการชักจูงบุคคลให้เข้าหาธรรม เพื่อเอื้อต่อการนำธรรมมาใช้ปฏิบัติ ตลอดจนการที่จะเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปในธรรม และเข้าถึงธรรม ทั้งธรรมและวินัยจึงต้องอิงอาศัยและประสานสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังที่นิยมเรียกเป็นคำศัพท์เอกพจน์ว่าธรรมวินัย อันเป็นชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งของพระพุทธศาสนา ด้วยลักษณะเด่นชัดประการหนึ่งของพระพุทธศาสนาที่ไม่เอียงไปหาที่สุด ไม่ว่าจะเป็นด้านใด ข้อปฏิบัติทั้งสองทางนี้จึงไม่ถูกต้อง เพราะไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง จึงได้บัญญัติหลักความจริงสายกลางที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา โดยการเจริญให้ยิ่งในอริยมรรค ซึ่งทางปฏิบัติความเป็นสายกลางนี้เป็นไปโดยสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น สภาพชีวิตของบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อปรับใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตตามเป็นจริงของแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่า การเผยแพร่ตามหลักการสื่อสาร คือวัตถุประสงค์ของการสื่อสารเพื่อแสดงความต้องการ เพื่อให้เห็นว่าผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างก็มีวัตถุประสงค์การสื่อสาร โดยวัตถุประสงค์ทั้งสองฝ่าย สารคือเรื่องราวอันมีความหมาย และแสดงออกมาโดยอาศัยภาษาหรือสัญลักษณ์ใดๆ ก็ตามที่สามารถทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันได้ สารจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ส่งสารเกิดความคิดขึ้นและต้องการจะส่งหรือถ่ายทอดความคิดนั้นไปสู่การรับรู้ของผู้อื่น

^{๘๐} พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **ลักษณะแห่งพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๕.

๓. ช่องทางการสื่อสาร (Channel)

การสื่อสารใดๆ ก็ตาม ผู้ส่งสารย่อมจะต้องอาศัยช่องทางหรือสื่อให้ทำหน้าที่นำสารไปยังผู้รับสาร ทั้งสองอย่างนี้อาจมีลักษณะคาบเกี่ยวซึ่งกันและกัน จนบางครั้งเราไม่สามารถแยกความแตกต่างของสาร และสื่อให้เกิดความชัดเจนได้เท่าที่ควร มาร์แชล แมคลูฮัน (Marshall McLuhan) ให้ความเห็นว่า สื่อก็คือสารนั่นเอง^{๖๓} (the medium is the message) เมื่อมีการกล่าวถึงลักษณะของการสื่อสาร เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน หรืออากัปกริยาต่างๆ บางคนอาจจัดลักษณะการสื่อสาร เช่นนี้ว่าเป็นตัวสาร ในขณะที่บางคนอาจจัดว่าเป็นสื่อก็ได้ ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และการนำมาใช้ว่าเป็นไปในลักษณะใด คำว่าสื่อกับช่องทางนั้นแม้มีความหมายที่ใกล้เคียงกัน และอาจถูกมองว่าใช้แทนกันได้ แต่ที่จริงแล้วช่องทาง หมายถึงทางซึ่งทำให้ผู้ส่งสารกับผู้รับสารติดต่อกันได้ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว สารที่ถูกส่งเข้าสู่ระบบการรับรู้ของมนุษย์นั้นจะผ่านประสาทสัมผัสทางใดทางหนึ่งหรือหลายทาง ช่องทางการรับสารจึงได้แก่อวัยวะรับสัมผัส ประสาทสัมผัสทั้ง ๕ การเห็นโดยประสาทตา การได้ยินโดยประสาทหู การได้กลิ่นโดยประสาทจมูก การลิ้มรสโดยประสาทลิ้น การสัมผัสโดยประสาทกาย

ขณะที่สื่อหมายถึงสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น อากาศ แสง เสียง ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ในการสื่อสารต่างๆ ที่มนุษย์คิดขึ้น ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการติดต่อส่งสารถึงกัน เดวิด เคเบอร์โล (David K. Berlo) จำแนกความหมายของสื่อออกเป็น ๓ ประการ คือ (๑) วิธีการเข้ารหัสและถอดรหัสสาร ได้แก่ กิริยาของการสร้างสาร เช่น การพูด หรือการเขียน ถือเป็นการเข้ารหัสและการตีความ เช่น การตีความคำพูดหรือภาษามาสู่ความคิด ก็ถือได้ว่าเป็นการถอดรหัสสารเป็นต้น (๒) ตัวนำสาร ได้แก่ วิทย์ โทรทัศน์ โทรศัพท์ คลื่นเสียง ภาพถ่ายเป็นต้น ซึ่งถือเป็นพาหะที่นำข่าวสารไปสู่ผู้รับ (๓) ตัวนำพาหะ ได้แก่ ตัวนำซึ่งทำหน้าที่พาหะในการนำข่าวสาร เช่น สายเคเบิลที่วีสายส่งสัญญาณเคเบิลทีวีหรืออากาศ เป็นตัวนำคลื่นเสียงวิทยุหรือสัญญาณภาพโทรทัศน์เป็นต้น^{๖๔} การแบ่งประเภทลักษณะของสื่อออกเป็นประเภทต่างๆ นั้น จึงสามารถแบ่งได้ในหลายลักษณะด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งตามวิธีการเข้าและถอดรหัส การแบ่งตามประสาทการรับรู้ การแบ่งตามระดับการสื่อสารหรือจำนวนผู้รับสาร การแบ่งตามยุคสมัย การแบ่งตามลักษณะของสื่อ การแบ่งตามการใช้งาน และแบ่งตามการมีส่วนร่วมของผู้รับสาร การที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงถ่ายทอดสารธรรมไปสู่ชนทั้งหลายนั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญอีกประการที่เป็นควบคู่ไปกับสารธรรม ช่วยให้งานเผยแผ่พุทธธรรมของพระองค์ประสบความสำเร็จด้วยดี ปัจจัยดังกล่าวก็คือ ช่องทางหรือสื่อธรรม ดังที่ปรากฏในพุทธวิธีการสื่อสารธรรม โดยสามารถจำแนกเป็นลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้

^{๖๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๘.

สื่อเพื่อการปฏิบัติธรรม สื่อในลักษณะนี้เป็นการพิจารณาในฐานะสื่อสำคัญที่เป็นปัจจัยของกระบวนการเรียนรู้และฝึกอบรมภายในตน เพราะมีผลโดยตรงต่อความทุกข์และสุขของมนุษย์ตลอดจนคุณภาพชีวิตในทุกๆ ด้าน ที่มนุษย์จะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ อายุตนจะเป็นจุดเริ่มต้น และเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของทางแยกระหว่างกุศลกับอกุศล ทางสายหนึ่งนำไปสู่ความประมาทมัวเมา ความชั่ว และการหมกติดอยู่ในโลก อีกสายหนึ่งนำไปสู่ความรู้เท่าทัน การประกอบกรรมดี และความหลุดพ้นเป็นอิสระ^{๘๒} พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสถึงอายุตนว่าเป็นโลก^{๘๓} เป็นสิ่งทั้งปวง^{๘๔} ที่มนุษย์พึงกำหนดรู้แล้วละเสีย อายุตนะภายในกับอายุตนะภายนอกนั้น เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการรับรู้ขึ้น ซึ่งอาศัยการกระทบหรือสัมผัสที่เกิดขึ้นจากสื่อทั้งสองนั้น มีผลให้เกิดความรู้สึกต่างๆ พร้อมทั้งความสามารถในการกำหนดจดจำ แล้วปรุงแต่งไปตามความจงใจในอารมณ์นั้นๆ โดยแรงผลักดันอันทะยานอยากที่ฝังรากลึกภายในจิตใจของปุถุชนเสมอมา กระบวนการรับรู้ของมนุษย์ตามแนวคิดของพระพุทธศาสนาดังกล่าวมานี้ แม้ทางด้านจิตวิทยาตะวันตก ก็ยังได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้อย่างสอดคล้องและน่าสนใจด้วยเช่นกัน

สื่อเพื่อการเผยแผ่ธรรม สื่ออายุตนะในทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นสื่อเพื่อการปฏิบัติธรรมเฉพาะบุคคล ดังที่พระผู้มีพระภาคทรงประจักษ์แจ้งความจริงอย่างเป็นอิสระด้วยพระปัญญาคุณและเป็นผลให้เกิดพระบริสุทธิคุณในดวงจิตของพระองค์ ไม่เพียงเท่านั้น ด้วยพระมหากรุณาคุณที่มีต่อสรรพสัตว์ พระองค์ทรงนำอรรถประโยชน์จากสาระธรรมที่ได้จากการประจักษ์ในความจริงเหล่านั้นเผยแผ่สู่ประชาชน โดยอาศัยทุกสื่อหรือช่องทางที่มนุษย์จะสามารถรับรู้ได้ สื่อวัจนะเครื่องมือสำคัญที่มนุษย์ใช้สื่อสารเพื่อบอกถึงความต้องการ บรรยายความรู้สึก ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ก็คือการใช้ภาษา เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกัน การมีภาษาหรือถ้อยคำไว้ใช้เพื่อการสื่อสารถึงกันนั้น แต่ละคนต้องได้รับประสบการณ์จากเรื่องราวหรือสิ่งต่างๆ เพื่อให้กำหนดได้หมายรู้ไว้เป็นมโนภาพของตนเองร่วมกับผู้อื่น จากนั้นจึงมีคำเรียกขานที่สมมติขึ้นสำหรับใช้แทนสิ่งนั้นๆ การพูดกันถึงสิ่งที่แต่ละคนได้เคยมีประสบการณ์มาก่อน ย่อมช่วยให้เกิดความเข้าใจกันได้ด้วยดี แต่หากบางคนไม่เคยมีประสบการณ์ในสิ่งนั้นมาก่อน ภาษาที่เคยใช้เป็นสื่อแทนก็อาจไม่ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจได้ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสื่อสาระแห่งสังฆธรรมที่ต้องเป็นการเข้าถึงเฉพาะตน ภาษาไม่สามารถแสดง ถ่ายทอดความจริงหรือสังฆธรรมได้โดยสมบูรณ์ มันเป็นเพียงตัวที่สื่อผ่านโยงไปหาความ

^{๘๒} พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๖๓.

^{๘๓} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๖๘/๕๘.

^{๘๔} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๒๓/๒๒.

จริงนั้นอีกทีหนึ่ง โดยที่ความจริงนั้นอยู่ในมโนคติ ซึ่งจะต้องมีประสบการณ์มาก่อน^{๘๕} เช่น การพูดถึงคำว่าทุกข์ ผู้ฟังอาจไม่เข้าใจความหมายของคำนี้อย่างชัดเจน หรือคลาดเคลื่อนไปจากนิยามที่เป็นจริง ด้วยประสบการณ์ไม่พอต่อการเข้าใจเช่นนี้ มีผลให้การสื่อสารนั้นเกิดช่องว่างมากยิ่งขึ้น หรืออาจถึงกับปฏิเสธการรับสารเช่นนั้นไปเสีย ประสบการณ์จึงกลายเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดภาษาเพราะถ้าเราพูดถึงสิ่งที่ผู้รับสารไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ก็อาจทำให้ผู้รับสารไม่สามารถเข้าใจถึงสารที่เราส่งไปได้ สิ่งใดที่เราไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ภาษาจึงไม่สามารถที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งนั้นได้โดยสมบูรณ์

สรุปได้ว่า การเผยแผ่ตามหลักการสื่อสาร ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการสื่อสารเพื่อแสดงความต้องการ เพื่อให้เห็นว่าผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างก็มีวัตถุประสงค์ โดยวัตถุประสงค์ทั้งสองฝ่าย ช่องทางผู้ส่งสารย่อมจะต้องอาศัยช่องทางหรือสื่อให้ทำหน้าที่นำสารไปยังผู้รับสาร ทั้งสองอย่างนี้อาจมีลักษณะคาบเกี่ยวซึ่งกันและกัน จนบางครั้งเราไม่สามารถแยกความแตกต่างของสาร และสื่อให้เกิดความชัดเจนได้เท่าที่ควร เมื่อมีการกล่าวถึงลักษณะของการสื่อสาร เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน หรืออากัปกิริยาต่างๆ บางคนอาจจัดลักษณะการสื่อสารเช่นนี้ว่าเป็นตัวสาร ในขณะที่บางคนอาจจัดว่าเป็นสื่อก็ได้ ช่องทางการรับสารจึงได้แก่ อวัยวะรับสัมผัส และประสาทสัมผัสทั้ง ๕ เช่น การเห็น โดยประสาทตา การได้ยินโดยประสาทหู การได้กลิ่นโดยประสาทจมูก การลิ้มรสโดยประสาทลิ้นการสัมผัสโดยประสาทกาย

๔. ผู้รับสาร (Receiver)

การที่ผู้ส่งสารจะสื่อสารของตนไปสู่บุคคลอื่นๆ หรือมวลชนนั้น กระบวนการสื่อสารจะไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากปราศจากองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อผู้ส่งสาร องค์ประกอบสำคัญดังกล่าวนี้ก็คือผู้รับสาร ผู้รับสารคือผู้ที่รับสารจากบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลหนึ่ง เมื่อได้รับสารผู้รับสารจะเกิดการตีความและการตอบสนอง โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม และส่งปฏิกิริยาตอบสนอง (Feedback) กลับไปให้ผู้ส่งสาร^{๘๖} ในแบบจำลองการสื่อสารของนักวิชาการบางท่าน คำว่าผู้ฟัง (Audience) ถึงใคร (To Whom) หรือจุดหมายปลายทาง (Destination) ล้วนแล้วแต่มีความหมายเดียวกัน คือหมายถึงบุคคลผู้เป็นเป้าหมายของการสื่อสารที่เรียกว่า ผู้ฟัง ผู้อ่าน หรือผู้ชม แต่การเป็นผู้รับสารในช่วงระยะเวลาที่มีการสื่อสารได้นั้น ข้อกำหนดที่สำคัญก็คือจะต้องเป็นผู้ที่เปิด รับสารที่ถูกส่งมายังช่องทางของสื่อหนึ่งสื่อใดโดยผู้ส่งสาร เช่น มีความตั้งใจในการ

^{๘๕} พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), การสื่อสารภาษาเพื่อเข้าถึงสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๕๐), หน้า ๔.

^{๘๖} พัทธนี เขยจรรยา, แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑.

ฟัง ไม่นับหลักขณะผู้ส่งสารกำลังบรรยาย ซึ่งจะต่างจากการไม่เข้าใจสาร เช่น ความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ในความหมายของภาษา เป็นต้น ลักษณะดังกล่าวนี้จึงถือได้ว่าผู้นั้นยังเป็นผู้รับสารอยู่ อย่างไรก็ตาม แม้ผู้รับสารจะมีความหมายคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง แต่ในทางปฏิบัติ การสื่อสารระหว่างบุคคล หรือมวลชนนั้น มักจะมีการสลับสับเปลี่ยนฐานะในการเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารอยู่เสมอ และผู้รับสารนั้นยังอาจมีความหมายถึง บุคคลคนเดียว (Individual) เช่น ผู้ฟังการสนทนาระหว่างบุคคลหรือ กลุ่มบุคคล (Group) เช่น ผู้ชมการแสดงละครเวที รวมถึงมวลชน (Mass) เช่น ผู้ชมรายการโทรทัศน์ ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ เป็นต้น การสื่อสารที่จะเกิดประสิทธิภาพได้นั้นผู้รับสารเองก็มีบทบาทสำคัญด้วย โดยจะต้องมีความ สัมพันธ์ที่ดีกับองค์ประกอบในด้านต่างๆ ของการสื่อสารด้วย

องค์ประกอบสำคัญที่ถือเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารก็คือผู้รับสาร โดยมุ่งเน้นถึง ศาสนิกชน ในครั้งพุทธกาล ท่ามกลางระบบสังคมที่เชื่อถือและยอมรับเรื่องวรรณในศาสนาพราหมณ์ โดยมุ่งสอนให้ผู้คนให้ความสนใจกับเรื่องราวเหนือธรรมชาติ (Supernatural) เทพเจ้า ฤทธิเดช ปาฏิหาริย์ การดลบันดาล มองข้ามเรื่องของธรรมชาติ แต่พระพุทธศาสนากลับสอนให้อยู่กับความ เป็นจริง ให้ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาที่รู้เข้าใจความจริงของธรรมชาติที่เป็นไปตามกฎของมัน คือความเป็น ตามเหตุปัจจัย^{๘๗} ความเข้าใจดังกล่าวนี้จึงต้องอาศัยการพิจารณาอย่างแยบคาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้รับสารในยุคที่มากไปด้วยข้อมูลข่าวสารเช่นในปัจจุบัน เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงต่อศีลธรรม และจริยธรรมที่เป็นพฤติกรรมของคนในสังคม การจะสอนในเรื่องเหล่านี้ได้อย่างได้ผลดี จะต้องให้เกิด ความรู้สึกมองเห็นคุณค่าความสำคัญ จนมีความเลื่อมใสศรัทธาที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติ^{๘๘}

นอกเหนือไปจากความเข้าใจหลักธรรมอย่างถูกต้อง ฝ่ายของศาสนิกชนผู้รับสารนั้นแต่ละ คนมีที่มาแตกต่างกัน บางคนเข้าหาศาสนาด้วยเหตุผลทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมีจำนวน ไม่น้อยที่เข้าหาศาสนาด้วยเหตุผลพิเศษทางจิตวิทยา เช่น เข้าหาเพราะชีวิตล้มเหลวด้านครอบครัว การงานหรืออะไรก็ตามแต่ การเข้าหาศาสนาอย่างทุ่มให้เต็มทีเช่นนี้ ย่างที่จะนำไปสู่ความมั่งคั่งและ อาจนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นโทษแก่ตนมากกว่าที่จะเป็นประโยชน์ ถือเป็นการสร้างความเข้าใจผิดใน คุณค่าและประโยชน์ของการศึกษาในวิชาพระพุทธศาสนาไปอย่างน่าเสียดาย อีกทั้งเป็นการปิดกั้น ความคิดและความฉลาดที่จะคิดพิจารณาวิเคราะห์หาเหตุผลในหลักพุทธธรรม^{๘๙} การสอน ให้ท่องจำและปฏิบัติตามโดยปราศจากการพิจารณาและวิเคราะห์ด้วยเหตุผลอันสมควรมัน ย่อมจะทำ

^{๘๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **จาริกบุญ จาริกธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวาย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๔๕๗.

^{๘๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธวิธีในการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๙.

^{๘๙} เชวง เดชะโกสยะ, **พัฒนาตนด้วยศาสนธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญูญาณ, ๒๕๕๐), หน้า ๕๐.

ให้เกิดความรู้สึกว่าถูกอบรม ถูกสั่งให้ทำ และทำให้รู้สึกเหมือนกับถูกบังคับ จนหมดความสนใจที่จะใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ ทั้งนี้ หากผู้ส่งสารมีคุณสมบัติพร้อมในการทำหน้าที่เป็นอย่างดี ย่อมสามารถวิเคราะห์ผู้รับสารได้ตรง หรือใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อให้การนำเสนอสารนั้นเหมาะสมและควรแก่ความพร้อมของบุคคล

สรุปได้ว่า การเผยแพร่ตามหลักการสื่อสาร คือวัตถุประสงค์ของการสื่อสารเพื่อแสดงความต้องการ เพื่อให้เห็นว่าผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างก็มีวัตถุประสงค์ โดยวัตถุประสงค์ทั้งสองฝ่ายผู้รับสารคือ ผู้ที่รับสารจากบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลหนึ่ง เมื่อผู้รับสารแล้วก็จะเกิดการตีความและการตอบสนอง บุคคลผู้เป็นเป้าหมายของการสื่อสาร ที่เรียกว่า ผู้ฟัง ผู้อ่าน และผู้ชม ดังนั้น การเผยแพร่ตามหลักการสื่อสารเพื่อประยุกต์ใช้เทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนา จึงมีความสอดคล้องตามแนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารอย่างยิ่ง นอกจากนั้นแล้ว การนำกระบวนการและหลักการทฤษฎีการสื่อสารมาประยุกต์ใช้จึงมีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมความสำเร็จในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการเชิงพุทธ และหลักวิชาการเชิงวิทยาศาสตร์

ตารางที่ ๒.๙ แสดงการสังเคราะห์การเผยแพร่ตามหลักการสื่อสาร

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ประพจน์ อัครวิรุฬหการ, (๒๕๕๐, หน้า ๑๔๕).	การสื่อสารไม่ว่าจะเป็นระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารมวลชนต่างก็เพื่อถ่ายทอดสารไปสู่ผู้รับสาร ผู้ส่งสารคอยทำหน้าที่ผู้กระตุ้น เพื่อให้ผู้รับสารเกิดการตอบสนอง ตามที่ตนต้องการบทบาทและหน้าที่อันสำคัญของผู้ส่งสารนั้น ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารระดับใดก็ตาม จำแนกได้ ๔ ประการ คือผู้ส่งสารเป็นผู้มีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารที่แจ่มชัด ผู้ส่งสารเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอ ผู้ส่งสารเป็นผู้ความพยายามที่จะเข้าใจความสามารถ ผู้ส่งสารเป็นผู้รู้จักเลือกใช้วิธีการในการสื่อสารให้เหมาะสมกับโอกาส
พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๐, หน้า ๕).	คนธรรมดาทั้งหลายผู้ไม่รู้ความจริงของสิ่งที่เรียกว่ากฎธรรมชาติจึงปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆ ในชีวิตอย่างขาดสมดุล ด้วยความคิดเห็นที่เอนเอียงไปในด้านใดด้านหนึ่งตามความพอใจ มักมีความโน้มเอียงที่จะไปสุดโต่ง ความสุดโต่งมีอยู่สองอย่าง คือสุดโต่งในทางความคิดอย่างหนึ่ง และสุดโต่งในทางปฏิบัติอย่างหนึ่ง
พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ), (๒๕๕๑, หน้า ๔๙).	หลักความสัมพันธ์หรือความเป็นไปตามเหตุปัจจัย เป็นหลักสำคัญของวิปัสสนา ที่เป็นไปเพื่อทำลายความเห็นผิดเกี่ยวกับอัตตา ไม่ว่าจะเป็นสักกายทิฏฐิ อัตตานุทิฏฐิ หรืออัตตวาทุปาทาน เป็นต้น จนกระทั่งเกิดความรู้เห็นจริง สามารถทำลายที่มาของความเป็น
เสนาะ ผดุงฉัตร, (๒๕๕๓, หน้า ๕๗).	ตัวตนคืออริชชา ตัณหา อุปาทาน กรรมลงไปได้ สารแห่งพุทธธรรมได้รับการเรียนรู้จดจำและบอกต่อกันโดยวิธีเรียนด้วยมุขปาฐะ นอกจากจะสร้างสัมพันธภาพอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้เรียนและผู้สอนแล้วยังเป็นการสร้างสมาธิ ฝึกจิตของผู้เรียนไปด้วย

ตารางที่ ๒.๙ แสดงการสังเคราะห์การเผยแพร่ตามหลักการสื่อสาร

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
พัชนี เขยจรรยา, (๒๕๕๑, หน้า ๑๑).	องค์ประกอบสำคัญก็คือ ผู้รับสาร ผู้รับสารคือผู้ที่รับสารจากบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลหนึ่ง เมื่อได้รับสาร ผู้รับสารจะเกิดการตีความและตอบสนอง โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม
เชวง เดชะโกศยะ, (๒๕๕๐, หน้า ๕๐).	บางคนเข้าหาศาสนาด้วยเหตุผลทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ล้อมมีจำนวนไม่น้อยที่เข้าหาศาสนาด้วยเหตุผลพิเศษทางจิตวิทยา เช่น เข้าหาเพราะชีวิตล้มเหลวในด้านครอบครัว การงาน หรืออะไร ก็ตามแต่ การเข้าหาศาสนาอย่างท่วมให้เต็มที่เช่นนั้นง่ายที่จะนำไปสู่ความมกมาย และอาจนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นโทษแก่ตนมากกว่าที่จะเป็นประโยชน์ ถือเป็นการสร้างความเข้าใจผิดในคุณค่าและประโยชน์ของการศึกษาในวิชาพระพุทธศาสนาไปอย่างน่าเสียดาย อีกทั้งเป็นการปิดกั้นความคิดและความฉลาดที่จะคิดพิจารณาวิเคราะห์หาเหตุผลในหลักพุทธธรรม

๒.๔ บริบทพื้นที่การวิจัย

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีวัดจำนวน ๒๒๕ วัด^{๙๐} มีพระภิกษุสามเณร จำนวน ๒,๖๘๕ รูปต่อปีโดยประมาณ คณะสงฆ์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้เคยจัดส่งพระสงฆ์เข้ารับการอบรมพระนักเทศน์แม่แบบ ณ วัดประยุรวงศาวาส กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่รุ่นที่ ๘ – ๑๖ มีพระนักเทศน์แม่แบบ จำนวน ๑๒ รูป^{๙๑} ได้แก่

๑. พระณัฐวัตร อุปคุตโต วัดเขาน้อย อำเภอบางสะพานบุรี รุ่น ๘
๒. พระมหาสวัสดิ์ ตปสีโล วัดเขาน้อย อำเภอบางสะพานบุรี รุ่น ๘
๓. พระปลัดสมเพียร ญาณวีโร วัดเขาน้อย อำเภอบางสะพานบุรี รุ่น ๘
๔. พระครูวิจิตรธรรมวิภาช วัดบุษยบรรพต อำเภอบางสะพานบุรี รุ่น ๘
๕. พระมหาปราโมทย์ วิริยธมโม วัดดอนมะกอก อำเภอบางสะพานบุรี รุ่น ๙
๖. พระชุมพล โอวาทการี วัดเขาน้อย อำเภอบางสะพานบุรี รุ่น ๙
๗. พระสมาน สมานฉนโท วัดปราณบุรี อำเภอบางสะพานบุรี รุ่น ๑๓
๘. พระอุดม สุขิโต วัดปราณบุรี อำเภอบางสะพานบุรี รุ่น ๑๓ และ รุ่น ๑๔
๙. พระมหาสวัสดิ์ ธีรธมโม วัดนิคมสามัคคี อำเภอบางสะพานบุรี รุ่น ๑๕
๑๐. พระชาญณรงค์ อภิโกวิท วัดธรรมการามวรวิหาร อำเภอบางสะพานบุรี รุ่น ๑๖
๑๑. พระบุญร่วม กตปุญโญ วัดธรรมการามวรวิหาร อำเภอบางสะพานบุรี รุ่น ๑๖
๑๒. พระสุเมธี สุขุมมาโล วัดธรรมการามวรวิหาร อำเภอบางสะพานบุรี รุ่น ๑๖

และได้มีจัดให้ทำหน้าที่ในการอบรมให้แก่พระนักเทศน์ประจำจังหวัดเพื่อส่งเสริมและขยายผลในการสร้างพระนักเทศน์ประจำจังหวัดให้ครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัด จากจำนวนพระนักเทศน์ที่เข้ารับการอบรมเป็นพระนักเทศน์แม่แบบ ยังถือว่าน้อยมาก และหลังจากรุ่น ๑๖ แล้วก็ไม่มีการส่งพระนักเทศน์ไปรับการอบรมเพิ่มอีก ทั้งๆ ที่ที่วัดประยุรวงศาวาสยังคงมีการอบรมพระนักเทศน์ในทุกๆ ปี จึงน่าสนใจที่จะศึกษาเพื่อทำการพัฒนาพระนักเทศน์ให้มีสมรรถนะเพิ่มขึ้น และสร้างพระนักเทศน์รุ่นใหม่ ๆ เพิ่มเติม

^{๙๐} ข้อมูลสถิติการสำรวจพระภิกษุสามเณรและวัด, สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๑.

^{๙๑} ข้อมูลรายชื่อพระนักเทศน์แม่แบบ รุ่นที่ ๘-๑๖ วัดประยุรวงศาวาส, กรุงเทพมหานคร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/prakrusophon/ray-chux-nak-thesn>, [๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒].

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยได้ทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา จากการตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปรากฏว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา ดังนี้

พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ ธตวฑฺฒโน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นหลักแห่งการพัฒนามนุษย์ โดยเฉพาะการพัฒนามนุษย์ให้พ้นจากบ่วงทุกข์ พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นกรอบให้เกิดการแก้ไขปัญหาเชิงระบบ ขณะที่วิธีการหรือแนวทางนั้น พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือมรรคมรรค ๘ มาเป็นเครื่องชี้นำทาง ทั้งนี้มรรคมรรค ๘ นั้น พระพุทธองค์ยังทรงย่อยให้เหลือเพียง ๓ ส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ ซึ่งก็คือ “หลักไตรสิกขา” หรือหลักที่ว่าด้วยแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติที่เรียกว่า “ศีล” การหมั่นทำให้อุบัติใจเกิดความใสบริสุทธิ์ สะอาด สงบนิ่งด้วยแนวทางแห่ง “สมาธิ” และสุดท้ายคือการเข้าถึงองค์ความรู้ที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและสมบูรณ์ เพื่อเป็นเครื่องมือในการฟันฝ่าทุกอุปสรรคปัญหาที่เรียกว่า ปัญญา^๒

อนวัช ยาวิชัย และสุนัดดา สัตตวัตรกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อมุ่งสู่ประชาคมอาเซียน” พบว่า บุคลากรต้องการฝึกอบรมในด้านต่างๆ เพื่อปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ ทักษะ และมีความสามารถในการปฏิบัติงานตนรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของตนเองให้เพิ่มมากขึ้น ทั้งเนื่องจากการฝึกอบรมเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องนำมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพ อีกทั้งเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างให้บุคคล เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติต่อการดำเนินกิจกรรมใดๆ ได้อย่างมีคุณค่าและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านกิจกรรม การที่จะทำให้คนเรามีความรู้ ความเข้าใจ หรือเกิดทักษะในสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากยิ่งขึ้น

^๒พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ ธตวฑฺฒโน), “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

การฝึกอบรมนับว่าเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร หรือพัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพได้เป็นอย่างดี^{๙๓}

ฉัตรชัย ธรรมครบุรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน มี ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) การให้การศึกษา โรงเรียนได้มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา บูรณาการการเรียนรู้กับทุกสาระวิชา มีระบบการประกันคุณภาพภายใน ๒) การฝึกอบรม โรงเรียนได้ส่งเสริมกิจกรรมทักษะวิชาการ การประกวดโครงงาน จัดการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ๓) การพัฒนาความรู้ โรงเรียนได้สนับสนุนพัฒนากิจกรรมต่างๆ มีการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา มี ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ศิล โรงเรียนได้ให้การฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม มีกิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัย และงานทั้ง ๔ ฝ่าย ถูกกำกับด้วยระเบียบทางราชการและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ๒) สมาธิ โรงเรียนตระหนักในการพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ มีการส่งเสริมทักษะวิชาการ ส่งเสริมการรักการอ่าน ๓) ปัญญา โรงเรียนได้ดำเนินการพัฒนาข้อมูลระบบสารสนเทศ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มี Best Practice ของโรงเรียนและพัฒนาแหล่งเรียนรู้^{๙๔}

สรุปได้ว่า การพัฒนา เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถและทัศนคติให้กับบุคคล หรือบุคลากรของหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ให้มีศักยภาพที่มากขึ้น ส่งผลให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเพิ่มมากขึ้น สามารถบริหารจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ การพัฒนาจะต้องประกอบด้วยการศึกษา การฝึกอบรม การประชุม สัมมนา แลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งการกำหนดนโยบาย กฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ

^{๙๓} อนวัช ยาวิชัย และสุนัดดา สัตตวัตรกุล, “การพัฒนาศักยภาพเพื่อรองรับการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อมุ่งสู่ประชาคมอาเซียน”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๖), หน้า ๙๘ - ๙๙.

^{๙๔} ฉัตรชัย ธรรมครบุรี, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ ฐตฺตมโน), (๒๕๕๗)	หลักแห่งการพัฒนามนุษย์ตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ ๑) หลักอริยสัจสี่ ๒) หลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือมรรค มีองค์ ๘ ๓) หลักไตรสิกขา
อนวัช ยาวิชัย และสุนัดดา สัตตวัตรกุล, (๒๕๕๖, หน้า ๙๘ - ๙๙)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพ ให้บุคคล เกิดความรู้ความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติ เป็น กระบวนการ การที่มีความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร หรือพัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพได้เป็นอย่างดี
ฉัตรชัย ธรรมครบุรี, (๒๕๕๗)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธ ศาสนา มี ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑.การให้การศึกษา ๒.การฝึกอบรม ๓.การพัฒนา

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่ จากการตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปรากฏว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา ดังนี้

ทัศนีย์ เจนวิถีสุข ได้วิจัยเรื่อง “การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม” ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารที่มีผลมากในการส่งผลกระทบกระเทือนถึงสังคมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องสนับสนุนหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคม คือ การสื่อสารมวลชน ส่วนการสื่อสารกับตนเองและการสื่อสารกับบุคคลอื่นทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม เป็นการสื่อสารที่มีอิทธิพลและสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของสังคมเป็นสำคัญ ทั้งในระดับปัจเจก และระดับสังคมในลักษณะการร่วมกันเป็นสังคมโดยรวม องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการและแนวทางการปฏิบัติด้านการสื่อสารเชิงพุทธที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมที่สังเคราะห์ได้จากการศึกษามีหลักการและแนวทางในการปฏิบัติที่สำคัญ คือ สื่อสารด้วยสติบนพื้นฐานของความเข้าใจและความเคารพในตนเองและผู้อื่นบนหลักการของเหตุผล และผลตามความเป็นจริง ก่อให้เกิดปัญญาสร้างสรรค์และนำไปสู่การกระทำที่ดีงามทั้งต่อตนเองและผู้อื่น การสื่อสารเชิงพุทธนี้เป็นดังเช่นมรรควิธีที่เป็นเหตุนำไปสู่ผล คือ การเปลี่ยนแปลงสังคมในทางที่เป็นประโยชน์สุข โดยการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มจากภายในตนเองของบุคคลและกระจายไปสู่สังคม การสื่อสารกับตนเองและการสื่อสารกับคนอื่นเป็นการสื่อสารที่ไม่อาจแยกจากกันได้โดยเด็ดขาดและเกี่ยวข้องกับ สัมมาทิฐิ โดยมีรูปแบบและกระบวนการ คือ ทำการสื่อสารกับคนอื่น (ปรโตโฆสะ) ทำการสื่อสารกับตนเอง (โยนิโสมนสิการ) ทำการสื่อสารตามแนวทางหลักการและแนวทางปฏิบัติด้านการสื่อสารเชิงพุทธที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมที่สังเคราะห์ได้จากการศึกษา มีหลักฐานหลักการและแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ คือ สื่อสารด้วยสติบนพื้นฐานของความเข้าใจและเคารพในตนเองและผู้อื่นบนหลักการของเหตุและผลตามความเป็นจริง ก่อให้เกิดปัญญาสร้างสรรค์ และนำไปสู่การกระทำที่ดีงามทั้งต่อตนเองและผู้อื่น การศึกษาเชิงกลนี้ เป็นดังเช่นมรรควิธีที่เป็นเหตุนำไปสู่ผล คือ การเปลี่ยนแปลงสังคมในทางที่เป็นประโยชน์สูง โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มจากภายในตนเองของบุคคลและกระจายไปสู่สังคม^{๙๕}

บัญชายุทธ นาคมุจลินท์ ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี” ผลการวิจัยพบว่า^{๙๖}

^{๙๕} ทัศนีย์ เจนวิถีสุข, “การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒๘๖-๒๙๕.

^{๙๖} บัญชายุทธ นาคมุจลินท์, “วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

การบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของทฤษฎีและหลักการบริหารทั่วไป เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงานสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม พระพุทธเจ้าทรงใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารองค์การการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระองค์อาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารต่างๆ เป็นปัจจัยในการบริหาร ปัจจุบันมีทฤษฎีการบริหารองค์การสมัยใหม่เกิดขึ้นมากมาย สามารถนำมาใช้บริหารองค์การแล้วประสบผลสำเร็จ เช่น ทฤษฎีองค์การ ทฤษฎีการบริหาร ทฤษฎีภาวะผู้นำ เป็นต้น

ปัจจุบันคณะสงฆ์ได้กำหนดโครงสร้างองค์การการเผยแผ่ขึ้น โดยให้ฝ่ายบ้านเมืองเข้ามาช่วยเหลืองานกิจการคณะสงฆ์ที่มีมากขึ้น มหาเถรสมาคมกำหนดให้มีระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ.๒๕๕๐ ให้มีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ และศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีกรอบนโยบายภาครัฐให้การส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี ก็ได้ดำเนินแนวคิดและทฤษฎีการบริหารองค์การของพระพุทธเจ้าและทฤษฎีการบริหารองค์การสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้สามารถบริหารองค์การได้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตามแล้วแต่ความคิด หลักการ ทฤษฎี ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีของกุลิคและเออร์วิค ทฤษฎีของดร.เฮ็ดเวิร์ด เดมมิง ยังมีกฎธรรมชาติของพระพุทธเจ้า ๕ ประการ ซึ่งเห็นว่ามีความสัมพันธ์กับวิทยาการสมัยใหม่ควรนำมาประกอบการบริหารองค์การ ซึ่งการบริหารไม่มีรูปแบบตายตัวขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในขณะนั้น ถ้าหากเรามีวิธีการคิดและบูรณาการเชิงบริหารแล้ว จะทำให้การบริหารองค์การมีประสิทธิภาพเกินกว่าที่คิด และเห็นว่าควรนำมาใช้กับการบริหารองค์การอื่นๆ ในพื้นที่ต่อไป

พระครูญาณเพชรรัตน (เทวินทร ปยทสฺสี) ได้วิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อเยาวชน” ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อเยาวชนมี ๔ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

๑. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้ส่งสาร มี ๓ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่

ประเด็นที่ ๑ เสริมศักยภาพและขีดความสามารถ มีแนวทางในการดำเนินการโดยปลูกฝังคุณสมบัติในอุดมคติของผู้ปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน และฝึกฝนทักษะเทคนิคการสอนที่เน้นผลลัพธ์ให้เยาวชนสามารถนำเอาหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับวัยของตน

ประเด็นที่ ๒ สร้างการทำงานเป็นเครือข่าย มีแนวทางในการดำเนินการโดยให้ความรู้ทางศาสตร์สมัยใหม่เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายในการทำงานและสร้างเครือข่ายการทำงานระดับพื้นที่จากเล็กไปหาใหญ่

ประเด็นที่ ๓ ปลุกฝังจิตสำนึกและสร้างแรงจูงใจ มีแนวทางในการดำเนินการโดยปลุกฝังจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคม และสร้างแรงจูงใจในการเผยแผ่ธรรมะเพื่อประโยชน์ในระดับจุลภาคและมหภาค

๒. ยุทธศาสตร์การบูรณาการสาร(หลักธรรม) เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน มี ๑ ประเด็น ยุทธศาสตร์ ไດแก การบูรณาการตัวสาร(หลักธรรม) เข้ากับเหตุการณ์ในปัจจุบัน

๓. ยุทธศาสตร์การรักษาและเพิ่มช่องทางการสื่อสาร มี ๒ ประเด็นยุทธศาสตร์ ไດแก ประเด็นที่ ๑ รักษาช่องทางการสื่อสารเดิม มีแนวทางในการดำเนินการโดยรักษาช่องทางการสื่อสารธรรมะแก่เยาวชน โดยอาศัยโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นฐานและรักษาช่องทางการสื่อสารธรรมะผ่านกิจกรรมของสถานศึกษา ประเด็นที่ ๒ เพิ่มช่องทางการสื่อสารใหม่ มีแนวทางในการดำเนินการโดยเพิ่มช่องทางการสื่อสารธรรมะผ่านระบบสารสนเทศออนไลน์

๔. ยุทธศาสตร์การปลุกฝังค่านิยมที่ดีแก่ผู้รับสาร มี ๑ ประเด็นยุทธศาสตร์ ไດแก ปลุกฝังค่านิยมที่ดีแก่ผู้รับสาร มีแนวทางในการดำเนินการโดยปลุกฝังคุณสมบัติของผู้รับสารที่ดีและปลุกฝังองค์ประกอบเฉพาะตนของผู้รับสารที่ดี^{๙๗}

พระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา” ผลการวิจัยพบว่า^{๙๘} รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนานั้นเป็นรูปแบบขึ้นบันไดมีการประสานงานแบบบนลงล่างศูนย์กลางอยู่ที่กรุงเทพมหานคร หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ด้วยการกำหนดนโยบายเผยแผ่และแบบแผนต่างๆ อยู่ในส่วนกลางทั้งหมดเมื่อมีนโยบายหรือข้อกำหนดใหม่ก็จะส่งนโยบายนั้นๆ ลงมาตามลำดับขั้น คือ ระดับภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล วัด ซึ่งระบบนี้จะรับนโยบายมาเป็นลำดับ ถ้ามีอุปสรรคตรงไหน ก็อาจจะเกิดปัญหาและความล่าช้าในด้านการสนับสนุนไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากรและงบประมาณได้ และด้วยความที่ล้านนามีวิธีการทำงานด้วยความเกรงใจ ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคเป็นอย่างมากในการแสดงความคิดเห็นหรือข้อโต้แย้งต่างๆ ต่อฝ่ายบริหารในด้านแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนานั้นล้านนามีอัตลักษณ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นของตนเอง มีการวางแผนไว้ตลอดปีตามประเพณีดั้งเดิมที่เคยทำติดต่อกันมาโดยรับนโยบายจากส่วน กลางแล้วมาปรับใช้ประยุกต์เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นของล้านนา

^{๙๗} พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร ปยทสฺสี), “ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อเยาวชน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๙๘} พระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์), “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ๒๕๕๓).

แนวทางการบริหารจัดการ เจ้าอาวาสสั่งการให้ดำเนินงานตามจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติมา ก่อนการจัดกิจกรรมทุกครั้งจะมีการเตรียมงานโดยแบ่งเจ้าหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่ฝ่ายรับไปดำเนินการ ในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการใหม่มาใช้เพื่อรองรับความทันสมัย ส่วนมากด้านของพระสงฆ์จะดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติของพระสังฆาธิการที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายเพื่อปฏิบัติงานส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็ล้อยตามความเชื่อพิธีกรรมในล้านนา ซึ่งทำให้พระพุทธศาสนาเป็นที่ไว้วางใจของประชาชนโดยความเมตตาอนุเคราะห์ตามสมควรของพระสงฆ์จึงมุ่งเน้นให้ทำพิธีกรรมทางศาสนาตามศรัทธาเป็นหลักและการให้ทานเป็นส่วนมาก ส่วนการคิดหาหลักธรรมคำสอนนั้นก็แสดงไปตามอาการที่มีอยู่ตามประเพณีนิยม การบริหารเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เห็นเป็นรูปธรรมก็คือสายงานของพระธรรมทูต ซึ่งพระธรรมทูตจะมีหน้าที่สั่งสอนอบรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตรง เมืองครีมีการจัดอบรมฝึกฝนรับนโยบายและงบประมาณมาปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่จากการศึกษาพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนานั้นต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลหรือภาคประชาชนพุทธศาสนิกชนทุกคนเพื่อให้พระพุทธศาสนาดำรงต่อไปในอนาคต

พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒” วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า^{๙๙}

๑. รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์มีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งภารกิจดังกล่าวบางประการกำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายอาเถรสมาคม แต่บางประการคงเป็นไปตามจารีตประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา การบริหารจัดการแนวใหม่ได้มีการบูรณาการเข้ากับแนวคิดและทฤษฎีของ กูลิคและเออร์วิค ทฤษฎีการสื่อสารของเดวิด เค เบอร์โล และหลักพุทธวิธีการบริหารและการเผยแผ่ เพื่อส่งเสริมให้พระสังฆาธิการให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะและประสบการณ์ในการบริหารจัดการองค์กรปกครองคณะสงฆ์ เพื่อให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. การบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ มีปัญหาที่ชัดเจน องค์กรมีบุคลากรไม่พอเพียงที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องและถ่องแท้พระนักเผยแผ่ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องถ่องแท้มีจำนวนจำกัดเป็นปัญหาในการเผยแผ่ ทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดความสับสน สำคัญผิดและเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา

^{๙๙} พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ), “รูปแบบการบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖)

๓. แบบการบริหารจัดการเผยแผ่ขององค์ปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ควรมีอำนาจและหน้าที่ที่สำคัญ กล่าวคือ เป็นศูนย์กลางในการประสานงานบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับภาคและระดับจังหวัด เพื่อให้ปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์และอื่นๆ ตามที่องค์กรกำหนดและมอบหมาย จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือประกอบการเรียนการสอนและการเผยแผ่อำนวยความสะดวก เป็นที่ปรึกษาในการดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ติดตามประเมินผลบุคลากรที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาจัดทำรายงานผลการดำเนินการเผยแผ่ จัดจัดหางบประมาณสนับสนุนให้การอุปถัมภ์กิจกรรมและบุคลากรที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป

พรรณพนัช ไตรรัตนกุล ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทเว็บไซต์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมวัยรุ่นนกรณีศึกษา เว็บไซต์เด็กดีดอทคอม เว็บไซต์วัยรุ่นอันดับหนึ่งของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ ๒๕๔๒ - ปัจจุบัน” ผลการวิจัยพบว่า เว็บไซต์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมของวัยรุ่นเนื่องจากเว็บไซต์เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างวัยรุ่นผู้เข้าใช้เว็บไซต์ หากเว็บไซต์มีการนำเสนอสื่อที่ไม่เหมาะสมผู้เข้าใช้ย่อมซึมซับรับเอาข้อมูลที่ไม่เหมาะสมผ่านสื่อดังกล่าว หากแต่การควบคุมการบริหารของผู้จัดทำเว็บไซต์เป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพ ปราศจากข้อมูลที่ไม่เหมาะสมผู้เข้าใช้ย่อมจะได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของหลักจริยธรรม และเล็งเห็นว่าการพัฒนาส่งเสริมจริยธรรมวัยรุ่นและเยาวชนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สิ่งสำคัญที่สุดของการพัฒนาจริยธรรมคือความร่วมมือของทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐบาล หรือเอกชนสื่อสารมวลชน ในแขนงต่างๆ ควรคำนึงถึงจรรยาบรรณเป็นที่สุด เหนือสิ่งอื่นใดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นเยาวชนจำต้องริเริ่มจากจุดเล็กๆ คือ ตนเองเป็นสำคัญ จักยังผลให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติสืบต่อไป^{๑๐๐}

สรุปได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประกอบด้วยการวางแผนล่วงหน้าไว้ ตามประเพณีดั้งเดิมที่เคยทำติดต่อกันมา ในการบริหารผู้บริหารสามารถบูรณาการกับพุทธวิธีการที่มีอยู่แล้วให้เรียบง่าย กระชับรัดกุมและตรงประเด็น สามารถจัดการแก้ไขปัญหาการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสานงานให้บุคลากรดำเนินงานตามจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติมา กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปตามรูปแบบขั้นบันได มีการประสานงานแบบเบื่องบนลงล่าง การทำหน้าที่ของพระสังฆาธิการแต่ละพื้นที่นั้นๆ ที่ทุ่มเทเอาใจใส่ดูแลการเผยแผ่อย่างต่อเนื่องและมีการติดตามผลการทำงานอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

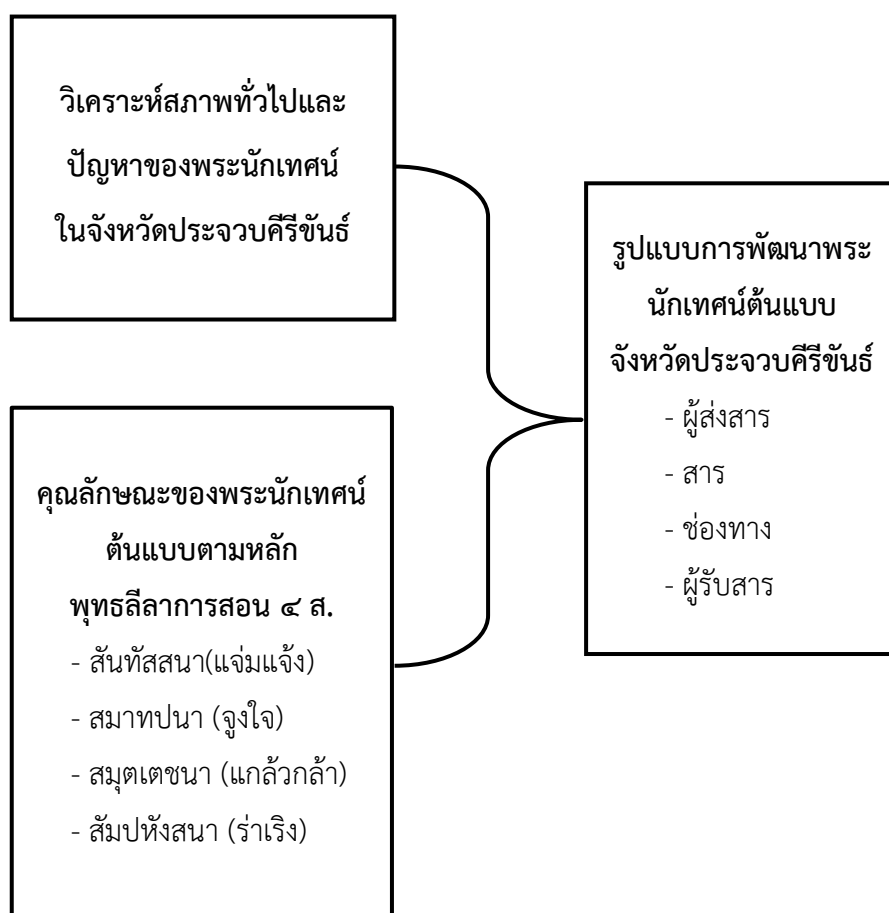
^{๑๐๐} พรรณพนัช ไตรรัตนกุล, “บทบาทเว็บไซต์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมวัยรุ่นนกรณีศึกษา เว็บไซต์เด็กดีดอทคอม เว็บไซต์วัยรุ่นอันดับหนึ่งของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ ๒๕๔๒ - ปัจจุบัน”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐), หน้า บทคัดย่อ.

ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
ทัศนีย์ เจริญวิไลสุข, (๒๕๕๔, หน้า ๒๘๖-๒๙๕)	การสื่อสารที่มีผลมากในการส่งผลกระทบต่อกระเทือนถึงสังคมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับสนับสนุนหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคม คือ การสื่อสารมวลชน ส่วนการสื่อสารกับตนเองและการสื่อสารกับบุคคลอื่น เป็นการสื่อสารที่มีอิทธิพลและสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสังคม
บัญชายุทธ นาคมุขลินท์, (๒๕๕๕)	พระพุทธเจ้าทรงใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ปัจจุบันได้มีการนำเอาแนวคิดทฤษฎีการบริหารสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ ซึ่งก็สามารถเข้ากันได้กับหลักการบริหารของพระพุทธเจ้าได้เป็นอย่างดี
พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยะทสสี), (๒๕๕๗)	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมียุทธศาสตร์ ๔ ประการ ๑. การพัฒนาศักยภาพของผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ ๒. การบูรณาการหลักธรรมให้เข้ากับยุคสมัย ๓. การเปิดกว้างในการเผยแผ่และการเข้าถึงหลักธรรม ๔. การปลูกฝังค่านิยม
พระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์), (๒๕๕๓)	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องมีองค์กรหรือหน่วยงานคอยกำกับดูแลเป็นศูนย์กลาง ทำหน้าที่บริหารจัดการกำกับดูแลรวมถึงการกำหนดนโยบาย เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความมั่นคงต่อไปในอนาคต
พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจิณโณ), (๒๕๕๖)	การบริหารจัดการแนวใหม่มีการบูรณาการตามแนวคิดทฤษฎีของกูลิคและเออร์วิค และทฤษฎีการสื่อสารของเดวิด เค เบอร์โล มีความสอดคล้องเข้ากันได้กับหลักพุทธวิธีการบริหารและการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า
พรธมนันช ไตรรัตน์กุล, (๒๕๕๐, บทคัดย่อ)	เว็บไซต์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมของวัยรุ่นเนื่องจากเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เข้าใช้เว็บไซต์ หากนำเสนอสื่อที่ไม่เหมาะสมผู้เข้าใช้ย่อมซึมซับข้อมูลที่ไม่เหมาะสมผ่านสื่อ หากแต่การควบคุมการบริหารของผู้จัดทำเว็บไซต์ปราศจากข้อมูลที่ไม่เหมาะสมผู้เข้าใช้ย่อมจะได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยสังเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบ ๔ ด้าน คือ ๑) สันติสสนา ๒) สมาทปนา ๓) สมุตเตชนา ๔) สัมปหังสนา^{๑๐๑} และหลักพุทธลีลาการสอน ๔ ส. คือ ๑) ผู้ส่งสาร ๒) สาร ๓) ช่องทาง ๔) ผู้รับสาร^{๑๐๒} โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๕ กรอบแนวคิดการวิจัย

^{๑๐๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธวิธีการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๘.

^{๑๐๒} David K.Berlo, **The Process of Communication**, (New York: Holt, Rinehart and Winston, 2009), p.11.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” โดยค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) กับการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ดังนี้

๑. รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๙ รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน ๑๐ รูปหรือคน

๒. รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้เทคนิคการวิจัยแบบสำรวจ โดยการแจกแบบสอบถามแก่พระสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๓๓๘ รูป

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการจัดเก็บข้อมูล ดังนี้

๓.๒.๑ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยกลุ่มเป้าหมายจำนวน ๑๙ รูปหรือคน ได้แก่ พระสังฆาธิการ พระนักเทศน์ พระปริยัตินิเทศครูพระสอนศีลธรรมและผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. พระเทพสิทธิวิมล (ละเอียด สุทนต์) เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
เจ้าอาวาสวัดคลองวาฬ
๒. พระราชสิทธิญาณ (บุญเตือน สิริธมโม) ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ เจ้าอาวาสวัดเขา
โบสถ์
๓. พระราชรัตนวิสุทธิ (ชำนาญ เขมนนโท) รองเจ้าคณะจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ เจ้าอาวาสวัดกุย
บุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๔. พระเมธีคุณาภรณ์ (อุดม สิริวัฒนโธ) เจ้าคณะอำเภอเมือง เจ้าอาวาสวัด
เกาะหลัก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๕. พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปณณาสิริ) เลขานุการเจ้าคณะจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
วัดคลองวาฬ
๖. พระครูวิจิตรธรรมวิภาช (บุญเลิศ ปณณาวุโธ) เจ้าคณะอำเภอหัวหิน เจ้าอาวาส
วัดบุษยะบรรพต จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์
๗. พระครูโกศลสุภกิจ (จำนง จิตเวโท) เจ้าคณะอำเภอกุยบุรี เจ้าอาวาส
วัดวังยาว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๘. พระครูปัญญาชาภรณ์ (ชัยชนะ ชวนปณโณ) เจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด
เจ้าอาวาสวัดสามร้อยยอด จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์
๙. พระครูสิริศุภกิจ (ณรงค์ จิตตสุโก) รองเจ้าคณะอำเภอหัวหิน
เจ้าอาวาสวัดหนองพลับ จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์
๑๐. พระครูวาปีวรรณ (เล็ก มหاناโค) เจ้าคณะตำบลหนองพลับเขต ๑
เจ้าอาวาสวัดไผ่ไทรงาม จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์
๑๑. พระครูโสภณธรรมพิทักษ์ (วิรัตน์ วรรตโน) เจ้าคณะตำบลไร่เก่า-ไร่ใหม่
เจ้าอาวาสวัดธรรมรังสี จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์

๑๒. พระครูพิทักษ์ปรางเขต (ลำยอง ทิปกโร)	เจ้าคณะตำบลปากคลองปราง เจ้าอาวาสวัดปากคลองปราง
๑๓. พระครูปลัดวชิรานันท์ วชิราวุโธ	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาหวาย จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์
๑๔. นายวิวัฒน์ วันกุ่มภา	ผู้อำนวยการสำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดประจวบ คีรีขันธ์
๑๕. นางยุวณิตย์ ศรีศิลป์	ผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม อำเภอห้วยหิน จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์
๑๖. ผศ.ดร.อธิสิทธิ์ นุชเนตร	รองคณบดีประจำพื้นที่วิทยาเขต วังไกลกังวล มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ อำเภอห้วยหิน จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์
๑๗. นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนห้วยหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๑๘. นายจิรวุฒิ พราหมณี	ปลัดเทศบาลเมืองห้วยหิน อำเภอ ห้วยหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๑๙. นายเกริกชัย ชชาติไทยไตรรงค์	อดีตวัฒนธรรมจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์

๓.๒.๒ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัย ได้ทำการสนทนากลุ่มบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูปหรือคน เพื่อศึกษาการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑. พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. พระครูสถิตญาณโสภณ เจ้าอาวาสวัดหนองแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๓. พระครูพินิจสิทธิธรรม เจ้าอาวาสวัดเขาน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๔. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายบริหารกิจการทั่วไปมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และคณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ฝ่าย
วิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗. อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ อดีตรองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา
แห่งชาติ

๘. อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๙. อาจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๐. อาจารย์ โสภณ เปียสนธิ อาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
รัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๓.๒.๓ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ
พระนักเทศน์ พระปริยัติินเทศ ครูพระสอนศีลธรรม และพระสงฆ์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มพระสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้วิธีกำหนดขนาดของกลุ่ม
ตัวอย่างด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากร
โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครซี่และมอร์แกน (Krejcie
& Morgan)^๑ กลุ่มประชากรเป็นพระสงฆ์ จำนวน ๒,๖๘๕ รูป^๒ ได้ค่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๓๘ รูป
โดยมีรายละเอียดแสดงในตารางต่อไปนี้

^๑ ธานีพร ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ. (กรุงเทพมหานคร : บิซซิเนสอาร์แอนด์ดี,
๒๕๕๒) , หน้า ๔๙.

^๒ สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, สถิติพระภิกษุสามเณรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พ.ศ.๒๕๖๑, (ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๕๖๑)

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ที่	ประชากรผู้ให้ข้อมูล	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
๑	พระสงฆ์ในอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์	๔๔๓	๕๖
๒	พระสงฆ์ในอำเภอหัวหิน	๔๕๒	๕๗
๓	พระสงฆ์ในอำเภอปราณบุรี	๓๔๙	๔๔
๔	พระสงฆ์ในอำเภอสามร้อยยอด	๓๑๔	๔๐
๕	พระสงฆ์ในอำเภอกุยบุรี	๓๐๘	๓๙
๖	พระสงฆ์ในอำเภอทับสะแก	๒๘๖	๓๖
๗	พระสงฆ์ในอำเภอบางสะพาน	๒๖๙	๓๔
๘	พระสงฆ์ในอำเภอบางสะพานน้อย	๒๖๔	๓๓
	รวม	๒,๖๘๕	๓๓๘

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพและลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เจาะลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มเฉพาะ แบบไม่มีโครงสร้าง

๓.๓.๒ เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑. ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาจากหนังสือ เอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดเป็นกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาวิจัย

๒. สร้างแบบสอบถามตามกรอบปัจจัยที่ได้กำหนดไว้ใน ข้อ ๑ ตามวิธีการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งผู้ศึกษาได้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่งทางการปกครอง ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาพระนักเทศน์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) ของ Likert (Method of Summated ratings : Likert Scale) โดยตรวจสอบถึงการยอมรับหรือไม่ยอมรับเกี่ยวกับโครงสร้างแบบสอบถาม ซึ่งในค่า

คะแนนด้านบวก (มากที่สุด) ไปยังทิศทางด้านลบ(น้อยที่สุด) ในทางเลือกการตอบ ๕ รูปแบบ^๓ โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน ดังนี้

๕	หมายถึง	มีระดับความเห็น มากที่สุด
๔	หมายถึง	มีระดับความเห็น มาก
๓	หมายถึง	มีระดับความเห็น ปานกลาง
๒	หมายถึง	มีระดับความเห็น น้อย
๑	หมายถึง	มีระดับความเห็น น้อยที่สุด

ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้ตั้งข้อคำถามในการวิจัยเพื่อการพัฒนาพระนักเทศน์ ออกเป็น ๒ ด้าน ดังนี้

๒.๑ แบบสอบถามการวิจัย ตามหลักพุทธวิธีการสอน ๔ ส.

ก. ด้านสันตัสสนา	มีข้อคำถาม	๕	ข้อ
ข. ด้านสมาทปนา	มีข้อคำถาม	๕	ข้อ
ค. ด้านสมุตเตชนา	มีข้อคำถาม	๕	ข้อ
ง. ด้านสัมปหังสนา	มีข้อคำถาม	๕	ข้อ

๒.๒ แบบสอบถามการวิจัย ตามหลักการสื่อสาร

ก. ด้านผู้ส่งสาร(พระนักเทศน์)	มีข้อคำถาม	๕	ข้อ
ข. ด้านข่าวสาร(ธรรมะที่เทศน์)	มีข้อคำถาม	๕	ข้อ
ค. ด้านช่องทาง(รูปแบบที่ใช้เทศน์)	มีข้อคำถาม	๕	ข้อ
ง. ด้านผู้รับสาร(ประชาชนผู้ฟังธรรม)	มีข้อคำถาม	๕	ข้อ

ตอนที่ ๓ เป็นข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา แนวทางในการพัฒนาพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaires) ให้เลือกตอบโดยเสรี

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่สร้างขึ้นมาเพื่อการศึกษาวิจัยนั้น ผู้ศึกษาได้ดำเนินการทดสอบเครื่องมือโดยการทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ตามขั้นตอนดังนี้

๑. การทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้ศึกษาวิจัยได้นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน ซึ่งประกอบด้วยคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ช่วยตรวจสอบความถูกต้องครอบคลุม และแก้ไขปรับปรุงให้เกิดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

^๓ พิมพ์พา หิรัญกิตติ, การวิจัยการตลาด, (กรุงเทพฯ : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๓๔.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จำนวน ๕ ท่าน ได้แก่

(๑) รศ.ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๒) พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๓) พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๔) ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต อาจารย์ประจำหลักสูตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน-ศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๕) ผศ.ดร.รัฐพล ใจเย็นมา อาจารย์ประจำหลักสูตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ศึกษาวิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์รายข้อ (Index of Item – Objective Congruence) : IOC^๔ ซึ่งจะต้องมีค่ามากกว่า ๐.๕ ขึ้นไปจึงจะแปลผลว่าใช้ได้ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยมีผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามได้ ค่า = ๐.๘๐

๒. การทดสอบหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้ศึกษาวิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว ไปทดสอบการใช้โดยการขออนุญาตเก็บข้อมูลตัวอย่าง (Try out) กับพระสงฆ์ในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน ๓๐ ท่าน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๔๓

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การแจกแบบสอบถามแก่พระสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๓๓๘ รูป โดยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการขออนุมัติหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยจากสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๔ ผศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม และ สุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ, ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒๖.

๒. ผู้ศึกษาวิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เสนอต่อเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลทางการศึกษาวิจัย

๓. ผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกจ่ายแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย คือ พระสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้วยตนเองและได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ทั้งหมด ๓๓๘ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูล แบบการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ที่มีโครงสร้าง จำนวน ๑๙ รูปหรือคน โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการโดยคำรับรองผู้อำนวยการหลักสูตรฯ เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองพร้อมกับบริบทเนื้อหาต่าง ๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และจะกำหนดวัน เวลาและสถานที่ ส่วนในขณะการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตจากผู้เชี่ยวชาญในการตอบคำถามแต่ละประเด็น และบันทึกภาพนิ่ง

๓.๔.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบ การจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (Focus Group Discussion) ได้แก่ พระสังฆาธิการ พระนักเทศน์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๐ รูปหรือคน ซึ่งผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มแบบที่ไม่มีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการโดยคำรับรองจากผู้อำนวยการหลักสูตรฯ เพื่อขอเข้าร่วมการสนทนากลุ่มพร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่าง ๆ ที่ใช้ในการสนทนากลุ่มล่วงหน้า และจะกำหนดวัน เวลาและสถานที่ส่วนในขณะการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะขออนุญาตจากผู้เชี่ยวชาญ ใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องบันทึกภาพนิ่ง

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์แบบบรรยายและพรรณนาความวิเคราะห์ลักษณะปัญหา และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสรุปได้ ดังนี้

๑. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
๒. จัดลำดับและหมวดหมู่ข้อมูล
๓. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุป
๔. สรุปผลการวิจัย เสนอแนะและนำเสนอผลการวิจัย

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา (Description Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาความเป็นไปได้ของการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” มีวัตถุประสงค์การวิจัย ๓ ข้อ เพื่อ ๑.ศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาของพระนักเทศน์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๒.ศึกษาคุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๓.นำเสนอการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทำการศึกษาโดยใช้เครื่องมือในการวิจัยซึ่งประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๙ รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๐ รูปหรือคน แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวนทั้งสิ้น ๓๓๘ ชุด เพื่อหาการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลทำการวิจัยและประมวลผลที่ได้โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยดังนี้

- ๔.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาของพระนักเทศน์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- ๔.๒ คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- ๔.๓ การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- ๔.๔ ผลการวิจัยเชิงปริมาณ
- ๔.๕ การสนทนากลุ่มเฉพาะ
- ๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาของพระนักเทศน์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของการเทศน์ของพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พระนักเทศน์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ส่วนใหญ่เป็นพระนักเทศน์ที่เทศน์ในแบบธรรมวาท และเป็นจำนวนมากที่เทศน์โดยการอ่านจากพระคัมภีร์ ทำให้ไม่เกิดความน่าสนใจแก่ผู้ฟัง อีกทั้งการเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ก็เป็นเพียงส่วนประกอบในพิธีกรรมต่างๆ เช่น งานวันขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานบวชและงานศพ เป็นต้น การเทศน์หรือการเทศน์ในแบบที่เป็นพิธีการ จึงมีรูปแบบเดิมๆ ผู้เทศน์จึงไม่สามารถดัดแปลงหรือใช้เครื่องมือใช้อุปกรณ์ประกอบการเทศน์ได้ ปัจจุบันในยุคสมัยที่มีเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมากขึ้น พระนักเทศน์ได้มีการปรับตัวเปลี่ยนวิธีการเทศน์ ประยุกต์รูปแบบการเทศน์ เพื่อให้เข้ากับความทันสมัยที่เกิดขึ้น เช่น การเทศน์โดยไม่ใช้สำนวนโบราณ การสอนธรรมะผ่านสื่อต่างๆ เป็นต้น ซึ่งการเทศน์ด้วยวิธีการเหล่านี้สามารถ

เข้าถึงผู้ฟังที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้ดีและมากกว่า เป็นการเทศน์แบบที่ไม่ได้ใช้ทำนองที่เป็นการเทศน์พิธีการ และอาจสอดแทรกมุขลงไปทำให้น่าสนใจมากขึ้น มุ่งให้เข้าใจในเนื้อหาธรรมะเพื่อนำไปปฏิบัติได้เป็นสำคัญ

๑) พระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นพระนักเทศน์ในแบบธรรมวัตร ไม่มีรูปแบบการเทศน์แบบอื่นๆ เลย เช่น การเทศน์แหล่ การเทศน์ปฐกวิสัชนา การเทศน์ ๓ ธรรมาสน์ ในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการของพระนักเทศน์ประจำจังหวัดนั้น ได้เคยมีการจัดส่งพระไปเข้ารับการอบรมเป็นพระนักเทศน์แม่แบบ แล้วให้กลับมาทำการฝึกอบรมให้แก่พระนักเทศน์ประจำจังหวัดอีกทอดหนึ่ง แต่ก็มีพระเข้ารับการอบรมจำนวนน้อย จนหยุดการจัดการอบรมไปในที่สุด^๑

๒) พระนักเทศน์ส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการเทศน์โดยการอ่านคัมภีร์ มักจะเป็นการเทศน์ตามประเพณี เช่น งานบวช งานศพ งานทำบุญต่างๆ เป็นต้น มีน้อยมากที่จะเป็นการเทศน์เพื่อเผยแผ่จริงๆ ซึ่งจะใช้เป็นการปาฐกถาธรรมแทน^๒

๓) พระนักเทศน์จะแสดงธรรมตามที่ได้รับนิมนต์ แต่ผู้ฟังมักจะไม่ค่อยเข้าใจ หรือไม่สามารรถเข้าถึงในรายละเอียดของเรื่องที่เทศน์ได้ทั้งหมด อาจจะเป็นด้วยอุปสรรคหลายอย่าง เช่น ผู้เทศน์เตรียมตัวไม่ดีพอ ผู้ฟังไม่ได้สนใจในการฟังเทศน์^๓

๔) พระนักเทศน์ส่วนใหญ่จะเทศน์ด้วยการอ่านพระคัมภีร์และเป็นการอ่านไปเรื่อยๆ ไม่มี การใส่ลูก หรือการใช้ปฏิภาณไหวพริบเสริมการเทศน์ จึงทำให้ไม่น่าติดตาม ไม่น่าฟัง^๔

๕) การแสดงธรรมของพระนักเทศน์มักจะเป็นการเทศน์โดยการอ่านพระคัมภีร์ จะมีบ้างบางรูปที่ไม่ได้อ่านจากคัมภีร์แต่ก็มีจำนวนน้อย การเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะมุ่งการเทศน์เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจธรรมะเป็นสำคัญ^๕

๖) พระนักเทศน์มีการพัฒนาในการเทศน์หรือแสดงธรรม มีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาประกอบบ้างแต่ยังไม่มากนัก^๖

^๑ สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิวิมล (ละเอียด สุทนโต), เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ พระราชสิทธิญาณ (บุญเตือน สิริธมโม), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ พระราชรัตนวิสุทธิ (ชำนาญ เขมนนโท), รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ พระเมธีคุณาภรณ์ (อุดม สิริวัฒนโณ), เจ้าคณะอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปณณาสิริ), เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๗) พระนักเทศน์มักจะเทศน์ตามรูปแบบเดิมๆ อ่านตามพระคัมภีร์ ไม่มีการประยุกต์ให้เกิดความน่าสนใจ พระนักเทศน์ที่เทศน์อยู่ประจำก็จะเป็นรูปเดิมไม่ค่อยมีรูปใหม่ๆ เกิดขึ้น^๗

๘) พระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังใช้รูปแบบการเทศน์ที่เป็นแบบทั่วไป คือ การเทศน์บนธรรมาสน์ แสดงตามหลักพุทธศาสนสุภาษิต มักเป็นการเทศน์โดยการอ่านพระคัมภีร์ อาจจะมีบางรูปที่สามารถแสดงธรรมโวหารโดยไม่อ่านตามพระคัมภีร์ แต่ก็มีจำนวนน้อย พระนักเทศน์ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุมาก ไม่ค่อยมีลีลาในการเทศน์ที่ทำให้ผู้ฟังเทศน์สนใจได้^๘

๙) พระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังแสดงธรรมกันในรูปแบบเดิมๆ ทำให้ไม่ค่อยน่าสนใจ ผู้ฟังเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย จะเห็นได้ว่าเมื่อพระเริ่มเทศน์ผู้ฟังก็เริ่มพูดคุยกันไม่ได้ตั้งใจฟังเทศน์แสดงให้เห็นว่าพระนักเทศน์เองก็ยังไม่เป็นที่น่าเลื่อมใส ยังไม่สามารถเทศน์ให้เกิดความน่าสนใจขึ้นได้^๙

๑๐) ส่วนมากพระนักเทศน์จะเทศน์ตามรูปแบบของงาน เช่น งานบวช งานศพ เป็นต้น เรื่องที่เทศน์ก็จะเป็นเรื่องเดิมๆ ที่ไม่น่าสนใจ ผู้ฟังส่วนใหญ่จะไม่ตั้งใจในการฟังเทศน์สักเท่าไร^{๑๐}

๑๑) การเทศน์ของพระนักเทศน์เป็นแบบเก่า ขึ้นธรรมาสน์แล้วเทศน์ตามพระคัมภีร์จึงทำให้ผู้ฟังเทศน์ไม่ค่อยตั้งใจฟัง อาจจะเป็นเพราะเป็นธรรมะที่ได้ฟังแล้วหลายครั้งหลายคราจึงไม่น่าสนใจ^{๑๑}

๑๒) การเทศน์ของพระนักเทศน์ส่วนใหญ่จะเป็นการเทศน์แบบการอ่านตามพระคัมภีร์ทำให้ไม่น่าสนใจไม่น่าติดตาม มีภาพที่พบเห็นเป็นประจำคือเมื่อพระเริ่มเทศน์ญาติโยมก็เริ่มคุยกัน^{๑๒}

^๖ สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรมวิวัช (บุญเลิศ ปญญาวุธ), เจ้าคณะอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ พระครูโกศลสุภกิจ (จ่านง จิตเวโท), เจ้าคณะอำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ พระครูปัญญาชาภรณ์ (ชัยชนะ ชวนปณโณ), เจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ พระครูสิริศุภกิจ (ณรงค์ จิตตสุโก), รองเจ้าคณะอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูวาปีวรรณธรรม (เล็ก มหานาโค), เจ้าคณะตำบลหนองพลับ เขต ๑ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมพิทักษ์ (วิรัตน์ วิรตโน), เจ้าคณะตำบลไร่เก่า-ไร่ใหม่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ปารณเขต (ลำยอง ทิปกโร), เจ้าคณะตำบลปากน้ำปารณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๑๓) จากที่พบเห็นโดยทั่วไปพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มักจะเป็นพระสังฆาธิการเท่านั้น อาจเนื่องด้วยเจ้าภาพรู้จักและให้ความเคารพจึงเจาะจงนิมนต์เฉพาะพระสังฆาธิการที่คุ้นเคยกัน และยังขาดการสนับสนุนส่งเสริมพระนักเทศน์ใหม่ๆ ให้เข้ารับการอบรม^{๑๓}

๑๔) พระนักเทศน์ที่มีความสามารถสูงของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังมีจำนวนไม่มากนัก เพราะไม่มีการฝึกอบรมและพัฒนาพระนักเทศน์ทั้งใหม่และเก่า ตลอดจนขาดแคลนการสนับสนุนจากรัฐบาลในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการฝึกอบรมพระนักเทศน์รุ่นใหม่ๆ ได้^{๑๔}

๑๕) การเทศน์ของพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความเข้าใจง่ายมีการยกเอานิทานมาเป็นอุทาหรณ์ สถานการณ์ต่างๆ เข้ามาประกอบเพื่อช่วยให้เข้าใจได้ง่าย และชัดเจนเห็นจริง^{๑๕}

๑๖) มีพระนักเทศน์เป็นจำนวนไม่มากที่สามารถแสดงธรรมได้อย่างคล่องแคล่วน่าติดตาม มีความชัดเจนในหัวข้อธรรมะที่นำมาแสดง ทำให้ผู้ฟังสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ จำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมพระนักเทศน์รุ่นใหม่ๆ เพิ่มขึ้น^{๑๖}

๑๗) พระนักเทศน์ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถสร้างความน่าสนใจความประทับใจต่อหลักธรรม คำสั่งสอนให้กับประชาชนได้ เพราะการเทศน์ยังเป็นรูปแบบเดิมทำให้ขาดความน่าสนใจ^{๑๗}

๑๘) การแสดงพระธรรมเทศนาเป็นวิธีการที่มีแบบแผนมีหลักการทำให้ผู้ฟังได้รับความรู้ความเข้าใจในพระธรรมได้อย่างครบถ้วนและสามารถรักษาหลักคำสอนดั้งเดิมไว้ได้ แต่ด้วยรูปแบบการเทศน์ที่เป็นแบบเก่าจึงยังไม่ค่อยน่าสนใจ^{๑๘}

๑๙) การแสดงธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังมีรูปแบบเดิมที่ยังสื่อและดึงดูดให้ความสนใจต่อเยาวชนประชาชนได้น้อย ซึ่งรูปแบบการเทศน์แบบเดิมอาจไม่สามารถทำให้เกิดความเข้าใจ

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูปลัดวชิรานันท์ วชิราวุธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ วันกุ่มภา, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นางยุวณิตย์ ศรีศิลป์, ผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.อริสิทธิ์ นุชเนตร, รองคณบดีประจำพื้นที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายจิรวัฒน์ พรหมณี, ปลัดเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ได้อย่างชัดเจน จำเป็นต้องมีการการนำเอาเทคนิค เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเสริมการเทศน์เพื่อให้น่าสนใจเพิ่มขึ้น^{๑๙}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปของการเทศน์ของพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังเป็นการเทศน์ในแบบเดิมๆ หรือแบบโบราณ เป็นการเทศน์ที่ผู้แสดงธรรมกล่าวไปโดยการพูดปกติ ไม่มีการใส่ท่วงทำนองในแบบที่เรียกว่า ทำนองแหล่ จึงทำให้ไม่เป็นที่น่าดึงดูดความสนใจ แต่ก็มีพระนักเทศน์ที่มีความชำนาญแล้วที่สามารถเทศน์ให้ผู้ฟังได้รับความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปใช้เป็นคติธรรมในการดำเนินชีวิตได้ ควรมีการสร้างพระนักเทศน์ใหม่ๆ ให้เพิ่มมากขึ้น ให้มีการจัดฝึกอบรมพัฒนาความสามารถของพระนักเทศน์ให้สามารถประยุกต์รูปแบบการเทศน์ที่แตกต่างไปจากแบบเดิมที่ปฏิบัติกันอยู่ และให้นำเอาอุปกรณ์เครื่องมือเทคโนโลยีเข้ามาใช้เสริมการเทศน์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การเทศน์แบบเดิมๆ อาจไม่สามารถทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างชัดเจน จำเป็นต้องมีการการนำเอาเทคนิค เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเสริมการเทศน์เพื่อให้น่าสนใจเพิ่มขึ้น

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายเกริกชัย ชชาติไทยไตรรงค์, อดีตวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน

ตารางที่ ๔.๑ วิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาของพระนักเทศน์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	พระนักเทศน์จะแสดงธรรมตามที่ได้รับนิมนต์ผู้เทศน์เตรียมตัวไม่ดีพอ ส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการเทศน์โดยการอ่านคัมภีร์ไปเรื่อยๆ ไม่มีการใช้ปฏิภาณไหวพริบเสริมการเทศน์ ที่ไม่อ่านจากคัมภีร์แต่ก็มีจำนวนน้อย เทศน์ในแบบธรรมวัตรไม่มีรูปแบบการเทศน์แบบอื่น เช่น การเทศน์แหล่ การเทศน์ ๓ ธรรมาสน์	๕	๑,๒,๓,๔,๕
๒	การพัฒนาในการเทศน์มีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาประกอบบ้างแต่ยังไม่มากนัก ไม่มีการประยุกต์ลีลาการเทศน์ที่ทำให้ผู้ฟังเกิดความน่าสนใจขึ้นได้ ส่วนมากจะเทศน์ตามรูปแบบของงาน เช่น งานบวช งานศพ เป็นต้น เรื่องที่เทศน์ก็จะเป็นเรื่องเดิมๆ	๕	๖,๗,๘,๙,๑๐
๓	การเทศน์เป็นแบบเก่าได้ฟังแล้วหลายครั้งจึงไม่น่าสนใจไม่น่าติดตามขาดการสนับสนุนส่งเสริมพระนักเทศน์ให้เข้ารับการอบรม	๓	๑๑,๑๒,๑๓
๔	พระนักเทศน์ที่มีความสามารถสูงยังมีจำนวนไม่มากที่สามารถแสดงธรรมมีการยกเอานิทาน มาเป็นอุทาหรณ์ได้อย่างคล่องแคล่วน่าติดตาม	๓	๑๔,๑๕,๑๖
๕	พระนักเทศน์ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถสร้างความน่าสนใจด้วยรูปแบบการเทศน์ที่เป็นแบบเก่าจึงไม่น่าสนใจยิ่งสื่อและดึงดูดให้ความสนใจต่อเยาวชนประชาชนได้น้อย	๓	๑๗,๑๘,๑๙

๔.๒ การสร้างคุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๒.๑ สันทติสนา : การอธิบายชัดเจนแจ่มแจ้ง

๑) พระนักเทศน์ต้องมุ่งเน้นให้ประชาชนได้เข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความคิดตรึงตรอง วิเคราะห์หาเหตุและผลให้เกิดความเข้าใจในหลักธรรมที่พระนักเทศน์นำไปแสดง ให้เกิดปัญญา เข้าใจความเป็นจริง^{๒๐}

๒) พระนักเทศน์อธิบายเนื้อหาที่เป็นหลักธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น หลักแห่งความเคารพซึ่งกันและกัน หลักแห่งความเมตตา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน หรือหลักธรรมที่เป็นหน้าที่ของทุกคน เช่น ความกตัญญูรู้คุณ เป็นต้น ซึ่งอธิบายและชี้ให้เห็นอย่างง่าย ๆ^{๒๑}

๓) เลือกเนื้อหาที่แสดงให้เหมาะสมกับวัยของผู้ฟังเป็นหลัก เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมที่นำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับกฎแห่งกรรม การเกรงกลัวต่อการทำความชั่วพร้อมยกตัวอย่างใกล้ตัว^{๒๒}

๔) เนื้อหาการเทศน์เหมาะสมผู้ฟังสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น^{๒๓}

๕) วิธีการนำเสนอต้องอาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่เพื่อให้เกิดความน่าสนใจในการฟังเทศน์ พระนักเทศน์ต้องมีวิธีการนำเสนอให้เกิดแรงจูงใจหรือหาแนวทางในการนำเสนอด้วยเทคนิคหลายอย่างหลายวิธีการ ต้องขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะตัวของผู้นำเสนอว่าจะมีวิธีการอย่างไร^{๒๔}

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิวิมล (ละเอียด สุนโตะ), เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรมวิภาส (บุญเลิศ ปญฺญาวุโธ), เจ้าคณะอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระราชรัตนวิสุทธิ (ชำนาญ เขมนนโท), รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูสิริศุภกิจ (ณรงค์ จิตตสุโก), รองเจ้าคณะอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นางยุวณิตย์ ศรีศิลป์, ผู้อำนวยการสถานีวิจัยโทรทัศนการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๖) มีประสบการณ์การพูดที่เหมาะสมกับวัยของผู้ฟัง การใช้คำพูดที่เป็นกันเอง แทรกอารมณ์ขันเพื่อไม่ให้น่าเบื่อ ยกตัวอย่างประกอบหลายๆ เพื่อให้ น่าสนใจและติดตามสอดแทรกเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง ตามข่าวหน้าหนังสือพิมพ์ และต้องมีความรอบรู้ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบันรวมทั้งวิเคราะห์ได้ดี^{๒๕}

๗) พระนักเทศต้องพูดและยกตัวอย่างบุคคลใกล้ตัวให้เห็น เช่น ยกตัวอย่างของ พ่อ แม่ ให้เห็นการกระทำที่ผ่านมาแล้วหรือกำลังทำอยู่ให้เห็นประจักษ์ชัด^{๒๖}

๘) ใช้เทคนิคชักจูงให้ที่เหมาะสม มีความสามารถในการพูดโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังสร้างบรรยากาศการบรรยายธรรมะได้เหมาะสม มีความสามารถในการใช้คำพูดที่สื่อสารออกมาชัดเจน^{๒๗}

๙) พระนักเทศน์ต้องฝึกทักษะในการพูดชักจูงให้ผู้ฟังอยู่ในอาการเฝ้ายาม ใช้เวลาการบรรยายธรรมะไม่สั้นและยาวจนเกินไป กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการตอบปัญหาธรรม มีการประเมินผลหลังการบรรยาย^{๒๘}

๑๐) พระนักเทศน์ต้องวางตัวเป็นกันเองและทำความคุ้นเคยสนิทสนมเพื่อตัดช่องว่างความเกรงกลัว มีบุคลิกภาพที่บ่งบอกถึงความมีเมตตา รักใคร่ และวางตัวให้เหมาะสมในการเป็นผู้แสดงธรรม^{๒๙}

๑๑) พระนักเทศน์ต้องมีความสามารถบรรยายให้ผู้ฟังมองเห็นภาพเสมือนกับตนเองได้เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์นั้น หรือกำลังทำสิ่งนั้นอยู่^{๓๐}

๑๒) พระนักเทศน์ต้องเป็นผู้มีประสบการณ์สามารถทำให้ผู้ฟังมีความเข้าใจที่ถูกต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจติดตามข่าวสารและเหตุการณ์ในปัจจุบันเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการเทศน์^{๓๑}

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ปราณเขต (ลำยอง ทิปกโร), เจ้าคณะตำบลปากน้ำปราณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิญาณ (บุญเตือน สิริธมโม), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปณฺหาสิริ), เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระเมธีคุณาภรณ์ (อุดม สิริวัฒนโณ), เจ้าคณะอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูโกศลสุภกิจ (จ่านง จิตเวโท), เจ้าคณะอำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมพิทักษ์ (วิรัตน์ วิรตโน), เจ้าคณะตำบลไร่เก่า-ไร่ใหม่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๑๓) เป็นผู้มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารทั้งในอดีตและปัจจุบันได้ดี สามารถนำเอาความรู้ของผู้อื่นมาถ่ายทอดให้ผู้ฟังเข้าใจได้ดี^{๓๒}

๑๔) เป็นผู้สามารถจับใจความคำอธิบายในหลักธรรมเพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ ของผู้ที่สร้างคุณงามความดี ทั้งตัวบุคคล เหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบันเพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวสร้างความสนใจ อันจะทำให้เกิดแรงจูงใจกับผู้ฟังที่จะทำความดีได้^{๓๓}

๑๕) ต้องเน้นการเทศน์ให้เป็นรูปธรรมมีการยกกรณีตัวอย่างหรือเหตุการณ์ที่พบเห็น โดยทั่วไปมาเป็นหัวข้อในการเทศน์โดยใช้การนำเสนอด้วยวิธีการสมมติ^{๓๔}

๑๖) เทศนาโดยการเล่านิทานประกอบเพื่อให้ชัดเจนเข้าใจง่ายฟังแล้วชัดเจนเห็นจริงทำให้ผู้ฟังเพลิดเพลินไม่รู้สึกเบื่อหน่าย^{๓๕}

๑๗) พระนักเทศน์ต้องเน้นการให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่นำมาจากพระไตรปิฎก และความรู้ที่นั้นสามารถที่จะนำมาแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้จริง^{๓๖}

๑๘) การเทศนาต้องอธิบายรายละเอียดในแต่ละหัวข้อให้ชัดเจนไปตามลำดับโดยละเอียด เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจไม่ข้ามไปข้ามมาทำให้ผู้ฟังสับสน^{๓๗}

๑๙) พระนักเทศน์ต้องเริ่มอธิบายจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายยกตัวอย่างที่เห็นชัดเจน เริ่มจากสิ่งที่เข้าใจง่ายไปหาสิ่งที่เห็นเข้าใจยาก อธิบายเท่าที่จำเป็นพอดีเพื่อให้เกิดความเข้าใจ^{๓๘}

สรุปได้ว่า พระนักเทศน์ต้องมุ่งเน้นให้ประชาชนได้เข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความคิดตรึงตรอง วิเคราะห์หาเหตุและผลให้เกิดความเข้าใจ อธิบายเนื้อหาที่เป็นหลักธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น หลักแห่งความเคารพซึ่งกันและกัน หลักแห่งความเมตตา

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ วันกุ่มภา, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.อริสฤทธิ์ นุชเนตร, รองคณบดีประจำพื้นที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายจิรวิวัฒน์ พราหมณี, ปลัดเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระครูปลัดวชิรานันท์ วชิราวุโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระครูวาปีวรรณธรรม (เล็ก มหานาโค), เจ้าคณะตำบลหนองพลับ เขต ๑ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายเกริกชัย ขาดีไทยไตรงรงค์, อดีตวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาชาภรณ์ (ชัยชนะ ขวนปญโญ), เจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน หรือกิจกรรมที่เป็นหน้าที่ของทุกคน เช่น ความกตัญญูรู้คุณ เป็นต้น เลือกเนื้อหาที่แสดงให้เห็นเหมาะสมกับวัยของผู้ฟังเป็นหลักเพื่อให้เกิดประโยชน์ มีวิธีการนำเสนอให้เกิดแรงจูงใจหรือหาแนวทางในการนำเสนอด้วยเทคนิคหลายอย่างหลาย คำพูดที่เป็นกันเอง ทำความคุ้นเคยสนิทสนมเพื่อตัดช่องว่างความเกรงกลัว เทศนาโดยการเล่านิทานประกอบเพื่อให้ชัดเจนเข้าใจง่ายฟังแล้วชัดเจนเห็นจริงทำให้ผู้ฟังเพลิดเพลินไม่รู้สึกลำบากเบื่อหน่าย

ตารางที่ ๔.๒ วิเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ด้านสันติศาสนา : การอธิบายชัดเจนแจ่มแจ้ง

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	มีประสบการณ์การพูดที่เหมาะสมกับวัยของผู้ฟัง มุ่งเน้นให้ประชาชนได้เข้าใจในหลักธรรมคำสอน อธิบายและชี้ให้เห็นอย่างง่ายๆ เลือกเนื้อหาที่แสดงให้เห็นเหมาะสมกับวัยของผู้ฟัง เพื่อให้เกิดประโยชน์ นำเสนอให้เกิดแรงจูงใจ	๖	๑,๓,๖,๙,๑๒,๑๕
๒	และยกตัวอย่างบุคคลใกล้ตัวให้เห็น มีความสามารถในการพูดโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังให้ผู้ฟังอยู่ในอาการเยียบสงบ วางตัวเป็นกันเอง และทำความคุ้นเคยสนิทสนมเพื่อตัดช่องว่างความเกรงกลัว	๔	๒,๔,๕,๑๗
๓	สามารถบรรยายให้ผู้ฟังมองเห็นภาพเสมือนกับตนเองได้เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์นั้น ติดตามข่าวสารและเหตุการณ์ในปัจจุบันเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการเทศน์ วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารทั้งในอดีตและปัจจุบันได้ดี	๓	๗,๑๑,๑๔
๔	อธิบายในหลักธรรมเพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ มีการยกกรณีตัวอย่างหรือเหตุการณ์ที่พบเห็น โดยทั่วไปมาเป็นหัวข้อโดยการเล่านิทานประกอบเพื่อให้ชัดเจนเข้าใจง่าย	๓	๑๓,๑๖,๑๘
๕	เน้นการให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่นำมาจากพระไตรปิฎก อธิบายรายละเอียดในแต่ละหัวข้อให้ชัดเจน อธิบายจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่าย	๓	๘,๑๐,๑๙

๔.๒.๒ สมาทปนา คือ อธิบายให้เข้าใจจริงใจ

๑) พระนักเทศน์ต้องเป็นผู้มีประสบการณ์และความสามารถเทศนาอธิบายธรรมให้ประชาชนเข้าใจในสิ่งที่อธิบายได้ถูกต้อง มีความรู้ด้านข่าวสารและเหตุการณ์ในปัจจุบันและสามารถยกตัวอย่างของบุคคลที่ประชาชนให้ความนับถือมาประกอบการเทศน์^{๓๙}

๒) เนื้อหาในการเทศน์ต้องเหมาะกับกลุ่มผู้ฟังและต้องสอดแทรกเนื้อหาของกฎแห่งกรรม หรือความดีความชั่ว เพื่อให้กลุ่มผู้ฟังได้มองเห็นผลของการทำดีทำชั่ว^{๔๐}

๓) พระนักเทศน์ต้องเน้นการเทศน์สอนให้ผู้ฟังรักษาศีล ๕ ควบคู่กับการฝึกปฏิบัตินั่งสมาธิ และสวดมนต์ไหว้พระ^{๔๑}

๔) พระนักเทศน์ต้องพัฒนาวิธีการสอนหลากหลายรูปแบบ โดยบรรยายเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจในหลักธรรมคำสอนเพื่อให้เกิดแรงจูงใจที่จะทำความดี^{๔๒}

๕) สามารถเทศนาบรรยายจนเกิดความซาบซึ้งทำให้ผู้ฟังหันมาสนใจ แนะนำชักชวนโน้มน้าวให้ผู้ฟังเปิดใจยอมรับ^{๔๓}

๖) เนื้อหาที่เทศน์ต้องอธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจง่ายมีเนื้อหาแปลกใหม่ และไม่เป็นเนื้อหาที่รุนแรงหรือโจมตีใคร^{๔๔}

๗) พระนักเทศน์ต้องมีความสามารถในการเล่นคำ เล่นภาษา หรือแปลความหมายในทางธรรมให้เป็นภาษาที่ฟังแล้วไม่ซับซ้อนหรือยากจนเกินไปทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย^{๔๕}

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิวิมล (ละเอียด สุทนโต), เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปณฺณาสิริ), เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระครูสิริศุภกิจ (ณรงค์ จิตตสุโภ), รองเจ้าคณะอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระครูโกศลสุภกิจ (จ่านง จิตเวโท), เจ้าคณะอำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมพิทักษ์ (วิรัตน์ วิรัตน์), เจ้าคณะตำบลไร่เก่า-ไร่ใหม่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระครูวาปีวรรณธรรม (เล็ก มหานาโค), เจ้าคณะตำบลหนองพลับ เขต ๑ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ปธานเขต (ลำยอง ทิปกโร), เจ้าคณะตำบลปากน้ำปราณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๘) สามารถยกข้อเปรียบเทียบช่วยให้หัวข้อธรรมที่ลึกซึ้งเข้าใจได้ยากให้สามารถเข้าใจได้ง่ายไม่ซับซ้อน^{๔๖}

๙) พระนักเทศน์ต้องมีน้ำเสียงอ่อนโยนอ่อนหวานแต่ไม่แข็งกระด้างในการพูดไม่ลากเสียง ไม่เทศน์เรื่อย ๆ จนน่ารำคาญ นักเทศน์ต้องเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นว่องไวไม่ใช่ลูกรู้ลูก^{๔๗}

๑๐) พระนักเทศน์ต้องพัฒนาปรับเปลี่ยนและเสริมสร้างความสามารถของตน ให้สามารถนำเอาหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ได้ในสังคมปัจจุบัน นำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเทศน์ให้มากขึ้น ปรับรูปแบบการเทศน์เพื่อทำให้น่าติดตามไม่น่าเบื่อ มีหัวข้อธรรมะที่หลากหลาย สามารถนำเอาหลักการ ทฤษฎีอื่นๆ นอกเหนือจากพุทธศาสนาสุภาสิตมาใช้เทศน์^{๔๘}

๑๑) พระนักเทศน์จะต้องวางตนให้เหมาะกับหน้าที่ที่ได้รับ มีความสุขุมและความเป็นมิตรกับผู้คนรอบตัว รู้จักวิธีการแสดงธรรมที่หลากหลาย เช่น การแสดงธรรมแบบปกติทั่วไป การปาฐกถาธรรม การบรรยายธรรม เป็นต้น และต้องเตรียมพร้อมเสมอ^{๔๙}

๑๒) การเทศน์ต้องเลือกหัวข้อธรรมให้ตรงกับกลุ่มผู้ฟังตามบริบทของพื้นที่ที่แสดงโดยไม่ขัดกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีของพื้นที่นั้นๆ^{๕๐}

๑๓) พระนักเทศน์ต้องศึกษาข้อมูลทางเนื้อหาสาระที่ชัดเจนเป็นประโยชน์กับผู้ฟัง และนำมาประยุกต์เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันเพื่อโน้มน้าวให้ผู้ฟังสนใจ^{๕๑}

๑๔) พระนักเทศน์ต้องสร้างศรัทธาสรางความประทับใจให้กับผู้ฟัง ใช้ภาษาร่วมสมัยเพื่อให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน มีการยกตัวอย่างของผู้ที่ทำความดีแล้วได้ดีเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเป็นการจูงใจให้ทำความดี^{๕๒}

^{๔๖} สัมภาษณ์ นางยุวณิตย์ ศรีศิลป์, ผู้อำนวยการสถานีวิจัยโทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม อำเภอดงหลวง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระราชรัตนวิสุทธิ (ชานาญ เขมมนโท), รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรมวิภา (บุญเลิศ ปญญาวุโธ), เจ้าคณะอำเภอดงหลวง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระเมธีคุณาภรณ์ (อุดม สิริวัฒนโณ), เจ้าคณะอำเภอมืองประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระครูปลัดวชิรานันท์ วชิราวุโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นายเกริกชัย ขาดีไทยไตรรงค์, อดีตวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิญาณ (บุญเดือน สิริธมโม), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๑๕) พระนักเทศน์ต้องเป็นผู้มีความคล่องแคล่วเพียบพร้อมไปด้วยความสามารถ มีกิริยามารยาทเรียบร้อยเป็นที่น่าเลื่อมใส พุดจาไพเราะน่าฟัง^{๕๓}

๑๖) พระนักเทศน์ต้องมีรูปแบบ ทักษะ สীลา ในการเทศน์การพูดมีข้อคิดที่น่าสนใจ สามารถสะกิดผู้ฟังให้สนใจ นำเสนอเนื้อหาที่ชัดเจน^{๕๔}

๑๗) ต้องคิดหาวิธีการเทศน์เพื่อจูงใจผู้ฟังปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีความสนใจอยากฟังธรรมะ^{๕๕}

๑๘) พระนักเทศน์ต้องมีการประยุกต์การเทศน์ให้มีรูปแบบที่น่าสนใจเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธเจ้า เช่น นำเอาคำพูดที่ฮิตๆ เนื้อเรื่องละครมาสอดแทรกด้วยธรรมะเล็กๆ น้อยๆ เพื่อให้การเทศน์เกิดความน่าสนใจและสร้างความประทับใจแก่ผู้ฟัง^{๕๖}

๑๙) เทศนาในสิ่งที่เข้าใจได้ง่ายสอนเฉพาะในสิ่งที่ควรสอนเพื่อมุ่งให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจในสิ่งที่สอนเป็นสำคัญโดยไม่ยกตนเป็นสำคัญและไม่พูดกระทบผู้อื่นหรือเสียสืผู้อื่น^{๕๗}

สรุปได้ว่า ท่ออธิบายได้ถูกต้อง เนื้อหาในการเทศน์ต้องเหมาะกับกลุ่มผู้ฟังและต้องสอดแทรกเนื้อหาของกฎแห่งกรรมหรือความดีความชั่ว สอนให้ผู้ฟังรักษาศีล ๕ ควบคู่กับการฝึกปฏิบัติพัฒนาวิธีการสอนหลากหลายรูปแบบบรรยายจนเกิดความซาบซึ้งทำให้ผู้ฟังหันมาสนใจ แนะนำชักชวนโน้มน้าวให้ผู้ฟังเปิดใจยอมรับ มีเนื้อหาแปลกใหม่มีความสามารถในการเล่นคำ เล่นภาษา หรือแปลความหมายในทางธรรมให้เป็นภาษาที่ฟังแล้วไม่ซับซ้อนหรือยากจนเกิน ยกข้อเปรียบเทียบช่วยให้หัวข้อธรรมที่ลึกซึ้งเข้าใจได้ยากให้สามารถเข้าใจได้ง่าย มีน้ำเสียงอ่อนโยน อ่อนหวานแต่ไม่แข็งกระด้าง ปรับรูปแบบการเทศน์เพื่อทำให้น่าติดตามไม่น่าเบื่อรู้จักวิธีการแสดงธรรมที่หลากหลาย เลือกหัวข้อธรรมให้ตรงกับกลุ่มผู้ฟังตามบริบทของพื้นที่ที่แสดงโดยไม่ขัดกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีของพื้นที่นั้นๆ ศึกษาข้อมูลทางเนื้อหาสาระที่ชัดเจนเป็นประโยชน์กับผู้ฟัง คิดหาวิธีการเทศน์เพื่อจูงใจผู้ฟังปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีความสนใจอยากฟังธรรมะ นำเอา

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาชาภรณ์ (ชัยชนะ ขวนปญโญ), เจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.อธิสิทธิ์ นุชเนตร, รองคณบดีประจำพื้นที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ วันกุ่มภา, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์ นายจิรวัฒน์ พรหมณี, ปลัดเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์ นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

คำพูดที่ฮิตๆ เนื้อเรื่องละครมาสอดแทรกด้วยธรรมะเล็กๆ น้อยๆ เทศนาในสิ่งที่เข้าใจได้ง่ายสอนเฉพาะในสิ่งที่ควรสอนเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ

ตารางที่ ๔.๓ วิเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ด้านสมาทปนา คือ อธิบายให้เข้าใจงูใจ

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	เทศนาอธิบายธรรมให้เข้าใจในสิ่งที่ถูกต้อง เนื้อหาเหมาะกับกลุ่มผู้ฟังสอดแทรกเนื้อหาของกฎแห่งกรรมความดีความชั่ว สอนให้ผู้ฟังรักษาศีล ๕ ควบคู่กับการฝึกปฏิบัติ พัฒนาวิธีการสอนหลากหลายรูปแบบบรรยายจนเกิดความซาบซึ้งทำให้ผู้ฟังหันมาสนใจ	๕	๑,๕,๗,๙,๑๑
๒	มีเนื้อหาแปลกใหม่มีความสามารถในการเล่นคำ เล่นภาษา หรือแปลความหมายในทางธรรมที่ฟังแล้วไม่ซับซ้อนหรือยากจนเกินไป ยกข้อเปรียบเทียบที่ลึกซึ้งเข้าใจได้ยากให้เข้าใจได้ง่าย มีน้ำเสียงอ่อนโยนอ่อนหวานแต่ไม่แข็งกระด้าง	๔	๓,๑๐,๑๒,๑๕
๓	ปรับรูปแบบการเทศน์เพื่อทำให้น่าติดตามไม่น่าเบื่อรู้จักวิธีการแสดงธรรมที่หลากหลาย เลือกหัวข้อธรรมให้ตรงกับกลุ่มผู้ฟังตามบริบทของพื้นที่ที่แสดงศึกษาข้อมูลทางเนื้อหาสาระที่ชัดเจนเป็นประโยชน์กับผู้ฟัง	๔	๔,๖,๑๓,๑๙
๔	สร้างศรัทธาความประทับใจให้กับผู้ฟัง พระนักเทศน์ต้องมีความคล่องแคล่วเพียบพร้อมไปด้วยความสามารถ มีรูปแบบ ทักษะ ลีลา ในการเทศน์การพูดมีข้อคิดที่น่าสนใจ	๓	๒,๘,๑๖
๕	คิดหาวิธีการเทศน์เพื่อจูงใจผู้ฟังนำเอาคำพูดที่ฮิตๆ เนื้อเรื่องละครมาสอดแทรกด้วยธรรมะเล็กๆ น้อยๆ เทศนาในสิ่งที่เข้าใจได้ง่ายสอนเฉพาะในสิ่งที่ควรสอน	๓	๑๔,๑๗,๑๘

๔.๒.๓ สมุตเตชนา คือ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นแกล้าวก้า

๑) พระนักเทศน์ต้องมีความกล้าในการแสดงธรรมในสถานที่ต่างๆ เช่น วิฑยุ โทรทศน์ หรือในงานที่มีผู้ใหญ่หรือพระเถรเข้าฟังด้วยต้องมีความมั่นใจในตนเองไม่เกิดความประหม่าในขณะแสดงธรรม^{๕๘}

๒) คณะสงฆ์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ต้องกำหนดนโยบายโครงการสร้างพระนักเทศน์ใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้พระนักเทศน์ที่มีอยู่เข้ารับการอบรมเพิ่มเสริมความสามารถเพิ่มขึ้นให้ทันสมัยขึ้น^{๕๙}

๓) ปลุกจิตสำนึกให้ผู้ฟังเกิดกำลังใจเพื่อให้เกิดความแข็งแกร่งมีความอุสาหะที่จะทำหน้าที่การงานของตนให้ประสบความสำเร็จโดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก^{๖๐}

๔) คณะสงฆ์ต้องจัดให้มีการฝึกฝนทางการเทศน์โดยเฉพาะเพื่อให้พระนักเทศน์มีความสามารถ มีการพัฒนาสร้างความมั่นใจในการแสดงธรรมได้ดียิ่งขึ้น^{๖๑}

๕) พระสังฆาธิการระดับบริหารควรมีนโยบายในการส่งเสริมให้มีพระนักเทศน์รุ่นใหม่ๆ เพิ่มขึ้น และให้พระนักเทศน์ที่มีอยู่แล้วได้รับการพัฒนาเพิ่มความสามารถขึ้นเป็นประจำทุกๆ ปี^{๖๒}

๖) พระนักเทศน์ต้องรู้จักปรับตัวให้ทันกับสังคมในยุคปัจจุบันต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาเพื่อให้ทันโลกาภิวัตน์^{๖๓}

๗) คณะสงฆ์ต้องสร้างพระนักเทศน์ที่มีจิตใจใฝ่ในธรรมอย่างแท้จริง มีความเลื่อมใส ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความอดทนต่อการฝึกฝน เพื่อทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๖๔}

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ปราณเขต (ถ่าง ทิปโกโร), เจ้าคณะตำบลปากน้ำปราณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิวิมล (ละเอียด สุทนโต), เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรมวิรัช (บุญเลิศ ปณณวโร), เจ้าคณะอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิญาณ (บุญเตือน สิริธมโม), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระครูโกศลสุภกิจ (จ่านง จิตเวโท), เจ้าคณะอำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๓} สัมภาษณ์ พระครูสิริศุภกิจ (ณรงค์ จิตตสุโก), รองเจ้าคณะอำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๘) พระนักเทศน์ต้องรู้จักหน้าที่มีความตั้งมั่นอยู่ในความรับผิดชอบของตัวเอง ระลึกอยู่เสมอว่าการทำหน้าที่ของตนเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงตลอดไป^{๖๕}

๙) พระนักเทศน์ต้องมีความเสียสละทั้งร่างกายแรงใจ และทุ่มเทความคิด ฝึกปฏิบัติให้จิตใจมีความมั่นคง ฝึกฝนการพูดให้คล่องแคล่วไม่ติดขัด^{๖๖}

๑๐) ต้องกำหนดแนวนโยบายเพื่อส่งเสริมให้มีการสร้างพระนักเทศน์รุ่นใหม่ๆ เพิ่มขึ้น จัดการอบรมพัฒนาพระนักเทศน์เก่าที่มีอยู่แล้วให้มีความสามารถเพิ่มขึ้น อาจจะอบรมฝึกปฏิบัติการให้เรียนรู้เอาเทคโนโลยีการสื่อสารไปใช้ในการเทศน์ได้ดียิ่งขึ้น^{๖๗}

๑๑) คณะสงฆ์สนับสนุนให้พระนักเทศน์ใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ เพื่อคิดค้นเทคนิคและวิธีการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ประชาชนให้ตรงกับความต้องการและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง^{๖๘}

๑๒) จัดโครงการฝึกอบรมพระนักเทศน์ระดับภาคเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบของพระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียงเพื่อนำรูปแบบมาบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อให้มีความหลากหลาย^{๖๙}

๑๓) พระนักเทศน์ต้องมีความระมัดระวังในคำพูดรักษาสมณสาธูป การแสดงออกต้องมีความเหมาะสมไม่ตลกคึกคะนองจนเกินงาม เสนอเนื้อหาหลักธรรมที่ถูกต้องชัดเจน^{๗๐}

๑๔) คณะสงฆ์ในจังหวัดต้องพัฒนาพระนักเทศน์ให้มีความชำนาญในการขึ้นแสดงธรรม ฝึกฝนจนคล่องมีการเปิดการอบรมพระนักเทศน์ประจำจังหวัดให้มีจำนวนมากขึ้นเพราะการเทศน์เป็นส่วนหนึ่งของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๗๑}

^{๖๕} สัมภาษณ์ นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระเมธีคุณาภรณ์ (อุดม สิริวัฒนโณ), เจ้าคณะอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปญฺญาสิริ), เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาชาภรณ์ (ชัยชนะ ขวนปญฺโญ), เจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๙} สัมภาษณ์ พระราชรัตนวิสุทธิ (ชานาญ เขมนนฺโท), รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๐} สัมภาษณ์ พระครูวาปีวรัธรรม (เล็ก มหานาโค), เจ้าคณะตำบลหนองพลับ เขต ๑ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๑} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมพิทักษ์ (วิรัตน์ วิรตโน), เจ้าคณะตำบลไร่เก่า-ไร่ใหม่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๒} สัมภาษณ์ นายเกริกชัย ชชาติไทยไตรรงค์, อดีตวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๑๕) ต้องทำให้เป็นนโยบายในการพัฒนาพระนักเทศน์อย่างต่อเนื่อง มีการเชิดชูเกียรติพระนักเทศน์ให้เป็นรูปธรรม มีการมอบรางวัลให้กับพระนักเทศน์ประจำจังหวัดที่มีความสามารถ^{๗๒}

๑๖) จัดให้มีการแข่งขัน หรือประกวดพระนักเทศน์ในระดับต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นตำบล อำเภอและจังหวัด เพื่อให้พระนักเทศน์เก่งๆ แสดงธรรมแก่ประชาชนได้^{๗๓}

๑๗)

๑๘) จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมและฝึกอบรมพระนักเทศน์ให้มีทักษะและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มีจำนวนพระนักเทศน์เพิ่มมากขึ้น^{๗๔}

๑๙) ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ต้องจะจัดให้มีการอบรมพระนักเทศน์ให้มีการพัฒนาความสามารถของพระนักเทศน์ให้กล้าแสดงออกมากขึ้น ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาให้เป็นนักเทศน์ได้มากขึ้น^{๗๕}

สรุปได้ว่า คณะสงฆ์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ต้องกำหนดนโยบายส่งเสริมให้มีพระนักเทศน์รุ่นใหม่ๆ ให้พระนักเทศน์ที่มีอยู่เข้ารับการอบรมเพิ่มเสริมความสามารถเพิ่มขึ้น มีการพัฒนาสร้างความมั่นใจในการแสดงธรรม มีความกล้าในการแสดงธรรมในสถานที่ต่างๆ เช่น วิฑู โทรทัศน์ พระนักเทศน์ต้องรู้จักปรับตัวให้ทันกับสังคมในยุคปัจจุบันต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาเพื่อให้ทันโลกาภิวัตน์ คณะสงฆ์ต้องสร้างพระนักเทศน์ที่มีจิตใจใฝ่ในธรรมะอย่างแท้จริง รู้จักหน้าที่ที่มีความมุ่งมั่นอยู่ในความรับผิดชอบมีความเสียสละ รู้จักปรับตัวให้ทันกับสังคมในยุคปัจจุบัน อบรมให้เรียนรู้ นำเอาเทคโนโลยีการสื่อสาร รูปแบบของพระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียง คิดค้นเทคนิคและวิธีการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ประชาชน ปลุกจิตสำนึกให้ผู้ฟังเกิดกำลังใจ การแสดงออกต้องมีความเหมาะสมไม่ตลกคึกคะนองจนเกินงาม พัฒนาพระนักเทศน์ให้มีความชำนาญในการขึ้นแสดงธรรม จัดให้มีการแข่งขันหรือประกวดพระนักเทศน์ในระดับต่างๆ มอบรางวัลให้กับพระนักเทศน์ประจำจังหวัดที่มีความสามารถ

^{๗๒} สัมภาษณ์ นางยุวณิตย์ ศรีศิลป์, ผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม อำเภอสทิงพระ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๓} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.อธิสิทธิ์ นุชเนตร, รองคณบดีประจำพื้นที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๗๔} สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ วันกุ่มภา, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๗๕} สัมภาษณ์ นายจิรวัฒน์ พรหมณี, ปลัดเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๔ วิเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ด้านสมุตเตชา คือ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ลูก้า

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	ส่งเสริมให้มีพระนักเทศน์รุ่นใหม่ๆ ให้พระนักเทศน์ที่มีอยู่เข้ารับการอบรมเพิ่มเสริมความสามารถเพิ่มขึ้น มีการพัฒนาสร้าง ความมั่นใจในการแสดงธรรม มีความกล้าในการแสดงธรรมในสถานที่ต่างๆ เช่น วิฑู โทรทัศน์	๕	๑,๒,๗,๑๒
๒	สร้างพระนักเทศน์ที่มีจิตใจใฝ่ในธรรมะอย่างแท้จริง รู้จักหน้าที่ที่มีความต้งมั่นอยู่ในความรับผิดชอบมีความเสียสละ รู้จักปรับตัวให้ทันกับสังคมในยุคปัจจุบัน	๔	๔,๕,๙,๑๗
๓	อบรมให้เรียนรู้เอาเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบของพระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียง คิดค้นเทคนิคและวิธีการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ประชาชน ปลุกจิตสำนึกให้ผู้ฟังเกิดกำลังใจการแสดงออกต้องมีความเหมาะสมไม่ตลกคึกคะนองจนเกินงาม	๕	๓,๖,๘,๑๐, ๑๑
๔	พัฒนาพระนักเทศน์ให้มีความชำนาญในการขึ้นแสดงธรรม จัดให้มีการแข่งขัน หรือประกวดพระนักเทศน์ในระดับต่างๆ มอบรางวัลให้กับพระนักเทศน์ประจำจังหวัดที่มีความสามารถ	๓	๑๕,๑๖,๑๙
๕	ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างจริงจังให้มีทักษะและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอกล้าแสดงออกมากขึ้น	๓	๑๓,๑๔,๑๘

๔.๒.๔ สัมปหังสนา คือ สร้างความร่าเริง

๑) เทศนาเพื่อให้ธรรมะเป็นสิ่งขโมยใจให้ผู้ฟังรู้สึกชื่นบาน ให้กำลังใจกับผู้ที่ยึดติดทุกข์แท้ให้มีความหวังกับปัญหาชีวิตให้กลับมามีความมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้^{๗๖}

๒) พระนักเทศน์ต้องมีการยกตัวอย่างประกอบหรือเล่านิทานประกอบที่สนุกสนานเพื่อไม่ให้ผู้ฟังเบื่อหน่ายและสามารถจดจำได้ง่ายเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินในการฟังธรรม^{๗๗}

๓) มีการเปรียบเทียบหลักธรรมกับสิ่งรอบตัวเพื่อให้เห็นเด่นชัดเข้าใจง่าย หรือพูดให้ผู้ฟังติดตามเพื่อหาคำตอบเพื่อเป็นการให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการเทศน์^{๗๘}

๔) พระนักเทศน์ต้องมีความสามารถในการเทศน์ได้หลากหลายรูปแบบ รู้จักนำเอาอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เข้ามาช่วยเสริมการเทศน์ให้มีความสนุกสนานน่าสนใจมากขึ้น^{๗๙}

๕) พระสังฆาธิการระดับบริหารการปกครองต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนเรื่องนักเทศน์และการเทศน์เพราะเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของพระภิกษุที่ต้องปฏิบัติ ควรจัดให้มีการอบรมพระเพื่อให้มีความสามารถในการเทศน์หลากหลายรูปแบบเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง^{๘๐}

๖) ต้องจัดให้มีโครงการฝึกอบรมพระนักเทศน์ประจำจังหวัดประจำปี เพื่อเป็นการสร้างพระใหม่ให้เป็นพระนักเทศน์ พร้อมทั้งให้พระนักเทศน์ที่มีอยู่แล้วได้พัฒนาการเทศน์ให้มีความสามารถมากขึ้น^{๘๑}

๗) ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ต้องจะจัดให้มีการอบรมพระนักเทศน์ให้มีการพัฒนาความสามารถของพระนักเทศน์ให้กล้าแสดงออกมากขึ้น ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาให้เป็นนักเทศน์ได้มากขึ้น^{๘๒}

^{๗๖} สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปณณาสิริ), เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิวิมล (ละเอียด สุนทโร), เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๘} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิญาณ (บุญเตือน สิริธมโม), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๙} สัมภาษณ์ พระครูวาปีวรรณธรรม (เล็ก มหานาโค), เจ้าคณะตำบลหนองพลับ เขต ๑ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๐} สัมภาษณ์ พระครูปลัดวชิรณันท์ วชิราวุโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมพิทักษ์ (วิรัตน์ วิรตโน), เจ้าคณะตำบลไร่เก่า-ไร่ใหม่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๘) พัฒนาพระนักเทศน์ด้วยการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้ทันกับยุคสมัยปัจจุบัน มีความสามารถในการเลือกเนื้อหาที่จะเทศน์ให้เหมาะสมกับกลุ่มคนทุกเพศทุกวัย^{๘๓}

๙) ส่งเสริมพระนักเทศน์ให้เข้ารับการอบรมเพิ่มเสริมความสามารถปรับรูปแบบการเทศน์ เพื่อให้ทันสมัยน่าติดตาม^{๘๔}

๑๐) นำเสนอเนื้อหาที่เป็นเรื่องใกล้ตัวให้น่าสนใจ และตื่นเต้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในชีวิตประจำวันได้^{๘๕}

๑๑) พระนักเทศน์ต้องพิจารณาคุณสมบัติของผู้ฟังว่าอยู่ในสภาวะใด เช่น อยู่ในภาวะ สูญเสีย หรือประสบปัญหาไม่ควรเทศน์ในเรื่องที่โศกเศร้าเกินไปหรือสนุกเกินไป ควรเป็นเรื่องที่ให้อำนาจใจกับผู้ฟังเพื่อให้มีจิตใจดีขึ้น^{๘๖}

๑๒) พระนักเทศน์เมื่อยกคำบาลีขึ้นมาอ้างต้องอธิบายขยายความให้ชัดเจนว่าคำนั้นมี ความหมายอย่างไรเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเข้าใจและสนใจอยากรู้ความหมายของหลักธรรมคำสอนที่ แท้จริง^{๘๗}

๑๓) พระนักเทศน์ต้องสร้างบรรยากาศในการเทศน์ไม่ให้เครียดจนเกินไป คือไม่เน้นใน หลักธรรมที่ยากเกินไปจนฟังไม่รู้เรื่อง^{๘๘}

๑๔) พระนักเทศน์ต้องมีความสามารถอธิบายรายละเอียดของเรื่องที่เทศน์ได้ทั้งหมด สามารถ แสดงธรรมได้อย่างคล่องแคล่วน่าติดตาม มีความชัดเจนในหัวข้อธรรมะที่นำมาแสดง สามารถสร้าง ความน่าสนใจความประทับใจต่อหลักธรรมคำสอนให้กับประชาชนได้^{๘๙}

^{๘๒} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ปธานเขต (ลำยอง ทิปกโร), เจ้าคณะตำบลปากน้ำปธาน จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาชาภรณ์ (ชัยชนะ ขวนปญโญ), เจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรมวิรัช (บุญเลิศ ปญญาวุธ), เจ้าคณะอำเภอดำรงวิทยะ จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์ พระราชรัตนวิสุทธิ (ชานาญ เขมนนโท), รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๖} สัมภาษณ์ พระครูโกศลสุภกิจ (จ่านง จิตเวโท), เจ้าคณะอำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๗} สัมภาษณ์ พระเมธีคุณาภรณ์ (อุดม สิริวัฒนโธ), เจ้าคณะอำเภอมืองประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๘} สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ วันกุ่มภา, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

๑๕) พระนักเทศน์ต้องมีความสามารถเฉพาะตัวในการเทศน์เพื่อให้น่าสนใจและน่าติดตามสอดแทรกเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง มีคำอธิบายในหลักธรรมควบคู่กันไปด้วยเพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ เน้นการให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาแก่ผู้ฟัง^{๙๐}

๑๖) พระนักเทศน์ต้องมีวิธีการแสดงพระธรรมเทศนาที่มีแบบแผนมีหลักการทำให้ผู้ฟังได้รับความรู้ความเข้าใจในพระธรรมได้อย่างครบถ้วนและสามารถรักษาคำสอนดั้งเดิมไว้ได้^{๙๑}

๑๗) มีการยกตัวอย่างจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นชัด พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดเพื่อให้ผู้ฟังสามารถลำดับและมองเห็นภาพสถานการณ์ที่เกิดขึ้น^{๙๒}

๑๘) มีการพัฒนาเทคนิควิธีการเทศน์ที่ทันสมัยประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบันที่เหมาะสมไม่ผิดไปจากคำสอนเดิมเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจและสนใจติดตาม^{๙๓}

๑๙) ต้องพัฒนาพระนักเทศน์เก่าที่มีอยู่แล้วให้มีความสามารถเพิ่มขึ้น อาจจะอบรมฝึกปฏิบัติการให้เรียนรู้นำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารไปใช้ในการเทศน์ได้ดียิ่งขึ้นเพื่อดึงดูดความสนใจแก่ผู้ฟังรุ่นใหม่ให้หันมาสนใจฟังพระธรรมเทศนามากยิ่งขึ้น^{๙๔}

สรุปได้ว่า เทศนาเพื่อให้กำลังใจกับผู้รู้สึกท้อแท้ให้มีความหวังกับปัญหาชีวิตมีการยกตัวอย่างประกอบหรือเล่านิทานเปรียบเทียบหลักธรรมกับสิ่งรอบตัวเพื่อให้เห็นเด่นชัดเข้าใจง่าย มีความสามารถในการเทศน์หลากหลายรูปแบบเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง พัฒนาพระนักเทศน์ให้มีความสามารถกล้าแสดงออกมากขึ้น เลือกเนื้อหาที่จะเทศน์ให้เหมาะสมกับกลุ่มคนทุกเพศทุกวัย ปรับรูปแบบการเทศน์เพื่อทำให้ทันสมัยน่าติดตาม นำเสนอเนื้อหาที่เป็นเรื่องใกล้ตัวให้น่าสนใจ สร้างบรรยากาศในการเทศน์ไม่ให้เครียดจนเกินไป เมื่อยกคำบาลีขึ้นมาอ้างต้องอธิบายขยายความให้ชัดเจนสามารถอธิบายรายละเอียดของเรื่องที่เทศน์ได้ทั้งหมด ยกตัวอย่างจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นชัด เน้นการให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาแก่ผู้ฟังรักษาคำสอน

^{๙๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริศุภกิจ (ณรงค์ จิตตสุโภ), รองเจ้าคณะอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๑} สัมภาษณ์ นางยุวณิตย์ ศรีศิลป์, ผู้อำนวยการสถานวิทยุโทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๒} สัมภาษณ์ นายเกริกชัย ชาตไทยไตรรงค์, อดีตวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๓} สัมภาษณ์ นายจิรวัฒน์ พรหมณี, ปลัดเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๔} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.อริสฤทธิ์ นุชนนทร, รองคณบดีประจำพื้นที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๙๕} สัมภาษณ์ นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ดั้งเดิมไว้ พัฒนาเทคนิควิธีการเทศน์ที่ทันสมัยประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสถานการณ์ เรียนรู้นำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารไปใช้ในการเทศน์ได้ดียิ่งขึ้น

ตารางที่ ๔.๕ วิเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ด้านสัมพันธสนา คือ สร้างความร่าเริง

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	เทศนาเพื่อให้กำลังใจกับผู้ที่รู้สึกท้อแท้ให้มีความหวังกับปัญหาชีวิตมีการยกตัวอย่างประกอบหรือเล่านิทานเปรียบเทียบหลักธรรมกับสิ่งรอบตัวเพื่อให้เห็นเด่นชัดเข้าใจง่ายรู้จักนำเอาอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เข้ามาช่วยเสริมมีความสามารถในการเทศน์หลากหลายรูปแบบเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง	๕	๑,๒,๕,๑๐,๑๓
๒	พัฒนาพระนักเทศน์ให้มีความสามารถกล้าแสดงออกมากขึ้น เลือกเนื้อหาที่จะเทศน์ให้เหมาะสมกับกลุ่มคนทุกเพศทุกวัยปรับรูปแบบการเทศน์เพื่อให้ทันสมัยน่าติดตาม นำเสนอเนื้อหาที่เป็นเรื่องใกล้ตัวให้น่าสนใจ และตื่นเต้น ต้องพิจารณาคุณสมบัติของของผู้ฟังว่าอยู่ในสถานะใด	๕	๓,๖,๗,๑๑,๑๒
๓	สร้างบรรยากาศในการเทศน์ไม่ให้เครียดจนเกินไป เมื่อยกคำบาลีขึ้นมาอ้างต้องอธิบายขยายความให้ชัดเจนสามารถอธิบายรายละเอียดของเรื่องที่เทศน์ได้ทั้งหมด	๓	๔,๙,๑๔
๔	ยกตัวอย่างจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นชัด เน้นการให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาแก่ผู้ฟังรักษาหลักคำสอนดั้งเดิมไว้	๓	๑๕,๑๘,๑๙
๕	พัฒนาเทคนิควิธีการเทศน์ที่ทันสมัยประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสถานการณ์ เรียนรู้นำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารไปใช้ในการเทศน์ได้ดียิ่งขึ้น	๒	๑๖,๑๗

๔.๓ การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๒.๑ ด้านผู้ส่งสาร (พระนักเทศน์)

๑) พระนักเทศน์ต้องมีลักษณะหรือคุณสมบัติดังนี้ ๑) เป็นผู้มีบุคลิกดี ๒) น้ำเสียงดี พุดจาไพเราะ ๓) มีปฏิภาณไหวพริบดี ๔) ต้องเตรียมเรื่องหรือเนื้อหาธรรมะที่จะแสดง ๕) ต้องเป็นผู้ที่มีอภัยภัยต่อผู้ที่ได้พบเจอ^{๙๕}

๒) พระนักเทศน์ต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะที่เป็นกันเอง มีความเป็นมิตรกับทุกคน มีท่าทางที่สุภาพเรียบร้อย น้ำเสียงนุ่มนวลพุดจาชัดเจน รู้หลักธรรมคำสอนลึกซึ้ง^{๙๖}

๓) พระนักเทศน์ต้องเป็นบุคคลที่สำรวมกายและวาจา ไม่ทำตัวลั่นจนเกินพระ มีการศึกษาเพิ่มเติมความรู้อยู่เสมอ^{๙๗}

๔) พระนักเทศน์ต้องมีบุคลิกที่สุภาพ แต่มีความตื่นตัวและคล่องแคล่วพร้อมที่จะรับรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวตลอดเวลา^{๙๘}

๕) ลักษณะของพระนักเทศน์นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติตามกำหนดขององค์แห่งธรรมกถึกแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกดี น้ำเสียงดี มีจริยวัตรที่งดงามด้วย^{๙๙}

๖) พระนักเทศน์ควรมีข้อปฏิบัติของตนเองให้เป็นแบบอย่าง เพื่อเป็นการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้ที่ได้พบเห็นในเบื้องต้น ขวนขวายใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ^{๑๐๐}

๗) พระนักเทศน์ต้องมีลักษณะ ๑) พุดจาไพเราะ ๒) กิริยาท่าทางเป็นที่น่านับถือ ๓) การนุ่งห่มจีวรเรียบร้อย สะอาดสะอ้าน^{๑๐๑}

^{๙๕} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิวิมล (ละเอียด สุทนโต), เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๖} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิญาณ (บุญเตือน สิริธมโม), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๗} สัมภาษณ์ พระราชรัตนวิสุทธิ (ชานาญ เขมนนโท), รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๘} สัมภาษณ์ พระเมธีคุณาภรณ์ (อุดม สิริวัฒนโณ), เจ้าคณะอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๙} สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปณณาสิริ), เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรมวิรักษ์ (บุญเลิศ ปณณาวุโธ), เจ้าคณะอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๘) พระนักเทศน์ควรมีลักษณะที่เป็นมิตรยิ้มแย้มมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคล่องแคล่วและตื่นตัวอยู่เสมอ พร้อมปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มคนรอบตัวได้ดี^{๑๐๒}

๙) พระนักเทศน์ต้องเป็นบุคคลที่มีลักษณะเป็นบุคคลที่น่านับถือ มีความสำรวมระวังทั้งทางร่างกายและวาจา การเจรจาต้องมีความชาญฉลาด มีปฏิภาณไหวพริบที่ดี^{๑๐๓}

๑๐) พระนักเทศน์ต้องเป็นผู้มีความสำรวม เรียบร้อย แต่ก็ต้องเป็นผู้ที่คล่องแคล่วว่องไว มีคำพูดคำจาที่ฉฉาดฉาน พูดด้วยน้ำเสียงชัดเจน ต้องเตรียมตัวเตรียมเนื้อหาที่จะทำการเทศน์ก่อนทุกครั้ง^{๑๐๔}

๑๑) พระนักเทศน์ต้องเป็นคนที่มีความคล่องแคล่วว่องไว มีน้ำเสียงที่นุ่มนวลน่าฟัง รู้จักเว้นจังหวะในการพูด^{๑๐๕}

๑๒) พระนักเทศน์ต้องมีบุคลิกลักษณะที่สุ่ม สุภาพเรียบร้อย มีวาจาที่น่าฟัง น้ำเสียงดังฟังชัด^{๑๐๖}

๑๓) ลักษณะของพระนักเทศน์จะต้องมีรูปร่างสันทนต์ คล่องแคล่ว มีเสียงดังกังวาน มีความรู้ดูเพียงพอ เป็นผู้ที่สร้างศรัทธาให้แก่ผู้พบเห็น^{๑๐๗}

๑๔) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีหลักสูตรฝึกอบรมพระนักเทศน์เพื่อสร้างพระนักเทศน์ให้มีลีลาท่าทาง มีเอกลักษณ์ ควรหมั่นฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความชำนาญ เพิ่มพูนความรู้ในธรรมะ^{๑๐๘}

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ พระครูโกศลสุภกิจ (จ่าน จิตเวโท), เจ้าคณะอำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาชายาภรณ์ (ชัยชนะ ชวนปณโย), เจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ พระครูสิริศุภกิจ (ณรงค์ จิตตสุโภ), รองเจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ พระครูวาปีวรรณธรรม (เล็ก มหานาโค), เจ้าคณะตำบลหนองพลับ เขต ๑ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมพิทักษ์ (วิรัตน์ วิรตโน), เจ้าคณะตำบลไร่เก่า-ไร่ใหม่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ปารณเขต (ลำยอง ฑีปโกโร), เจ้าคณะตำบลปากน้ำปารณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พระครูปลัดวชิรานันท์ วชิราวุโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ วันกุ่มภา, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

๑๕) พระนักเทศน์ต้องมีการพัฒนาและสร้างบุคลิกภาพเฉพาะตนต้องมีความเป็นมิตรเบิกบาน มีความสามารถในการพูดในที่ชุมชน และต้องมีความรู้ในหลักธรรมเป็นอย่างดี^{๑๐๙}

๑๖) พระนักเทศน์ต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจ และแสวงหาความรู้ทั้งด้านคำสอนทางพระพุทธศาสนา และความรู้ในด้านอื่นๆ ที่จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการสอนประชาชนได้ พร้อมทั้งมีการกำหนดคนที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความศรัทธาจากประชาชน^{๑๑๐}

๑๗) พระนักเทศน์ต้องมีความรู้ในหลักธรรมคำสอนอย่างแท้จริง มีการฝึกฝนอย่างจริงจัง^{๑๑๑}

๑๘) พระนักเทศน์ต้องมีลักษณะที่เด่นๆ หลายอย่าง ได้แก่ ๑. รู้อักขระวิธี ไม่ใช้ภาษาวิบัติ ๒. เสียงชัดเจนแจ่มใส ๓. จังหวะช่องไฟดี ๔. มีมารยาท ๕. ฉลาดมีข้อคิด ๖. วิจิตรทำนอง ๗. คล้องจองสัมผัส^{๑๑๒}

๑๙) พระนักเทศน์ควรมีลักษณะ ดังนี้ ๑. มีบุคลิกภาพดี เหมาะสมกับการเป็นพระนักเทศน์ ๒. มีความรู้ รอบรู้รอบด้านทั้งในทางโลกและทางธรรม ๓. รู้จักผสมผสานและประยุกต์หัวข้อแสดงให้เข้ากับหลักธรรมได้อย่างกลมกลืนเหมาะสม ๔. สามารถนำเอาเหตุที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาสอดแทรกในการแสดงธรรมได้อย่างเหมาะสม^{๑๑๓}

สรุปได้ว่า พระนักเทศน์ต้องมีต้องมีความรู้ในหลักธรรมคำสอนอย่างแท้จริงมีการฝึกฝนอย่างจริงจัง แสวงหาความรู้ทั้งหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาเองและความรู้ด้านอื่นๆ เพื่อนำมาประยุกต์ในการแสดงธรรม พระนักเทศน์ต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดีสุภาพเรียบร้อย มีอัธยาศัยเป็นมิตรกับผู้พบเจอน้ำเสียงนุ่มนวลคุณลักษณะโดยรวม ดังต่อไปนี้ ๑) มีบุคลิกดีและต้นตัวเสมอ ๒) น้ำเสียงดีพูดจาไพเราะ รู้อักขระวิธี ๓) รู้ในเนื้อหาธรรมะดี ๔) มีปฏิภาณไหวพริบ รู้จักการประยุกต์การผสมผสาน ๕) มีอัธยาศัยเป็นมิตร

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ นางยุวณิตย์ ศรีศิลป์, ผู้อำนวยการสถานีวิจัยโทรทัศนการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.อธิสิทธิ์ นุชนตร, รองคณบดีประจำพื้นที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ นายจิรวัฒน์ พรหมณี, ปลัดเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ นายเกริกชัย ขาติไทยไตรรงค์, อธิบดีวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๖ วิเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านผู้ส่งสาร
(พระนักเทศน์)

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	พระนักเทศน์ต้องมีบุคลิกดี น้ำเสียงดี มีปฏิภาณไหวพริบ มีความเป็นมิตรกับทุกคน สำนวณกายและวาจา มีความตื่นตัวและคล่องแคล่วมีจริยวัตรที่งดงามปฏิบัติของตนเองให้เป็นแบบอย่าง	๖	๑,๒,๓,๔,๕,๖
๒	พระนักเทศน์ต้องมีบุคลิกดี น้ำเสียงดี มีปฏิภาณไหวพริบ มีความเป็นมิตรกับทุกคน สำนวณกายและวาจา มีความตื่นตัวและคล่องแคล่วมีจริยวัตรที่งดงามปฏิบัติของตนเองให้เป็นแบบอย่าง	๖	๑,๒,๓,๔,๕,๖
๓	พระนักเทศน์ต้องรู้จักเว้นจังหวะในการพูด มีบุคลิกลักษณะที่สุ่ม มีบุคลิกลักษณะที่สุ่ม มีเสียงดังกังวาน	๓	๑๑,๑๒,๑๓
๔	มีลีลาท่าทาง มีเอกลักษณ์ พัฒนาและสร้างบุคลิกภาพเฉพาะตน แสวงหาความรู้ทั้งด้านคำสอนทางพระพุทธศาสนา และความรู้ในด้านอื่นๆ	๓	๑๔,๑๕,๑๖
๕	มีความรู้ในหลักธรรมคำสอนอย่างแท้จริง รู้อักขระวิธี ไม่ใช้ภาษาวิบัติ รอบรู้รอบด้านทั้งในทางโลกและทางธรรม	๓	๑๗,๑๘,๑๙

๔.๒.๒ ด้านสาร (หลักธรรมที่นำมาเทศน์)

- ๑) พระนักเทศน์ต้องเทศน์ด้วยหลักธรรมที่ถูกต้องตามพระธรรมคัมภีร์ รู้จักเลือกเอาหลักธรรมที่มีความเหมาะสมกับวัยของผู้ฟังธรรม เหมาะสมกับสถานการณ์^{๑๑๔}
- ๒) หลักธรรมที่นำมาเทศน์ควรเป็นธรรมะที่ใกล้ตัวผู้ฟังเหมาะสมกับวัย เพื่อให้เข้าใจเข้าถึงธรรมะที่แสดงได้อย่างชัดเจน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้^{๑๑๕}
- ๓) หลักธรรมที่นำมาเทศน์ต้องเป็นหลักธรรมที่เข้าใจง่าย ตรงใจผู้ฟัง สามารถนำไปใช้ในชีวิตได้เลย^{๑๑๖}
- ๔) ในส่วนของหลักธรรมที่นำมาเทศน์ต้องเหมาะกับคนฟังและสถานที่สวดแทรกหลักธรรมง่ายๆ ยกตัวอย่างแบบละครให้คนฟังมองเห็นภาพตามที่ได้ยินและเข้าใจได้เร็ว^{๑๑๗}
- ๕) พระนักเทศน์ต้องเตรียมหลักธรรมที่จะนำไปแสดงให้สอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟังธรรม หลักธรรมที่นำไปแสดงก็ต้องเป็นธรรมะที่เข้าใจได้ง่ายและนำไปปฏิบัติต่อได้^{๑๑๘}
- ๖) ควรนำเอาหลักธรรมที่สามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิต สร้างอาชีพ พัฒนากายวาจาใจ^{๑๑๙}
- ๗) ให้ยกเอาหลักธรรมที่ใกล้ตัวผู้ฟังเทศน์เพื่อจะได้เกิดประโยชน์สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ หรือเพื่อให้เกิดข้อคิดแล้วนำไปปรับใช้ได้^{๑๒๐}

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิวิมล (ละเอียต สุทนต์), เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิญาณ (บุญเดือน สิริธมโม), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ พระราชรัตนวิสุทธิ (ชำนาญ เขมนนโท), รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ พระเมธีคุณาภรณ์ (อุดม สิริวัฒนโณ), เจ้าคณะอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปณณาสิริ), เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรมวิภาส (บุญเลิศ ปณณาวุโธ), เจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ พระครูโกศลสุภกิจ (จำนง จิตเวโท), เจ้าคณะอำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๘) ในด้านหลักธรรมที่นำมาแสดงพระนักเทศน์ต้องใช้หลักธรรมง่ายๆ ที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ต้องยกตัวอย่างประกอบการเทศน์ที่ทำให้ผู้ฟังมีความรู้สึกร่วม เห็นจริงตามเนื้อหาเพื่อนไปประยุกต์ใช้กับตนเองได้^{๑๒๑}

๙) หลักธรรมที่นำมาเทศน์ต้องเป็นหลักธรรมที่เรียบง่ายมีตัวอย่างที่มองเห็นภาพได้จริงสามารถเอาไปเปรียบเทียบได้กับการใช้ในชีวิตประจำวัน^{๑๒๒}

๑๐) พระนักเทศน์ต้องรู้จักปรับกลยุทธ์นำเอาหลักธรรมมาแสดงให้ทันกับยุคสมัยทันเหตุการณ์ การแสดงธรรมอาจจะไม่ได้กล่าวถึงเรื่องบุญและบาป แต่อาจจะกล่าวถึงสิ่งที่ควรทำหรือต้องทำ เป็นต้น^{๑๒๓}

๑๑) หลักธรรมที่นำมาแสดงต้องเป็นหลักธรรมที่ใกล้ตัวกลุ่มผู้ฟังเพื่อดึงความสนใจแล้วจะทำให้เข้าใจได้ง่าย สามารถปฏิบัติตามได้^{๑๒๔}

๑๒) พระนักเทศน์ต้องรู้สึกซึ่งในหลักธรรมที่แสดง ต้องสามารถขยายความได้อย่างละเอียดกว้างขวางและชัดเจน มีการยกตัวอย่างที่สอดคล้องกับหลักธรรมได้ดี^{๑๒๕}

๑๓) พระนักเทศน์ต้องเป็นผู้ที่รอบรู้เป็นพหูสูตในหลักธรรม ต้องใคร่ศึกษาตำราอย่างสม่ำเสมอ และต้องเรียนรู้ให้ทันสมัยกับยุคปัจจุบัน^{๑๒๖}

๑๔) พระนักเทศน์ต้องเป็นแบบอย่างในการนำเอาหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าถึงหลักธรรมะ แล้วนำเอาไปปฏิบัติตาม^{๑๒๗}

๑๕) ในด้านหลักธรรมในการเทศน์ต้องมีกระบวนการประเมินในการพัฒนาพระนักเทศน์ว่า ผู้ฟังได้รับประโยชน์จากหลักธรรมที่ได้รับฟังมากน้อยเพียงใด^{๑๒๘}

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาชาธารณ์ (ชัยชนะ ขวนปญโญ), เจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ พระครูสิริศุภกิจ (ณรงค์ จิตตสุโภ), รองเจ้าคณะอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ พระครูวาปีวรรณ (เล็ก มหاناโค), เจ้าคณะตำบลหนองพลับ เขต ๑ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมพิทักษ์ (วิรัตน์ วิรตโน), เจ้าคณะตำบลไร่เก่า-ไร่ใหม่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ปธานเขต (ลำียง ทิปกโร), เจ้าคณะตำบลปากน้ำปราณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ พระครูปลัดวชิรานันท์ วชิราวุโส, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ วันกุ่มภา, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

๑๖) ควรใช้หลักธรรมง่ายๆ ที่สามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อหวังผลให้นำไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นต่อไป^{๑๒๙}

๑๗) พระนักเทศน์ต้องศึกษาหลักธรรมอย่างจริงจังแน่น มีความเข้าใจในหลักธรรมะ สื่อสารด้วยภาษาที่ง่ายๆ ประชาชนเข้าใจ สามารถใช้หรือนำสิ่งที่อยู่รอบตัวมาใช้ในการเทศน์ให้เกิดประโยชน์ได้^{๑๓๐}

๑๘) ในปัจจุบัน อาจจะทำให้ประชาชนมุ่งทำงาน ประกอบอาชีพเป็นหลัก ไม่ค่อยมีเวลาในการศึกษาหลักธรรม และยิ่งหลักธรรมเป็นภาษาบาลีเป็นหลักยิ่งทำให้ห่างไกลออกไปอีก ในการแสดงธรรม พระนักเทศน์จึงต้องนำหลักธรรมที่เข้าใจยากมาถอดความหมายให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้นทำให้สามารถเข้าใจเข้าถึง และสามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิต^{๑๓๑}

๑๙) การยกเอาหลักธรรมโดยเฉพาะที่เป็นภาษาบาลีมากล่าวมากเกินไปทำให้ประชาชนไม่เข้าใจ จึงต้องทำสิ่งยากให้เป็นง่าย ภาษาที่ใช้จึงต้องเป็นภาษาที่ประชาชนในพื้นที่เข้าใจได้ทันที^{๑๓๒}

สรุปได้ว่า ก่อนอื่นพระนักเทศน์ต้องมีความรอบรู้ รู้ละเอียดในหลักธรรมที่นำมาเทศน์ตามหลักพุทธ พระนักเทศน์เองต้องเป็นแบบอย่างในการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติได้ เพื่อเป็นตัวอย่างให้ปฏิบัติตาม การใช้ภาษาในการเทศน์ก็ต้องเป็นภาษาที่สื่อสารให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่ายสั้นๆ แต่ได้ใจความครบถ้วน นำไปปรับใช้ในชีวิตได้

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ นางยุวณิตย์ ศรีศิลป์, ผู้อำนวยการสถานีวิจัยโทรทัศนการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม อำเภอด่านช้าง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.อธิสิทธิ์ นุชเนตร, รองคณบดีประจำพื้นที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ นายจิรวัฒน์ พรหมณี, ปลัดเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ นายเกริกชัย ขาติไทยไตรงรงค์, อธิบดีวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๗ วิเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสาร
(หลักธรรมที่นำมาเทศน์)

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	เทศน์ด้วยหลักธรรมที่ถูกต้องตามพระธรรมคัมภีร์ใกล้เคียงตัวผู้ฟังเหมาะสมกับวัยเข้าใจง่าย ตรงใจผู้ฟัง สามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิตสร้างอาชีพ พัฒนากายวาจาใจ	๖	๑,๒,๓,๔,๕,๖
๒	เพื่อให้เกิดข้อคิดแล้วนำไปปรับใช้ได้ใช้หลักธรรมง่ายๆ มีตัวอย่างที่มองเห็นภาพได้จริงทันกับยุคสมัยทันเหตุการณ์เพื่อดึงความสนใจ	๕	๗,๘,๙,๑๐,๑๑
๓	ต้องเป็นผู้ที่รอบรู้เป็นพหุสูตในหลักธรรมมีการยกตัวอย่างที่สอดคล้องกับหลักธรรมเพื่อให้ผู้ฟังเข้าถึงผู้ฟังได้รับประโยชน์	๔	๑๒,๑๓,๑๔,๑๕
๔	สามารถใช้หรือนำสิ่งที่อยู่รอบตัวมาใช้ในการเทศน์ให้เกิดประโยชน์ได้นำไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นต่อไป	๒	๑๖,๑๗
๕	ภาษาที่ใช้จึงต้องเป็นภาษาที่ประชาชนในพื้นที่เข้าใจได้ทันที่นำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิต	๒	๑๘,๑๙

๔.๒.๓ ด้านช่องทางสื่อ (รูปแบบการเทศน์)

๑) พระนักเทศน์ต้องรักษารูปแบบการเทศน์ที่ถูกต้องในการเทศน์ การสวดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมะ แสดงธรรมด้วยน้ำเสียงที่ดังชัดเจนมีจังหวะเว้นวรรคและมีน้ำเสียงที่น่าฟังน่าติดตามการเทศน์แต่ละครั้งต้องใช้ระยะเวลาที่ไม่สั้นหรือไม่นานจนเกินไป^{๑๓๓}

๒) พระนักเทศน์ที่ดีต้องยึดรูปแบบการเทศน์ที่ถูกต้องเป็นหลักแล้วเสริมด้วยการนำเอาวิธีการอย่างอื่นเข้ามาประกอบการเทศน์ พระนักเทศน์ต้องเทศน์ด้วยน้ำเสียงที่ดังชัดเจนหลักธรรมที่นำมาเทศน์ก็ต้องเหมาะสมกับผู้รับฟัง เข้ากับสถานที่ โอกาส มีความทันสมัยในเหตุการณ์และใช้เวลาได้เหมาะสม^{๑๓๔}

๓) พระนักเทศน์ควรจะเทศน์ด้วยเนื้อเรื่องที่เหมาะสมกับโอกาสภาษาที่ใช้เป็นภาษาที่เหมาะสมกับกลุ่มคนฟัง^{๑๓๕}

๔) พระนักเทศน์ต้องมีน้ำเสียงที่ดังชัดเจนมีการใช้เสียงสูงเสียงต่ำตามเนื้อเรื่องที่แสดงธรรม ไม่ใช่ศัพท์หรือภาษาที่ลึกลับเกินไป เข้าใจยากจนต้องแปลความหมายยืดเยื้อใช้เวลาเหมาะสมไม่น้อยจนเกินไป^{๑๓๖}

๕) พระนักเทศน์ต้องเตรียมตัวเตรียมข้อมูลที่จะนำมาแสดง ต้องมีการฝึกฝนการเทศน์เพื่อทำให้เกิดความชำนาญและเตรียมพร้อมเสมอ ^{๑๓๗}

๖) พระนักเทศน์ต้องรู้จักเลือกรูปแบบการเทศน์ที่ทำให้ฟังได้ทุกกลุ่มแต่ก็ต้องเป็นแบบที่เป็นทางการที่ถูกต้องรู้จักนำเอาเทคนิคเข้ามาสวดแทรกในการเทศน์ เช่น การเล่านิทานประกอบการ

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิวิมล (ละเอียด สุทนโต), เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิญาณ (บุญเตือน สิริธมโม), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ พระราชรัตนวิสุทธิ (ชำนาญ เขมนนโท), รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระเมธีคุณาภรณ์ (อุดม สิริวัฒนโธ), เจ้าคณะอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปญฺญาลิรี), เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ยกตัวอย่างที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบันมาเสริมการเทศน์ต้องมีการเตรียมตัวเตรียมธรรมะที่จะนำมาเทศน์^{๑๓๘}

๗) พระนักเทศน์ต้องยึดถือรูปแบบการเทศน์ที่เป็นมาตรฐานไว้แล้วสอดแทรกด้วยมุขอื่นๆเพิ่มเติมแต่ไม่มากเกินไปจนเกินไป จะต้องเป็นการเทศน์ด้วยอาการสำรวมและต้องพิจารณาถึงกลุ่มผู้ฟังว่าเหมาะกับเนื้อหาที่นำมาแสดงธรรมหรือไม่ด้วย^{๑๓๙}

๘) พระนักเทศน์ควรเรียนรู้เทคโนโลยีให้ทันยุคทันสมัยเพื่อนำเอามาใช้เสริมในการเทศน์จะทำให้เกิดความน่าสนใจในการเทศน์ได้ดีขึ้น^{๑๔๐}

๙) พระนักเทศน์ต้องชวนช่วยในความรู้อันหวั่นไหวธรรมะ ต้องติดตามข่าวสารให้ทันยุคทันสมัยเพื่อนำเอาหลักธรรมที่เหมาะสมเข้ากันมาปรับใช้สอดแทรกในการเทศน์^{๑๔๑}

๑๐) รูปแบบของการเทศน์พระนักเทศน์ต้องมีทักษะในการเทศน์ปรับวิธีการเทศน์ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ควรจะทำให้มีรูปแบบการเทศน์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยการทำเป็นโครงการฝึกอบรมพระนักเทศน์ประจำจังหวัดทุกๆ ปี^{๑๔๒}

๑๑) พระนักเทศน์ควรเทศน์โดยการยึดรูปแบบที่ถูกต้องตามที่กรมการศาสนาหรือสำนักงานพระพุทธศาสนากำหนดไว้แต่เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ พระนักเทศน์ต้องเรียนรู้การนำเอาหลักการพูดที่ฟังใจจริงให้ผู้ฟังติดตามฟังได้ตั้งแต่ต้นจนจบการแสดงธรรม^{๑๔๓}

๑๒) พระนักเทศน์ต้องปรับวิธีการเทศน์ให้เหมาะสมกับงานสถานที่และกลุ่มบุคคลในงาน หากงานเป็นพิธีก็ต้องยึดเอารูปแบบที่เป็นทางการอย่างถูกต้องไว้หากเป็นงานที่ไม่ใช่งานพิธี

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรมวิวัช (บุญเลิศ ปญฺญาวุโธ), เจ้าคณะอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ พระครูโกศลสุภกิจ (จันทน์ จิตเวโท), เจ้าคณะอำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ พระครูปัญญายาภรณ์ (ชัยชนะ ชวนปญฺโญ), เจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ พระครูสิริศุภกิจ (ณรงค์ จิตตสุโก), รองเจ้าคณะอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ พระครูวชิรธรรม (เล็ก มหาวาโค), เจ้าคณะตำบลหนองพลับ เขต ๑ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมพิทักษ์ (วิรัตน์ วิรตโน), เจ้าคณะตำบลไร่เก่า-ไร่ใหม่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

เช่น การบรรยายธรรม การปาฐกถาธรรม การวิสาขบูชาธรรม ก็อาจจะเทศน์ด้วยความเป็นกันเองกับผู้ฟังมากขึ้น มีการนำเอาอุปกรณ์มาเสริมการเทศน์ได้^{๑๔๔}

๑๓) พระนักเทศน์ต้องรอบรู้การเทศน์แบบที่เป็นมาตรฐานถูกต้องรู้จักการประยุกต์ให้การเทศน์แตกต่างกันไปตามกลุ่มผู้ฟังและโอกาส^{๑๔๕}

๑๔) ต้องพัฒนาพระนักเทศน์ให้มีลีลาการเทศน์ที่หลากหลาย ส่งเสริมให้พระนักเทศน์ฝึกฝนทักษะให้เชี่ยวชาญ ทำให้เกิดตื่นตัว มีความรอบรู้ในการเทศน์ในโอกาสต่างๆ^{๑๔๖}

๑๕) พระนักเทศน์ต้องพัฒนารูปแบบการเทศน์ให้เหมาะสมกับกลุ่มประชาชนผู้รับฟังและเทศน์เรื่องที่เหมาะกับงานและสถานที่ในแต่ละครั้ง^{๑๔๗}

๑๖) ควรยึดรูปแบบการเทศน์ในแบบที่ถูกต้องเอาไว้แต่ให้มีการประยุกต์ด้วยการใช้รูปแบบอื่นๆ เข้ามาประกอบการเทศน์บ้างเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ ควรนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการแสดงธรรมโดยการเลือกใช้ให้เหมาะกับหลักธรรมที่นำมาแสดง สถานที่ เวลาและกลุ่มผู้ฟัง^{๑๔๘}

๑๗) พระนักเทศน์ต้องมีบุคลิกภาพที่ดีดูสง่างามน่าเชื่อถือรู้จักการนำหลักธรรมคำสอนไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชีวิตประจำวันของประชาชนได้ มีความทันยุคทันสมัยมีน้ำเสียงที่นุ่มนวลแต่ชัดเจนรู้จักใช้เสียงให้เหมาะสมกับเรื่องที่เทศน์ทำให้เกิดความประทับใจและเข้าใจได้ง่าย^{๑๔๙}

๑๘) การแสดงพระธรรมเทศนาควรมีการยกเอาธรรมะของพระพุทธศาสนามาแสดงเป็นหลักใหญ่แล้วแต่ว่าพระนักเทศน์แต่ละรูปจะมีการประยุกต์การเทศน์ให้มีความน่าสนใจอย่างไรก็ตามต้องจบลงด้วยการน้อมนำเอาหลักธรรมเสมอเพื่อให้ผู้ฟังสามารถน้อมนำไปปรับใช้กับชีวิตได้^{๑๕๐}

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ปรามเขต (ลำยอง ฑีปกโร), เจ้าคณะตำบลปากน้ำปราม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ พระครูปลัดวชิรนนท์ วชิราวโร, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ วันกุ่มภา, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ นางยุวณิตย์ ศรีศิลป์, ผู้อำนวยการสถานีวิทย์โทรทัศนศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.อริสสิทธิ์ นุชเนตร, รองคณบดีประจำพื้นที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ นายจิรวัฒน์ พรหมณี, ปลัดเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๑๙) พระนักเทศน์ควรมีวิธีการเทศน์ ดังนี้ ๑. เทศน์ได้อย่างสนุกสนานไม่น่าเบื่อหน่ายให้ความรู้นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ๒. ต้องเทศน์ได้โดยไม่ต้องแปลความหมายมากเกินไปใช้ภาษาง่ายๆ ที่เข้าใจได้ทันที^{๑๕๑}

สรุปได้ว่า พระนักเทศน์ต้องมีความสามารถในการเทศน์ตามแบบวิธีการที่ถูกตั้งก่อนเพื่อเป็นการรักษารูปแบบเอาไว้ ส่วนนอกเหนือจากนั้นจะเป็นที่ความสามารถของพระนักเทศน์เองว่าจะสอดแทรกการแสดงธรรมอย่างไรให้เกิดความน่าฟังน่าติดตาม พระนักเทศน์จะต้องพิจารณาว่า จะต้องเลือกหลักธรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง พระนักเทศน์ต้องรักษารูปแบบการเทศน์ที่ถูกตั้งแต่ก็ให้เสริมด้วยเทคนิคการพูดให้หลากหลายมากขึ้น รู้จักนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาเสริมให้เกิดประโยชน์ในการเทศน์สูงสุด ต้องมีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาพระนักเทศน์สม่ำเสมอ

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ นายเกริกชัย ชาติไทยไตรรงค์, อดีตวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน

ตารางที่ ๔.๘ วิเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านช่องทางสื่อ (รูปแบบการเทศน์)

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	รักษารูปแบบการเทศน์ที่ถูกต้องเทศน์ด้วยน้ำเสียงที่ดังชัดเจน เนื้อเรื่องที่เหมาะสมกับโอกาสไม่ใช้ศัพท์หรือภาษาที่ลึกลับเกินไป ฝึกฝนการเทศน์เพื่อทำให้เกิดความชำนาญ	๕	๑,๒,๓,๔,๕
๒	ยึดถือรูปแบบการเทศน์ที่เป็นมาตรฐาน เล่านิทานประกอบการยกตัวอย่างที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน เรียนรู้เทคโนโลยีให้ทันยุคทันสมัยเพื่อนำเอามาใช้เสริมในการเทศน์ ติดตามข่าวสารให้ทันยุคทันสมัย มีทักษะในการเทศน์ปรับวิธีการเทศน์ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง	๕	๖,๗,๘,๙,๑๐
๓	เรียนรู้การนำเอาหลักการพูดที่จูงใจดีให้ผู้ฟังติดตาม ปรับวิธีการเทศน์ให้เหมาะสมกับงานสถานที่ รู้จักการประยุกต์ให้การเทศน์แตกต่างออกไปตามกลุ่มผู้ฟังและโอกาส ส่งเสริมให้พระนักเทศน์ฝึกฝนทักษะให้เชี่ยวชาญ	๔	๑๑,๑๒,๑๓,๑๔
๔	เรียนรู้การนำเอาหลักการพูดที่จูงใจดีให้ผู้ฟังติดตาม ปรับวิธีการเทศน์ให้เหมาะสมกับงานสถานที่ รู้จักการประยุกต์ให้การเทศน์แตกต่างออกไปตามกลุ่มผู้ฟังและโอกาส ส่งเสริมให้พระนักเทศน์ฝึกฝนทักษะให้เชี่ยวชาญ	๔	๑๑,๑๒,๑๓,๑๔
๕	เรื่องที่เทศน์ทำให้เกิดความประทับใจและเข้าใจได้โดยง่าย มีการยกเอาธรรมะของพระพุทธศาสนามาแสดงเป็นหลักใหญ่ เทศน์ได้อย่างสนุกสนานไม่น่าเบื่อหน่าย	๓	๑๗,๑๘,๑๙

๔.๒.๔ ผู้รับสาร (ประชาชนผู้ฟังธรรม)

๑) ประชาชนจะฟังเทศน์ฟังธรรมก็เฉพาะในงานทำบุญต่างๆ ไป เช่น งานบวช งานศพ เป็นต้น ผู้ฟังธรรมส่วนใหญ่จะไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการฟังเทศน์ฟังธรรม มองว่าการแสดงพระธรรมเทศนาเป็นไปเพียงพิธีกรรมเท่านั้น^{๑๕๒}

๒) ประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่มองว่าการเทศน์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการทำพิธีเท่านั้น และการเทศน์ในรูปแบบเดิม คือ การอ่านพระคัมภีร์ การเทศน์ที่ราบเรียบจึงไม่น่าฟังไม่น่าสนใจ บางครั้งผู้ฟังเองก็ไม่มีความพร้อมที่จะรับฟังเทศน์^{๑๕๓}

๓) ผู้รับฟังธรรมบางส่วนให้ความสนใจตัวพระนักเทศน์เฉพาะบุคคล ดังนั้นพระนักเทศน์เองต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเทศน์เป็นอย่างมากจึงจะเป็นที่น่าสนใจของผู้ฟัง ^{๑๕๔}

๔) ประชาชนที่รับฟังเทศน์มีหลากหลายกลุ่มคน ดังนั้นธรรมะที่ได้รับฟังอาจจะเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับทุกๆ คน ผลที่ได้คือบางคนสามารถเข้าใจธรรมะที่ได้ยินได้ฟังก็จะเกิดประโยชน์ ส่วนคนที่ไม่เข้าใจถ้าติดตามสอบถามเพิ่มเติมก็จะได้รับความรู้ด้วย และคนที่ไม่ให้ความสนใจก็จะปล่อยผ่านไปไม่ได้รับประโยชน์ใดๆ^{๑๕๕}

๕) ประชาชนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนมีความศรัทธาในการฟังธรรมะ บางคนฟังเทศน์เพราะศรัทธาเลื่อมใสในพระนักเทศน์ หากพระนักเทศน์มีความสามารถแสดงธรรมได้อย่างน่าติดตามสนุกสนานก็อาจจะทำให้ประชาชนฟังเทศน์ด้วยความตั้งใจ^{๑๕๖}

๖) ประชาชนจะมีความตั้งใจฟังเทศน์หรือไม่เหตุผลหนึ่งคือความสามารถในการพูดของพระนักเทศน์ การใช้ถ้อยคำภาษาที่ฟังแล้วเข้าใจได้ง่ายการตั้งใจฟังเทศน์จะทำให้ได้รับประโยชน์^{๑๕๗}

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิวิมล (ละเอียด สุทนโต), เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิญาณ (บุญเดือน สิริธมโม), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ พระราชรัตนวิสุทธิ (ชำนาญ เขมนนโท), รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ พระเมธีคุณาภรณ์ (อุดม สิริวัฒนโธ), เจ้าคณะอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปณฺณาสิริ), เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรมวิรักษ์ (บุญเลิศ ปณฺณาวุโธ), เจ้าคณะอำเภห้วยหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๓) การให้ความสนใจในการเทศน์ของผู้รับฟังที่แตกต่างกันในผู้ที่ไม่สนใจการเทศน์อาจจะก่อให้เกิดความรำคาญต่อผู้ฟังคนอื่นด้วยการพูดคุย การวิจารณ์ การได้ฟังเรื่องราวไม่ครบถ้วนแล้วสรุปความเอาเองว่าเป็นอย่างไร เลือกจะรับฟังเฉพาะบางส่วนที่ตนเองชอบตนเองสนใจ^{๑๕๘}

๔) ประชาชนที่รับฟังเทศน์แล้วมีความเข้าใจและพอใจ มีการตอบสนองหรือแสดงออกให้พระนักเทศน์รับรู้เพื่อจะได้ปรับสารหรือธรรมะที่แสดงให้ตรงตามกับผู้ฟังต้องการมากที่สุด หากมีการตอบสนองระหว่างพระนักเทศน์กับผู้รับฟังธรรมะจะทำให้เกิดผลดีในการทำหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย^{๑๕๙}

๕) ประชาชนอาจจะประสบปัญหาในการฟังเทศน์ ได้แก่ สภาพแวดล้อม การมีสิ่งรบกวนทางเสียง การมีสิ่งรบกวนส่วนบุคคล เช่น ความคิด จิตใจ อารมณ์ สมาธิในการฟัง เป็นต้น^{๑๖๐}

๑๐) ประชาชนไม่สามารถรับข่าวสารที่พระนักเทศน์แสดงได้เพราะพระนักเทศน์เองที่ไม่พร้อมขาดความรู้ความสามารถในการเทศน์ หากผู้เทศน์ไม่สามารถทำให้ผู้ฟังเข้าใจในสิ่งที่สื่อออกไปได้ อาจจะเป็นเพราะผู้เทศน์หรือธรรมะมีความซับซ้อนมากเกินไป^{๑๖๑}

๑๑) ประชาชนมีความคาดหวังในตัวพระนักเทศน์สูงหวังว่าจะได้รับฟังธรรมะที่น่าสนใจ น่าติดตาม เมื่อไม่ได้ตามที่หวังไว้ จึงทำให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อพระนักเทศน์^{๑๖๒}

๑๒) ประชาชนขาดความรู้ในหลักธรรมไม่มีความพร้อมที่จะรับฟังเทศน์ทำให้ไม่ให้ความสำคัญหรือความสนใจต้องการฟังเทศน์ การใช้ภาษาที่ฟังเข้าใจง่ายมีน้ำเสียงหนักเบาสูงต่ำจะทำให้เกิดความน่าสนใจขึ้นไป^{๑๖๓}

๑๓) ผู้รับฟังเทศน์ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการอ่าน การฟัง การทำความเข้าใจสิ่งที่ได้ยิน ซึ่งจะมีระดับความรู้ที่แตกต่างกันไป^{๑๖๔}

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ พระครูโกศลสุภกิจ (จ่าน จิตเวโท), เจ้าคณะอำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาชายาภรณ์ (ชัยชนะ ขวนปญโญ), เจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริศุภกิจ (ณรงค์ จิตตสุโก), รองเจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ พระครูวชิรธรรม (เล็ก มหานาโค), เจ้าคณะตำบลหนองพลับ เขต ๑ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมพิทักษ์ (วิรัตน์ วิรตโน), เจ้าคณะตำบลไร่เก่า-ไร่ใหม่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ปราณเขต (ลำียง ทิปกโร), เจ้าคณะตำบลปากน้ำปราณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ พระครูปลัดวชิรณันท์ วชิราวุโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

๑๔ ประชาชนมีหลายกลุ่มจึงต้องพิจารณาว่าจะนำเอาธรรมะใดมาเทศน์เพื่อให้เหมาะสมกับผู้ฟัง ช่วงเวลาที่มีความสำคัญต่อการแสดงธรรมะ หากใช้เวลาที่เหมาะสมได้ตรงกับผู้ฟังก็จะได้รับประโยชน์จากการเทศน์ทั้งสองฝ่าย^{๑๖๕}

๑๕) ประชาชนผู้รับฟังธรรมะมีวุฒิภาวะที่แตกต่างกันดังนั้นการรับฟังก็จะไม่เท่าเทียมกัน พระนักเทศน์ต้องพิจารณาได้ว่าจะเทศน์อย่างไรให้น่ารับฟังน่าติดตามและต้องเกิดประโยชน์แก่ผู้ฟังด้วย นักเทศน์ต้องมีเทคนิคพิเศษในการเทศน์เพื่อให้ผู้ฟังๆ เทศน์ได้ตลอดเวลา^{๑๖๖}

๑๖) การเทศน์ยังเป็นแบบเทศน์ในงานพิธีต่างๆ เช่น งานบวช งานศพ งานทำบุญต่างๆ จึงทำให้เนื้อหาที่เทศน์ไม่กว้างขวาง ผู้ฟังเองก็จะได้รับฟังแต่เรื่องเดิมๆ ทำให้ขาดความน่าสนใจในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่มีการเทศน์ในรูปแบบอื่นๆ ต่างไปจากเดิมผู้ฟังรับฟังด้วยความคิดที่ว่าป็นหน้าที่ที่ต้องทำ จึงมักจะไม่ค่อยได้ประโยชน์จากการฟังเทศน์เท่าที่ควร^{๑๖๗}

๑๗) ประชาชนมุ่งหวังที่จะได้รับฟังธรรมะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงยังให้ความสำคัญในการฟังเทศน์ แต่พระนักเทศน์เองต้องใช้ถ้อยคำภาษาที่ง่ายจดจำได้ง่ายและเข้าใจได้ทันที การใช้ภาษาที่ที่ชัดเจนเหมาะสมจะทำให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ปัญหาต่างๆ ได้มากมาย^{๑๖๘}

๑๘) ประชาชนยังมีความเลื่อมใสศรัทธาในการฟังเทศน์แต่ก็เลือกที่จะรับฟังเทศน์เฉพาะที่สนใจที่ถูกต้องกับจริตของตนเองและมีประโยชน์นำเอาไปใช้ได้ การเทศน์ที่ใช้เวลานานมากเกินไปทำให้เป็นอุปสรรคมากกว่าการทำให้เกิดความเข้าใจ แต่การเทศน์ที่ใช้เวลาน้อยเกินไปก็ทำให้ไม่ได้เนื้อหาสาระที่ละเอียดเพียงพอจึงต้องกำหนดเวลาให้พอเหมาะพอดีต้องเลือกกำหนดเวลาที่เหมาะสมด้วย^{๑๖๙}

สรุปได้ว่า ประชาชนผู้รับฟังธรรมะมักจะฟังเทศน์ด้วยเพราะเป็นหน้าที่ที่ต้องทำเท่านั้น การเทศน์ถูกจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของงานพิธี ผู้รับสารที่มีความแตกต่างกันจะให้ความสนใจการเทศน์ที่มากน้อยต่างกันด้วย นักเทศน์ต้องพิจารณาเลือกธรรมะที่เหมาะสมกับผู้ฟัง ในการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายจะทำให้ผู้ฟังธรรมะได้ประโยชน์อย่างสูงสุด ในการฟังเทศน์แต่ครั้งอาจจะเกิดปัญหาเกิดขึ้นได้

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ วันกุ่มภา, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ นางยุวณิตย์ ศรีศิลป์, ผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.อธิสิทธิ์ นุชเนตร, รองคณบดีประจำพื้นที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ นายจิรวัฒน์ พรหมณี, ปลัดเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เช่น ความไม่พร้อมของทั้งผู้เทศน์และผู้ฟัง ความลึกซึ้งของธรรมะที่แสดง สิ่งรบกวนทั้งภายในและภายนอก ได้แก่ เสียงรบกวนรอบด้าน ความพลุกพล่านของคน อย่างไรก็ตาม พระนักเทศน์ก็ยังมี ความสำคัญ เพราะ ผู้ฟังเทศน์ส่วนใหญ่จะให้ความสนใจและความเลื่อมใสที่พระนักเทศน์ ดังนั้น พระนักเทศน์เองต้องมีความรู้ความสามารถ ต้องมีการพัฒนาตนเองตลอดเวลาเพื่อทำหน้าที่ได้ดีที่สุด

ตารางที่ ๔.๙ วิเคราะห์คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้รับสาร (ประชาชนผู้ฟังธรรม)

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	ประชาชนจะฟังเทศน์เฉพาะในงานทำบุญทั่วไป มองว่าการเทศน์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของพิธีเท่านั้น บางส่วนให้ความสนใจตัวพระนักเทศน์เฉพาะบุคคล คนที่สนใจก็จะปล่อยผ่าน		๑,๒,๓,๔
๒	บางศรัทธาในการฟังธรรมะ บางคนศรัทธาในพระนักเทศน์ เลือกจะรับฟังเฉพาะบางส่วนของตนเองชอบตนเองสนใจ การใช้ภาษาที่ฟังแล้วเข้าใจได้ง่ายจะทำให้ได้รับประโยชน์ ธรรมะที่แสดงให้ตรงตามกับผู้ฟังต้องการมากที่สุด ปัญหาในการฟังเทศน์ ได้แก่ การมีสิ่งรบกวนทางเสียง		๕,๖,๗,๘,๙
๓	พระนักเทศน์ขาดความรู้ในการเทศน์ ประชาชนคาดหวังสูงหวังว่าจะได้รับฟังธรรมะที่น่าสนใจ การใช้ภาษาที่ฟังเข้าใจง่ายมีน้ำเสียงหนักเบาสูงต่ำจะทำให้เกิดความน่าสนใจขึ้น ผู้รับฟังเทศน์มีระดับความรู้ที่แตกต่างกัน		๑๐,๑๑,๑๒,๑๓
๔	พิจารณาว่าจะนำเอาธรรมะใดมาเทศน์เพื่อให้เหมาะสมกับผู้ฟัง ผู้ฟังมีวุฒิภาวะที่แตกต่างกัน ไม่มีการเทศน์ในรูปแบบอื่นๆ ต่างไปจากเดิม		๑๔,๑๕,๑๖
๕	ประชาชนมุ่งหวังที่จะได้รับฟังธรรมะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ประชาชนเลือกที่จะรับฟังเทศน์เฉพาะที่สนใจที่ถูกต้องกับจริตของตนเอง		๑๗,๑๘

๔.๔ งานวิจัยเชิงปริมาณ

๔.๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๔.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ จำแนกตาม ระดับอายุ ระดับพรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาปริญญาธรรมและวุฒิการศึกษาสามัญ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๓๓๘)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑. ระดับอายุ		
๒๐ – ๓๐ ปี	๑๓๙	๔๑.๑
๓๑ – ๔๐ ปี	๑๑๔	๓๓.๗
๔๑ – ๕๐ ปี	๒๔	๗.๑
๕๑ – ๖๐ ปี	๔๑	๑๒.๑
๖๑ ปีขึ้นไป	๒๐	๕.๙
รวม	๓๓๘	๑๐๐.๐
๒. ระดับพรรษา		
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๑๔๖	๔๓.๒
๕ – ๑๐ พรรษา	๑๒๘	๓๗.๙
๑๑ – ๒๐ พรรษา	๓๖	๑๐.๗
๒๑ – ๓๐ พรรษา	๒๒	๖.๕
๓๑ พรรษาขึ้นไป	๖	๑.๘
รวม	๓๓๘	๑๐๐.๐
๓. การศึกษานักธรรม		
ไม่มีวุฒินักธรรม	๕๗	๑๖.๙
นักธรรมชั้นตรี	๑๒๔	๓๖.๗
นักธรรมชั้นโท	๕๑	๑๕.๑
นักธรรมชั้นเอก	๑๐๖	๓๑.๔
รวม	๓๓๘	๑๐๐.๐

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

(n=๓๓๘)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๔. การศึกษาปริญญาธรรม		
ไม่มีปริญญาธรรม	๓๒๗	๙๖.๗
ประโยค ๑-๒-๓	๗	๒.๑
ประโยค ๔-๕-๖	๒	๐.๖
ประโยค ๗-๘-๙	๒	๐.๖
รวม	๓๓๘	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีรายละเอียด ดังนี้

ระดับอายุ ของประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๑๓๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๑ รองลงมาคือ อายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๑๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๗ อายุระหว่าง ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๑ อายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๒๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๑ และอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๙

ระดับพรรษา ของประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ มีพรรษาดำกว่า ๕ พรรษา จำนวน ๑๔๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๒ รองลงมา คือ พรรษาระหว่าง ๕-๑๐ พรรษา จำนวน ๑๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๙ พรรษาระหว่าง ๑๑-๒๐ พรรษา จำนวน ๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๗ พรรษาระหว่าง ๒๑-๓๐ จำนวน ๒๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๕ และพรรษา ๓๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๘

การศึกษานักธรรม ของประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ มีการศึกษานักธรรมชั้นตรี จำนวน ๑๒๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗ รองลงมา คือ นักธรรมชั้นเอก จำนวน ๑๐๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๔ ไม่มีวุฒินักธรรม จำนวน ๕๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๙ และนักธรรมชั้นโท จำนวน ๕๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๑

การศึกษาปริญญาธรรม ของประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ ไม่มีวุฒิปริญญาธรรม จำนวน ๓๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๗ รองลงมา คือ การศึกษาปริญญาธรรมประโยค ๑-๓ จำนวน ๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒.๑ และการศึกษาปริญญาธรรมประโยค ๔-๖ กับการศึกษาปริญญาธรรมประโยค ๗-๙ มีจำนวนเท่ากัน คือ ๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๐.๖

การศึกษาสามัญ ของประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๑๕๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๗ รองลงมา คือ การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๘๕ รูปคิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑ การศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา จำนวน ๗๔ รูป คิดเป็นร้อยละ

ละ ๒๑.๙ การศึกษาระดับอนุปริญา จำนวน ๒๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๔ และการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๐.๙

๔.๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักการสื่อสาร

ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านผู้ส่งสาร ด้านสาร ด้านช่องทาง ด้านผู้รับสาร มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔. ถึงตารางที่ ๔. ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม

(n=๓๓๘)

ลำดับ	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	ด้านผู้ส่งสาร	๔.๑๙	๐.๕๘๖	มาก
๒	ด้านสาร	๔.๒๒	๐.๕๙๖	มาก
๓	ด้านช่องทาง	๔.๑๕	๐.๕๗๘	มาก
๔	ด้านผู้รับสาร	๔.๑๕	๐.๖๐๑	มาก
ภาพรวม		๔.๑๘	๐.๕๓๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักการสื่อสาร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๘$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๕๓๖) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนา
พระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านส่งเสริม

(n=๓๓๘)

ลำดับ	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	พระนักเทศน์มีทักษะในการแสดงธรรมตามภูมิความรู้	๔.๒๐	๐.๗๔๙	มาก
๒	พระนักเทศน์มีทัศนคติที่ดีต่อผู้ฟังพระธรรมเทศนา	๔.๒๔	๐.๖๗๒	มาก
๓	พระนักเทศน์มีความรู้ในสภาพสังคม ชุมชนในพื้นที่เป็นอย่างดี	๔.๑๗	๐.๖๙๙	มาก
๔	พระนักเทศน์มีความเข้าใจระบบสังคมที่เข้าไปแสดงธรรมเทศนา	๔.๑๓	๐.๖๙๘	มาก
๕	พระนักเทศน์มีการพัฒนาตนเองให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์	๔.๒๑	๐.๗๕๘	มาก
ภาพรวม		๔.๑๙	๐.๕๘๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักการสื่อสาร ด้านส่งเสริม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๙$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๕๘๖) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสาร

(n=๓๓๘)

ลำดับ	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	พระนักเทศน์มีความรู้แตกฉานในหลักธรรมคำสอนได้เป็นอย่างดี	๔.๒๕	๐.๖๙๙	มาก
๒	พระนักเทศน์มีความรู้ในการแสดงธรรม และการบรรยายธรรม	๔.๒๓	๐.๖๙๐	มาก
๓	พระนักเทศน์มีความเข้าใจในการอธิบายหลักธรรมให้เหมาะสมกับงาน	๔.๒๐	๐.๗๒๖	มาก
๔	พระนักเทศน์มีความสามารถในการประยุกต์และนำเอาหลักธรรมมาแสดงได้อย่างชำนาญ	๔.๒๕	๐.๗๐๔	มาก
๕	พระนักเทศน์นำเอาหลักธรรมมาแสดงได้ตรงกลุ่มผู้ฟังธรรม	๔.๑๘	๐.๗๐๗	มาก
ภาพรวม		๔.๒๒	๐.๕๙๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักการสื่อสาร ด้านสาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๒๒$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๕๙๖) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๔ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนา
พระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านช่องทาง

(n=๓๓๘)

ลำดับ	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	พระนักเทศน์มีความรู้ในการนำเสนอหลักธรรมผ่าน เครื่องมือการสื่อสาร	๔.๒๒	๐.๗๒๒	มาก
๒	พระนักเทศน์มีความชำนาญในการนำเสนอหลักธรรม ผ่านเครื่องมือการสื่อสาร	๔.๐๙	๐.๗๐๐	มาก
๓	พระนักเทศน์มีการเผยแพร่เชิงรุก โดยการเข้าถึงชุมชน ตลอดเวลา	๔.๑๑	๐.๖๙๔	มาก
๔	พระนักเทศน์มีความสามารถในการติดต่อประสานงาน ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ	๔.๑๔	๐.๗๒๕	มาก
๕	พระนักเทศน์มีการจัดสร้างคณะทำงาน เพื่อให้ทันยุค สมัยโลกาภิวัตน์	๔.๒๐	๐.๗๒๗	มาก
ภาพรวม		๔.๑๕	๐.๕๗๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนา
พระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักการสื่อสาร ด้านช่องทาง อยู่ในระดับมาก
($\bar{X}=๔.๑๕$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๕๗๘) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่ม
ตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๕ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนา
พระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านผู้รับสาร

(n=๓๓๘)

ลำดับ	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	ประชาชนได้ทราบหลักในการปฏิบัติหน้าที่ของพระนักเทศน์	๔.๑๔	๐.๗๔๖	มาก
๒	ประชาชนได้รับประโยชน์จากการแสดงพระธรรมเทศนาของพระนักเทศน์	๔.๑๘	๐.๗๒๔	มาก
๓	ประชาชนรับรู้และสัมผัสได้ถึงหลักธรรมที่พระนักเทศน์แสดง	๔.๑๓	๐.๗๔๗	มาก
๔	ประชาชนรับรู้ได้ถึงรสพระธรรมที่พระนักเทศน์ได้แสดงธรรมผ่านทางช่องทางต่างๆ	๔.๑๒	๐.๖๙๑	มาก
๕	ประชาชนได้รับทั้งความรู้จากการฟังเทศน์ และนำไปปฏิบัติได้	๔.๒๑	๐.๗๑๒	มาก
ภาพรวม		๔.๑๕	๐.๖๐๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักการสื่อสาร ด้านผู้รับสาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๕$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๖๐๑) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๔.๔.๑.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักพุทธลีลาการสอน

ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตามหลักพุทธลีลาการสอน ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านสันติสนา ด้านสมาธิปนา ด้านสมุเตตชนา ด้านสัมปหังสนา มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔. ถึงตารางที่ ๔. ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักพุทธลีลาการสอน
โดยภาพรวม

(n=๓๓๘)

ลำดับ	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	ด้านสันติสนา	๔.๒๐	๐.๕๙๗	มาก
๒	ด้าน สมาธิปนา	๔.๑๗	๐.๕๗๑	มาก
๓	ด้านสมุเตตชนา	๔.๑๖	๐.๕๖๔	มาก
๔	ด้านสัมปหังสนา	๔.๑๙	๐.๕๙๙	มาก
ภาพรวม		๔.๑๘	๐.๕๒๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักพุทธลีลาการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๔.๑๘) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๕๒๘) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนา
พระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสันติสนา

(n=๓๓๘)

ลำดับ	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	พระนักเทศน์สามารถแสดงธรรมได้ละเอียดแจ่มแจ้ง	๔.๒๔	๐.๖๗๖	มาก
๒	พระนักเทศน์สามารถชี้แจง แยกแยะและอธิบายธรรมให้เข้าใจแจ่มแจ้ง	๔.๑๘	๐.๗๐๓	มาก
๓	พระนักเทศน์สามารถแสดงเหตุและผล ที่มาของหลักธรรมได้แจ่มแจ้ง	๔.๑๕	๐.๗๓๒	มาก
๔	พระนักเทศน์มีความเข้าใจในการยกตัวอย่างธรรมะให้เห็นจริงอย่างแจ่มแจ้ง	๔.๒๖	๐.๗๑๖	มาก
๕	พระนักเทศน์มีการนำเสนอหลักธรรมะแก้ปัญหาได้ตามความเป็นจริง	๔.๒๑	๐.๗๕๘	มาก
ภาพรวม		๔.๒๐	๐.๕๙๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักพุทธลีลาการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๒๐$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๕๙๗) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๘ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนา
พระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมภาพนา

(n=๓๓๘)

ลำดับ	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	พระนักเทศน์แสดงธรรมได้จูงใจให้ผู้ฟังอยากฟังธรรมะจนจบการเทศน์	๔.๒๐	๐.๗๑๖	มาก
๒	พระนักเทศน์มีวิธีการแนะนำหรือเทศน์ให้ผู้ฟังซาบซึ้งในหลักธรรม	๔.๑๕	๐.๖๘๘	มาก
๓	พระนักเทศน์มีวาจาสุภาพเกิดความประทับใจและยอมรับในหลักธรรมที่แสดงนั้น	๔.๒๓	๐.๗๐๒	มาก
๔	พระนักเทศน์สามารถเทศน์ได้ถูกใจผู้ฟังจนนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้	๔.๑๓	๐.๗๓๐	มาก
๕	พระนักเทศน์มีเทคนิคการเทศน์ที่ทำให้สามารถเห็นความสำคัญต่อการฝึกฝนปฏิบัติ	๔.๑๗	๐.๗๓๔	มาก
ภาพรวม		๔.๑๗	๐.๕๗๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักพุทธลีลาการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๗$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๕๗๑) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๙ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมุทเตชนา

(n=๓๓๘)

ลำดับ	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	พระนักเทศน์สามารถพูดปลุกเร้าใจให้ผู้ฟังเกิดความกระตือรือร้น	๔.๑๖	๐.๗๐๓	มาก
๒	พระนักเทศน์สามารถสร้างความแกว้ก้าอูตสาหะให้เกิดแก่ผู้ฟัง	๔.๐๘	๐.๖๖๙	มาก
๓	พระนักเทศน์มีกลยุทธ์วิธีการสร้างกำลังใจแก่ผู้ฟัง	๔.๑๙	๐.๗๑๐	มาก
๔	พระนักเทศน์มีความแกว้ก้าล้า เสียสละและพยายามทำงานเผยแผ่สมำเสมอต่อเนื่อง	๔.๒๒	๐.๖๘๑	มาก
๕	พระนักเทศน์มีความแกว้ก้าล้าในการแก้ไขปัญหาด้วยการนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์	๔.๑๖	๐.๗๕๒	มาก
ภาพรวม		๔.๑๖	๐.๕๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักพุทธลีลาการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๖$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๕๖๔) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๐ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนา
พระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสัมพันธสนา

(n=๓๓๘)

ลำดับ	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	พระนักเทศน์สามารถพูดปลุกจิตใจให้เกิดความร่าเริงได้	๔.๑๖	๐.๗๑๒	มาก
๒	พระนักเทศน์สามารถพูดให้ผู้ฟังเกิดความสุขใจได้	๔.๑๙	๐.๖๙๖	มาก
๓	พระนักเทศน์สามารถพูดให้ผู้ฟังเกิดความผ่อนคลายจากความเครียด ฟังช้านได้	๔.๑๘	๐.๗๔๓	มาก
๔	พระนักเทศน์สามารถพูดสร้างกำลังใจให้กับผู้ฟัง	๔.๒๙	๐.๗๑๔	มาก
๕	พระนักเทศน์สามารถพูดให้ผู้ฟังเกิดความปลอดโปร่งพบวิธีแก้ไขปัญหาได้	๔.๑๔	๐.๗๔๗	มาก
ภาพรวม		๔.๑๙	๐.๕๙๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักพุทธลีลาการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๙$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๕๙๙) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๔.๔.๒ สรุปวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

จากการสำรวจความคิดเห็นของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๓๘ รูป เพื่อหาระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านต่างๆ ได้ผลการศึกษา ดังนี้

๑) ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๑๓๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๑ รองลงมาคือ อายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๑๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๗ อายุระหว่าง ๔๑-๖๐ ปี จำนวน ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๑ อายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๒๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๑ และอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๙

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีพรรษาดำกว่า ๕ พรรษา จำนวน ๑๔๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๒ รองลงมา คือ พรรษา ระหว่าง ๕-๑๐ พรรษา จำนวน ๑๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๙ พรรษา ระหว่าง ๑๑-๒๐ พรรษา จำนวน ๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๗ พรรษา ระหว่าง ๒๑-๓๐ จำนวน ๒๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๕ และพรรษา ๓๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๘

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการศึกษานักธรรมชั้นตรี จำนวน ๑๒๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗ รองลงมา คือ นักธรรมชั้นเอก จำนวน ๑๐๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๔ ไม่มีวุฒินักธรรม จำนวน ๕๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๙ และนักธรรมชั้นโท จำนวน ๕๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๑

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม จำนวน ๓๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๗ รองลงมา คือ การศึกษาเปรียญธรรมประโยค ๑-๓ จำนวน ๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒.๑ และการศึกษาเปรียญธรรมประโยค ๔-๖ กับการศึกษาเปรียญธรรมประโยค ๗-๙ มีจำนวนเท่ากัน คือ ๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๐.๖

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๑๕๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๗ รองลงมา คือ การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๘๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑ การศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา จำนวน ๗๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๙ การศึกษาระดับอนุปริญญา จำนวน ๒๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๔ และการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๐.๙

๒) ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักการสื่อสาร

พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักการสื่อสาร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18$) และเป็นความคิดเห็น

ที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=0.536$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านส่งสาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.19$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=0.586$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านสาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=0.596$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านช่องทาง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=0.578$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านผู้รับสาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=0.601$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๓) ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักพุทธลีลาการสอน

พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักพุทธลีลาการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=0.528$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านสันติสนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=0.547$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านสมาธิปนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.17$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=0.571$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านสมุตเตชนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.16$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=0.564$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านสัมพันธภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๙$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=๐.๕๙๙$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๔.๕ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อประเมินผลหาแนวทางการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และแสวงหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันบางประการ รวมทั้งข้อเสนอแนะโดยการระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๑๐ รูปหรือคนมีสาระสำคัญ ดังนี้

๔.๓.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาของพระนักเทศน์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การเทศน์ของพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อศึกษาถึงข้อมูลในการเทศน์ของพระนักเทศน์ในแต่ละวัดแล้ว โดยภาพรวมมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน ส่วนปัญหาอุปสรรคการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ตามหลักการทำงาน ๕ ประการ ได้แก่ การวางแผนที่ผ่านมามีปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวกับการกำหนดทิศทางองค์กร พร้อมกับเป้าหมายและแผนงานต่างๆ ยังไม่ชัดเจน การจัดองค์การ การจัดระเบียบทรัพยากรให้เป็นระบบงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ การบริหารบุคคล การจัดการทรัพยากรบุคคลที่ไม่เหมาะสม ไม่พร้อมที่จะปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่ การอำนวยความสะดวก ปัญหาเหล่านี้ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุมาจากเรื่องขาดความรู้ด้านการเผยแผ่ และความเป็นเอกภาพในการเผยแผ่

ในปัจจุบันนี้ปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างหนึ่งนั่น คือ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ในการเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอและถูกวิธี เพราะส่วนมากยังยึดติดอยู่กับธรรมเนียมแบบเก่าแบบเดิมๆ ที่เรียกว่า การเทศน์แบบธรรมวัตร คือ เทศน์ตามคัมภีร์ เป็นการเทศน์ตามแบบพิธีกรรมนับว่าไม่เกิดผลเท่าที่ควรแม้จะมีพระนักเทศน์แบบใหม่ คือ เทศน์แบบปฏิภาณโวหารอยู่บ้าง ส่วนใหญ่ก็ยังขาดความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการใช้ภาษาที่จะสื่อความหมายของหลักธรรมต่อสาธารณชน การใช้ศัพท์ภาษายากแก่การเข้าใจของผู้รับฟังธรรมะขาดการกำหนดหัวข้อธรรมะที่เหมาะสมกับผู้ฟัง ไม่มีการวิเคราะห์ผู้ฟังซึ่งเป็นเป้าหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บางครั้งเรื่องราวหรือตัวอย่างที่นำมาใช้ประกอบการเทศน์หรือบรรยายก็ไม่ค่อยเหมาะสมกับกาลสมัย ไม่อาจนำมาเปรียบเทียบกับสังคมในยุคปัจจุบันได้ เมื่อผู้เทศน์ไม่ปรับปรุงแก้ไขเทคนิควิธีการเทศน์ ไม่ประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสังคมหรือวิถีชีวิตในยุคปัจจุบันการเผยแผ่หลักธรรมจึงไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร จากเหตุผลดังกล่าว จึงน่าจะมีปัญหาในบางประการที่ทำให้พระสงฆ์ยังไม่สามารถนำเอาความรู้ที่มีอยู่ในทางพระพุทธศาสนามาผ่านกระบวนการบริหารจัดการ

ภายในองค์กรของพระองค์เองอย่างเต็มศักยภาพ จึงมีความเห็นว่าจะต้องมีการพัฒนาพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้เป็นพระนักเทศน์ต้นแบบต่อไป

การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ ควรมีการส่งเสริมให้เป็นการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี โทและเอก เพื่อเป็นการส่งเสริมการเผยแผ่พระศาสนา การเทศน์ของพระนักเทศน์ควรใช้วิธีการเทศน์แบบอนุப்புพิกถา เทศน์จากง่ายไปหายาก เพื่อให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจธรรมะได้มากขึ้น แม้แต่การปฏิบัติธรรมเอง การรักษาศีลก็ทำได้ง่าย ให้มีการรักษาศีลให้ได้ตลอดเวลา ในประเทศฝรั่งเศส ก็ได้มีการเปิดเป็นหลักสูตรการการทำสมาธิ การให้โอกาสกับพระนักเทศน์รุ่นใหม่ ซึ่งมักจะไม่ค่อยได้โอกาสในการเทศน์ จึงควรให้โอกาสพระรุ่นใหม่ๆ ได้โอกาสในการแสดงธรรมบ้าง ไม่ว่าจะเป็นงานบวช งานสวดต่างๆ ทั่วไป^{๑๗๐} ปัจจุบันคณะสงฆ์มีการจัดทำหลักสูตรพระนักเทศน์ขึ้น เช่น ที่วัดประยูร มีการมอบรางวัลธรรมาสน์ทอง^{๑๗๑}

๔.๓.๒ เพื่อศึกษาคูณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คุณลักษณะด้านพระนักเทศน์ต้นแบบเป็นอย่างไร เราดูว่าพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบมีคุณลักษณะพื้นฐานถึงเพียงไหน เราก็จะหาทางพัฒนาให้ได้ตามลักษณะวัตถุประสงค์นี้ คือหลักการเมื่อเราจับหลักการนี้ได้ จึงควรปรับกรอบแนวคิดใหม่ ต้องดูว่าพระนักเทศน์ว่าในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีคุณลักษณะอย่างไรบ้าง การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบต้องมีหลักการพัฒนามากกว่าหลักพุทธวิธี ๔ ส. เมื่อค้นพบแล้วก็จะได้ลักษณะของพระนักเทศน์ที่พึงประสงค์ว่าต้องเป็นอย่างไร ในหลักของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะต้องพัฒนาอย่างไร เช่น การส่งไปอบรม ไปศึกษา ส่งไปดูงาน ส่งไปสัมมนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือ การพัฒนาคน หากนำเอาหลักการนี้มาใช้ก็จะเป็นการพัฒนาคุณภาพของพระนักเทศน์ต้นแบบ เมื่อย้อนกลับไปดูว่าพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีคุณสมบัติอย่างไร แล้วทำการต้องพัฒนานำอย่างนี้ เอาหลักการนี้ไปช่วยพัฒนาพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การที่จะพัฒนาอะไร จำเป็นต้องรู้ว่าเขาจะมีพื้นฐานอย่างไร เราอยากจรรู้พื้นฐานของเขาก่อนเหมือนเราไปสอบภาษาอังกฤษต้องรู้ว่าพื้นฐานของเรามีเท่าไร ต้องพัฒนาให้ได้ระดับไหน นี่คือแนวทางการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ส่วนสำคัญในการศึกษาคุณลักษณะของพระต้นแบบ ๑) หากใช้หลัก ๔ ส. เพียงอย่างเดียว อันนี้เป็นคุณลักษณะของการเผยแผ่เป็นด้านเดียวอันที่ ๒) คุณลักษณะของผู้สอนนอกจากจะมีหลัก ๔ ส. แล้วต้องมีความรู้มีความประพฤติดี มีปฏิภาณไหวพริบ มีความกล้าหาญเชิงจริยธรรม คือ ลักษณะของผู้สอนที่ดี ๓) เข้าใจ

^{๑๗๐} สทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ โสภณ เปียสนธิ, อาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๗๑} สทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ, รองคณะบดีฝ่ายวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

หลักการสื่อสารที่ดีด้วย ผู้ส่งสาร สารที่จะส่ง ช่องทางส่งสาร ผู้รับสาร ๔) คนในประจวบคีรีขันธ์ต้องการอย่างไร ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ เพราะแต่ละท้องถิ่นอาจมีความต้องการไม่เหมือนกัน สรุปได้ว่า ๔ ประการนี้ คือ สิ่งที่เราจะต้องรวมเป็นคุณของลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต้องใฝ่มาก่อนนะครับผมจะบอกการศึกษาด้วยพระไตรปิฎกสัมภาษณ์ก็จะรู้หลักการเดียวกันศึกษาก็ศึกษาดำรงได้และก็ไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมก็แล้วแต่สุดท้ายความต้องการของประชาชนก็คือไปสอบถามความต้องการของประชาชน พระนักเทศน์ที่เป็นต้นแบบ จำเป็นต้องมีคุณลักษณะของหลักธรรมกถึกหรือธรรมะสำหรับนักเผยแผ่ ๕ ประการ คือ ๑) แสดงหลักธรรมหรือเนื้อหาวิชาตามลำดับความง่ายยาก กลุ่มเล็กมีเหตุและผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ ๒) ชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจในแต่ละประเด็น โดยอธิบายขยายความตามแนวเหตุผล ๓) แสดงธรรมด้วยอาศัยเมตตา คือ สอนด้วยจิตเมตตา มุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง ๔) ไม่แสดงธรรมด้วยเห็นแก่อาภิส คือ สอนเขาโดยมิได้มุ่งที่จะได้ลาภหรือผลประโยชน์ตอบแทน ๕) แสดงธรรมไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งแสดงธรรม ไม่แสดงธรรมยกตน ไม่เสียชื่อเสียงผู้อื่น^{๑๗๒}

๔.๓.๓ เพื่อนำเสนอการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การสร้างพระนักเทศน์ให้มีความพร้อม มีการศึกษาวิชาการทางพุทธศาสนา พร้อมทั้งฝึกฝนตนเองอย่างแตกฉาน มีการผลิตสื่อเพื่อใช้ในการเทศน์ให้เข้าใจง่าย มีการประยุกต์พุทธวิธีในการเผยแผ่ คือ นำเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาปรับใช้ในการสอนให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน โดยยึดหลักธรรมวินัยเป็นแบบอย่าง แล้วนำมาอบรมสั่งสอนพุทธบริษัทให้นำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การปฏิบัติตนมีศีลจารวัตรอย่างเคร่งครัดงดงามเป็นที่ทำให้เกิดศรัทธาต่อผู้พบเห็น มีการศึกษาค้นคว้าวิชาการต่างๆ มีความรู้ความเข้าใจอย่างดี รวมถึงการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้ากับยุคสมัย และยังต้องมีลักษณะของความเป็นพหูสูต ๕ ประการ^{๑๗๓} คือ ๑) ฟังมาก คือ ได้เล่าเรียนได้ฟังไว้มาก ๒) จำได้ คือ จับสาระได้ จำความได้แม่นยำ ๓) คล่องปาก คือ ใช้พูดอยู่เสมอจนแคล่วคล่อง ๔) ชื่นใจ คือ ใส่ใจนึกคิดพิจารณาจนนึกถึงครั้งใด ก็ปรากฏเนื้อความได้ชัดเจน ๕) ความเข้าใจลึกซึ้ง คือ มองเห็นประจักษ์ด้วยปัญญาทั้งความหมายและเหตุผล การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ คือ จะต้องจัดหลักสูตรฝึกอบรมใน ๓ ส่วนด้วยกัน จากเค้าโครงที่เสนอเนื้อหา ๑) กระบวนการวิธีการอบรมความรู้พื้นฐานเรื่องการเทศน์เป็นอย่างไร ๒) ต้องสร้างบุคลิกภาพจากทักษะของหลัก ๔ ส. และ ๓) การสร้างคุณสมบัติของผู้สอนให้ได้

^{๑๗๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสถิตญาณโสภณ, เจ้าอาวาสวัดหนองแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๗๓} สทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ โสภณ เปียสนธิ, อาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

ความรู้ความเข้าใจของทักษะทางด้านการสื่อสาร^{๑๗๔} สามอย่างนี้จึงเป็นองค์ความรู้หลักที่จะต้องกำหนดหลักสูตรสำหรับอบรมพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ว่ามีวิธีการอย่างไร ภาพของนักเทศน์เป็นอย่างไร การพัฒนามีองค์ประกอบอย่างไรบ้าง แล้วก็ต้องมีวิธีการพัฒนาอย่างไรบ้าง กระบวนการพัฒนาจะทำอย่างไร การจัดหลักสูตรอย่างไร การจัดสัมมนาพัฒนาคน ผู้เกี่ยวข้องการพัฒนาในการเทศน์ให้มีคุณภาพ ถ้าเราทำอย่างนี้ได้เราจะพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบได้

กรณีของการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ ๒ อย่าง คือ เป็นต้นแบบ กับเป็นแบบที่พอจะนำไปปฏิบัติได้ไหม ในส่วนหนึ่งต้องไปถามคนที่ เป็นต้นแบบอยากจะทำนักก็ไปหาต้นแบบของพระนักเทศน์ที่เป็นตัวการผลักดันก็ได้ พระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียงในประเทศไทยหรือในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เราก็จะได้ความเชื่อถือจากกลุ่มผู้ที่สัมผัสจากประชาชนประจวบคีรีขันธ์ ที่มีความต้องการแล้วยังมีไปสัมผัสพระที่เป็นพระนักเทศน์ที่ เป็นต้นแบบจริงๆ ตามประเด็นในขั้นต้นแต่ละท่านเป็นอย่างไรตามที่ท่านได้ปฏิบัติหรือทำอยู่แล้วเป็นประจำ จะเป็นตัวอย่างที่สามารถสื่อออกมาในเชิงบุคคลที่เราจะไปศึกษา ส่วนตัวอื่นๆ บางส่วนที่เป็นข้อมูลไม่ใช่ระเบียบวิธีวิจัยแต่ข้อมูลที่เสนอมาหลายข้อไม่สัมพันธ์กันกับประเด็นที่น่าเสนอ เช่นคำว่า ช่องทางทางการสื่อสาร เราใช้คำว่ารูปแบบการเทศน์ในเชิงทฤษฎีในการสื่อสารช่องทางแปลว่า วิธีการสื่อออกไปแบบไหน แบบช่องทางใด มีสารผู้ส่งสาร มีผู้รับสาร ช่องทางการสื่อสาร เช่น ผ่านหนังสือ ผ่าน youtube อย่างนี้เราเรียกว่าเป็นช่องทาง ผ่านทีวี ผ่านวิทยุ ในทฤษฎีการสื่อสารด้านช่องทางการสื่อสารในรูปแบบการเทศน์ ส่วนประเด็นอื่นๆ ตัวโมเดลมันจะเป็นข้อสรุปที่เราต้องถอดเอารหัสตัวนั้นออกมามาปรับลงในองค์ความรู้ที่โฟกัส ในส่วนนี้สิ่งที่มีการเปิดอบรมพระนักเทศน์มีละเอียดอย่างไรบ้าง คณะสงฆ์นโยบายอันนี้ก็เป็นช่องทางหนึ่ง คือ กรณีที่ใสมานี้อยากจะตั้งข้อสังเกตอย่างหนึ่งว่าอย่าใสมาลอยๆ อยากให้มันมาจากกรอบแนวคิดข้างต้นในกรณีของคุณสมบัติเราก็กำหนดได้ ๔ ส. มีแต่ประเด็นที่สำคัญ คือ คณะสงฆ์ประจวบคีรีขันธ์กำหนดนโยบายสักนิดหนึ่ง หัวข้อนี้อยู่ในประเด็นในการศึกษาเราไม่อยากจะมาเป็นประเด็นสำคัญ มันอยู่ในรูปแบบไหนอย่างไรถ้าเราศึกษาในเชิงโครงสร้างบริหารจัดการเราก็จะเสนอคณะสงฆ์ประจวบคีรีขันธ์ ในการศึกษาของเราไปวิเคราะห์เชิงของการบริหารของคณะสงฆ์ประจวบคีรีขันธ์ หากไม่มีความพร้อมแล้วไปเสนออย่างนี้ แนวความคิดของวงกรอบไว้ในขั้นต้นเป็นตัวเพิ่มเติมเข้ามาอันนี้อยากให้ยกหลักการที่วางกรอบแนวคิดในการศึกษาในกรอบไหนก็อธิบายอยู่ในกรอบนั้นมันก็จะสัมพันธ์กันกับประเด็นที่เราศึกษา^{๑๗๕}

^{๑๗๔} สทนนาเฉพาะกลุ่ม อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ, อดีต รองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๗๕} สทนนาเฉพาะกลุ่ม อาจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

พระนักเทศน์เองต้องเรียนรู้ที่จะศึกษานำเอาเทคนิคเทคโนโลยีเข้ามาใช้เสริมการเทศน์ ต้องเปลี่ยนแนวการเทศน์ให้ทันโลกในยุคปัจจุบัน ประชาชนผู้รับฟังธรรมะมีความต้องการที่เปลี่ยนไป ดังนั้นพระนักเทศน์เองก็ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเทศน์ออกไปจากเดิม ธรรมะที่แสดงคืออยู่แล้ว แต่ต้องปรับให้มีความทันสมัยมากขึ้นตามยุคตามสมัย^{๑๗๖}

พระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแบบของ พระบรมศาสดาทรงเป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี คุณสมบัติของ พระนักเทศน์ต้องประกอบด้วย ๑) หลักองค์แห่งธรรมกถึก ๒) หลักของพหูสูต

เมื่อเสริมเพิ่มเติมด้วยการใช้หลักพุทธวิธีการเผยแผ่ หรือหลักพุทธวิธีการสอน ๔ ส. ได้แก่ ๑) สันทัสสนา หมายถึง ความแจ่มแจ้ง ๒) สมทปนา หมายถึง ความจงใจ ๓) สมุตเตชนา หมายถึง ความแก้แค้น และ ๔) สัมปหังสนา หมายถึง ความร่าเริง ก็จะสามารถสรุปได้ว่า การเป็นพระนักเทศน์ที่ดีจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้นนั่นเอง แต่การพัฒนาพระนักเทศน์ให้เป็นพระนักเทศน์ต้นแบบได้นั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคคล ด้วยการฝึกอบรมทางกายภาพและความสามารถเฉพาะบุคคล ตามหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วยหลัก ๓ ประการ คือ ๑) การให้การศึกษา ๒) การฝึกอบรม ๓) การเพิ่มพูนความรู้

การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะต้องสร้างพระนักเทศน์ที่มีคุณสมบัติตามที่มหาเถรสมาคมได้กำหนดไว้คือ พระนักเทศน์ประจำจังหวัด และพระนักเทศน์แม่แบบ แล้วทำการพัฒนาต่อยอดเพื่อให้เป็นพระนักเทศน์ต้นแบบ ดังนั้นต้องกำหนดคุณสมบัติของพระนักเทศน์ต้นแบบขึ้นว่าจะต้องมีลักษณะอย่างไร ดังนั้นเมื่อมีโอกาสแล้ว ก็ต้องมีการจัดหลักสูตรเพื่อสร้างพระนักเทศน์ แล้วพัฒนาเพิ่มความสามารถยกระดับให้สูงขึ้น ให้เป็นต้นแบบให้ได้ อาจจะมีหลักสูตรระยะสั้น ระยะยาว พัฒนาวិชาการ หลักสูตรสำหรับพระสังฆาธิการ หรือหลักสูตรระยะสั้น สำหรับนักบริหาร โครงการพัฒนาต่อเนื่อง มีโครงการเสริมขึ้นไปเรื่อยๆ มีกระบวนการตรวจสอบประเมินความสามารถว่าสามารถเป็นต้นแบบได้ มีการร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน^{๑๗๗}

ผู้ส่งสาร คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ริเริ่ม หรือเริ่มต้นส่งสารไปให้อีกบุคคลหนึ่ง ไม่ว่าจะมีความตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ผู้ทำหน้าที่ส่งสารผ่านทางหนึ่งไปยังผู้รับสาร การที่พฤติกรรม การสื่อสารภายในสถานการณ์หนึ่งๆ จะเป็นไปในรูปแบบใด หรือมีผลอย่างไร ผู้ส่งสารย่อมมีบทบาทสำคัญในการชี้นำเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของตน ผู้ส่งสาร ในที่นี้คือ พระนักเทศน์เป็นผู้ทำหน้าที่ใน

^{๑๗๖} สทนทากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.อุทัย สติมัน, อาจารย์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๗๗} สทนทากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

การส่งสาร ต้องมีคุณ ลักษณะโดยรวม คือ ๑) มีบุคลิกดีและตื่นตัวเสมอ ๒) น้ำเสียงดีพูดจาไพเราะ รู้อักขระวิธี ๓) รู้ในเนื้อ หาธรรมะดี ๔) มีปฏิภาณไหวพริบรู้จักการประยुคต์การผสมผสาน ๕) มีอธยาศัยเป็นมิตร ผู้ส่งสารเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของสารที่ต้องการจะสื่อ ^{๑๗๘} เป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะที่ดี มีความน่าเชื่อถือ แคล่วคล่องเปิดเผยจริงใจ และมีความรับผิดชอบ ในฐานะที่เป็นผู้ส่งสารต้องเข้าใจความพร้อมและความสามารถในการรับสารของผู้รับสาร ต้องเป็นผู้รู้จักเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมในการส่งสาร

สาร คือ เรื่องราวอันมีความหมาย และแสดงออกมาโดยอาศัยภาษาหรือสัญลักษณ์ใด ๆ ก็ตามที่สามารถทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน สารจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ส่งสารเกิดความคิดและต้องการจะส่งหรือถ่ายทอดความคิดนั้นไปสู่การรับรู้ของผู้อื่น สาร ในที่นี้คือ หลักธรรมที่นำมาแสดงให้กับผู้รับฟังได้ฟังได้เห็นและเข้าใจในหลักธรรมนั้น

ช่องทางส่งสาร คือ สื่อที่ใช้ในการส่งสารออกไปยังผู้รับสาร ช่องทางส่งสาร ในที่นี้อาจจะหมายถึง ภาษาที่นักเทศน์ใช้ในการสื่อหลักธรรมออกไปยังผู้ฟัง ภาษาพูด ภาษาเขียน หรืออากัปกิริยาต่างๆ และช่องทางการรับสารจึงได้แก่ อวัยวะรับสัมผัส และประสาทสัมผัสทั้ง ๕

ผู้รับสาร คือ เป้าหมายปลายทางของการสื่อสาร เป็นผู้ที่เปิดรับสาร ทำให้ขั้นตอนการสื่อสารประสบความสำเร็จ ในบางครั้งผู้รับสารก็จะเปลี่ยนหน้าที่ไปเป็นผู้ส่งสารได้เช่นกัน เรียกว่ามีการสื่อสารระหว่างบุคคล

สันตัสสนา คือ การเทศน์ได้แจ่มแจ้ง เหมือนการเห็นภาพด้วยตา เนื้อหาใดที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังก็นำมาเทศน์แสดงโดยไม่ตัดเนื้อความออก สามารถแสดงธรรมได้อย่างแจ่มแจ้งเป็นที่ประทับใจแก่ผู้ฟัง เกิดเป็นความเลื่อมใสคำสอนแล้วนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อพัฒนากาย วาจา และใจให้บริสุทธิ์ ต้องมีความรู้ความสามารถ มีปฏิภาณดี มีความประพฤติดี มีสุขอนามัยดี เป็นผู้มีความเสียสละและมีความอดทน

สมาทปนา คือ การเทศน์ได้จูงใจ เป็นเหมือนการชักชวนให้รู้สึ้อยากปฏิบัติตาม ต้องใช้วาทศิลป์ ระวังให้เห็นประโยชน์อันจะพึงได้ สิ่งใดที่เป็นประโยชน์ก็แนะนำให้เห็นประโยชน์คุณค่ามองเห็นความสำคัญยอมรับไปประพฤติปฏิบัติ

สมุตเตชนา คือ การเทศน์ได้อย่างกล้วยกล่ำ ปลูกเร้าให้เกิดขวัญและกำลังใจ เกิดความพากเพียร การสอนแบบนี้ เป็นการสอนเพื่อให้มีความกล้าหาญ ให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ควรจะกระทบกระเทือนต่อผู้อื่น ต้องยึดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาด้วยความบริสุทธิ์ใจ ควรจะมีการฝึกอบรมให้ความรู้การเผยแผ่ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนทั้งอุปกรณ์และสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเทศน์

^{๑๗๘} สอนதாகลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.อุทัย สติมัน, อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

สัมปหังสนา คือ การเทศน์แบบลอบประโลมใจให้สติสำนึก โดยการชี้ให้เห็นถึงผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับทำให้บรรยากาศในที่นั้นๆ สดชื่น แจ่มใส การสร้างแรงจูงใจการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

คุณสมบัติของการเป็นนักเทศน์ การจะเป็นนักเทศน์ที่ดี^{๑๗๙} คือ รู้ดี เทศน์ดี ประพฤติดี การเทศนาที่จะงดงามและมีความไพเราะจับใจทั้งในเบื้องต้น ท่ามกลาง และเบื้องปลาย แสดงธรรมจากง่ายไปหายากตามลำดับ เรียกว่า อนุปพุทฺธิกา มี ๕ ประการ^{๑๘๐} คือ ๑) ทานกถา เรื่องทาน ๒) ศีลกถา เรื่องศีล ๓) สัคคกถา เรื่องสวรรค์ ๔) กามาทินวกถา เรื่องโทษของกามคุณ ๕) เนกขัมมานิสังกถา เรื่องอานิสงส์แห่งการออกจากกามคุณทั้งหลาย

๔.๔ การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สมัยเดิมเรียกพระนักเทศน์ว่า “พระธรรมกถึก” แปลว่า พระผู้กล่าวสอนธรรม พระผู้แสดงธรรม การฝึกอบรมด้านการเทศน์อย่างถูกวิธี จนมีความรู้และทักษะความเข้าใจในหลักการและวิธีการเทศน์ที่ดีแล้ว จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการเทศน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถใช้การเทศน์เป็นเครื่องมือในการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติต่อการครองชีวิตได้ พระภิกษุทั่วไปที่มีความรู้ความสามารถก็สามารถฝึกให้เป็นพระนักเทศน์ได้

พระนักเทศน์ คือ พระภิกษุที่ปฏิบัติหน้าที่สอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการแสดงธรรมเทศนา และจะต้องผ่านการฝึกอบรมเป็นพระนักเทศน์ตามหลักสูตรของมหาเถรสมาคม แต่งตั้ง มี ๒ ประเภท คือ

๑. พระนักเทศน์แม่แบบ หมายถึง พระนักเทศน์ที่ผ่านการอบรมจากคณะกรรมการฝึกอบรมพระนักเทศน์ที่มหาเถรสมาคมแต่งตั้ง เพื่อไปจัดอบรมพระนักเทศน์ประจำจังหวัด

๒. พระนักเทศน์ประจำจังหวัด หมายถึง พระนักเทศน์ที่ผ่านการอบรมปฏิบัติหน้าที่เทศน์ภายในจังหวัด

จากการศึกษาวิจัย การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า

๔.๔.๑ ด้านผู้ส่งสาร พระนักเทศน์ต้องมีคุณลักษณะโดยรวม ดังต่อไปนี้ ๑. มีบุคลิกดีและตื่นตัวเสมอ ๒. น้ำเสียงดีพูดจาไพเราะ รู้จักชะระวิธี ๓. รู้ในเนื้อหาธรรมะดี ๔. มีปฏิภาณไหวพริบ รู้จักการประยุกต์การผสมผสาน ๕. มีอัธยาศัยเป็นมิตร

^{๑๗๙} สอนทนากลุ่ม อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ, อดีต รองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๘๐} สอนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์โสภณ เปียสนธิ, อาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

๔.๔.๒ ด้านสาร ก่อนอื่นพระนักเทศน์ต้องมีความรอบรู้ รู้ละเอียดในหลักธรรมที่นำมาเทศน์ ตามหลักพหุสูตร พระนักเทศน์เองต้องเป็นแบบอย่างในการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติได้ เพื่อเป็นตัวอย่างให้ปฏิบัติตาม การใช้ภาษาในการเทศน์ก็ต้องเป็นภาษาที่สื่อสารให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย สั้นๆ แต่ได้ใจความครบถ้วน นำไปปรับใช้ในชีวิตรได้

๔.๔.๓ ด้านช่องทาง พระนักเทศน์ต้องมีความสามารถในการนำเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจในความหมายนั้นได้ จากนั้นจะเป็นที่ความสามารถของพระนักเทศน์เองว่าจะสอดแทรกการแสดงธรรมอย่างไรให้เกิดความน่าฟังน่าติดตาม พระนักเทศน์จะต้องพิจารณาว่า จะต้องเลือกวิธีการใดในการส่งสารให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง พระนักเทศน์ต้องรู้จักนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาเสริมให้เกิดประโยชน์ในการเทศน์สูงสุด ต้องมีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาพระนักเทศน์สม่ำเสมอ

๔.๔.๔ ด้านผู้รับสาร ประชาชนผู้รับฟังธรรมะมักจะฟังเทศน์ด้วยเพราะเป็นหน้าที่ที่ต้องทำเท่านั้น การเทศน์ถูกจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของงานพิธี ผู้รับสารที่มีความแตกต่างกันจะให้ความสนใจ การเทศน์ที่มากน้อยต่างกันด้วย นักเทศน์ต้องพิจารณาเลือกธรรมะที่เหมาะสมกับผู้ฟัง ในการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายจะทำให้ผู้ฟังธรรมะได้ประโยชน์อย่างสูงสุด ในการฟังเทศน์แต่ละครั้งอาจจะมีปัญหาเกิดขึ้นได้ เช่น ความไม่พร้อมของทั้งผู้เทศน์และผู้ฟัง ความลึกซึ้งของธรรมะที่แสดง สิ่งรบกวนทั้งภายในและภายนอก ได้แก่ เสียงรบกวนรอบด้าน ความพลุกพล่านของคน อย่างไรก็ตาม พระนักเทศน์ก็ยังมีความสำคัญ เพราะ ผู้ฟังเทศน์ส่วนใหญ่จะให้ความสนใจความเลื่อมใสที่พระนักเทศน์ ดังนั้น พระนักเทศน์เองต้องมีความรู้ความสามารถ ต้องมีการพัฒนาตนเองตลอดเวลาเพื่อทำหน้าที่ได้ดีที่สุด

๔.๔.๕ ด้านสันติสสนา พระนักเทศน์จะมุ่งเน้นการแสดงธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหา ทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจธรรมะได้ ซึ่งพระนักเทศน์ต้องมีการเตรียมเนื้อหาหลักธรรมที่จะแสดงให้แจ่มแจ้ง เข้าใจง่ายขึ้น ในการเทศน์แต่ละครั้งจำเป็นต้องมีการสอดแทรกตัวอย่างประกอบ เพื่อให้เกิดภาพน่ารับฟัง ก็จะทำให้สามารถเข้าใจสิ่งที่รับฟังได้อย่างแจ่มชัดขึ้น ควรจัดให้มีการอบรมพระนักเทศน์เป็นประจำเพื่อสร้างพระนักเทศน์รุ่นใหม่ๆ พัฒนาพระนักเทศน์ที่มีอยู่แล้ว ทั้งยังเป็นการประเมินควบคุมคุณภาพของพระนักเทศน์ด้วย

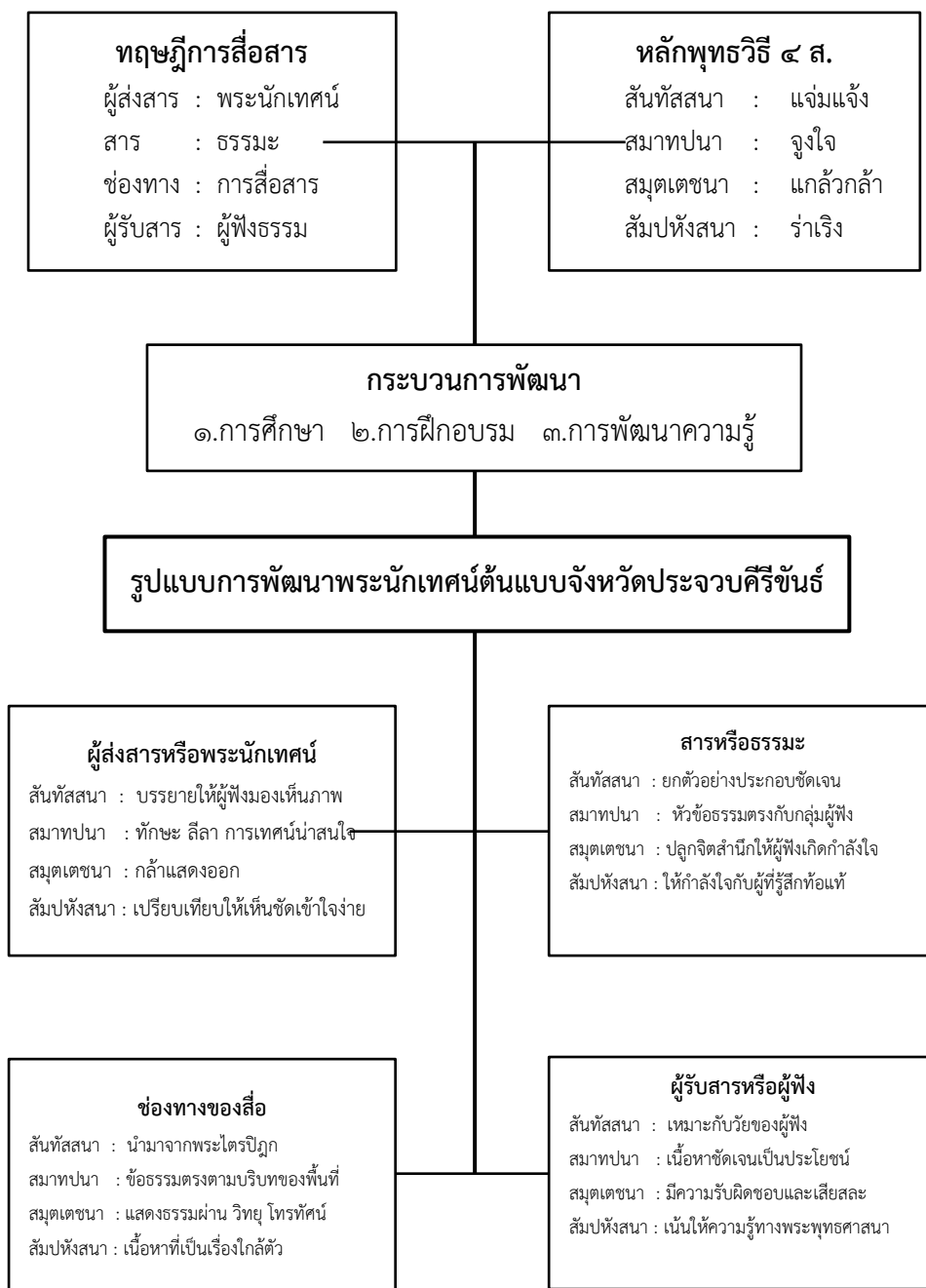
๔.๔.๖ ด้านสมาธิภาวนา การเทศน์เพื่อจูงใจผู้ฟังนั้น เป็นความสามารถเป็นความเชี่ยวชาญของพระนักเทศน์แต่ละรูป หากมีความพร้อมศึกษาธรรมะมาอย่างแตกฉาน มีปฏิภาณไหวพริบดี จะทำให้พูดจูงใจผู้ฟังได้มาก พระนักเทศน์เองก็ต้องมีการฝึก มีน้ำเสียงที่น่าฟัง รู้จักการใช้เสียงหนักเสียงเบา สูงหรือต่ำในการเทศน์เป็นบางช่วงจังหวะ เพื่อทำให้ผู้ฟังตั้งใจในการฟังธรรมได้ตั้งแต่ต้นจนจบการเทศน์

๔.๔.๗ ด้านสมุทเตชนา พระนักเทศน์ต้องมีความกล้าและความเชื่อมั่นในตนเอง สร้างบุคลิกภาพให้เกิดความประทับใจต่อผู้ที่พบเห็น ต้องรู้จักการวางตนเป็นมิตรกับทุกๆ คนต้องแสดงออกถึงความเป็นผู้นำ เพื่อจะได้ให้คำแนะนำชี้แนะแก่ผู้อื่นได้ พระนักเทศน์ต้องเป็นผู้ที่สร้างกำลังใจและสามารถช่วยแก้ไขปัญหให้กับผู้ฟังได้ การฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้เกิดความกล้า ความองอาจให้เกิดขึ้นได้

๔.๔.๘ ด้านสัมปหังสนา การฟังธรรมเป็นการเสริมสร้างสติและปัญญา พระนักเทศน์จึงต้องแสดงธรรมให้ผู้ฟังรู้สึกได้ถึงประโยชน์ของการฟังธรรม การจะเทศน์ให้ผู้ฟังติดตามรับฟังได้ตลอดจนจบการเทศน์ พระนักเทศน์จึงต้องสร้างความร่าเริงความสนใจให้เกิดขึ้น อาจจะเป็นการใช้เสียงที่หลากหลายมีจังหวะจะโคน พูดด้วยเสียงกระชับ ไม่เนิบนาบจนน่ารำคาญ เรื่องราวที่นำมาเทศน์ก็ต้องเป็นเรื่องที่ทันต่อเหตุการณ์ อยู่ในความนิยมของผู้ฟัง ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ดังนั้นพระนักเทศน์จึงต้องมีการฝึกฝน เพื่อหาวิธีการพูดเพื่อทำให้ผู้ฟังเกิดความร่าเริงจากการฟังธรรมได้

๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ว่า ต้องประกอบด้วย

๑. พระนักเทศน์ต้องมีความรู้ในหลักการสื่อสาร เพื่อสามารถทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเทศน์ โดยเฉพาะในเรื่องช่องทาง หมายความว่า สื่อที่นำมาใช้ในการส่งข้อมูลข่าวสารออกไปยังผู้รับ ปัจจุบันมีเทคโนโลยีมากมายที่เปิดโอกาสให้นำมาใช้ในการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ วิทยุบลูทูธ เป็นต้น การเทศน์ไม่จำเป็นต้องเป็นการเทศน์ในรูปแบบเดิมๆ อีกต่อไป ดังนั้นพระนักเทศน์บางรูป จึงใช้สื่อในการสร้างลักษณะการเทศน์ของตนให้เป็นต้นแบบเฉพาะขึ้น

ตามหลักการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่

ด้านผู้ส่งสาร (Source) พระนักเทศน์ควรจะมีทักษะในการแสดงธรรมตามภูมิความรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับฟัง เข้าใจถึงสังคมที่ตนรับไปแสดงธรรม

ด้านสาร (Message) พระธรรมคำสอน พระสังฆาธิการต้องมีความรู้แตกฉานในหลักธรรมอย่างดี มีความรู้แตกฉานในการเทศน์ การสวด การบรรยาย มีความรู้ความเข้าใจในการอธิบายหลักธรรมไปใช้ได้เหมาะสมกับผู้ฟัง มีความสันทัดในการประยุกต์ใช้หลักธรรมได้อย่างถูกต้อง

ด้านช่องทาง (Channel) พระนักเทศน์ควรมีความรู้ในการนำเสนอธรรมผ่านสื่อ อุปกรณ์การสื่อสารต่างๆ ในเผยแผ่ทั้งในลักษณะที่เป็นทั้งเชิงรุกและเชิงรับ

ด้านผู้รับสาร (Receiver) ประชาชนผู้รับฟังพระธรรม ประชาชนได้ทราบหลักการปฏิบัติงานเผยแผ่ของพระนักเทศน์อย่างมีคุณประโยชน์ ได้รับรสพระธรรมที่แสดง ได้รับหลักการเชิงพุทธ คือ ปรัชญา ปฏิบัติ และปฏิเวธ

๒. พระนักเทศน์ต้องมีหลักพุทธลีลาการสอน ๔ ส. หรือ หลักพุทธวิธี ๔ ส. มีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะ ๔ ประการ คือ

สันทัตสนา ชี้แจงให้เห็นชัด คือ สอนอะไรก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้งเห็นจริง เสมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา การชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายธรรมให้เข้าใจชัดเจน มีการแสดงเหตุผลให้จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง ยกตัวอย่างให้ผู้ฟังเห็นจริง จนหมดความสงสัย พูดให้แจ่มแจ้ง มีการชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายธรรมให้เข้าใจชัดเจน พระนักเทศน์แสดงธรรมได้แจ่มแจ้ง มีการแสดงเหตุผลให้จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง มีความเข้าใจยกตัวอย่างให้ผู้ฟังเห็นหมดความสงสัย

สมาทปนา พูดให้จูงใจ ชวนใจให้อยากรับไปปฏิบัติ สิ่งใดควรปฏิบัติก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งคุณค่า เห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝน จนยอมรับอยากลงมือทำ มีวิธีการแนะนำหรือบรรยายธรรมให้ผู้ฟังซาบซึ้งในพุทธธรรม มีเทคนิคพูดให้ผู้ฟังสามารถมองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนปฏิบัติ มีวาจาสุภาพเป็นที่ประทับใจ จนเป็นเหตุให้นำไปปฏิบัติตาม พูดธรรมจูงใจให้ผู้ฟังอยากรับเอาไปปฏิบัติ มีวิธีการแนะนำหรือบรรยายธรรมให้ผู้ฟังซาบซึ้ง มีเทคนิคพูดให้ผู้ฟังสามารถ

มองเห็นความสำคัญ มีวาจาสุภาสิตเป็นที่ประทับใจของผู้ฟัง มีการพูดถูกใจผู้ฟัง โดนใจผู้ฟัง ให้นำไปปฏิบัติได้

สมุตเตชนา พูดให้แก่วกกล้า ระวังให้อาจหาญแก่วกกล้า คือ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะมีกำลังใจ มั่นใจทำให้สำเร็จให้ได้ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น ทำให้มีความอุตสาหะให้เกิดขึ้นแก่ผู้ฟังธรรม มีกลยุทธ์การสร้างภาพให้เกิดกำลังใจแก่ผู้ฟังอย่างมีเหตุและผล มีความพยายามทำงานเผยแผ่อย่างต่อเนื่องด้วยความเสียสละ มีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคการเผยแผ่ด้วยการประยุกต์ พระนักเทศน์แสดงธรรมปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น มีการสร้างเกิดความอุตสาหะให้เกิดขึ้นแก่ผู้ฟัง มีกลยุทธ์การสร้างภาพให้เกิดกำลังใจแก่ผู้ฟัง มีความพยายามทำงานเผยแผ่อย่างต่อเนื่อง มีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคการเผยแผ่ด้วยวิธีการ

สัมปหังสนา พูดให้ร่าเริง ปลอบขโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือ บำรุงจิตให้เข้มแข็งเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นผลดีหรือประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะบรรลุผลสำเร็จ ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริง เบิกบานใจ สรุปลงสั้นๆ ได้ว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ แก่วกกล้า ร่าเริง พระสังฆาธิการควรจะพูดธรรมปลอบ ขโลมใจให้ผู้ฟังสดชื่นร่าเริง มีการพูดธรรมบันเทิงเพื่อให้เกิดความรู้สึกละเอียดชื่นร่าให้เห็นผลดีและความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน แสดงให้เห็นผลเสียและความเสื่อมลาภ ยศ มีเทคนิควิธีการพูดให้ผู้ฟัง มีความหวังในชีวิตและร่าเริงเบิกบานใจ พูดธรรมปลอบขโลมใจให้ผู้ฟังสดชื่นร่าเริง มีการพูดธรรมบันเทิงเพื่อให้เกิดความรู้สึกละเอียดชื่น ชี้ให้เห็นผลดีและความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีวิธีการแสดงให้เห็นผลเสียและความเสื่อมลาภ ยศ มีเทคนิคการพูดให้ผู้ฟังมีความหวังในชีวิตและร่าเริง

สรุปได้ว่า การสื่อสารกับหลักพุทธวิธี ๔ ส. นั้น ผู้ส่งสารหรือพระนักเทศน์ มีความรอบรู้ สามารถสอนธรรมะได้แจ่มแจ้ง (สันตัสสนา) สารหรือธรรมะ เป็นการเผยแผ่ธรรมะได้อย่างจงใจ (สมาทปนา) ช่องทางของสื่อ เป็นการเทศน์การบรรยาย ที่ทำให้เกิดความแก่วกกล้า (สมุตเตชนา) และ ผู้รับสารหรือผู้ฟัง ได้รับฟังธรรมะได้เข้าร่วมในกิจกรรมอย่างร่าเริง (สัมปหังสนา)

ข้อเสนอแนะ คณะสงฆ์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยพระสังฆาธิการระดับบริหารต้อง เล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของพระนักเทศน์ ต้องให้การสนับสนุนกำหนดเป็นนโยบายหรือ โครงการในการเผยแผ่ การแสดงธรรม รณรงค์ให้มีการเทศน์ให้กว้างขวางทั่วไป นำเอาเทคโนโลยีและ วิทยาการสมัยใหม่เข้ามาใช้เสริมการแสดงธรรมให้น่าสนใจมากขึ้น ต้องส่งเสริมการสร้างพระ นักเทศน์แม่แบบและพระนักเทศน์ประจำจังหวัดให้มีจำนวนมากขึ้น เพื่อเป็นพระนักเทศน์ที่มีคุณภาพ มาตรฐานเท่าเทียมกัน เปิดการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมเพิ่มความรู้ความสามารถให้กับพระนักเทศน์ ต้อง กำหนดให้เป็นโครงการประจำของคณะสงฆ์จังหวัดให้เป็นรูปธรรม การสื่อสารมีความสำคัญต่อพระ นักเทศน์ ซึ่งพระนักเทศน์ต้องมีเทคนิคการสอนที่สามารถพูด บรรยาย อธิบายขยายความหมายของ หลักธรรมะให้ผู้ที่ได้รับฟังแล้วมีความเชื่อศรัทธาต่อหลักการสอนนั้น พร้อมนำเอาไปประพฤติปฏิบัติ ต่อไป

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Methods) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาจากข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกที่เกี่ยวข้อง การทบทวนหนังสือ เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เหมาะสมกับการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

๕.๑.๑ วิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาในการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นพระนักเทศน์ในแบบธรรมวัตร ไม่มีรูปแบบการเทศน์แบบอื่น ๆ เลย เช่น การเทศน์แหล่ การเทศน์ปุจฉาวิสัชนา การเทศน์ ๓ ธรรมาสน์ เคยมีการจัดส่งพระไปเข้ารับการอบรมเป็นพระนักเทศน์แม่แบบแล้วให้กลับมาทำการฝึกอบรมให้แก่พระนักเทศน์ประจำจังหวัดอีกทอดหนึ่งแต่ก็มีพระเข้ารับการอบรมจำนวนน้อยจนหยุดการจัดการอบรมไปในที่สุด พระนักเทศน์ส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการเทศน์โดยการอ่านคัมภีร์มักจะเป็นการเทศน์ตามประเพณี เช่น งานบวช งานศพ งานทำบุญต่าง ๆ เป็นต้น มีน้อยมากที่จะเป็นการเทศน์เพื่อเผยแผ่จริงๆ จะมีบ้างบางรูปที่ไม่ได้อ่านจากคัมภีร์แต่ก็มีจำนวนน้อย การเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะมุ่งการเทศน์เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจธรรมะเป็นสำคัญ พระนักเทศน์มีการพัฒนาในการเทศน์หรือแสดงธรรมมีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาประกอบบ้างแต่ยังไม่มากนัก ส่วนใหญ่มักจะเทศน์ตามรูปแบบเดิมๆ ไม่มีการประยุกต์ให้เกิดความน่าสนใจ พระนักเทศน์ที่เทศน์อยู่ประจำก็จะเป็นรูปเดิมไม่ค่อยมีรูปใหม่ๆ เกิดขึ้น

จากที่พบเห็นโดยทั่วไปพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มักจะเป็นพระสังฆาธิการเท่านั้น ยังขาดการสนับสนุนส่งเสริมพระนักเทศน์ใหม่ๆ ให้เข้ารับการอบรม ไม่มีการฝึกอบรมและพัฒนาพระนักเทศน์ทั้งใหม่และเก่า ตลอดจนขาดแคลนการสนับสนุนจากรัฐบาลในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการฝึกอบรมพระนักเทศน์รุ่นใหม่ๆ ได้มีพระนักเทศน์เป็นจำนวนไม่มากที่สามารถ

แสดงธรรมได้อย่างคล่องแคล่วน่าติดตาม มีความชัดเจนในหัวข้อธรรมที่นำมาแสดง ทำให้ผู้ฟังสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ จำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมพระนักเทศน์รุ่นใหม่ๆ เพิ่มขึ้น การแสดงพระธรรมเทศนาเป็นวิธีการที่มีแบบแผนมีหลักการทำให้ผู้ฟังได้รับความรู้ความเข้าใจในพระธรรมได้อย่างครบถ้วนและสามารถรักษาหลักคำสอนดั้งเดิมไว้ได้ แต่ด้วยรูปแบบการเทศน์ที่เป็นแบบเก่าจึงยังไม่ค่อยน่าสนใจ ซึ่งรูปแบบการเทศน์แบบเดิมอาจไม่สามารถทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างชัดเจน จำเป็นต้องมีการการนำเอาเทคนิค เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเสริมการเทศน์เพื่อให้น่าสนใจเพิ่มขึ้น

๕.๑.๒ คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๕.๑.๒.๑ สันติสสนา : การอธิบายชัดเจนแจ่มแจ้ง

พระนักเทศน์ต้องมุ่งเน้นให้ประชาชนได้เข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความคิดตรึงตรอง วิเคราะห์หาเหตุและผลให้เกิดความเข้าใจในหลักธรรมที่แสดงให้เกิดปัญญา เข้าใจความเป็นจริง ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น หลักแห่งความเคารพซึ่งกันและกัน หลักแห่งความเมตตา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน หรือหลักธรรมที่เป็นหน้าที่ของทุกคน เช่น ความกตัญญูรู้คุณ เป็นต้น เลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัยของผู้ฟังเป็นหลัก เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับกฎแห่งกรรม การเกรงกลัวต่อการทำความชั่วพร้อมยกตัวอย่างใกล้ตัวเพื่อให้เกิดประโยชน์ มีวิธีการนำเสนอให้เกิดแรงจูงใจสอดแทรกเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง ตามข่าวหน้าหนังสือพิมพ์ และต้องมีความรอบรู้ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบันรวมทั้งวิเคราะห์ได้ดี ใช้เทคนิคชักจูงให้ที่เหมาะสม มีความสามารถในการพูดโน้มน้าวจิตใจผู้ฟัง สร้างบรรยากาศการบรรยายธรรมะได้เหมาะสม มีทักษะในการพูดชักจูงให้ผู้ฟังอยู่ในอาการเฝื่องบงบ วางตัวเป็นกันเองและทำความคุ้นเคยสนิทสนมเพื่อตัดช่องว่างความเกรงกลัว มีบุคลิกภาพที่บ่งบอกถึงความมีเมตตา รักใคร่ พระนักเทศน์ต้องเป็นผู้มีประสบการณ์สามารถทำให้ผู้ฟังมีความเข้าใจที่ถูกต้อง มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารทั้งในอดีตและปัจจุบันได้ดี สามารถนำเอาความรู้ของผู้อื่นมาถ่ายทอดให้ผู้ฟังเข้าใจได้ดี เน้นการเทศน์ให้เป็นรูปธรรมมีการยกกรณีตัวอย่างหรือเหตุการณ์ที่พบเห็นโดยทั่วไปมาเป็นหัวข้อในการเทศน์โดยการเล่านิทานประกอบเพื่อให้ชัดเจนเข้าใจง่ายฟังแล้วชัดเจนเห็นจริงทำให้ผู้ฟังเพลิดเพลินไม่รู้สึกลำบาก เน้นการให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่นำมาจากพระไตรปิฎก และความรู้ที่นำมาที่จะนำมาแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้จริงอธิบายรายละเอียดในแต่ละหัวข้อให้ชัดเจนไปตามลำดับโดยละเอียด อธิบายจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายไปหาสิ่งที่เห็นเข้าใจยาก

๕.๑.๒.๒ สมารถปนา คือ อธิบายให้เข้าใจจริงใจ

พระนักเทศน์ต้องเป็นผู้มีประสบการณ์และความสามารถเทศนาอธิบายธรรมให้ประชาชนเข้าใจในสิ่งที่อธิบายได้ถูกต้อง เนื้อหาในการเทศน์ต้องเหมาะกับกลุ่มผู้ฟังและต้อง

สอดแทรกเนื้อหาของกฎแห่งกรรมหรือความดีความชั่ว สอนให้ผู้ฟังรักษาศีล ๕ ควบคู่กับการฝึกปฏิบัติพัฒนาวิธีการสอนหลากหลายรูปแบบบรรยายจนเกิดความซาบซึ้งทำให้ผู้ฟังหันมาสนใจแนะนำชักชวนโน้มน้าวให้ผู้ฟังเปิดใจยอมรับ มีเนื้อหาแปลกใหม่และไม่เป็นเนื้อหาที่รุนแรงหรือโจ่งตีใคร มีความสามารถในการเล่นคำ เล่นภาษา หรือแปลความหมายในทางธรรมให้เป็นภาษาที่ฟังแล้วไม่ซับซ้อนหรือยากจนเกินเข้าใจได้ง่าย ยกข้อเปรียบเทียบช่วยให้หัวข้อธรรมที่ลึกซึ้งเข้าใจได้ยากให้สามารถเข้าใจได้ง่าย เปรียบเทียบช่วยให้หัวข้อธรรมที่ลึกซึ้งเข้าใจได้ยากให้สามารถเข้าใจได้ง่ายไม่ซับซ้อน มีน้ำเสียงอ่อนโยนอ่อนหวานแต่ไม่แข็งกระด้าง การพูดไม่ลากเสียงไม่เทศน์เรื่อย ๆ จนน่ารำคาญ สามารถนำเอาหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ได้ในสังคมปัจจุบัน นำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเทศน์ให้มากขึ้น ปรับรูปแบบการเทศน์เพื่อทำให้น่าติดตามไม่น่าเบื่อ รู้จักวิธีการแสดงธรรมที่หลากหลาย เช่น การแสดงธรรมแบบปกติทั่วไป การปาฐกถาธรรม การบรรยายธรรม เป็นต้น เลือกหัวข้อธรรมให้ตรงกับกลุ่มผู้ฟังตามบริบทของพื้นที่ที่แสดงโดยไม่ขัดกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีของพื้นที่นั้นๆ ศึกษาข้อมูลทางเนื้อหาสาระที่ชัดเจนเป็นประโยชน์กับผู้ฟัง และนำมาประยุกต์เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันเพื่อโน้มน้าวให้ผู้ฟังสนใจ ต้องสร้างศรัทธาสรางความประทับใจให้กับผู้ฟัง ใช้ภาษาร่วมสมัยเพื่อให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน มีการยกตัวอย่างของผู้ที่ทำความดีแล้วได้ดีเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเป็นการจูงใจให้ทำความดี มีรูปแบบ ทักษะ ลีลา ในการเทศน์การพูดมีข้อคิดที่น่าสนใจสามารถสะกิดผู้ฟังให้สนใจ ประยุกต์การเทศน์ให้มีรูปแบบที่น่าสนใจในหลักธรรมของพระพุทธเจ้า เช่น นำเอาคำพูดที่ฮิตๆ เนื้อเรื่องละครมาสอดแทรกด้วยธรรมะเล็กๆ น้อยๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ ไม่ยกตนเป็นสำคัญและไม่พูดกระทบผู้อื่นหรือเสียดสีผู้อื่น

๕.๑.๒.๓ สมุดเทศนา คือ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ผู้ฟัง

พระนักเทศน์ต้องมีความกล้าในการแสดงธรรมในสถานที่ต่างๆ เช่น วิฑู โพรทัศน์ หรือในงานที่มีผู้ใหญ่หรือพระเถระเข้าฟังด้วย คณะสงฆ์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ต้องกำหนดนโยบายส่งเสริมให้พระนักเทศน์ที่มีอยู่เข้ารับการอบรมเพิ่มเสริมความสามารถเพิ่มขึ้น ปลุกจิตสำนึกให้ผู้ฟังเกิดกำลังใจเพื่อให้เกิดความเข้มข้นมีความอุสาหะที่จะทำหน้าที่การ โดยเฉพาะเพื่อให้พระนักเทศน์มีความสามารถ มีการพัฒนาสร้างความมั่นใจในการแสดงธรรมได้ดียิ่งขึ้น ส่งเสริมให้มีพระนักเทศน์รุ่นใหม่ๆ เพิ่มขึ้น พระนักเทศน์ต้องรู้จักปรับตัวให้ทันกับสังคมในยุคปัจจุบันต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาเพื่อให้ทันโลกาภิวัตน์ คณะสงฆ์ต้องสร้างพระนักเทศน์ที่มีจิตใจใฝ่ในธรรมะอย่างแท้จริง รู้จักหน้าที่มีความตั้งมั่นอยู่ในความรับผิดชอบมีความเสียสละ รู้จักปรับตัวให้ทันกับสังคมในยุคปัจจุบัน อบรมฝึกปฏิบัติการให้เรียนรู้ นำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารไปใช้ในการเทศน์ คิดค้นเทคนิคและวิธีการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ประชาชน ปลุกจิตสำนึกให้ผู้ฟังเกิดกำลังใจ จัดโครงการฝึกอบรมพระนักเทศน์ระดับภาคเพื่อแลกเปลี่ยน

เรียนรู้รูปแบบของพระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียงปลุกจิตสำนึกให้ผู้ฟังเกิดกำลังใจ การแสดงออกต้องมีความเหมาะสมไม่ตลกคึกคะนองจนเกินงาม พัฒนาพระนักเทศน์ให้มีความชำนาญในการขึ้นแสดงธรรม จัดให้มีการแข่งขัน หรือประกวดพระนักเทศน์ในระดับต่างๆ มอบรางวัลให้กับพระนักเทศน์ประจำจังหวัดที่มีความสามารถ

๕.๑.๒.๔ สัมปหังสนา คือ สร้างความร่าเริง

พระนักเทศน์ต้องมีการยกตัวอย่างประกอบหรือเล่านิทานประกอบที่สนุกสนานเพื่อไม่ให้ผู้ฟังเบื่อหน่ายและสามารถจดจำได้ง่ายเทศนาเพื่อให้กำลังใจกับผู้ที่ยึดติดกับความหวังกับปัญหาชีวิต มีการเปรียบเทียบหลักธรรมกับสิ่งรอบตัวเพื่อให้เห็นเด่นชัดเข้าใจง่ายหรือพูดให้ผู้ฟังคิดตามเพื่อหาคำตอบ มีสามารถในการเทศน์ได้หลากหลายรูปแบบ รู้จักนำเอาอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เข้ามาช่วยเสริมการเทศน์ให้มีความสนุกสนานน่าสนใจ พระสังฆาธิการระดับบริหารการปกครองต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนเรื่องนักเทศน์และการเทศน์เพราะเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของพระภิกษุที่ต้องปฏิบัติ ควรจัดให้มีการอบรมพระเพื่อให้มีความสามารถในการเทศน์หลากหลายรูปแบบเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง พัฒนาพระนักเทศน์ให้มีความสามารถกล้าแสดงออกมากขึ้น เลือกเนื้อหาที่จะเทศน์ให้เหมาะสมกับกลุ่มคนทุกเพศทุกวัยปรับรูปแบบการเทศน์เพื่อทำให้ทันสมัยน่าติดตาม นำเสนอเนื้อหาที่เป็นเรื่องใกล้ตัวให้น่าสนใจ และตื่นเต้น ต้องพิจารณาคุณสมบัติของผู้ฟังว่าอยู่ในสถานะใดพระนักเทศน์เมื่อยกคำบาลีขึ้นมาอ้างต้องอธิบายขยายความให้ชัดเจนว่าคำนั้นมีความหมายอย่างไรเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเข้าใจและสนใจอยากรู้ความหมายของหลักธรรมคำสอนที่แท้จริง ต้องสร้างบรรยากาศในการเทศน์ไม่ให้เครียดจนเกินไป คือไม่เน้นในหลักธรรมที่ยากเกินไปจนฟังไม่รู้เรื่อง สามารถแสดงธรรมได้อย่างคล่องแคล่วน่าติดตาม มีความชัดเจนในหัวข้อธรรมะที่นำมาแสดง มีคำอธิบายในหลักธรรมควบคู่กันไปด้วยเพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ เน้นการให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาแก่ผู้ฟัง ได้รับความรู้ความเข้าใจในพระธรรมได้อย่างครบถ้วนและสามารถรักษาคำสอนดั้งเดิมไว้ได้ มีการพัฒนาเทคนิควิธีการเทศน์ที่ทันสมัยประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบันที่เหมาะสมไม่ผิดไปจากคำสอนเดิม อบรมฝึกปฏิบัติการให้เรียนรู้นำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารไปใช้ในการเทศน์ได้ดียิ่งขึ้นเพื่อดึงดูดความสนใจแก่ผู้ฟังรุ่นใหม่ให้หันมาสนใจฟังพระธรรมเทศนามากยิ่งขึ้น

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๒.๑ การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักการ สื่อสาร ใน ๔ ด้าน

๕.๒.๑.๑ ด้านผู้สื่อสาร

พบว่า พระนักเทศน์มีทักษะในการแสดงธรรมตามภูมิความรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อผู้ฟังพระธรรมเทศนา มีความรู้ในสภาพสังคม ชุมชนในพื้นที่เป็นอย่างดี มีความเข้าใจระบบสังคมที่เข้าไปแสดงธรรมเทศนา มีการพัฒนาตนเองให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์ พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา” ผลการวิจัยพบว่า^๑ แนวทางการบริหารจัดการเจ้าอาวาสสั่งการให้ดำเนินงานตามจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติมา ก่อนการจัดกิจกรรมทุกครั้งจะมีการเตรียมงานโดยแบ่งเจ้าหน้าที่และความรับผิดชอบให้แต่ละฝ่ายรับไปดำเนินการ ในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการใหม่มาใช้เพื่อรองรับความทันสมัย ส่วนมากด้านของพระสงฆ์จะดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติของพระสงฆ์การที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายเพื่อปฏิบัติงานส่วนหนึ่งอีกส่วนหนึ่งก็คล้อยตามความเชื่อพิธีกรรมในล้านนา ซึ่งทำให้พระพุทธศาสนาเป็นที่ไว้วางใจของประชาชนโดยความเมตตาอนุเคราะห์ตามสมควรของพระสงฆ์จึงมุ่งเน้นให้ทำพิธีกรรมทางศาสนาตามศรัทธาเป็นหลักและการให้ทานเป็นส่วนมาก ส่วนการคิดหาหลักธรรมคำสอนนั้นก็แสดงไปตามอาการที่มีอยู่ตามประเพณีนิยม การบริหารเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เห็นเป็นรูปธรรมก็คือสายงานของพระธรรมทูต ซึ่งพระธรรมทูตจะมีหน้าที่สั่งสอนอบรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตรง เมืองครมมีการจัดอบรมฝึกฝนรับนโยบายและงบประมาณมาปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่จากการศึกษาพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนานั้นต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลหรือภาคประชาชนพุทธศาสนิกชนทุกคนเพื่อให้พระพุทธศาสนาดำรงต่อไปในอนาคต และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญชายุทธ นาคมุจลินท์ ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี” ผลการวิจัยพบ ว่า^๒ การบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของทฤษฎีและหลักการบริหารทั่วไป เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงาน

^๑ พระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์), “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ๒๕๕๓).

^๒ บุญชายุทธ นาคมุจลินท์, “วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

สถานการณ์และสิ่งแวดล้อม พระพุทธเจ้าทรงใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารองค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระองค์อาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารต่างๆ เป็นปัจจัยในการบริหาร ปัจจุบันมีทฤษฎีการบริหารองค์การสมัยใหม่เกิดขึ้นมากมาย สามารถนำมาใช้บริหารองค์การแล้วประสบผลสำเร็จ เช่น ทฤษฎีองค์กร ทฤษฎีการบริหาร ทฤษฎีภาวะผู้นำ เป็นต้น ปัจจุบันคณะสงฆ์ได้กำหนดโครงสร้างองค์การการเผยแผ่ขึ้น โดยให้ฝ่ายบ้านเมืองเข้ามาช่วยเหลืองานกิจการคณะสงฆ์ที่มีมากขึ้น มหาเถรสมาคมกำหนดให้มีระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ.๒๕๕๐ ให้มีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ และศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีกรอบนโยบายภาครัฐให้การส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี ก็ได้นำแนวคิดและทฤษฎีการบริหารองค์การของพระพุทธเจ้าและทฤษฎีการบริหารองค์การสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้สามารถบริหารองค์การได้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้

๕.๒.๑.๒ ด้านสาร

พบว่า พระนักเทศน์มีความรู้แตกฉานในหลักธรรมคำสอนได้เป็นอย่างดี มีความรู้ในการแสดงธรรม และการบรรยายธรรม มีความเข้าใจในการอธิบายหลักธรรมให้เหมาะสมกับงาน มีความสามารถในการประยุกต์และนำเอาหลักธรรมมาแสดงได้อย่างชำนาญ นำเอาหลักธรรมมาแสดงได้ตรงกลุ่มผู้ฟังธรรม พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนวัช ยาวิชัย และสุนัดดา สัตตวัตรกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อมุ่งสู่ประชาคมอาเซียน” พบว่า บุคลากรต้องการฝึกอบรมในด้านต่างๆ เพื่อปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ ทักษะ และมีความสามารถในการปฏิบัติงานตนรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของตนเองให้เพิ่มมากขึ้น ทั้งเนื่องจากการฝึกอบรมเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องนำมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพ อีกทั้งเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างให้บุคคล เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติต่อการดำเนินกิจกรรมใดๆ ได้อย่างมีคุณค่าและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านกิจกรรม การที่จะทำให้คนเรามีความรู้ ความเข้าใจ หรือเกิดทักษะในสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากยิ่งขึ้น การฝึกอบรมนับว่าเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร หรือพัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ^๓ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจิณฺโณ) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาค ๒”

^๓ อนวัช ยาวิชัย และสุนัดดา สัตตวัตรกุล, “การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อมุ่งสู่ประชาคมอาเซียน”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๖), หน้า ๙๘ - ๙๙.

ผลการวิจัยพบว่า^๔ การบริหารจัดการเผยแผ่ขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ควรมีอำนาจและหน้าที่ที่สำคัญ กล่าวคือ เป็นศูนย์กลางในการประสานงานบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับภาค และระดับจังหวัด เพื่อให้ปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์และอื่นๆ ตามที่องค์กรกำหนดและมอบหมาย จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือประกอบการเรียนการสอนและการเผยแผ่ อำนวยความสะดวก เป็นที่ปรึกษาในการดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ติดตามประเมินผลบุคลากรที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา จัดทำรายงานผลการดำเนินการเผยแผ่ จัดจัดหางบประมาณสนับสนุนให้การอุปถัมภ์กิจกรรม และบุคลากรที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป

๕.๒.๑.๓ ด้านช่องทาง

พบว่า พระนักเทศน์มีความรู้ในการนำเสนอหลักธรรมผ่านเครื่องมือการสื่อสาร มีความชำนาญในการนำเสนอหลักธรรมผ่านเครื่องมือการสื่อสาร มีการเผยแผ่เชิงรุกโดยการเข้าถึงชุมชนตลอดเวลา มีความสามารถในการติดต่อประสานงานทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ มีการจัดสร้างคณะทำงานเพื่อให้ทันยุคสมัยโลกาภิวัตน์ พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ทัศนีย์ เจนวิถีสุข** ได้วิจัยเรื่อง “การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม” ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารที่มีผลมากในการส่งผลกระทบกระเทือนถึงสังคมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องสนับสนุนหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคม คือ การสื่อสารมวลชน ส่วนการสื่อสารกับตนเองและการสื่อสารกับบุคคลอื่นทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม เป็นการสื่อสารที่มีอิทธิพลและสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของสังคมเป็นสำคัญ ทั้งในระดับปัจเจก และระดับสังคมในลักษณะการร่วมกันเป็นสังคมโดยรวม องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการและแนวทางการปฏิบัติด้านการสื่อสารเชิงพุทธที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมที่สังเคราะห์ได้จากการศึกษามีหลักการและแนวทางในการปฏิบัติที่สำคัญ คือ สื่อสารด้วยสติบนพื้นฐานของความเข้าใจและความเคารพในตนเองและผู้อื่นบนหลักการของเหตุผล และผลตามความเป็นจริง ก่อให้เกิดปัญญาสร้างสรรค์และนำไปสู่การกระทำที่ดีงามทั้งต่อตนเองและผู้อื่น การสื่อสารเชิงพุทธนี้เป็นดังเช่นมรรควิธีที่เป็นเหตุนำไปสู่ผล คือ การเปลี่ยนแปลงสังคมในทางที่เป็นประโยชน์สุข โดยการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มจากภายในตนเองของบุคคลและกระจายไปสู่สังคม การสื่อสารกับตนเองและการสื่อสารกับคนอื่นเป็นการสื่อสารที่ไม่อาจแยกจากกันได้โดยเด็ดขาดและเกี่ยวข้องกับ สัมมาทิฐิ โดยมีรูปแบบและกระบวนการ คือ ทำการสื่อสารกับคนอื่น (ปรโตโมสะ) ทำการสื่อสารกับตนเอง

^๔ พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ), “รูปแบบการบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖)

(โยนิโสมนสิการ) ทำการสื่อสารตามแนวทางหลักการและแนวทางปฏิบัติด้านการสื่อสารเชิงพุทธที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมที่สังเคราะห์ได้จากการศึกษา มีหลักฐานหลักการและแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ คือ สื่อสารด้วยสติบนพื้นฐานของความเข้าใจและเคารพในตนเองและผู้อื่นบนหลักการของเหตุและผลตามความเป็นจริง ก่อให้เกิดปัญญาสร้างสรรค์ และนำไปสู่การกระทำที่ดีงามทั้งต่อตนเองและผู้อื่น การศึกษาเชิงกลนี้เป็ดังเช่นมรรควิธีที่เป็นเหตุนำไปสู่ผล คือ การเปลี่ยนแปลงสังคมในทางที่เป็นประโยชน์สูง โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มจากภายในตนเองของบุคคลและกระจายไปสู่สังคม^๕ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร ปยทสฺสี)** ได้วิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อเยาวชน” ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนา ศักยภาพผู้ส่งสาร มี ๓ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ ประเด็นที่ ๑ เสริมศักยภาพและขีดความสามารถ มีแนวทางในการดำเนินการโดยปลูกฝังคุณสมบัติในอุดมคติของผู้ปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน และฝึกฝนทักษะเทคนิคการสอนที่เน้นผลลัพธ์ให้เยาวชนสามารถนำเอาหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับวัยของตน ประเด็นที่ ๒ สร้างการทำงานเป็นเครือข่าย มีแนวทางในการดำเนินการโดยให้ความรู้ทางศาสตร์สมัยใหม่เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายในการทำงานและสร้างเครือข่ายการทำงานระดับพื้นที่จากเล็กไปหาใหญ่ ประเด็นที่ ๓ ปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างแรงจูงใจ มีแนวทางในการดำเนินการโดยปลูกฝังจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคม และสร้างแรงจูงใจในการเผยแผ่ธรรมะเพื่อประโยชน์ในระดับจุลภาคและมหภาค^๖

๕.๒.๑.๔ ด้านผู้รับสาร

พบว่า ประชาชนได้ทราบหลักในการปฏิบัติหน้าที่ของพระนักเทศน์ ได้รับประโยชน์จากการแสดงพระธรรมเทศนารับรู้และสัมผัสได้ถึงหลักธรรมถึงรสพระธรรมที่พระนักเทศน์ได้แสดงธรรมผ่านทางช่องทางต่างๆ ได้รับทั้งความรู้จากการฟังเทศน์ และนำไปปฏิบัติได้ พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พรรณพนัช ไตรรัตน์กุล** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทเว็บไซต์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมวัยรุ่นนกรณศึกษา เว็บไซต์เด็กดีดอทคอม เว็บไซต์วัยรุ่นอันดับหนึ่งของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ ๒๕๔๒ - ปัจจุบัน” ผลการวิจัยพบว่า เว็บไซต์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมของวัยรุ่น เนื่องจากเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างวัยรุ่น

^๕ ทศนีย์ เจนวนิธิสุข, “การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

^๖ พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร ปยทสฺสี), “ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อเยาวชน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

ผู้เข้าใช้เว็บไซต์ หากเว็บไซต์มีการนำเสนอสื่อที่ไม่เหมาะสมผู้เข้าใช้ย่อมซึมซับรับเอาข้อมูลที่ไม่เหมาะสมผ่านสื่อดังกล่าว หากแต่การควบคุมการบริหารของผู้จัดทำเว็บไซต์เป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพ ปราศจากข้อมูลที่ไม่เหมาะสมผู้เข้าใช้ย่อมจะได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของหลักจริยธรรม และเล็งเห็นว่าการพัฒนาส่งเสริมจริยธรรมวัยรุ่นและเยาวชนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สิ่งสำคัญที่สุดของการพัฒนาจริยธรรมคือความร่วมมือของทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐบาล หรือเอกชนสื่อสารมวลชนในแขนงต่างๆ ควรคำนึงถึงจรรยาบรรณเป็นที่สุด เหนือสิ่งอื่นใดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นเยาวชนจำต้องริเริ่มจากจุดเล็กๆ คือ ตนเองเป็นสำคัญ จักยังผลให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติสืบต่อไป^๗ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ รัตนคุณ)** ใตศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นหลักแห่งการพัฒนามนุษย์ โดยเฉพาะการพัฒนาคนให้พ้นจากบ่วงทุกข์ พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นกรอบให้เกิดการแก้ไขปัญหาเชิงระบบ ขณะที่วิธีการหรือแนวทางนั้น พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือมรรคมรรค ๘ มาเป็นเครื่องชี้แนวทาง ทั้งนี้มรรคมรรค ๘ นั้น พระพุทธองค์ยังทรงย่อยให้เหลือเพียง ๓ ส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนเพื่อการพัฒนาคน ซึ่งก็คือ “หลักไตรสิกขา” หรือหลักที่ว่าด้วยแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติที่เรียกว่า “ศีล” การหมั่นทำให้จิตใจเกิดความใสบริสุทธิ์ สะอาด สงบนิ่งด้วยแนวทางแห่ง “สมาธิ” และสุดท้ายคือการเข้าถึงองค์ความรู้ที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและสมบูรณ์ เพื่อเป็นเครื่องมือในการฟันฝ่าทุกอุปสรรคปัญหาที่เรียกว่า ปัญญา^๘

๕.๒.๒ การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักพุทธลีลาการสอน ใน ๔ ด้าน

๕.๒.๒.๑ ด้านสันติสนา

พบว่า พระนักเทศน์สามารถแสดงธรรมได้ละเอียดแจ่มแจ้ง สามารถชี้แจง แยกแยะและอธิบายธรรมให้เข้าใจสามารถแสดงเหตุและผลที่มาของหลักธรรมมีความเข้าใจในการยกตัวอย่างธรรมะให้เห็นจริงอย่างแจ่มแจ้ง พระนักเทศน์มีการนำเสนอหลักธรรมะแก้ปัญหาได้ตามความเป็นจริง

^๗ พรพนพช ไตรรัตน์กุล, “บทบาทเว็บไซต์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมวัยรุ่นกรณีศึกษาเว็บไซต์เด็กดีดอทคอม เว็บไซต์วัยรุ่นอันดับหนึ่งของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ - ปัจจุบัน”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐), หน้า บทคัดย่อ.

^๘พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ รัตนคุณ), “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูนิวริฐศีลขันธ (ณรงค ธตวฑฒโน)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นหลักแห่งการพัฒนามนุษย์ โดยเฉพาะการพัฒนามนุษย์ให้พ้นจากบ่วงทุกข์ พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นกรอบให้เกิดการแก้ไขปัญหาเชิงระบบ ขณะที่วิธีการหรือแนวทางนั้น พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือมรรคมืองค์ ๘ มาเป็นเครื่องชี้แนวทาง ทั้งนี้มรรคมืองค์ ๘ นั้น พระพุทธองค์ยังทรงย่อให้เหลือเพียง ๓ ส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ ซึ่งก็คือ “หลักไตรสิกขา” หรือหลักที่ว่าด้วยแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติที่เรียกว่า “ศีล” การหมั่นทำให้อจิตใจเกิดความใสบริสุทธิ์ สะอาด สงบนิ่งด้วยแนวทางแห่ง “สมาธิ” และสุดท้ายคือการเข้าถึงองค์ความรู้ที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและสมบูรณ์ เพื่อเป็นเครื่องมือในการฟันฝ่าทุกอุปสรรคปัญหาที่เรียกว่า ปัญญา^๔

๕.๒.๒.๒ ด้านสมาทปนา

พบว่า พระนักเทศน์แสดงธรรมได้จูงใจให้ผู้ฟังอยากฟังธรรมะจนจบการเทศน์ มีวิธีการแนะนำหรือเทศน์ให้ผู้ฟังซาบซึ้งในหลักธรรม มีวาจาสุภาพเกิดความประทับใจและยอมรับในหลักธรรมที่แสดงนั้น สามารถเทศน์ได้ถูกใจผู้ฟังจนนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ มีเทคนิคการเทศน์ที่ทำให้สามารถเห็นความสำคัญต่อการฝึกฝนปฏิบัติ พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูนิวริฐศีลขันธ (ณรงค ธตวฑฒโน)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นหลักแห่งการพัฒนามนุษย์ โดยเฉพาะการพัฒนามนุษย์ให้พ้นจากบ่วงทุกข์ พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นกรอบให้เกิดการแก้ไขปัญหาเชิงระบบ ขณะที่วิธีการหรือแนวทางนั้น พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือมรรคมืองค์ ๘ มาเป็นเครื่องชี้แนวทาง ทั้งนี้มรรคมืองค์ ๘ นั้น พระพุทธองค์ยังทรงย่อให้เหลือเพียง ๓ ส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ ซึ่งก็คือ “หลักไตรสิกขา” หรือหลักที่ว่าด้วยแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติที่เรียกว่า “ศีล” การหมั่นทำให้อจิตใจเกิดความใสบริสุทธิ์ สะอาด สงบนิ่งด้วยแนวทางแห่ง “สมาธิ” และสุดท้ายคือการเข้าถึงองค์ความรู้ที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและสมบูรณ์

^๔พระครูนิวริฐศีลขันธ (ณรงค ธตวฑฒโน), “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

เพื่อเป็นเครื่องมือในการฟันฝ่าทุกอุปสรรคปัญหาที่เรียกว่า ปัญญา^{๑๐} และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ฉัตรชัย ธรรมครบุรี** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน มี ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) การให้การศึกษา โรงเรียนได้มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา บูรณาการการเรียนรู้กับทุกสาระวิชามีระบบการประกันคุณภาพภายใน ๒) การฝึกอบรม โรงเรียนได้ส่งเสริมกิจกรรมทักษะวิชาการ การประกวดโครงงาน จัดการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ๓) การพัฒนาความรู้ โรงเรียนได้สนับสนุนพัฒนากิจกรรมต่างๆ มีการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา มี ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ศิล โรงเรียนได้ให้การฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม มีกิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัย และงานทั้ง ๔ ฝ่าย ถูกกำกับด้วยระเบียบทางราชการและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ๒) สมาธิ โรงเรียนตระหนักในการพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ มีการส่งเสริมทักษะวิชาการ ส่งเสริมการรักการอ่าน ๓) ปัญญา โรงเรียนได้ดำเนินการพัฒนาข้อมูลระบบสารสนเทศ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มี Best Practice ของโรงเรียนและพัฒนาแหล่งเรียนรู้^{๑๑}

๕.๒.๒.๓ ด้านสมุตเตชนา

พบว่า พระนักเทศน์สามารถพูดปลุกเร้าใจให้ผู้ฟังเกิดความกระตือรือร้นสามารถสร้างความกล้า้วกล้าอุตสาหะให้เกิดแก่ผู้ฟัง มีกลยุทธ์วิธีการสร้างกำลังใจแก่ผู้ฟัง มีความกล้า้วกล้าเสียสละและพยายามทำงานเผยแผ่สมณะเสมอต่เนื่อง มีความกล้า้วกล้าในการแก้ไขปัญหาด้วยการนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อนวัช ยาวิชัย และสุนัดดา สัตตวัตรกุล** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อมุ่งสู่ประชาคมอาเซียน” พบว่า บุคลากรต้องการฝึกอบรมในด้านต่างๆ เพื่อปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ ทักษะ และมีความสามารถในการปฏิบัติงานตนรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของตนเองให้เพิ่มมากขึ้น ทั้งเนื่องจากการฝึกอบรมเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องนำมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพ อีกทั้งเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างให้บุคคล เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติต่อการดำเนิน

^{๑๐}พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ จตฺตทฺธโน), “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๑๑} ฉัตรชัย ธรรมครบุรี, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

กิจกรรมใดๆ ได้อย่างมีคุณค่าและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านกิจกรรม การที่จะทำให้คนเรามีความรู้ ความเข้าใจ หรือเกิดทักษะในสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากยิ่งขึ้น การฝึกอบรมนับว่าเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร หรือพัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ^{๑๒}

๕.๒.๒.๔ ด้านสัมปหังสนา

พบว่า พระนักเทศน์สามารถพูดปลุกจิตใจให้เกิดความร่าเริงได้ พระนักเทศน์สามารถพูดให้ผู้ฟังเกิดความสุขใจได้ พระนักเทศน์สามารถพูดให้ผู้ฟังเกิดความผ่อนคลายจากความเครียด ฟังช้านได้ พระนักเทศน์สามารถพูดสร้างกำลังใจให้กับผู้ฟัง พระนักเทศน์สามารถพูดให้ผู้ฟังเกิดความปลอดโปร่ง พบวิธีแก้ไขปัญหาก็ได้ พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ทัศนีย์ เจนวิถีสุข** ได้วิจัยเรื่อง “การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม” ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการและแนวทางการปฏิบัติด้านการสื่อสารเชิงพุทธที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมที่สังเคราะห์ได้จากการศึกษามีหลักการและแนวทางในการปฏิบัติที่สำคัญ คือ สื่อสารด้วยสติบนพื้นฐานของความเข้าใจและความเคารพในตนเองและผู้อื่นบนหลักการของเหตุผล และผลตามความเป็นจริง ก่อให้เกิดปัญญาสร้างสรรค์และนำไปสู่การกระทำที่ดีงามทั้งต่อตนเองและผู้ อื่นการสื่อสารเชิงพุทธนี้เป็นดังเช่นมรรควิธีที่เป็นเหตุนำไปสู่ผล คือ การเปลี่ยนแปลงสังคมในทางที่เป็นประโยชน์สุข โดยการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มจากภายในตนเองของบุคคลและกระจายไปสู่สังคม การสื่อสารกับตนเองและการสื่อสารกับคนอื่นเป็นการสื่อสารที่ไม่อาจแยกจากกันได้โดยเด็ดขาดและเกี่ยวข้องกัน สัมมาทิฐิ โดยมีรูปแบบและกระบวนการ คือ ทำการสื่อสารกับคนอื่น (ปรโตโฆสะ) ทำการสื่อสารกับตนเอง (โยนิโสมนสิการ) ทำการสื่อสารตามแนวทางหลักการและแนวทางปฏิบัติด้านการสื่อสารเชิงพุทธที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมที่สังเคราะห์ได้จากการศึกษามีหลักฐานหลักการและแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ คือ สื่อสารด้วยสติบนพื้นฐานของความเข้าใจและเคารพในตนเองและผู้อื่นบนหลักการของเหตุและผลตามความเป็นจริง ก่อให้เกิดปัญญาสร้างสรรค์และนำไปสู่การกระทำที่ดีงามทั้งต่อตนเองและผู้อื่น การศึกษาเชิงกลนี้เป็ดังเช่นมรรควิธีที่เป็นเหตุนำไปสู่ผล คือ การเปลี่ยนแปลงสังคมในทางที่เป็นประโยชน์สูง โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มจากภายในตนเองของบุคคลและกระจายไปสู่สังคม^{๑๓}

^{๑๒} อนวัช ยาวิชัย และสุนัดดา สัตตวัตรกุล, “การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อมุ่งสู่ประชาคมอาเซียน”, *รายงานการวิจัย*, (มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๖), หน้า ๙๘ - ๙๙.

^{๑๓} ทัศนีย์ เจนวิถีสุข, “การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) พระสังฆาธิการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ควรมีนโยบายสนับสนุนส่งเสริมให้มีการสร้างพระนักเทศน์ประจำจังหวัดให้มากขึ้น เพื่อการพัฒนาให้เป็นพระนักเทศน์แม่แบบ และพระนักเทศน์ต้นแบบ

๒) คณะสงฆ์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ควรฟื้นฟูโครงการส่งพระเข้ารับการฝึกอบรมเป็นพระนักเทศน์ประจำจังหวัดและพระนักเทศน์แม่แบบใหม่อีก

๓) พระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ควรจัดตั้งชมรมหรือสภาพระนักเทศน์ให้เป็นเครือข่ายขึ้น เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประเมินคุณภาพของพระนักเทศน์ในจังหวัด

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) เจ้าอาวาสทุกวัดต้องเข้ารับการฝึกอบรมเป็นพระนักเทศน์ เพื่อให้เป็นพระนักเทศน์ประจำจังหวัดหรือพระนักเทศน์แม่แบบหรือพระนักเทศน์ต้นแบบ

๒) จัดทำโครงการสร้างพระนักเทศน์ภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อคัดสรรและส่งไปฝึกอบรมเป็นพระนักเทศน์ของมหาเถรสมาคม

๓) เจ้าอาวาสต้องส่งเสริมพระภิกษุสามเณรภายในวัดให้ได้รับการฝึกการเทศน์ให้สามารถแสดงธรรมได้

๔) จัดให้มีการประสานงานกันเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้และประสบการณ์และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาความสามารถให้สูงขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ก็ควรจะทำการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

๑) เรื่อง “การบริหารจัดการเผยแผ่ของพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์” ในพื้นที่จังหวัดอื่นให้เห็นถึงศักยภาพของพระนักเผยแผ่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค

๒) เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ของพระสงฆ์” ในพื้นที่จังหวัดอื่นเพื่อนำมาเปรียบเทียบและพัฒนาในครั้งต่อไป

๓) เรื่อง “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม” ข้อใดข้อหนึ่งในพื้นที่จังหวัด เพื่อชี้ให้เห็นถึงการเข้าถึงหลักพุทธธรรมได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กองพุทธศาสนศึกษา. แผนแม่บทการเผยแผ่พระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓.

กิตติมา สุรสนธิ. ความรู้ทั่วไปทางการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

กันตยา เพิ่มผล. การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. กรุงเทพมหานคร : บ.บุญศิริการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๒.

เชวง เดชะโกสยะ. พัฒนาตนด้วยศาสนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๕๐.

บุญเลิศ ศุภติลก. ทฤษฎีการสื่อสาร. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๐.

ปกรณ ปรียากร. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สามเจริญพานิช, ๒๕๓๘.

ปรม สดเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๕๐.

ประพจน์ อัสววิรุฬหการ. กระบวนการสื่อสาร. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๐.

_____ ภาษาในวิถีชีวิตและสังคมไทย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๑.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). การพัฒนาจิต. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). ทศวรรษทัศน์พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) หมวดพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๒.

_____ การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓.

_____ พัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๔.

_____ พุทธวิธีการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). หลักแม่บทของการพัฒนาตน. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

_____ การสื่อสารภาษาเพื่อเข้าถึงสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๕๐.

_____ แก่นแท้ของพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- _____ จาริกบุญ จาริกธรรม. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวຍจำกัດ, ๒๕๕๐.
- _____ ลักษณะแห่งพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัດ, ๒๕๕๐.
- _____ พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัດ, ๒๕๕๐
- _____ พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัດ, ๒๕๕๐.
- _____ พุทธวิธีการสอน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัດ, ๒๕๕๑.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- _____ พุทธวิธีการบริหาร . กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระไพศาล วิสาโล. “พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม”. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๓.
- พระราชปฐิภาณมฺณี (บุญมา อาคมปญฺโญ). **ความรู้พื้นฐานการเทศน์**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิลป์สยามบรรจุกัณฑ์และการพิมพ์ จำกัດ, ๒๕๕๓.
- พัชนี เขยจรรยา. **แนวคิดหลักนิตศาศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัດ, ๒๕๕๑.
- ราชบัณฑิตสถาน. **พจนานุกรมราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุคคัพบลิคเคชันส์ จำกัດ, ๒๕๔๖.
- สนธยา พลศรี. **กระบวนการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัດ, ๒๕๔๕.
- _____ **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๗**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.
- สมเด็จพระพรหมญาณดำรงราชานุภาพ. **สมัยแรกพระพุทธศาสนาเป็นประธานของประเทศในสุวรรณภูมิอยู่ที่นี้ ที่แผ่นดินสยาม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๕.
- แสง จันทร้งาม. **วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพมหานคร: กมลการพิมพ์, ๒๕๕๓.
- เสนาะ ผดุงฉัตร. **วาทศาสตร์ศิลปะเพื่อการพูด**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. **พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัດ, ๒๕๔๐.
- องค์การเผยแผ่วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร. **วิชาการเทศนา**. กรุงเทพมหานคร: เอมีเทรดดิ้ง, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

อรรพรรณ ปิณฑน์โอวาท . การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. สื่อสารมวลชนเบื้องต้น : สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

อำนาจ ธีระวิช. การจัดการยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: มาเธอร์ บอส แพคเกจจิ้ง จำกัด, ๒๕๕๓.

(๒) บทความ

สมาน งามสนิท. บทความเรื่อง “ผู้ส่งสารที่พึงประสงค์ตามแนวทางแห่งพุทธะ. ในวารสาร ครอบรอบ ๑๐ ปี นนทบุรี สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช : ๙๓-๙๕.

(๓) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ฉัตรชัย ธรรมครบุรี. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

ทัศนีย์ เจนวิธิสุข. การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม. พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

บัญชายุทธ นาคมุจลินท์. “วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปยทสฺสี). “ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อเยาวชน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๗.

พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ ฐิตวฑฺฒโน). “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์). “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ). “รูปแบบการบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พรรณพนัช ไตรรัตน์นุกูล. “บทบาทเว็บไซต์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมวัยรุ่นนกรณศึกษาเว็บไซต์เด็กดีดอทคอม เว็บไซต์วัยรุ่นอันดับหนึ่งของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ ๒๕๔๒ - ปัจจุบัน”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐.
- อนวัช ยาวิชัย และสุนัดดา สัตตวัตรกุล. “การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อมุ่งสู่ประชาคมอาเซียน”. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๖.

(๕) สัมภาษณ์

- สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิวิมล (ละเอียด สุทนโต), เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระราชสิทธิญาณ (บุญเตือน สิริธมโม), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระราชรัตนวิสุทธิ (ชำนาญ เขมนนโท), รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระเมธีคุณาภรณ์ (อุดม สิริวัฒนโณ), เจ้าคณะอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปณณาสิริ), เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระครูวิจิตรธรรมวิวัช (บุญเลิศ ปณณาวุโธ), เจ้าคณะอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระครูโกศลสุภกิจ (จ่านง จิตเวโท), เจ้าคณะอำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระครูปัญญาชาภรณ์ (ชัยชนะ ชวนปณโณ), เจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระครูสิริสุภกิจ (ณรงค์ จิตตสุโณ), รองเจ้าคณะอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระครูวาปีวรินทร์ (เล็ก มหานาค), เจ้าคณะตำบลหนองพลับ เขต ๑ จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

พระครูโสภณธรรมพิทักษ์ (วิรัตน์ วิรัตน์), เจ้าคณะตำบลไร่เก่า-ไร่ใหม่ จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

พระครูพิทักษ์ปรางเขต (ลำยอง ทิปกโร), เจ้าคณะตำบลปากน้ำปราง จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

พระครูปลัดวชิรนนท์ วชิราวุธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐
ตุลาคม ๒๕๖๑.

นายวิวัฒน์ วันกุ่มภา, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๗
ตุลาคม ๒๕๖๑.

นางยุวณิษฐ์ ศรีศิลป์, ผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม
อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ผศ.ดร.อริสฤทธิ์ นุชเนตร, รองคณบดีประจำพื้นที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
รัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑.

นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม
๒๕๖๑.

นายจิรวัฒน์ พรหมณี, ปลัดเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑ ธันวาคม
๒๕๖๑.

นายเกริกชัยชาติไทยไตรรงค์, อดีตวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ พฤศจิกายน
๒๕๖๑.

(๖) สทนากลุ่มเฉพาะ

สทนากลุ่มเฉพาะ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร., รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ฝ่ายบริหาร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

พระครูสถิตญาณโสภณ, เจ้าอาวาสวัดหนองแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๑ มีนาคม
๒๕๖๒.

พระครูพินิจสิทธิธรรม, เจ้าอาวาสวัดเขาน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๑ มีนาคม
๒๕๖๒.

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม, รองอธิการบดีฝ่ายบริหารกิจการทั่วไป
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน, อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

ดร.อำนาจ บัวศิริ, อธิการผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

ดร.ประเสริฐ ธิลาว, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

ดร.สุริยา รักษาเมือง, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

โสภณ เปียสนธิ, อาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

๒. ภาษาอังกฤษ

David K. Berlo. **The Process of Communication**. New York: Holt. Rinehart and Winston, 2009.

Richard A. Swanson & Elwood F. Holton III. **Foundations of Human Resource Development**. San Francisco. USA : Berrett-Koehler Publisher. Inc., 2001.

Rothwell. W.J. & H.J.. **ASTD reference guide to professional human resource development roles and competencies. volume II. (2nd ed.)**. Amherst. MA : HRD Press, 1922.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๔๗

วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุขนิพนธ์

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร

ด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิปูโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุขนิพนธ์ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุขนิพนธ์ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุขนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุขนิพนธ์ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิปูโณ

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๔-๒๔๙-๕๕๘๐

ดร.คณพล
ศิริชัย
6 ก.ย. ๖1.

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๔๗

วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์

นมัสการ พระมหากษัตริยา กิตติโสภณ, ดร.

ด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิปูโณ รหัสนิมิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตร
ดุขบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง
“การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุขบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณา
แล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตร
พุทธศาสตรดุขบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาส
นี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สู่พระหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิปูโณ

โทรติดต่อก : ๐๙๔-๒๔๙-๕๕๘๐

ยื่นติดอนุเคราะห์

ได้ตรวจและปรับแก้ไขแล้ว

(พระมหากษัตริยา กิตติโสภณ,ดร.)

๗/๘/๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๔๗

วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาสุเมธี สุนนฺโท, ดร.

ด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิบุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตร
ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง
“การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณา
แล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตร
พุทธศาสตรดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุมัติขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิบุโณ

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๔-๒๔๙-๕๕๘๐

๐๗๐๐(๕)

ดร.มหาสุเมธี,ดร.
๒ สิงหาคม ๒๕๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๔๗

วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุธนา ปราณิต

ด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิบุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตร
ดุขบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง
“การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุขบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณา
แล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ
พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตร
พุทธศาสตรดุขบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิบุโณ

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๓๕-๒๔๘-๕๕๘๐

ตรวจแล้ว

(ผศ.ดร.ยุธนา ปราณิต)
๑๑ ต.ค. ๖๑

ภาคผนวก ข

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความคิดเห็นต่อพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนนดังนี้

ข้อที่	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม ม	ค่า IOC	แปล ผล
	ด้านสันติสนา (พูดให้แจ่มแจ้ง)								
๑	พระนักเทศน์สามารถแสดงธรรมได้ละเอียด แจ่มแจ้ง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒	พระนักเทศน์สามารถชี้แจงและอธิบายธรรม ให้เข้าใจแจ่มแจ้ง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓	พระนักเทศน์สามารถแสดงเหตุและผล ที่มา ของหลักธรรมได้แจ่มแจ้ง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔	พระนักเทศน์มีความเข้าใจในการยกตัวอย่าง ธรรมะให้เห็นจริงอย่างแจ่มแจ้ง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๕	พระนักเทศน์มีการนำเสนอหลักธรรมะ แก้ปัญหาได้ตามความเป็นจริง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
	ด้านสมทปนา (พูดให้จูงใจ)								
๖	พระนักเทศน์แสดงธรรมได้จูงใจให้ผู้ฟังอยาก ฟังธรรมะจนจบการเทศน์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๗	พระนักเทศน์วิธีการแนะนำหรือเทศน์ให้ผู้ฟัง ซาบซึ้งในหลักธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๘	พระนักเทศน์มีวาจาสุภาพเกิดความประทับใจ และยอมรับในหลักธรรมที่แสดงนั้น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๙	พระนักเทศน์สามารถเทศน์ได้ถูกใจผู้ฟังจน นำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๐	พระนักเทศน์มีเทคนิคการเทศน์ที่ทำให้ สามารถเห็นความสำคัญต่อการฝึกฝนปฏิบัติ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๑	พระนักเทศน์สามารถพูดปลุกเร้าใจให้ผู้ฟังเกิด ความกระตือรือร้น	๑	๑	๑	๐	๑	๕	๐.๘	ใช้ได้

ข้อที่	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม ม	ค่า IOC	แปล ผล
	ด้านสมุตเตชนา (พูดให้แก่วรรณ)								
๑๒	พระนักเทศน์สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจ อรรถาธิบายให้เกิดแก่ผู้ฟัง	๑	๑	๑	๐	๑	๕	๐.๘	ใช้ได้
๑๓	พระนักเทศน์มีกลยุทธ์วิธีการสร้างกำลังใจแก่ ผู้ฟัง	๑	๑	๑	๐	๑	๕	๐.๘	ใช้ได้
๑๔	พระนักเทศน์มีความรู้ความเข้าใจ สบายและ พยายามทำงานเผยแผ่ศาสนาสม่ำเสมอ	๑	๑	๑	๐	๑	๕	๐.๘	ใช้ได้
๑๕	พระนักเทศน์มีความรู้ความเข้าใจในการแก้ไข ปัญหาด้วยการนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์	๑	๑	๑	๐	๑	๕	๐.๘	ใช้ได้
	ด้านสัมพันธสนา (พูดให้ร่าเริง)								
๑๖	พระนักเทศน์สามารถพูดปลุกจิตใจให้เกิด ความรู้แจ้งได้	๐	๑	๑	๑	๑	๕	๐.๘	ใช้ได้
๑๗	พระนักเทศน์สามารถพูดให้ผู้ฟังเกิดความสุข ใจได้	๐	๑	๑	๑	๑	๕	๐.๘	ใช้ได้
๑๘	พระนักเทศน์สามารถพูดให้ผู้ฟังเกิดความผ่อนคลาย จากความเครียด ฟังเข้าใจ	๐	๑	๑	๑	๑	๕	๐.๘	ใช้ได้
๑๙	พระนักเทศน์สามารถพูดสร้างกำลังใจให้กับ ผู้ฟัง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๐	พระนักเทศน์สามารถพูดให้ผู้ฟังเกิดความ ปลอดภัย โปร่ง พบบทแก้ไขปัญหาคือ	๐	๑	๑	๑	๑	๕	๐.๘	ใช้ได้
	ผู้สงสาร (พระนักเทศน์)								
๒๑	พระนักเทศน์เป็นผู้ที่มีทักษะในการแสดงธรรม ตามภูมิความรู้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๒	พระนักเทศน์เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อผู้ฟังพระ ธรรมเทศนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๓	พระนักเทศน์เป็นผู้ที่มีความรู้ในสภาพสังคม ท้องถิ่นเป็นอย่างดี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ข้อที่	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม ม	ค่า IOC	แปล ผล
๒๔	พระนักเทศน์เป็นผู้ที่มีความเข้าใจระบบสังคม ที่เข้าไปแสดงธรรมเทศนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๕	พระนักเทศน์มีการพัฒนาตนเองให้เข้ากับยุค โลกาภิวัตน์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
สาร – หลักธรรม									
๒๖	พระนักเทศน์มีความรู้แตกฉานในหลักธรรมคำ สอนได้เป็นอย่างดี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๗	พระนักเทศน์มีความรู้ในการแสดงธรรม การ สวดและการบรรยาย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๘	พระนักเทศน์มีความเข้าใจในการอธิบาย หลักธรรมให้เหมาะสมกับงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๙	พระนักเทศน์มีความสามารถในการประยุกต์ นำเอาหลักธรรมมาแสดงได้อย่างชำนาญ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๐	พระนักเทศน์มีนำเอาหลักธรรมมาใช้แสดงให้ ตรงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างชัดเจน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
ช่องทาง – การกำหนดรูปแบบการเทศน์									
๓๑	พระนักเทศน์มีความรู้ในการนำเสนอ หลักธรรมผ่านเครื่องมือการสื่อสาร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๒	พระนักเทศน์มีความชำนาญในการนำเสนอ หลักธรรมผ่านเครื่องมือการสื่อสาร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๓	พระนักเทศน์มีการเผยแพร่เชิงรุก โดยการ เข้าถึงชุมชนตลอดเวลา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๔	พระนักเทศน์มีความสามารถในการติดต่อ ประสานงานทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๕	พระนักเทศน์มีการจัดสร้างคณะทำงาน เพื่อให้ทันยุคสมัยโลกาภิวัตน์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๖	ประชาชนได้ทราบหลักในการปฏิบัติหน้าที่ ของพระนักเทศน์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ข้อที่	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม ม	ค่า IOC	แปล ผล
	ผู้รับสาร – ประชาชนผู้รับฟังธรรมะ								
๓๗	ประชาชนได้รับประโยชน์จากการแสดงพระ ธรรมเทศนาของพระนักเทศน์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๘	ประชาชนรับรู้และสัมผัสได้ถึงหลักธรรมที่พระ นักเทศน์แสดง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๙	ประชาชนรับได้ถึงรสพระธรรมที่พระนักเทศน์ ได้แสดงธรรมผ่านช่องทางต่าง ๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔๐	ประชาชนได้รับความรู้ทั้งปรีชาปฏิบัติ และ ปฏิเวธที่พระนักเทศน์ได้แสดงธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล
เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

ที่ ศธ ๐๑๐๕.๒/๖๖๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ใจนพี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังษี
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๖ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
นมัสการ พระเดชพระคุณพระวชิรธรรมคณี เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิปูโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคคลากรภายในหน่วยงานของพระเดช
พระคุณ จึงขอความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอขอบพระคุณใน
ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนุชา
ที่วัดโพธิ์
เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี
๓/๑๐/๖๑

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิปูโณ

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระเทพสิทธิวิมล เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิบุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๑๘ ต.ค.
๒๒ ต.ค. ๖๑

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิบุโณ
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระราชสิทธิญาณ เจ้าคณะอำเภอบางสะพาน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิบุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนุ มัต
พ.ว.ธ.ค.ท.พ.

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิบุโณ
โทรศัพท์ : ๐๙๔-๒๔๙-๕๕๘๐

สนง.รองเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี
รับหนังสือที่... 78/2561
วันที่ 23/11/61... เวลา 16.20.น.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระราชรัตนวิสุทธิ รองเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุพล ฉายา นิบุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

รณ
พระรัตนวิสุทธิ
(พระรัตนวิสุทธิ)
รองเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี

สุพล สุยะพรหม
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

23 พ.ย. 2561

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุพล นิบุโณ
โทรศัพท์: ๐๙๔-๒๔๙-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระเมธีคุณาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิปูโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิปูโณ

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๔-๒๔๙-๕๕๘๐

ที่ ศร ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระศรีปริยัติเมธี เจ้าคณะอำเภอบัณฑิต
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิบุโณ รักษประจักษ์นิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอรับ
พระปลัดสุรพล (พระนิเทศน์)
มจร. รักษประจักษ์นิสิต
23 พฤษภาคม 2561.

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิบุโณ

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติครหาให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูวิจิตรธรรมวิทย์ เจ้าคณะอำเภอดุสิต
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิปูโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดพระจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นจะต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุมัติครหาให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

พระครูวิจิตรธรรมวิทย์
เจ้าคณะอำเภอดุสิต

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิปูโณ
โทรศัพท์ : ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

ที่ ศร ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูโกศลสุภกิจ เจ้าคณะอำเภอกุญบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิบุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

อนึ่ง

 (พระครูโกศลสุภกิจ)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิบุโณ

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๔-๒๔๙-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ให้สิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูปัญญาชาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอต
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิบุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุมัติคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้สิทธิดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิบุโณ
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูสิริศุภกิจ รองเจ้าคณะอำเภอสว่าง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิบุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

พระครูสิริศุภกิจ

๒๐ ต.ค. ๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิบุโณ
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๔-๒๔๙-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูพิทักษ์ปรามเขต เจ้าคณะตำบลปรามบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิปูโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สู่พระหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิปูโณ
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

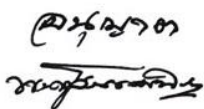
เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูโสภณธรรมพิทักษ์ เจ้าคณะตำบลไร่ใหม่-ไร่เก่า
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิบุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

พระปลัดสุรพล นิบุโณ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิบุโณ
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๔-๒๔๙-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูวาปีวรินทร์ เจ้าคณะตำบลหนองพลับ เขต ๑
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิปูโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพอย่างสูง
ผู้ให้สัมภาษณ์
ขอ รุณนาม ๒๕๖๑

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิปูโณ
โทรศัพท์ : ๐๙๔-๒๔๙-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูปลัดศิรนนท์ วชิราวุธ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาหัวย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิปูโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิปูโณ
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผศ.ดร.อิทธิทธิ นุชนทร รองคณบดีประจำพื้นที่วิทยาเขตวังไกลกังวล
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิปูโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

๑๙
๑๙
๓๑. ๑๐๖๑

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิปูโณ
โทรศัพท์ : ๐๙๔-๒๔๙-๕๕๘๐

ที่ ศร ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายเกริกชัย ขาติไทยไตรรงค์ วัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิบุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุญาตเผยแพร่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิบุโณ

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

ที่ ศร ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้สิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายวิวัฒน์ วันกุ่มภา ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิบุโณ รหสฺสประจําตัวนํสํ ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นํสํหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นํสํดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

รศ. ดร. สุรพล สุธะพรหม
ด้วยความยินดียิ่ง

(นายวิวัฒน์ วันกุ่มภา)

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิบุโณ

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางยุวณิษฐ์ ศรีศิลป์ ผู้อำนวยการสถานีวิจัยโทรทรรศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิปูโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สู่ะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิปูโณ

โทรศัพท์ : ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายจิรวุฒิ พรหมมณี ปลัดเทศบาลเมืองหัวหิน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

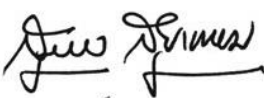
เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิปูโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

Ns
(นายจิรวุฒิ พรหมมณี)
ปลัดเทศบาล

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิปูโณ
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๗๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

รับที่... 0824
วันที่... 7 สก
เวลา... 9.00 น.

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการศึกษาวิจัย
เรียน นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิบุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิบุโณ

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์การสนทนากลุ่มเฉพาะ
(Focus Group Discussion)

บัญชีลงชื่อ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ดัชนีเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์”

โดย พระปลัดสุรพล นิปูโน (มัทธารัตน์)

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

วันจันทร์ที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒ เวลา ๑๘.๐๐ น.

ณ ห้อง ชลบุรี ชั้น ๕ โซน บี คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่	ชื่อ - ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง	ลงชื่อ
๑	พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.	รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายบริหาร	
๒	พระครูสถิตญาณโสภณ	เจ้าอาวาสวัดหนองแก อำเภอหัวหิน	
๓	พระครูพินิจสิทธิธรรม	เจ้าอาวาสวัดเขาน้อย อำเภอหัวหิน	
๔	รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม	ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์	
๕	ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ	
๖	ผศ.ดร. อุทัย สติมัน	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	
๗	อ.ดร. อำนาจ บัวศิริ	ผู้ทรงคุณวุฒิ	
๘	อ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว	อาจารย์ประจำหลักสูตรฯ	
๙	อ.ดร.สุริยา รักษาเมือง	อาจารย์ประจำหลักสูตรฯ	
๑๐	นายโสภณ เปียสนิท	อาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล	

บันทึกข้อความ

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
รับที่ 49.2
วันที่ 4 ธ.ค. 2562
ผู้รับ อธิการ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ๖ ๑๑๑

วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระปลัดสุพล ฉายา นิปูโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้ง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ในวันจันทร์ที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง ชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุพล นิปูโณ

โทรศัพท์ติดต่อ: ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

รองศาสตราจารย์ สุพล สยะพรหม

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

90 ๕๕ 36

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ก ๑๑๑

วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายบริหาร

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิบุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนา
พระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาพระ
นักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ในวันจันทร์ที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป
ณ ห้องชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ริธาว)

เลขานุการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิบุโณ

โทรศัพท์: ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ๑ ๑๑๑

วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิปูโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้ง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ในวันจันทร์ที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง ชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(อ.ดร. เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง)

๑๑ มี.ค. ๖๒

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิปูโณ

โทรศัพท์: ๐๙๔-๒๔๙-๕๕๘๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๑๑๑

วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร อาจารย์ ดร.สุรียา รักษาเมือง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิปูโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ในวันจันทร์ที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม
ดร.สุรียา รักษาเมือง
๑๑ มี.ค. ๒๕๖๒

พระอุดมสิทธิรักษ์

(พระอุดมสิทธิรักษ์, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิปูโณ

โทรศัพท์: ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ก ๑๑๑

วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลา อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิบุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ประกอบขึ้นการพัฒนาศาสนิกชน นิสิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้ง
ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ในวันจันทร์ที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง
ชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ดร.สุรพล ธิลา

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

อ.ประเสริฐ ธิลา
๒/๓๖
อ.ประเสริฐ ธิลา

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิบุโณ

โทรศัพท์ติดต่อ: ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๑๗๘

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๗) มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิปูโณ รหฺสประจําตัวนํสํ ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นํสํหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ในวันจันทร์ที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง
ชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอเจริญพร

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิปูโณ
โทรศัพท์: ๐๙๔-๒๔๙-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๑๓๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๗ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เจริญพร อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิบุโณ รัทสประจำตวันิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดพระจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ
จังหวัดพระจวบคีรีขันธ์” ในวันจันทร์ที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง
ชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบิ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

เจริญพรม สันตนา แล
๑๑ มี.ค. ๖๒

ขอเจริญพร

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิบุโณ

โทรศัพท์: ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ๗ ๑๗๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 – 248 – 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 – 248 – 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๗ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน พระครูสถิตญาณโสภณ เจ้าอาวาสวัดหนองแก อำเภอบางบาล
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิปูโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๕๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ในวันจันทร์ที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบิ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระปลัดสุรพล นิปูโณ
โทรศัพท์: ๐๙๔-๒๔๔-๕๕๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ๑ ๑๓๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอมัญจาคีรี
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๗ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน พระครูพินิจสิทธิธรรม เจ้าอาวาสวัดเขาน้อย อำเภอดงหลวง
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระปลัดสุพล ฉายา นิบุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ในวันจันทร์ที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบิ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

พระครูพินิจสิทธิธรรม

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ๑ ๑๗๘

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๗ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เจริญพร นายโสภณ เปียสนธิ อาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
วิทยาเขตวังไกลกังวล
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระปลัดสุรพล ฉายา นิปูโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๑๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ในวันจันทร์ที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง
ชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอเจริญพร

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

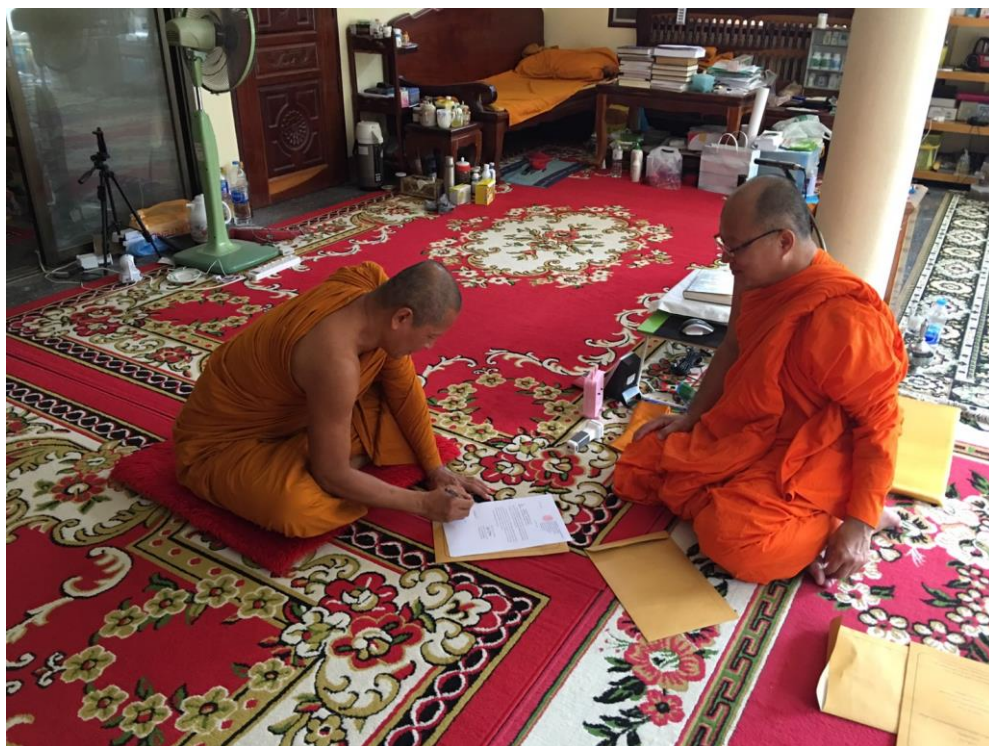
ภาคผนวก ฉ

ภาพประกอบงานวิจัยคุณิพนธ์

ภาคผนวก ข

ตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซี่ และมอร์แกน

ตารางแสดงจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ของ Krejcie and Morgan

จำนวน ประชากร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง	จำนวน ประชากร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง	จำนวน ประชากร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง
10	10	220	140	1200	291
15	14	230	144	1300	297
20	19	240	148	1400	302
25	24	250	152	1500	306
30	28	260	155	1600	310
35	32	270	159	1700	313
40	36	280	162	1800	317
45	40	290	165	1900	320
50	44	300	169	2000	322
55	48	320	175	2200	327
60	52	340	181	2400	331
65	56	360	186	2600	335
70	59	380	191	2800	338
75	63	400	196	3000	341
80	66	420	201	3500	346
85	70	440	205	4000	351
90	73	460	210	4500	354
95	76	480	214	5000	357
100	80	500	217	6000	361
110	86	550	226	7000	364
120	92	600	234	8000	367
130	97	650	242	9000	368
140	103	700	248	10000	370
150	108	750	254	15000	375
160	113	800	260	20000	377
170	118	850	265	30000	379
180	123	900	269	40000	380
190	127	950	274	50000	381
200	132	1000	278	75000	382
210	136	1100	285	100000	384

ภาคผนวก ซ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คำชี้แจง

๑. แบบสัมภาษณ์ เรื่อง “การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (๒) เพื่อศึกษาการเผยแผ่ของพระนักเทศน์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (๓) เพื่อนำเสนอแนะแนวทางการพัฒนาระดับพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๒. แบบสัมภาษณ์นี้ แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

๓. ข้อมูลและคำตอบแบบสัมภาษณ์นี้ นำไปใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น ไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และให้ถือว่าทุกข้อความที่นำมาใช้ในการวิจัยเป็นความลับของผู้วิจัย โปรดตอบแบบสัมภาษณ์ทุกข้อ และกรอกข้อมูลที่ชัดเจนตรงกับความจริงมากที่สุด

ขอขอบคุณ ท่านผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

พระปลัดสุรพล นิบุโณ (มุนีทวารัณ)

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

๑.๑ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ _____

๑.๒ ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์ _____

๑.๓ วันเดือนปีที่สัมภาษณ์ _____

๑.๔ สถานที่ที่ให้สัมภาษณ์ _____

๑.๕ ผู้สัมภาษณ์ _____

ตอนที่ ๒ ข้อสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑. ท่านมีความเห็นต่อการแสดงพระธรรมเทศนาของพระนักเทศน์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอย่างไร

๒. ท่านมีความเห็นอย่างไร ต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ด้านสันตสนา (การให้ความแจ่มแจ้งในการเทศน์)

๓. ท่านมีความเห็นอย่างไร ต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ด้านสมาธิ (การสร้าง ความตั้งใจในการเทศน์)

๔. ท่านมีความเห็นอย่างไร ต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ด้านสมุทเตชนา (การทำให้เกิดความรู้สึกว่าพระนักเทศน์มีความกลัวกลัว)

๕. ท่านมีความเห็นอย่างไร ต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ด้านสัมพันธสนา (การทำให้เกิดความรู้สึกว่าเรงจากการฟังธรรมเทศนา)

๖. ท่านมีความเห็นอย่างไร ต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ด้านผู้สงสาร (พระนักเทศน์)

๘. ท่านมีความเห็นอย่างไร ต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ด้านข้าสาร (หลักธรรม)

๗. ท่านมีความเห็นอย่างไร ต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ด้านช่องทาง (รูปแบบการเทศน์)

๘. ท่านมีความเห็นอย่างไร ต่อการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ด้านผู้รับสาร (ประชาชนผู้รับฟังธรรมะ)

๙. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อย่างไร

ภาคผนวก ณ

แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามเพื่อการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิจัยการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๒. แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ ท่านผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

พระปลัดสุรพล นิบุโณ (มุทธารัตน์)

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับตัวท่าน

๑.๑ ระดับอายุ

☐ ๒๑-๓๐ ปี

☐ ๓๑-๔๐ ปี

☐ ๔๑-๕๐ ปี

☐ ๔๑-๖๐ ปี

☐ มากกว่า ๖๐ ปี

๑.๒ ระดับพรรษา

☐ ต่ำกว่า ๕ พรรษา

☐ ๕-๑๐ พรรษา

☐ ๑๑-๒๐ พรรษา

☐ ๒๑-๓๐ พรรษา

☐ มากกว่า ๓๐ พรรษา

๑.๓ การศึกษา นักธรรม

☐ ไม่มีวุฒินักธรรม

☐ นักธรรมชั้นตรี

☐ นักธรรมชั้นโท

☐ นักธรรมชั้นเอก

๑.๔ การศึกษา เปรียญธรรม

☐ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม

☐ เปรียญธรรมประโยค ๑-๓

☐ เปรียญธรรมประโยค ๔-๖

☐ เปรียญธรรมประโยค ๗-๙

๑.๕ การศึกษา สามัญ

☐ ต่ำกว่ามัธยมศึกษา

☐ มัธยมศึกษา

☐ อนุปริญญา

☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ ๒ การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักพุทธธรรม ๔ ส และหลักการสื่อสาร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความคิดเห็นต่อพระนักเทศน์ต้นแบบในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนนดังนี้

๕	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	มากที่สุด
๔	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	มาก
๓	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	ปานกลาง
๒	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	น้อย
๑	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

ข้อที่	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ระดับของความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๑. ด้านสันติสสนา (นักเทศน์พูดได้แจ่มแจ้ง)					
๑	พระนักเทศน์สามารถแสดงธรรมได้ละเอียดแจ่มแจ้ง					
๒	พระนักเทศน์สามารถชี้แจง แยกแยะและอธิบายธรรมให้เข้าใจแจ่มแจ้ง					
๓	พระนักเทศน์สามารถแสดงเหตุและผล ที่มาของหลักธรรมได้แจ่มแจ้ง					
๔	พระนักเทศน์มีความเข้าใจในการยกตัวอย่างธรรมะให้เห็นจริงอย่างแจ่มแจ้ง					
๕	พระนักเทศน์มีการนำเสนอหลักธรรมะแก้ปัญหาได้ตามความเป็นจริง					
	๒. ด้านสมาทปนา (นักเทศน์พูดได้จูงใจ)					
๖	พระนักเทศน์แสดงธรรมได้จูงใจให้ผู้ฟังอยากฟังธรรมะจนจบการเทศน์					
๗	พระนักเทศน์มีวิธีการแนะนำหรือเทศน์ให้ผู้ฟังซาบซึ้งในหลักธรรม					

ข้อที่	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์	ระดับของความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๘	พระนักเทศน์มีวาจาสุภาพเกิดความประทับใจ และยอมรับในหลักธรรมที่แสดงนั้น					
๙	พระนักเทศน์สามารถเทศน์ได้ถูกใจผู้ฟังจนนำไป ปฏิบัติให้เกิดผลได้					
๑๐	พระนักเทศน์มีเทคนิคการเทศน์ที่ทำให้สามารถ เห็นความสำคัญต่อการฝึกฝนปฏิบัติ					
	๓. ด้านสมุตเตชนา (พูดให้แกล้งกล้า)					
๑๑	พระนักเทศน์สามารถพูดปลุกเร้าใจให้ผู้ฟังเกิด ความกระตือรือร้น					
๑๒	พระนักเทศน์สามารถสร้างความแกล้งกล้า อุตสาหะให้เกิดแก่ผู้ฟัง					
๑๓	พระนักเทศน์มีกลยุทธ์วิธีการสร้างกำลังใจแก่ผู้ฟัง					
๑๔	พระนักเทศน์มีความแกล้งกล้า เสียสละและ พยายามทำงานเผยแผ่สม่ำเสมอต่อเนื่อง					
๑๕	พระนักเทศน์มีความแกล้งกล้าในการแก้ไขปัญหา ด้วยการนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์					
	๔. ด้านสัมปหังสนา (พูดให้รำเริง)					
๑๖	พระนักเทศน์สามารถพูดปลุกจิตใจให้เกิดความ ร่าเริงได้					
๑๗	พระนักเทศน์สามารถพูดให้ผู้ฟังเกิดความสุขใจได้					
๑๘	พระนักเทศน์สามารถพูดให้ผู้ฟังเกิดความผ่อนคลาย คลายจากความเครียด ฟังช้านได้					
๑๙	พระนักเทศน์สามารถพูดสร้างกำลังใจให้กับผู้ฟัง					
๒๐	พระนักเทศน์สามารถพูดให้ผู้ฟังเกิดความปลอดภัย โปร่ง พบวิธีแก้ไขปัญหาได้					

ข้อที่	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์	ระดับของความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๒๐	พระนักเทศน์สามารถพูดให้ผู้ฟังเกิดความปลอด โปร่ง พบวิธีแก้ไขปัญหาได้					
	๕. ผู้ส่งสาร – คุณลักษณะของพระนักเทศน์					
๒๑	พระนักเทศน์มีทักษะในการแสดงธรรมตามภูมิ ความรู้					
๒๒	พระนักเทศน์มีทัศนคติที่ดีต่อผู้ฟังพระธรรม เทศนา					
๒๓	พระนักเทศน์มีความรู้ในสภาพสังคม ชุมชนใน พื้นที่เป็นอย่างดี					
๒๔	พระนักเทศน์มีความเข้าใจระบบสังคมที่เข้าไป แสดงธรรมเทศนา					
๒๕	พระนักเทศน์มีการพัฒนาตนเองให้เข้ากับยุค โลกาภิวัตน์					
	๖. ข่าวนสาร – หลักธรรมที่นำมาแสดง					
๒๖	พระนักเทศน์มีความรู้แตกฉานในหลักธรรมคำ สอนได้เป็นอย่างดี					
๒๗	พระนักเทศน์มีความรู้ในการแสดงธรรม และการ บรรยายธรรม					
๒๘	พระนักเทศน์มีความเข้าใจในการอธิบาย หลักธรรมให้เหมาะสมกับงาน					
๒๙	พระนักเทศน์มีความสามารถในการประยุกต์และ นำเอาหลักธรรมมาแสดงได้อย่างชำนาญ					
๓๐	พระนักเทศน์นำเอาหลักธรรมมาแสดงได้ตรงกลุ่ม ผู้ฟังธรรม					
๓๑	พระนักเทศน์มีความรู้ในการนำเสนอหลักธรรม ผ่านเครื่องมือการสื่อสาร					

ข้อที่	การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์	ระดับของความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๗. ช่องทาง – รูปแบบการเทศน์					
๓๑	พระนักเทศน์มีความรู้ในการนำเสนอหลักธรรมผ่านเครื่องมือการสื่อสาร					
๓๒	พระนักเทศน์มีความชำนาญในการนำเสนอหลักธรรมผ่านเครื่องมือการสื่อสาร					
๓๓	พระนักเทศน์มีการเผยแพร่เชิงรุก โดยการเข้าถึงชุมชนตลอดเวลา					
๓๔	พระนักเทศน์มีความสามารถในการติดต่อประสานงานทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ					
๓๕	พระนักเทศน์มีการจัดสร้างคณะทำงาน เพื่อให้ทันยุคสมัยโลกาภิวัตน์					
	๘. ผู้รับสาร – ประชาชนผู้รับฟังธรรมะ					
๓๖	ประชาชนได้ทราบหลักในการปฏิบัติหน้าที่ของพระนักเทศน์					
๓๗	ประชาชนได้รับประโยชน์จากการแสดงพระธรรมเทศนาของพระนักเทศน์					
๓๘	ประชาชนรับรู้และสัมผัสได้ถึงหลักธรรมที่พระนักเทศน์แสดง					
๓๙	ประชาชนรับได้ถึงรสพระธรรมที่พระนักเทศน์ได้แสดงธรรมผ่านทางช่องทางต่าง ๆ					
๔๐	ประชาชนได้รับทั้งความรู้จากการฟังเทศน์ และนำไปปฏิบัติได้					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระนักเทศน์ ด้านสันติสนา คือ การเทศน์ให้แจ่มแจ้งอย่างไร ?

.....

.....

.....

๒. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระนักเทศน์ ด้านสมาธิปนา คือ การเทศน์ที่จูงใจอย่างไร ?

.....

.....

.....

๓. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระนักเทศน์ ด้านสมุตเตชนา คือ พระนักเทศน์สามารถสร้างให้เกิดความกล้ากล้าอย่างไร ?

.....

.....

.....

๔. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระนักเทศน์ ด้านสัมปหังสนา คือ สามารถทำให้เกิดความร่าเริงแก่ผู้ฟังได้อย่างไร ?

.....

.....

.....

๕. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระนักเทศน์ ด้านผู้สงสาร คือ พระนักเทศน์ควรมีคุณลักษณะอย่างไร ?

.....

.....

.....

๖. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระนักเทศน์ ด้านข่าวสาร คือ มีความรู้มีความสามารถในการนำเอาหลักธรรมมาใช้แสดงอย่างไร ?

.....

.....

๗. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระนักเทศน์ ด้านช่องทาง คือ ควรมีวิธีการเผยแพร่และแสดงธรรมอย่างไร ?

๘. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระนักเทศน์ ด้านผู้รับสาร คือ ผู้ฟังธรรมมีโอกาส ปัญหาอุปสรรคและได้รับประโยชน์อย่างไร ?

ประวัติผู้วิจัย

พระปลัดสุรพล นิบุโน (พน น.ลัญฉกร)

สังกัด : วัดบุษยบรรพต(เขาคันทน์) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี : รัฐศาสตร์(บริหารรัฐกิจ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปริญญาโท : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การจัดการเชิงพุทธ)

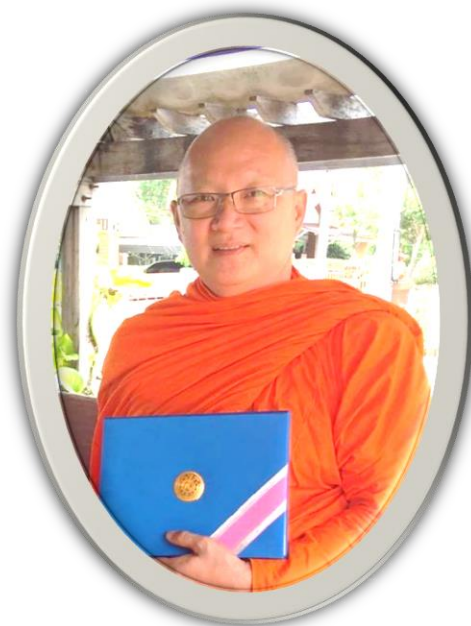
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน และตำแหน่งหน้าที่

ครูสอนพระปริยัติธรรม

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบุษยบรรพต อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เลขานุการเจ้าคณะอำเภอหัวหิน

ผลงานทางวิชาการ : บทความวิชาการ :

๑. พระปลัดสุรพล นิบุโน (มุทธารัตน์), “กัมพูชา : ประเพณีและพิธีกรรม”, วารสารสังคมปริทรรศน์(รัฐศาสตร์นครราชสีมา), ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ มกราคม – เมษายน ๒๕๖๓

๒. พระปลัดสุรพล นิบุโน (มุทธารัตน์), “ปฏิบัติการสันติวิธีตามแนวคิดของลี กวนยู”, วารสารสังคมปริทรรศน์(รัฐศาสตร์นครราชสีมา), ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๓

๓. พระปลัดสุรพล นิบุโน (มุทธารัตน์), “ประสิทธิภาพการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วารสารสังคมปริทรรศน์(รัฐศาสตร์นครราชสีมา), ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๓

สังกัด : วัดบุษยบรรพต(เขาคันทน์) ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปีที่เข้าศึกษา : ๒๕๕๙

ปีที่สำเร็จการศึกษา : ๒๕๖๑